În anul 2009 au apărut

In memoriam
ARTUR SILVESTRI - Mărturii tulburătoare

ARTUR SILVESTRI - Vocația Căii Singuratice de Cleopatra Lorințiu

ARTUR SILVESTRI
Frumusețea lumii cunoscute. Zile de neuitat

ARTUR SILVESTRI
APOCALYPSIS cum figuris.
Șapte nuvele fantastice cu prolog și epilog.

ARTUR SILVESTRI
Perpetuum mobile

În colecția **Pro memoria**

ARTUR SILVESTRI - Fapta culturală

În anul 2010 au apărut

ARTUR SILVESTRI
Radiografia spiritului creol
Cazul Miron Radu Paraschivescu

ARTUR SILVESTRI
Revolta fondului neconsumat
Cazul Zaharia Stancu

În anul 2011 vor apărea

ARTUR SILVESTRI
Așa cum l-am cunoscut, volumul II

ARTUR SILVESTRI
Editorul sau grădinarul dăruit

ARTUR SILVESTRI
Memoria ca un concert baroc (vol. I, II, III)

ARTUR SILVESTRI
Nu suntem singuri - (Convorbiri)

P R O M E M O R I A

ARTUR SILVESTRI

Colecție inițiată și îngrijită de
MARIANA BRĂESCU SILVESTRI

PRO MEMORIA

ARTUR SILVESTRI

Așa cum l-am cunoscut

volumul I

25
de mărturii într-un
documentar alcătuit de
sociolog **Teodora Mîndru**

Editura Carpathia
2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Artur Silvestri: Așa cum l-am cunoscut / ed. coordonată și îngrijită de Mariana Brăescu Silvestri; ed.: Teodora Mîndru - București: Carpathia Press, 2010 - 2 vol.

ISBN 978-973-7609-54-0

Vol. 1. - 2010. - ISBN 978-973-7609-55-7

I. Brăescu-Silvestri, Mariana (coord.)

II. Mîndru, Teodora (ed.)

821.135.1.09 Silvestri, A.
929 Silvestri, A.

© CARPATHIA, 2010

Fațetele unui portret

Cum l-am cunoscut eu pe Artur Silvestri? Această carte mă face să-mi amintesc.

Era spre sfârșitul anului 1981, venisem de puțin timp în București, pentru a fi unul din redactorii fondatori ai SLAST (Suplimentul literar artistic al Scânteii Tineretului). Apariția unei noi reviste literare era neliniștitoare pentru ambele reviste literare de la centru, atât pentru Luceafărul cât și pentru România Literară. Deși cele două reviste erau în conflict iremediabil, față de noua apariție aveau aceeași aversiune. Teama era de ideologie. Nu știu dedesubturile înființării acestei reviste dar înclin să cred că a fost una din întâmplările benefice. Nu cunoșteam nici dedesubturile politice cum nu cunoșteam nici luptele literare. Cunoșteam literatura, nu scriitorii, cu atât mai puțin conflictele mai mult sau mai puțin literare.

Eram deci, în primele săptămâni în redacția revistei și Mircea Nedelciu (colaborator, scriitor tânăr și un om minunat) stătea în fața ferestrei de la etajul III și comenta: **„Iată-l pe Silvestri, vine la Luceafărul. M-am văzut cu el ieri. Mircea, mi-a spus, am aflat că vrei să intri corector la SLAST. Bine faci, o să ai multă treabă la analfabeții ăia.“** ***Așadar și eu eram unul din „analfabeții“ ăia. Am venit repede la fereastră și l-am văzut. Parcase mașina și se îndrepta spre intrarea pentru Luceafărul. Ambele reviste erau în Casa Presei, cum i se spune astăzi, în cele două aripi laterale. Artur Silvestri era unul din cei care scrisese o notă ironică față de noua revistă în care își arăta din plin rezerva. Arăta așa cum părea din scris, foarte serios, foarte dur, sumbru chiar. Îl***

știam din fotografiile care însoțeau cronicile, așa cum cunoșteam majoritatea scriitorilor. Avea o reputație de critic dur, neiertător, de temut. Nu știam atunci, cum nu știa nici el, că viața va face ca peste doi ani să ne întâlnim pentru totdeauna.

Cei mai mulți dintre cei care ar fi putut depune mărturie despre felul în care l-au cunoscut pe Artur Silvestri nu mai sunt în această lume. Pentru că Artur Silvestri a căutat compania înțelepților, în locul colegilor de generație, despre Artur acești înțelepți, acești mari oameni de cultură nu mai pot să scrie: nici Zoe Dumitrescu-Bușulenga, nici profesorul George Muntean, nici Paul Anghel, nici Mitropolitul Nestor Vornicescu, nici pictorul Ion Mirea, nici criticul Mihai Ungheanu, nici savantul mitropolit Antonie Plămădeală, nici arheologul Dinu Adameștieanu, nici Edgar Papu, nici scriitorul Traian Filip, nici... atâția oameni care l-au știut, l-au admirat și unii poate l-au și iubit.

Cartea pe care am tipărit-o cuprinde mărturiile celor care având vârsta și norocul să-i supraviețuiască au dorit să evoce imaginea lui Artur Silvestri așa cum fiecare din ei a perceput-o, începând de pe băncile liceului și până în ultimii ani, de maximă activitate de la ARP. Un portret în multe fațete, o singură personalitate.

Pentru că n-ar fi putut încăpea toate într-o carte, cum e și firesc, urmează al doilea volum.

Și reamintindu-mi cum l-am cunoscut, îmi dau seama încă o dată că și eu trebuie să mă grăbesc să public cartea mea despre Artur, *din momentul în care l-am văzut atunci, prin fereastră, pentru prima oară, și oprindu-mă atunci când a trebuit să învăț, dureros, ce înseamnă „până când moartea ne va despărți".*

Mariana Brăescu Silvestri

O carte onestă

ARTUR SILVESTRI- așa cum l-am cunoscut, *este un titlu onest, care cere o carte onestă.*

Am scris cum l-am cunoscut fiecare, cum l-am perceput sau înțeles, cum l-am reflectat în oglinda sufletului și a conștiinței noastre. Atât. Pentru că, să recunoaștem, nimeni nu deține adevărul complet despre această personalitate complexă, care încă se dezvăluie ochilor noștri prin scrieri, prin documente, fapte, amintirile celorlalți. Fiecare, o mică parte.

Am crezut la început că voi încheia această carte repede, în câteva luni după plecarea lui spre eternitate, judecând după sutele de scrisori și mesaje electronice pe care le primeam de la scriitori, discipoli, cititori, impresionați de personalitatea și faptele lui, îndurerați de pierderea neașteptată. Dar în curând ne-am dat seama (pregătirea cărții fiind coordonată de Mariana Brăescu), că nu am fi făcut decât să editǎm o nouă carte a lacrimilor.

A trebuit să-i dau dreptate din nou (pentru a câta oară?) lui Artur Silvestri care credea că fiecare carte are viața ei, se încheagă într-un spațiu tainic și apare la lumină, atunci când trebuie și poate fi primită…

Pentru că a fost necesar să mai treacă timp, să se potolească sau să se afunde, ca pârâurile în albii subpământene, vârtejurile durerii și emoțiilor, să limpezim oglinda sufletului și a conștiinței să realizăm

că, așa cum spunea cineva în interviu „Noi, cei care l-am cunoscut pe Artur Silvestri, suntem privilegiați”, pentru a putea povesti și a scrie despre el.

Am alcătuit această carte împreună cu scriitori, critici literari, jurnaliști etc, care ne-au trimis propriile materiale sau au participat la discuții, interviuri despre Artur Silvestri, oameni care l-au cunoscut, au colaborat cu el, au avut o comunitate de idei, vise, planuri, acțiuni, unii au fost îndrumați și promovați de Artur Silvestri. Le mulțumesc tuturor pentru amintirile depănate, dar și pentru informațiile și explicațiile evenimentelor din lumea politică și literară ante și postdecembristă, pentru a înțelege nu doar viața și activitatea lui Artur Silvestri, dar și ceva în plus despre ceea ce am trăit sau trăim azi.

În ultimele pagini, cele mai grele poate, amintirile celor care i-au dat viață, părintii săi, Alexandru și Georgeta, care au plecat, de puțin timp învinși de durere, să-și caute pacea sufletului, alături de unicul lor fiu de care au fost toată viața atât de mândri și-atât de bucuroși până în ziua deznădejdii…

Cred că și prin această carte, suntem martori sau părtași, în măsura în care prețuim și valorificăm ceea ce am primit la trecerea lui Artur Silvestri din această viață în locul binemeritat din istoria culturii române.

Teodora Mîndru

Am fost legați de idei şi de vise comune

Interviu cu scriitorul Ion Marin Almăjan

Teodora Mîndru: *Stimate Domnule Ion Marin Almăjan, dată fiind îndelunga şi recunoscuta Dvs. activitate ca director de editură şi jurnalist de prestigiu, vă rog să descrieţi puţin, pentru cunoştinţa cititorilor (îndeosebi a celor mai tineri), atmosfera de lucru din lumea presei literare şi a editurilor în perioada anilor 1970-1989.*

Ion Marin Almăjan: Am trăit anii 1965-1972, poate chiar mai încoace, ca într-un vis frumos. Revista *Secolul XX* începuse să traducă şi să publice literatură nord-americană contemporană, literatură din America Latină, literatură europeană care ne fusese interzisă până atunci. Se putea scrie în presa culturală despre scriitori români, filosofi şi eseişti ţinuţi până atunci sub obroc. Cenzura îşi mai slăbise vigilenţa. Se atacau teme ale „obsedantului deceniu" cu frenezie, cu talent şi sub acest pretext se făceau trimiteri la situaţii contemporane, la tare ale acelui prezent.

Se crease o complicitate benefică între scriitori-editori şi cenzura ascunsă acum sub formula de *Di-*

recţia presei şi tipăriturilor iar mai târziu pur şi simplu sub *Direcţia literaturii* de la *Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste*, unde ani buni a condus cu dibăcie şi curaj, între Scylla şi Caribda, doamna Elena Docsănescu, căreia i se datorează apariţia unor lucrări monumentale ale literaturii noastre, scoaterea de la index a unor personalităţi ale artei şi culturii.

La nivelul judeţelor lectura presei culturale o făceau tovarăşi cu sarcini directe de la secţia de propagandă a comitetului judeţean al P.C.R. Revistele din judeţe aveau o viaţă mai grea decât cele din Capitală, tocmai fiindcă erau vizate de aceşti inşi, uneori limitaţi cultural şi fără curajul de a depăşi vechile dogme proletcultiste.

Personal, am beneficiat de acest „dezgheţ", reuşind să public la Editura Eminescu, în 1970, volumul de povestiri *Sunt dator cu o durere*, în care cititorul atent a putut descoperi multe din temele obsedantului deceniu: samavolniciile şi crimele comise la colectivizarea agriculturii, deportarea în Bărăgan, războiul antisovietic şi situaţia prizonierilor români, situaţia ţăranului român etc., tratate mai apoi cu anvergură şi bineînţeles mare talent de scriitori de primă mărime, precum Marin Preda. Din fericire, „şopârlele" nu au fost sesizate.

„Liberalizarea" aceasta a ţinut puţin, din păcate. După vizita în Coreea de Nord, cred, a lui Ceauşescu, s-au născut „tezele din aprilie" care au reîntors lumea românească cu faţa spre înapoi. Sau au încercat s-o facă, pentru că eu cred că o dată obişnuiţi cu gura de aer proaspăt, adevăraţii intelectuali şi creatori au refuzat închiderea în colivie.

Ca director al *Editurii Facla* pot depune mărturie pentru bătăliile date de mari directori de editură, cum au fost: Romul Munteanu (*Ed. Univers*), Valeriu Râpeanu (*Ed. Eminescu*) Alexandru Căprariu (*Ed. Dacia*), Mircea Sântimbreanu (*Ed. Albatros*) şi alţii pentru apariţia unor cărţi esenţiale ale culturii şi literaturii române.

Am participat la o şedinţă în care Romul Munteanu, în prezenţa Suzanei Gâdea, sinistrul ministru al Consiliului Culturii, şi-a început spiciul cu următoarele cuvinte: „Eu ştiu că după ce voi spune ce am de gând, mâine voi fi trimis într-un colţ de ţară sau în creierii munţilor…” Şi ceea ce a urmat a fost cu adevărat un rechizitoriu al stării de fapt.

Situaţia culturii a devenit dramatică odată cu numirea la conducerea Consiliului Culturii, în calitate de vicepreşedinte, a lui Mihai Dulea, trimisul special al aşa-zisului „Cabinet 2” condus de Elena Ceauşescu. Dulea a introdus grile draconice, obligând fiecare editură să-şi trimită manuscrisele spre lectură la subordonaţii săi. Despre vizionările draconice la studiourile de film nu mai vorbesc.

Chiar şi aşa s-au publicat cărţi de valoare, iar presa culturală a continuat să-şi facă meseria. Cu scuzele de rigoare, am să dau un exemplu privind poziţia revistei *Luceafărul*, de pildă, faţă de unele măsuri aberante ale partidului. Cum se ştie, dacă se mai ştie, Ceauşescu preconiza restrângerea vetrei satelor, urcarea ţăranilor în blocuri fără încălzire şi fără canalizare, într-un cuvânt ghetoizarea satului, distrugerea satului tradiţional şi crearea unui avorton. Am scris atunci, la un telefon din partea redacţiei, un eseu cu titlul *Satul*

meu e patria mea, fiind convins că nu va apărea. Şi totuşi el a apărut.

TM: *Ce curente de idei se conturau în presa acelor ani, începând cu „liberalizarea" din anii '65 şi pe ce linie sau în ce „tabere" vă situaţi Dvs. şi Artur Silvestri?*

Ion Marin Almăjan: Odată cu „liberalizarea" au apărut curente literare precum onirismul, noul val, postmodernismul, protocronismul teoretizat de Edgar Papu, teorie însuşită de redacţia revistei *Luceafărul*.

Eu eram colaborator al *Luceafărului*, însă nu pot zice că am fost partizanul declarat al vreunui curent.

Ca şi astăzi, am crezut în valorile create de-a lungul timpului de neamul meu, mă las încântat de datinile şi obiceiurile sale bune, iubesc creaţia muzicală folclorică, în special *Doina*, pe care o consider o capodoperă a spiritului românesc.

Mai cred că poporul român are nevoie de repere valorice, de învăţători care să-l lumineze şi să-l îndrume pe calea cea bună, pentru supravieţuirea lui şi a specificităţii sale într-o lume tulburată şi bântuită de tot felul de interese şi de stafii.

Sunt adeptul modernizării, al modernităţii nestricătoare de crez religios, de morală, demnitate naţională şi, în ultimă instanţă, demnitate umană. Odată pierdute, acestea nu vor mai fi recâştigate şi pierderea lor va duce treptat la dispariţia neamului românesc. Probabil că acest crez al meu mă alătură măcar parţial protocronismului, deşi, repet, nu sunt adeptul hiperbolizării calităţilor românilor, nici ale celor de astăzi, de acum, nici ale celor din vechime.

TM: *Cum l-aţi cunoscut pe Artur Silvestri şi cum s-a ajuns la o prietenie, o legătură culturală şi sufletească de durată? Ce imagine v-aţi făcut despre Artur Silvestri, cronicarul de la* Luceafărul*, scriitorul, editorul, la început? S-a modificat aceasta când l-aţi cunoscut mai îndeaproape?*

Ion Marin Almăjan: Nu cred că *Luceafărul* practica naţionalismul comunist, cum se afirmă acum, în timp ce *România literară*, să zicem, era portdrapelul modernităţii, al europenismului. Era evident însă că între ele existau diferenţe de optică şi de atitudine faţă de cultura şi literatura naţională.

În ce mă priveşte, am publicat în *Luceafărul*, în 1968-69, când şefa secţiei de proză era Sânziana Pop. Ei îi datorez şi un text de recomandare pe coperta primei mele cărţi.

Cu Artur Silvestri m-am întâlnit mai târziu, prin anii ’80. Am primit de la el, când eram director la *Facla*, o scrisoare prin care îmi trimitea nişte întrebări şi mă ruga să-i răspund la ele. Îl interesa cum promovează *Facla* literatura tinerilor, ce tip de literatură, de principii de ordin estetic ar trebui să aibă în vedere editura etc. I-am răspuns.

Apoi ne-am întâlnit la unul din colocviile naţionale organizate de Uniunea Scriitorilor la Timişoara. Eram la o masă la un restaurant când unul dintre colegi mi-a adresat o vorbă urâtă. Artur Silvestri a sărit în apărarea mea cu vehemenţă, fapt care m-a impresionat enorm. Cu toate că eu însumi nu eram un papălapte, ba aş zice dimpotrivă, intervenţia negurosului Artur Silvestri (mă refer la negura bărbii, fireşte), a avut un efect colosal. I-am mulţumit şi l-am îmbrăţi-

şat. Aşa a început simpatia noastră omenească.

Mai apoi a publicat o cronică despre literatura scrisă de mine, dovedind o înţelegere profundă a sensurilor urmărite în proza mea, evidenţiind lucruri pe care eu însumi nu le-aş fi văzut.

Ne-am mai întâlnit la o manifestare literară organizată la Chişinău-Criş de profesorul şi criticul Alexandru Ruja, unde a venit împreună cu doamna Mariana Brăescu. Şi, după cum mărturiseşte doamna Brăescu, se pare că atunci a fost momentul apropierii dintre domniile lor.

După 1990 am lucrat un timp la două publicaţii surori. El la *Naţiunea* în Bucureşti şi eu la *Renaşterea bănăţeană* în Timişoara (ambele având ca patron pe Iosif Constantin Drăgan), promovând aproximativ aceleaşi teme şi idei: vreau să precizez că ideile şi temele născute din ele erau izvorâte din modul nostru de a gândi şi a simţi şi nu din comanda lui Drăgan.

TM: *Înainte de a începe acest interviu, aţi spus: „Am fost legaţi de idei şi de vise comune". Care erau aceste idei şi vise comune? Se regăsesc ele în scrierile şi activitatea lui Artur Silvestri?*

Ion Marin Almăjan: Răspunsul la această întrebare dar şi la altele îl dă, cred, o scrisoare pe care Artur Silvestri mi-a trimis-o la 22 dec. 2005:

„Domnia Voastră,

Îmi îngădui să vă trimit un gând bun şi mulţumiri fiindcă, în aceste vremuri, ce ne-au fost date, am simţit, câteodată sau adeseori, că nu suntem singuri şi datorită prezenţei Domniei Voastre pe lume. Poate că,

uneori, nu am reuşit să ne trimitem unii altora gândul cel bun la timpul potrivit şi atunci când ar fi fost mai multă nevoie de el; poate că, fără să o fi dorit, am uitat că este nevoie să ne simţim alături de cei cu care ne-am învoit de la sine, fără să o fi cerut cineva, spre a fi împreună şi spre a putea face, cu folos, şi a duce la capăt, misiunea ce ni s-a dat de către Cel ce le ştie pe toate. Există, poate, în fiecare din noi, o clipă de clătinare sau un moment indefinit când uitarea cea rea ne absoarbe, dar ceea ce ni s-a poruncit şi Binele ce îl putem face, şi ştim să îl facem căci l-am făcut, biruie în cele din urmă. Iată de ce, fără a mi se întări în vreun fel, şi fără a mi se spune cuvinte ce sunt de la sine înţelese, ştiu că, în zilele vieţii noastre, Domnia Voastră sunteţi şi veţi rămâne acolo unde vă este locul, între cei ce bine-merită şi vor binemerita de la cei ce au fost – şi nu i-am uitat – şi de la cei ce vor fi, şi despre a căror soartă ne îngrijim şi noi, după puteri, ca să existe şi să vorbească în cuvinte ce nouă, acum, ne-au fost aproape şi ne-au definit. Şi în ceea ce mă priveşte, aş adăuga ceea ce poate că ştiţi, sau poate că aţi bănuit: şi anume că pe cerul meu sufletesc, prezenţa Domniei Voastre rămâne cu fixitatea ce o au constelaţiile (...).

Viaţa noastră nu a fost făcută ca să ne plângem şi ca să ne gândim, precum cei ce aduc prigoana, răul şi destrămarea, la toate cele trecătoare, ea ni s-a dat ca să ne străduim să devenim, în felul nostru, model şi exemplu, iar numele bun şi fapta bună, oricât ar fi, în proporţie, de măruntă şi oricât de indefinită, sunt cele ce ne vor salva de la uitare şi de la Moartea Definitivă. Noi am aflat – câteodată fără să avem

nevoie de cuvinte, căci poate doar ni s-a şoptit sau există în tiparul ce ne-a făcut posibili – că, dincolo de lumile amestecate ce ne înconjoară, există şi stăruieşte o Românie Tainică, de unde am ieşit la o vreme şi unde ne vom întoarce şi noi, la o vreme, adormind până când suna-vor trâmbiţele Judecăţii de Apoi. În acea lume sunt toţi cei despre care, în şoaptă sau în gând, facem adesea pomenire, căci sunt Părinţii noştri, oameni buni, vietăţile cuviincioase şi tot ceea ce, înconjurându-ne cu bunătatea ce se presimte atunci când ne gândim la ei ne ajută şi ne păzeşte. Să ne păzească, deci, încă un an şi încă o vreme, unii pe alţii, de cel rău şi de destrămarea ce ne ameninţă…

Cu dragoste, căci creştinii se iubesc chiar fără să se cunoască,

Artur Silvestri"

O asemenea scrisoare este în fapt o *mărturisire de credinţă* bulversantă şi ea ar fi putut – şi poate că aşa s-a şi întâmplat – să fie adresată tuturor confraţilor care cred în *România Tainică*. Ea sună acum cu mult mai convingătoare şi mai dramatică, când Artur Silvestri s-a coborât la Părinţi, la vietăţile cuviincioase, părăsind pe cele necuviincioase, lăsându-ne să asistăm ori chiar să fin părtaşi la marea destrămare.

Şi atunci când mi-a fost adresat, dar cu atât mai mult astăzi, eu am primit acest mesaj ca pe o încredinţare a unei taine, ca pe un legământ al unei frăţii tainice. Ideile comune şi visele sunt cuprinse în scrisoarea deschisă pe care am adresat-o celor de aceeaşi credinţă cu mine şi care a stat mult timp pe frontispiciul revistei *Luceafărul românesc*, în celelalte eseuri

ce au apărut în revistele ARP, în scrisorile dintre mine şi Artur Silvestri.

Iată, la 29 august 2006, Silvestri îmi scria:

„În tot ce facem astăzi prin efort colectiv se adună o întâie pagină de istorie de modele şi în aceasta constă, înainte de toate, forţa şi însemnătatea contribuţiei ce aducem. Acest mod de a vedea îşi are însemnătatea în imediat, dar va veni o vreme când va deveni însăşi condiţia de a fi şi când vom fi obligaţi, dacă voim să mai existăm, să ne compunem prin întregire «friza de semne secrete» sau Panteonul populat de chipuri cărora Patria le este recunoscătoare fiindcă şi ei au înţeles care este datoria lor faţă de ea. Esenţială este, deci, misiunea şi prin acesta felul însuşi de a ne aduna. Unii stăteau deoparte, în izolare şi penumbră, alţii îşi cunoşteau, unii altora, opera şi înfăptuirea de ani mulţi ori mai puţini, dar au fost suficiente câteva minute de schimburi de cuvinte şi de idei clare şi hotărâte şi am ştiut, precis, cine suntem şi ce avem de făcut. Aceasta a fost de fapt explicaţia modului straniu cum s-a alcătuit ceea ce noi denumim astăzi România Tainică, o realitate care nu este un grup *şi nici* o mişcare*, ci o realitate ce vine de demult şi merge către înainte, într-o vreme aproape paralelă cu orice timp indecis, ca şi cum ne descoperă deodată un râu subteran şi roditor, căruia unii îi aparţinem prin însuşi secretul de a exista.”*

Dacă doriţi alte exemple ale ideilor şi visurilor noastre le puteţi găsi dumneavoastră înşivă în cele ce le-am publicat în revistele ARP.

TM: *Vă amintiţi momente de izbândă sau, dimpotrivă, de dezamăgire, de amărăciune, ale Dvs. sau ale lui Artur Silvestri? Cum vă susţineaţi reciproc în astfel de momente?*

Ion Marin Almăjan: Jelaniile mele încărcate de obidă, de revoltă faţă de starea ţării şi a naţiunii, faţă de căderile în mocirlă, au fost recepţionate de Artur Silvestri şi de fiecare dată a încercat să-mi transmită un cuvânt de îmbărbătare, de speranţă. La rându-mi am făcut acelaşi lucru atunci când am simţit că era nevoie. Nu vă pot descrie fluidul care a circulat între noi, ghicirea sau înţelegerea gândurilor chiar şi nerostite, deşi trăiam unul la Bucureşti, altul la Timişoara.

Un asemenea fenomen am mai trăit cu ani în urmă în raporturile mele fraterne cu poetul Rolando Certa din Sicilia, care a murit la Budapesta, în drum spre Timişoara, unde-l aştepta un nou volum de poezie tradus în limba română, tipărit la *Editura Facla.* Din nefericire, Destinul sau Providenţa sau mai ştiu eu cine, loveşte când ţi-e lumea mai dragă, curmând viaţa unor oameni ce-mi erau atât de apropiaţi.

TM: *Din corespondenţa Dvs. cu Artur Silvestri am observat că au existat şi unele pauze de comunicare, dar amândoi reluaţi corespondenţa de la acelaşi nivel de înţelegere, afecţiune şi comunicare, ca şi cum v-aţi fi scris zilnic, sau ca şi cum, deşi nu v-aţi scris, aţi existat mereu unul pentru altul, chiar fără o directă comunicare. Este doar o impresie, sau o realitate?*

Ion Marin Almăjan: Nu-mi dau seama dacă între noi au fost tăceri. Poate au fost determinate de

plecările familiei Silvestri în străinătate sau de multele mele internări prin spitale. La rugămintea lui Artur Silvestri de a-i trimite propuneri şi sfaturi legate de proiectul *Sinteze*, am fost de părere că ar fi nevoie de o publicaţie care să se adreseze românilor de pretutindeni, încercând să-i „adune" în ideea de iubire de neam şi de valorile perene ale românismului. Poate de aici s-au născut revistele care au ajuns să străbată lumea intrând în casele românilor din cele mai îndepărtate colţuri de lume şi alinându-le sufletele.

Apoi l-am sfătuit să lărgească sfera de adresabilitate a revistelor, făcând să fie cunoscute de instituţii ale statului, de autorităţi şi personalităţi culturale importante. Credeam că aceste reviste, această muncă titanică, cu toate ideile nobile pe care le promovează, merită să pătrundă cât mai adânc în fibra societăţii româneşti bolnave şi a conştiinţei românilor.

Artur Silvestri mi-a răspuns: *„Noi nu avem nici o legătură cu aceşti ocupanţi dezgustători pe care trebuie să-i tratăm cu dispreţ şi fără nici o dorinţă de a le comunica vreodată ceva; puteau face şi nu au făcut, şi puteau măcar să nu strice ce au stricat. Şi strică mereu. Şi vorba lui Alexandru Nemoianu: Cu diavolul nu se intră dialog."* Răspunsul este mult mai dur, mai tranşant. Mi s-a părut că nu am fost înţeles. Nu la Patapievici, mă gândeam eu, nici la Tismăneanu etc., ci la români de bună credinţă, care împărtăşesc idealurile noastre. Desigur, răspunsul se încheia: *„Cu drag, Artur Silvestri"*. Nu era decât un dialog frăţesc.

TM: *Ştiu că aţi fost printre primele persoane, dacă nu chiar primul, căruia Artur Silvestri i-a dez-*

văluit proiectul său Pune românii în legătură *şi i-a comunicat fiecare mare pas în crearea reţelei de publicaţii electronice* INTERMUNDUS Media*. Ce importanţă credeţi că are lansarea revistelor on-line şi a întregii reţele culturale? Credeţi că zbaterea, lupta, faptele lui, au avut, au încă, un efect în sensul pe care l-a urmărit?*

Ion Marin Almăjan: Bineînţeles. Crearea reţelei *INTERMUNDUS Media* a adunat cugete şi personalităţi româneşti din lume în jurul ideii de preţuire şi apărare a valorilor patrimoniului cultural românesc, a credinţei ortodoxe, a limbii şi culturii. Lucian Hetco din Germania, Alexandru Nemoianu din S.U.A., Corneliu Florea din Canada, Dimitrie Grama din Danemarca, Grigore Vieru, Nicolae Georgescu, Mihai Ungheanu, Ivan Evseev, Teodor Vârgolici, Ion Rotaru, Ioan Opriş, Dan Zamfirescu, Ion Coja, Ioan Grigorescu, Adrian Dinu Rachieru etc. sunt conştiinţe şi valori care au răspuns chemării lui Artur Silvestri şi programului revistelor ARP.

TM: *Prin prisma îndelungatei Dvs. experienţe de director de editură, ce părere aveţi despre Artur Silvestri-editorul, despre străduinţa lui de a descoperi „pepita de aur" şi de a o arăta lumii, îndrumând tinerii şi mai puţin tinerii scriitori şi editându-le, prin eforturi proprii, cărţile? Dar despre documentarele* Cuvinte pentru urmaşi, Mărturisirea de credinţă literară, *sau cele dedicate unor personalităţi culturale (de exemplu d-nei Zoe Dumitrescu Buşulenga)? Au fost acestea „vânare de vânt" sau, undeva, aceste străduinţe se vor regăsi în cultura românească?*

Ion Marin Almăjan: Nimic din ce a gândit şi a făcut Artur Silvestri nu a fost gratuit. Nici volumele tipărite adunând creaţii ale unor tineri scriitori, nici cele care au însumat eseuri, nuvele, ale unor cărturari maturi şi cu atât mai mult volumele dedicate unor mari personalităţi ale culturii române. Cu siguranţă ele sunt în cultura română, indiferent dacă se face sau nu tapaj în jurul lor. În fapt, astăzi se face zgomot mare în jurul unor simulacre de cultură, a unor scriitori făcuţi de un grup de prieteni sau de interese comune. Fără îndoială, poţi rămâne cu gust amar, poţi să te îndoieşti chiar, dar nu poţi să nu crezi că *„birui-va gândul”*, vorba cronicarului.

TM: *Revenind la corespondenţa electronică a Dvs. cu Artur Silvestri, pe care aţi avut bunăvoinţa să ne-o trimiteţi la redacţie, am avut impresia că citesc schimbul de scrisori între doi seniori ai culturii, nu ca vârstă, ci ca atitudine, ca valori şi idealuri pe care le afirmaţi, ca respect pe care îl arătaţi unul altuia, chiar începând cu ceremonioasa adresare „Domnia Voastră”, sau „Iubite Domnule...”. Exprimă ceva deosebit, din punctul Dvs. de vedere, modul de adresare: foarte respectuos, dar şi afectuos?*

Ion Marin Almăjan: Indiferent cum ne-am adresat, în funcţie de starea sufletească de la *„Domnia Voastră”*, până la *„Iubite domnule Almăjan (respectiv Silvestri)”*, aceste formule de adresare nu au acoperit, cred, decât în mică măsură, sentimentele pe care ni le-am purtat unul altuia: respect, preţuire, fraternitate, şi chiar iubire fraternă.

TM: *Dacă ar trebui să-l caracterizaţi concis pe Artur Silvestri, să zicem pentru un posibil dicţionar al culturii române, sec. XX-XXI, ce aţi spune despre el?*

Ion Marin Almăjan: Artur Silvestri, mare patriot şi cărturar român, scriitor, filosof al culturii, editor şi publicist de elită, creatorul reţelei de publicaţii electronice *INTERMUNDUS Media*.

Dacă un asemenea dicţionar ar apărea în România de astăzi, ar fi întâmpinat cu adversitate, întrucât patrioţii, iubitorii neamului, ai istoriei şi ai patrimoniului său cultural sunt văzuţi rău, exilaţi în afara unei aşa-zise modernităţi europene. Dar… *„ce e val ca valul trece”*. România a mai cunoscut în urmă cu şaizeci de ani o asemenea modă. Timpul a spulberat-o cum o va spulbera şi pe cea de astăzi.

TM: *Aş dori să oferim cititorilor, în încheierea acestui interviu, câteva scrisori din corespondența Dvs. cu Artur Silvestri.*

Ion Marin Almăjan: Desigur, cu cea mai mare plăcere. Selectați dumneavoastră ce scrisori doriți.

Teodora Mîndru: *Vă mulțumesc și vă doresc numai bine și multă sănătate.*

De la: **Artur Silvestri**
Data: 22 august 2006, 20:50
Subiect: *Câteva cărți, o amintire, gânduri*
Către: Ion Marin-Almăjan

22 August 2006

Iubite Domnule Almăjan,

Am fost mâhnit și am căzut pe gânduri citind ceea ce mi-ați scris în câteva rânduri, mai de mult dar și mai deunăzi; câteva fraze despre ingratitudine, răul omenesc irațional, relații formale și întâlniri neconținutistice care fac partea cea mai cuprinzătoare a vieții ce trăim. Le cunosc și eu prea bine și îi mulțumesc Celui ce le chibzuiește pe toate că mi le-a dat și m-a făcut să nu mai am iluzii și să nu mă mai amăgesc fără nici un rost; iau, de aceea, totul așa cum vine, fără să mă afecteze atunci când se produc (căci le cunosc) și dacă nu le aflu de la câte cineva (căci se întâmplă, deși rareori) știu cu atât mai bine să prețuiesc caracterul, ținuta nobilă și gestul cuminte și cuviincios.

Tot ceea ce evocați, cu o amărăciune ce o înțeleg, trebuie, însă, ținut la depărtare și reținut în locul izolat ce i se cuvine mai ales în ziua de azi, când toate sunt neverosimil de frivole, iar echilibrul moral aproape că nu mai există. Căci, până la urmă, acestea sunt relele și suferința nemeritată care, îndepărtate, ne ajută să ne definim mai bine și să ne găsim rostul nostru propriu și poate chiar și partea noastră de destin colectiv. Semnificația acestor gânduri depășește regimul clipei.

Îmi amintesc că, odinioară, când eram nu numai ceva mai tânăr (căci astăzi mă simt de parcă aș avea o mie de ani și uneori cred că îi și am), ci și mai încrezător că voi putea face măcar o parte însemnată din ceea ce proiectasem, aveam un sentiment atât de teoretic al sfârșitului încât convingerea că acesta se întâmplă întotdeauna undeva, departe și că nu se va abate și pe la mine, îmi dădea o iresponsabilitate apropiată de simțul veșniciei. Acum știu că era o iluzie și ca esențialul nu mai este să nădăjduim că niciodată nu îl vom cunoaște ci, mai degrabă, că va sosi când măcar o parte din ce avem de făcut s-a așezat într-o oarecare rânduială. De aceea, poate, mă străduiesc să duc până la un capăt vizibil ceea ce îmi propun și reușesc cu greu, uneori trebuie să și amân și încerc un simțământ de neputință. În acest an mă gândisem că voi publica cu cel puțin de trei-patru ori mai multe cărți decât anul trecut și acum, când se apropie toamna, observ că apărute sunt mai puțin de jumătate decât înainte. Ce m-o fi împiedicat? Și ce anume a adus în loc de intensificare – amânări și iritare surdă, ca și cum nu aș fi reușit să mă concentrez îndeajuns în felul în care asculți muzica sau cauți să percepi un mesaj de departe? Nu îmi pot da seama, chiar dacă încerc în fiecare zi. Poate că este bătrânețea sau prea multele obligații ce se adună și nu se mai încheie. Dar nemulțumirea există.

Câteodată îmi vine să cred că nici nu mai am răbdare și că mă grăbește gândul de a face cât mai multe și cât mai repede din ceea ce, probabil, doar eu pot să fac, așa cum, de altminteri, stă în puterea fiecăruia să facă anumite gesturi mai mari sau mai mici

care îi sunt date lui și numai lui. O să reușesc? Le voi împlini într-un fel ce ar putea să semene măcar cu o schiță sau cu o ipoteză? Iată întrebări fără un răspuns deslușit; rămâne doar nădejdea, imensă și neliniștită ca și bănuiala că nu vom muri de tot.

Pentru mine, care trăiesc numai ca să scriu, toate aceste simțăminte se răsfrâng în năzuința de a mai face să existe încă o carte și încă una, și încă una. Iar faptul însuși că acestea se nasc echivalează cu încredințarea unei datorii ce s-a îndeplinit în felul ei, oricât de puțin semnificativ, căci important ar fi, până la urmă, că ele vor exista. Și mai mult ca sigur că vor face bine cuiva, cândva, într-un loc oarecare de pe Pământ.

Cu drag,
Silvestri

De la: **Artur Silvestri**
Data: 31 mai 2008, 10:43
Subiect: *Răspunsuri amânate, cărți în lucru, mulțumiri*
Către: Ion Marin-Almăjan
31 Mai 2008,
Sf. Mucenici Ernie, Eusebie si Haralambie

Dragă și iubite Domnule Ion Marin Almăjan,

Îmi cer iertare pentru amânarea răspunsurilor la scrisorile primite în săptămânile trecute dar lucrez din greu la terminarea câtorva cărți proprii și a trei „volume colective" pe care le-am promis că vor apărea și aș vrea să mă țin de cuvânt. Această muncă va

mai ține o vreme și, prin urmare, nu am întotdeauna capacitatea de a reacționa prompt. Bineînțeles că îmi fac culpă pentru astfel de întârzieri, dar practic nu am soluție și nădăjduiesc că oamenii care scriu și lucrează cu stăruință să mă înțeleagă.

Nu îmi amintesc dacă există teme rămase suspendate între cele care vă implică sau dacă anumite texte trimise către redacție sunt întârziate nepermis de mult; dacă sunt asemenea cazuri, aș ruga să îmi comunicați. Așteptăm, cu aceeași solidaritate, orice creații sau consemnări credeți că ar fi utile pentru apariție sau, așa cum s-a mai întâmplat, scurte informații despre ce faceți, ce scrieți sau ce proiecte aveți. Esențialul în aceste vremuri este, cred, să nu stăm pe loc și cu mâinile în sân.

Cât despre toate celelalte ce se întâmplă în jurul nostru, între care unele, de fapt destule, ne ating sau ne supără, numai Dumnezeu știe ce e mai bine; dar nădăjduim în așezarea tuturora la rânduiala și la vechile – și sănătoasele – principii de îngăduință și bună voire.

V-aș ruga să-mi scrieți când aveți ceva care credeți că trebuie împărtășit și nu uitați că sunt alături de toți cei ce încearcă să lase o urmă în timp, indiferent dacă ei au înțelegere sau atenție față de ceea ce fac alții.

Cu doriri de bine si de sănătate,

Dr. Artur Silvestri

De la: Ion Marin-Almăjan
Data: 1 iunie 2008, 09:55
Subiect: *Mesaj de inimă*
Către: **Artur Silvestri**

Iubite domnule Artur Silvestri,

Mulțumesc pentru gândul pe care mi l-ați adresat. Vă înțeleg că aveți destul de lucru și că nu vă rămâne timp pentru corespondența cu ceilalți. În ce mă privește, atât timp cât mă vor ține puterile, nu voi abdica de la opiniile și crezul exprimat deja în faza de început a prezenței mele alături de Dv. Sper din tot sufletul să fiți convins de loialitatea mea, odată cu gratitudinea și admirația pentru eforturile făcute, financiare și intelectuale, în cristalizarea unor reviste on-line care să umple golul imens existent acum în cultura română, să combată deruta și marasmul ce s-au instituit în viața noastră spirituală. Pentru aceasta, vă sunt frate de credință până la capăt, chiar dacă nu vom ține legătura propriu-zisă decât sporadic.

Vă doresc succes în scrierea cărților și sănătate,
Ion Marin Almăjan

Notă: Ion Marin Almăjan, romancier, nuvelist, critic literar, jurnalist prestigios. O lungă perioadă director al *Editurii Facla* din Timişoara.

Cărţi reprezentative: *Neîmpăcaţi în mânie* (roman, 1974), *Tornada* (roman, 1980), *Întoarcerea spre asfinţituri* (povestiri, 1984), *Vremea hahalerelor* (pamflete, 1998) *Mătuşa mea, Maria Theresia* (roman, 2003, Premiul Uniunii Scriitorilor din România), *În afara gloriei* (roman, 2006).

Artur Silvestri a fost secretarul literar al epocii sale

Interviu cu criticul literar Nicolae Georgescu

Teodora Mîndru: *Stimate Domnule profesor univ. dr. Nicolae Georgescu, într-o „mărturie tulburătoare" cu titlul* Artur cavalerul *scriaţi că l-aţi cunoscut pe Artur Silvestri „în vremuri de cumpănă". La ce perioadă, context vă refereaţi?*

Nicolae Georgescu: Este vorba de anii '80 ai secolului trecut, *o criză în criză*. Să explic. Pe fondul crizei mari de ideologie, de sistem politic, a apărut în aceşti ani o criză a încrederii noastre în noi înşine. Privind retrospectiv, astăzi cred că a fost efectul scontat al ideologizării forţate. Adică, timp de peste 30 de ani, o generaţie întreagă, ne-au *tulniucit* urechile cu „poporul unic muncitor", „comunişti din toate ţările uniţi-vă" etc. – încât nu ne mai spunea nimic vocabula aceasta, *român*. Nu ne mai păsa de ce e românesc şi ce nu e românesc, vedeam totul în amestec, un „şi ce dacă" insensibil regla orice răspuns la îndoieli… Cum să mai faci istorie sau istorie literară într-un asemenea climat de indiferenţă faţă de diferenţe? În literatură bântuia spiritul entropic, standardizarea prozei mai

ales se făcea cu sistem, era încurajată, lăudată. Cine se abătea de la reţetă era cam desconsiderat. Noi am trăit *această* criză, poate am trăit-o chiar în exces în mijlocul evenimentelor, în imediatul faptei scrisului. O criză foarte gravă – ca orice criză identitară, de altfel. Să nu mai ştii care este stânga şi care este dreapta ta, să-ţi fie indiferent ce e dincolo de tine în trecut… Or, lucrurile erau atât de rău pornite la vale încât noi înşine, în momente de luciditate, de sinceritate cu noi înşine, nu prea vedeam salvarea, nu prea acordam mari şanse redresării. Vedeţi, doar, cum efectele sunt foarte vizibile până astăzi. În acest sens eu am considerat anii ’80 ai secolului trecut ani de cumpănă. O cumpănă poate să se aplece ori într-o parte ori în alta: aşa resimţeam viitorul imediat, ideea naţională era în cumpănă, putea să fie sau să nu mai fie. În aceste condiţii a trăit, a gândit, a lucrat Artur Silvestri cu mine şi cu ceilalţi intelectuali care au sesizat fenomenul şi au dorit să facă ceva, să se opună cumva acestei alunecări.

TM: *L-aţi cunoscut pe Artur Silvestri la revista* Luceafărul*. Pentru cititorii de astăzi, aş vrea să refaceţi cadrul. Cine erau redactorii de la* Luceafărul*, conducerea, colaboratorii, constelaţia luceferistă?*

Nicolae Georgescu: În anii ’78-’80, când m-am apropiat eu de *Luceafărul* (mi-au trebuit doi ani de tatonări, dar asta este o altă poveste, poate o reiau mai jos sau altădată), revista trecea prin unele transformări. Era o conducere energică, avându-l redactor şef pe Nicolae Dan Fruntelată, redactor şef adjunct pe Mihai Ungheanu şi secretar general de redacţie pe Aurel

Zăinescu. Pe vremea aceea funcţiile erau puţin diferite faţă de azi – dar la *Luceafărul* a existat ceea ce se numeşte munca în echipă, deci această tripletă era reprezentativă. Apoi erau secţiile: Nicolae Ciobanu la critică (un estet intransigent şi un intelectual deosebit; urmărea cu mare atenţie critica tânără, o încuraja), Artur Silvestri şi cu mine, mai târziu Theodor Balş, la traduceri. Nicolae Velea, Iulian Neacşu, Gheorghe Suciu la proză, Sânziana Pop la reportaj. Aceste funcţii au fost ocupate, apoi, de alţi membri din redacţie. Grigore Hagiu, Ion Gheorghe şi Cezar Ivănescu la poezie (Cezar Ivănescu ţinea un cenaclu în redacţie, se numea *Numele poetului*), dar şi Dan Laurenţiu, cu eternul său baston-umbrelă, era o prezenţă de ceasornic şi ştia toţi colaboratorii şi toate temele. Fiind cam cenzurat, publica puţin şi nesemnificativ. De pagina externă se ocupa Aurel Dragoş Munteanu. În general redactorii mai vechi erau hârşiţi de cenzură, obosiţi să tot schimbe de ani de zile texte, idei, cuvinte ca să le treacă numele în revistă – şi trimiteau la înaintare, ca să zic aşa, colaboratori mereu noi. În anii aceia cenzura era negociabilă oarecum, era un fel de şcoală de strecurat literatură, în fond obiecţiile erau de ton, de nuanţă, de conjunctură, puteai împacheta şi idei mai grele în aceeaşi hârtie – dar trebuia să fie rafinat sau să aştepte momentul potrivit. Şi acesta este unul dintre motivele pentru care colaboratorii *Luceafărului* erau mai mulţi decât redactorii revistei.

Eu am debutat la Luceafărul pe 13 septembrie 1980 (de ziua pompierilor), următorul text l-am publicat peste exact 13 numere – şi cifra aceasta mi-a purtat mult noroc (am descoperit şi un număr pierdut

din *Timpul* eminescian: numărul 113 din 1882, pe care l-am editat în Luceafărul). Mă zbăteam de doi ani să public.

Când spui *Luceafărul*, eşti tentat să înţelegi instituţia ca atare, adică redacţia cu cei 12-15 redactori ai ei, dintre care 4-5 munceau efectiv. În realitate, *Luceafărul* devenise înainte de ajungerea mea acolo, deci înainte de anii ’80, un loc de întâlnire, trăia prin grupul din jurul redacţiei, prin intelectualii care percepuseră şi trăiau în mod asemănător acea criză identitară a neamului despre care am încercat să vorbesc mai sus. Sunt foarte atent la cuvinte, şi reiau pentru întărire: mulţi, enorm de mulţi intelectuali au *perceput-o*, dar criza ca atare a creat curente, adică moduri de trăire distincte după vârstă, educaţie, geografie interioară etc. Nimeni nu poate spune: *„Noi am fost buricul pământului!”* Este vorba, în fond, de răspunsul fiecărui grup la provocările bolii sociale, culturale, politice. De soluţiile fiecăruia în parte şi ale fiecărora ca grup. Noi, cei de la *Luceafărul* (mă refer la cei activi de la *Luceafărul*), ne-am creat un stil de lucru care nu e greu de descris, dar e mai greu de înţeles, cred. Este vorba de întâlniri pentru discuţii. Fie la cele câteva restaurante unde aveam colţul nostru, fie la cele câteva adrese ale unora dintre noi, fie în delegaţiile prin ţară – oriunde ne aflam în grup porneam aceste discuţii pe teme identitare. Regula noastră, internă, era oarecum simplă: trebuia să ne citim unii pe alţii (şi aici nu începea excepţie: toţi ştiam ce a scris sau despre ce va scrie fiecare în parte), să comentăm deschis şi, mai ales, să-l lăsăm pe fiecare să-şi dezvolte ideile. Un grup cu reguli liber acceptate şi respectate

este, se înţelege de la sine, un grup de prieteni. Desigur, cu ierarhia lui interioară, recunoscută de toţi – dar aceste ierarhii întăreau prietenia, n-o ştirbeau câtuşi de puţin.

TM: *Cum vi-l amintiți pe Artur Silvestri în acel context? Ca redactor, cronicar literar, coleg, prieten poate? Vă amintiți discuțiile pe care le purtați numai cu Artur Silvestri sau în grup?*

Nicolae Georgescu: Artur Silvestri este unul dintre cei care au contribuit decisiv la sudarea grupului, la alegerea celor activi din redacţia *Luceafărului*. Practic, Artur Silvestri „monitoriza presa", cum s-ar zice astăzi, adică citea întreaga producţie de periodice româneşti, mai ales revistele, mai ales pe cele culturale dar şi pe cele ştiinţifice. El singur îşi alesese acest mod de a cunoaşte, dar şi de a-şi stabili afinităţile. Din când în când se oprea asupra câte unui autor şi începea să-l caute pretutindeni pe unde publica. Munca lui se derula, de fapt, mai ales în bibliotecile mari, acolo unde se găseau abonamente – dar şi bibliografii. Era un cititor asiduu al Bibliotecii Academiei Române, acolo unde eu lucram – şi unde i-am prezentat mulţi prieteni, mai ales printre depozitari, cum li se spune celor care în bibliotecă lucrează în depozite şi aduc cărţile spre lectură sau împrumut. Tot aici avea întâlniri şi nesfârşite discuţii cu viitorii săi colaboratori – pe care şi-i alegea, vă repet, după ce le citea textele. În felul acesta el făcea un fel de radiografie de idei: îi găsea pe aceia care rezonau în programul *Luceafărului* fără ca ei să ştie. În fond, Artur Silvestri este unul dintre cei care au conştientizat, au individu-

alizat un curent de idei, un grup alcătuit din indivizi care uneori nici nu se cunoşteau între ei. Este ceea ce, în sociologie, se numeşte *o şcoală de gândire*: intelectuali răspândiţi pretutindeni care se regăsesc în modul de a înţelege realitatea. Ei nu au nevoie de un sediu central, de o clădire etc. – ci doar de publicaţii şi întâlniri periodice. Ei se întâlnesc, se citesc, se citează ca să dezbată, ca să dezvolte un pachet de idei.

Pe lângă textele pe care le-a scris şi publicat pe marginea ideii naţionale şi dincolo de temele pe care le-a propus, Artur Silvestri a adus, cred, la *Luceafărul* cei mai mulţi colaboratori, mai ales tineri. Avea vocaţia aceasta de a descoperi – după ce îşi făcuse din lecturi investigatoare o adevărată profesiune secundă, de credinţă. Urmau prezentările către prieteni, apoi primirea în redacţie, lărgirea ariei de discuţii…

Se poate vorbi de un adevărat ritual al intrării cuiva în grup, ritual pe care eu însumi l-am parcurs. După primele colaborări la *Luceafărul*, eu am aşteptat un an întreg să public aici, am vrut să public proză, apoi traduceri. Către critică şi istorie şi literară m-a îndemnat mai ales necesitatea: în acest domeniu se simţea nevoia de nume noi, cum se zice – sau, mai simplu, mi s-a sugerat că, dacă vreau să public, doar critică mi se primeşte, celelalte domenii sunt aglomerate. Cezar Ivănescu, cel care mă primea mai des în cercul său, m-a prezentat lui Mihai Ungheanu – care, după câteva lungi şi lămuritoare discuţii pe teme de istorie literară, *„m-a dat pe mâna”* lui Artur Silvestri, să întărim împreună departamentul de critică al revistei. Deşi cu 3 ani mai mic decât mine, Artur Silvestri m-a debutat. Lucrurile s-au petrecut ceva mai compli-

cat, de fapt. Eu îl cunoşteam pe profesorul Gheorghe Ivănescu, unchiul lui Cezar Ivănescu, aveam cu dânsul lungi colocvii filologice prin curtea Bibliotecii Academiei – după ce mi-l prezentase amicul Lucian Chişu (iniţial, cu aceeaşi intenţie de a-i face cunoştinţă cu depozitarii bibliotecii ca să-i fie servite mai repede cărţile, fiindcă cititorii aşteptau şi câte o jumătate de oră să le vină cărţile din depozit, dar asta nu din rea voinţă, ci pentru că erau depozitari puţini, schema bibliotecii funcţiona la minima rezistenţă). Profesorul m-a trimis la nepotul său, Cezar Ivănescu, în biroul căruia l-am recunoscut pe Artur Silvestri, cititorul de la bibliotecă ce era. Vedeţi, este vorba de cunoaşteri şi recunoaşteri care ţin şi de destin. Important este că în anii mei de integrare am fost foarte apropiat de Artur Silvestri, mă vizita acasă şi la bibliotecă, îl vizitam şi eu destul de des acasă la el, în apartamentul de pe str. Căderea Bastiliei, destul de aproape de Biblioteca Academiei. Nu aveam o regulă a discuţiilor, ne spuneam unul altuia ce am mai citit, ne împrumutam cărţi, stabileam despre ce cărţi să scriem în revistă.

Revista *Luceafărul* căuta să atragă atenţia într-un fel aparte asupra ideii naţionale şi una dintre temele care se dezbătea pe atunci ţinea de revalorificarea trecutului nostru cultural. Asta implica un fel de calendar cultural cu sublinierea datelor mai importante (zile de naştere ale marilor scriitori, evenimente importante etc.). Oricum, în atmosfera aproape sufocantă a sărbătorilor comuniste, *Luceafărul* a adus această noutate care la început a derutat dar apoi s-a împământenit în toată presa culturală. Sărbătoream nu numai anii scurşi de la „Eliberare”, de la grevele din ’33,

de la „Salva-Vişeu” etc. – aniversări impuse de regim –, ci şi cât a trecut de la uciderea lui Miron Costin, de la tipărirea *Bibliei de la Bucureşti*, de la programul *Daciei literare*... Aceste sărbători, unele dintre ele de-a dreptul derutante pentru cenzură care se trezea joia cu numărul făcut (*Luceafărul* se tipărea vineri p.m. şi la chioşcuri apărea sâmbăta), adică era pusă în faţa faptului împlinit – multe dintre ele erau stabilite de Artur Silvestri cu oamenii din bibliotecă, cu vreunii dintre mulţii cititori care au devenit şi colaboratori ai revistei. Aceştia, mari specialişti, savanţi de talia unui Pandele Olteanu ori I. C. Chiţimia sau Gheorghe Mihăilă, de pildă, propuneau ei înşişi sărbători în domeniul literaturii române vechi…

Prin 1988, pare-mi-se, am publicat un text în *Luceafărul* cu acest titlu: *Sărbători şi antisărbători* – mult chinuit (de trei ori a fost pus în pagină, a fost respins de trei ori de cenzură, în forme schimbate, şi abia a patra oară a scăpat spre publicare) unde discutam pur teoretic, fără nici un fel de aluzie la concret, ideea sărbătorii pe dos, cu trimiteri doar la practicile de descolindat descrise de Petru Caraman… Le-am făcut multe „antisărbători” comuniştilor.

Artur Silvestri era un maestru în invenţii. Şi întotdeauna găsea colaboratori care să scrie despre evenimentul cultural programat, oameni foarte bine pregătiţi, talentaţi, care puteau, mai ales, să creeze evenimente de presă. Ştiţi, pe vremea aceea se spunea că un scriitor valorează cam câţi cititori are, iar un redactor la o revistă culturală cam câţi colaboratori are. Şi Artur Silvestri descoperise o mulţime.

TM: *Fiindcă sunteți un renumit și pasionat eminescolog, nu pot să trec peste subiectul Eminescu. Și Artur Silvestri era fascinat de această personalitate fundamentală a literaturii românești? Era o temă de interes în discuțiile Dvs. cu Artur Silvestri? Ce îl interesa mai mult?*

Nicolae Georgescu: Mai mult decât atât: cu Artur Silvestri mă consultam, mă sfătuiam, analizam împreună unele informaţii. V-am mai spus, doar: Mihai Ungheanu m-a dat pe mâna lui, a fost, aşadar, primul meu „şef”… Artur Silvestri era cu 3 ani mai mic decât mine, dar eram amândoi produsul aceleiaşi Universităţi din Bucureşti, făceam parte din şcoli de gândire apropiate, ne-am ataşat amândoi de profesorii universitari care-şi recunoşteau ţărănismul structural. **Avea faţă de mine ascendentul acesta pe care i l-am recunoscut de la început: era un foarte bun cunoscător al literaturii române. Cred că nu e carte scrisă în limba română care să nu-i fi trecut prin mână.** Eu, ca filolog clasic, practic nu am făcut nici un curs de limbă sau literatură română în facultate, sunt un autodidact în aceste domenii – dar un autodidact format la Biblioteca Academiei Române, unde opt ore pe zi şedeam între cărţi şi periodice. Colaborarea mea la revista *Luceafărul* se producea după 5 ani de muncă în bibliotecă, aceasta a fost ca o a doua facultate – şi abia eram la începutul marilor aflări în materie de eminescologie. Practic, eu am înţeles că nu-mi pot prinde din urmă colegii întru istorie literară şi mi-am făcut alt program de studiu: nu cartea m-a pasionat – ci ziarul. Am constatat repede că în periodicele româneşti s-a aşternut aproape întreaga noastră cultură, că

pentru noi cartea a fost o sărbătoare, un lux, pe când ziarul a însemnat cultura în haine de lucru, în acţiune, cultura formatoare.

Am discutat aceste lucruri cu Artur Silvestri prin birourile redacţiei, încercând chiar să riscăm un raport între ziar şi carte. Eu susţineam proporţia gheţarului, cele şase şeptimi de sub apă fiind ziarul şi cea de deasupra rămânând cartea, el era mai generos, acordând cam un sfert cărţii. Preluasem şi repetam expresia *„negru pe alb, negru pe negru”*, referitoare la ziar, mai activ, mai viu, care se întipăreşte în albul vieţii cu litere apăsate. Totuşi, eu descopeream litera-tura română – pe când Artur Silvestri o redescoperea. Ştia cărţile, autorii, şi era fascinat să refacă apele din izvoare, ca să zic aşa – ape de izvor în care eu mă scăldam de cele mai multe ori pentru prima oară.

Ca să revin strict la conţinutul întrebării Dumneavoastră, trebuie să spun aici că prima mea sinteză despre viaţa târzie a lui Eminescu mi-a fost cerută chiar de Artur Silvestri. Manuscrisul intitulat *Ultima zi a lui Eminescu la ziarul Timpul* a stat la el câteva luni, l-a citit cu interes şi Mariana Brăescu (avea intenţia de a scrie un scenariu de film pe tema zilei de 28 iunie 1883, când Mihai Eminescu a fost dat afară de la ziar). N-am putut publica această carte decât după 1989, dar începusem o luptă cu cenzura comunistă. Artur Silvestri a fost unul dintre sfătuitorii mei de taină, adică mă învăţa ceea ce încerca şi el: să fenteze, să distragă sau să „oblige” cenzura să accepte o carte. Iarăşi: lucrurile sunt mai complicate, pentru că în cazul cărţilor cenzura acţiona diferit de la editură la editură, uneori chiar de la un redactor de carte la altul,

şi desigur, de la autor la autor. Cu Artur Silvestri abia tatonam editurile mai apropiate de *Luceafărul,* când a venit Revoluţia şi s-a sfârşit totul.

TM: *Dintre ideile, temele formulate, susținute și lansate în dezbaterea publică la revista* Luceafărul*, o temă care a frământat atunci și continuă să revină în forurile științifice și literare este cea a protocronismului în cultură, definit de prof. Edgar Papu și susținut de Artur Silvestri, Mihai Ungheanu etc. După părerea Dvs., ideea analizei și evidențierii protocroniilor în cultura și în literatura românească este o temă majoră, fertilă, importantă pentru valorizarea creațiilor culturale naționale și definirea epocilor culturale românești sau a fost, cum spun astăzi unii, doar o temă falsă, creată din obedienţă faţă de structura comunistă conducătoare?*

Nicolae Georgescu Protocronismul nu este altceva decât un comparatism prin disociere. Mişcarea comparatistă europeană a însemnat un secol şi mai bine de studii şi analize pentru identificarea părţilor comune. Dintre români, Basil Munteanu, stabilit în Franţa încă din perioada interbelică, a lucrat efectiv la marile reviste de literatură comparată pariziene şi este autorul unei splendide *Panorame a literaturii române*, scoasă în limba franceză, cu mare audienţă de public. Comparatismul ajunge, în mod firesc, la o stare de entropie şi riscă a deveni stereotipic, static, didactic atunci când caută un singur lucru, asemănările, sincronizarea. În acest sens, protocronismul relansează studiile comparatiste, revigorează tema şi caută diferenţele, priorităţile. Nici nu poate fi vorba de o temă

falsă, de ideologie etc. Cât timp va exista comparatism, protocroniile vor sta în orizontul de aşteptare. Protocronismul a apărut ca o reacţie la umilirea noastră internă, ca un curent de renaştere a mândriei naţionale – iar acum sintetizează, pare-se, mai ales mândria în sine, se poate vorbi chiar de „mândriile protocronice".

Pentru Artur Silvestri, unul dintre întemeietorii curentului la noi – ca şi pentru o mare parte dintre cei care am studiat problema – protocronismul era chestie de restituţie, de repunere în drepturi a valorilor uitate ori eliminate prin boicotul tăcerii, prin scoaterea lor forţată din metabolismul nostru cultural de către culturnicii postbelici, prin denigrare programatică chiar. S-a vorbit – termenul îi aparţine chiar lui Artur Silvestri – de o *„reconquista"* culturală internă, de o recâştigare a unor autori, teme, climate şterse din fluxul de idei contemporane. Această *„reconquista culturală"* se făcea în doi timpi: mai întâi convingi autorităţile timpului de importanţa unui anumit moment la care te referi – apoi îl propui publicului larg pe care îţi propui să-l convingi că se află în faţa unei valori. Luptă de convingere şi într-o parte – şi în alta; era un fel de pedagogie naţională care trebuia făcută coordonat şi cu scop bine definit. De fapt, în prima fază trebuia *să învingi* – prin argumente, desigur. Aici se concentrau energiile. De obicei, protocroniştii descopereau lucruri noi – iar în faţa unei descoperiri nu poţi avea decât atitudinea normală a reverenţei. Ca să vă dau un exemplu, şi să simplific oarecum pentru înţelegere: Artur Silvestri l-a descoperit pe Martinus de Bracara, scriitor străromân. În urma unor îndelungate

şi rodnice munci de studiere în Biblioteca Academiei, opera şi biografia acestuia au fost identificate într-o colecţie de scrieri patristice publicată în Franţa încă din secolul al XIX-lea. O asemenea descoperire – au fost câteva zeci de nume noi aduse în atenţie de către protocronism – cere neapărat reparaţie, adică editarea operei în limba română, integrarea ei în context etc. E vorba de un scriitor creştin din antichitatea târzie.

Artur Silvestri s-a apropiat de scriitorii strămâni prin literatura română veche, faţă de care avea un adevărat cult. Gândea că, în mod firesc, înaintea acestei literaturi trebuia să se fi aflat ceva – şi astfel s-a ajuns la primul mileniu al erei creştine, mileniul tăcut al românilor. În anii ’80 ai secolului trecut însă, când se desfăşurau şi studiile lui Artur Silvestri, scăzuse interesul general pentru literatura română veche, aceasta se preda puţin în universităţi, mai de loc în licee – şi se reedita mai mult simbolic. Cum să atragi atenţia, aşadar, asupra unui nume nou – dintr-un domeniu care lunecase aproape cu totul din atenţia comună?! De ce Martinus de Bracara – şi nu Miron Costin, dacă tot e vorba să editäm. De ce vă dau acest exemplu? Ca să înţelegeţi că era nevoie ca autorităţile să fie cucerite de ideea unui nume nou pe harta literaturii române, chiar de ideea unui teritoriu nou, acela al strămânilor.

Alături de Putere, însă, vegheau – cum să-i spun acestei *puteri secunde* care ea însăşi nu şi-a dat vreun nume? – cei care spuneau că literatura română veche nu este atât de importantă, nu merită atâta atenţie… Ei spuneau, în general, că nici Eminescu nu este atât de important, nici Iorga, Pârvan, Nicolae Densuşianu

– adică mai nici unul dintre numele eliminate în 1947-1948 din biblioteci, manuale, cursuri universitare, date cam definitiv uitării. Trecuse o generaţie fără ei, în jur de 30 de ani, şi se observase că se poate. Se poate concepe literatura română fără Iorga, Goga, Blaga, Arghezi, Eminescu? Se putuse, şi chiar cu un oarecare beneficiu pentru unii scriitori contemporani: proletcultiştii ieşeau în tiraje de sute de mii de exemplare – care, astfel, scăpaseră de termenii de comparaţie din miezul, din trecutul naţiei… Chestiune de mentalitate? Da, *mentalitate comunistă*. Oricum, această mentalitate trebuia *învinsă* după ce Puterea fusese *cucerită* de idea lărgirii câmpului literaturii române. Această mentalitate s-a împăcat cu soarta noastră de învinşi, cu scoaterea din cultura noastră a sute şi mii de cărţi şi nume – s-a împăcat atât de bine încât a început să critice, să dispreţuiască scriitorii eliminaţi, să valideze estetic această cenzură.

Să exemplific: Goga, aşadar, se spunea, nu era îndepărtat din literatura română pentru că ne clădea sufletul întru ideea naţională – ci a fost îndepărtat pentru că era un poet esteticeşte mediocru, învechit, neactual, s-a îndepărtat singur. S-a „selectat", s-a cernut. Se spunea că doar ce era valoare din întreaga literatură a dăinuit. E simplu de înţeles câte inerţii s-au adăugat acestui mod de a gândi. Principiul minimului efort face ravagii în tot ce e omenesc. Profesori slab pregătiţi de limba şi literatura română ieşeau şi atunci din facultăţi, ca şi acum. Ce mai, e greu să recucereşti ce ai pierdut o dată.

Cine vorbeşte de eroism ştie ce zice. Este un eroism tăcut, sacrificial, implicând chiar asumarea unor

inconveniente majore. Lumea nu te crede, nu te vrea, nu te ascultă – mai ales când vrei s-o pui la muncă. Cei care trăiesc şi acţionează în zone spirituale, ar trebui să fie avertizaţi: democraţia se aplică la fapte, nu la idei. Nu promovezi o descoperire prin democraţie, trebuie să insişti, să lupţi pentru a convinge, deci să fii într-un fel autoritar. În fond, din toate acestea rămâne bucuria descoperirii în sine, a cercetării. Lui Artur Silvestri îi plăcea să zică aşa.

Desigur, Martinus de Bracara a fost recuperat, în cele din urmă, de către Biserică. Nu e de loc rău, numai că este o recuperare specializată. Noi militam pentru integrarea literaturii religioase în literatura română generală. *În plus, în felul acesta trebuie spus că, în mod nedrept, numele lui Martinus de Bracara nu este legat de acela al descoperitorului său, Artur Silvestri.*

Acesta este climatul luptei lui Artur Silvestri, al luptei noastre în general. Câştigaserăm lupta cu Puterea (o obligasem în multe privinţe să recunoască dreptatea noastră), cuceriserăm publicul larg – dar acea putere ascunsă pe care s-o numim *mentalitate oficială* şi care se exersa în scris prin ziare şi reviste literare, acea ţesătură destul de deasă a fructelor ideocraţiei se opunea, ţinea totul în şah, tergiversa, anula, valida amputările postbelice, ne râdea în nas.

TM: *Spuneaţi Dvs. că* noua geografie literară*, conceptul lansat de Artur Silvestri tot la* Luceafărul *(şi pus în practică direct de el însuşi prin felul în care promova scriitorii din ţară), presupunea o „reconquista" la nivelul culturii româneşti majore*

dar şi la nivelul vetrelor culturale interne, vizând descentralizarea culturală şi devenind în acest fel o teorie şi o atitudine ce începuseră să incomodeze din ce în ce mai mult. Vreţi să explicaţi, pentru cititori, mai clar ce însemnau acestea, în viziunea lui Artur Silvestri şi în ce fel, pentru cine deveneau acestea incomode?

Nicolae Georgescu: Totul era o „reconquista", în fond. Vedeţi D-voastră, şi cuvintele au ironia lor ontologică. Termenul vine din cultura şi experienţa hispanică – şi are, privind retrospectiv lucrurile, pronunţate legături cu Don Quijote.

Artur Silvestri a lansat şi susţinut ideea de *nouă geografie literară*, devenind extrem de incomod, şi iată de ce.

Administraţia politică de după război a dorit *amestecul intenţionat al indivizilor*, adică te trimitea partidul oriunde, numai la tine acasă nu. Este tema lui Marin Preda din *Moromeţii* vol. II, cu tânărul activist de partid Nicolae Moromete tânjind după locurile lui şi fiind trimis tot departe de ele, după principiul că acasă la tine nu poţi avea autoritate. Ei bine, asta a făcut ca, după zeci de ani de practică a amestecului, să se fixeze în anumite zone, să reprezinte anumite vetre culturale – intelectuali din alte locuri. Pe scurt, Moldova era plină de olteni, Ardealul de moldoveni, Capitala de ardeleni şi aşa mai departe. Lumea scriitoricească a crescut în mod firesc din această stare de fapt.

Artur Silvestri este acela care mi-a atras pentru prima dată atenţia că, de pildă, scriitorii reprezentativi ai momentului pentru Moldova sunt munteni, şi aşa

mai departe. *Noua geografie literară* viza, în esenţă, tocmai revitalizarea vetrelor, aducerea la cuvânt a obiceiurilor, tradiţiilor, faptelor, vorbei locale – adică, de fapt, susţinerea talentelor locale care în destul de multe cazuri erau înăbuşite de această migraţie culturală internă. Nu e vorba de indivizi, care se aşezau foarte des sub semnul acelui *„omul sfinţeşte locul”* – ci de grupuri, de fragmente dintr-o pătură cu ramificaţii necesare în politică, administraţie, social.

Îmi dădeam seama cât de mult incomoda teoria lui Artur Silvestri care vorbea de o „reconquista” atât la nivelul culturii române majore, cât şi la nivelul vetrelor culturale interne, atât diacronic cât şi sincronic aşadar.

Teoria sa viza descentralizarea culturală, adică o cultură policentrică şi unitară în acelaşi timp. Îl cita adesea de Mihail Kogălniceanu (un model al său) cu *Programul* de la *Dacia literară* care spunea, între altele: *„Aşa dară, foaia noastră va fi un repertoriu general a literaturei româneşti, în carele, ca într-o oglindă se vor vedea scriitori moldoveni, munteni, ardeleni, bănăţeni, bucovineni, fieştecarele cu ideile sale, cu limba sa, cu tipul său.”* Nu e vorba de acceptarea regionalismelor în limbă (deşi nu le prigonea nici pe acestea) – ci de păstrarea ideilor, a tipului, a specificului.

Artur Silvestri se ocupa strict de literatură, dar cu aceasta se zgândărea întreg sistemul. Iar sistemul avea un centru, care pentru literaţi însemna Uniunea Scriitorilor – cu preşedinte, filiale cu preşedinţii lor etc.

Aşa ne-am cunoscut, el fiind în luptă migăloasă, cu miză pe fiecare centimetru pătrat aş spune, cu ve-

chea, parcă eterna geografie literară. „Lovea", ca să zic aşa, pe neaşteptate şi rapid: azi prezenta un scriitor din Banat, mâine unul din Maramureş, poimâine cine ştie pe cine şi de unde.

Când i-am spus că procedează socratic, şi mai exact în sensul vechilor greci, s-a mirat şi mi-a cerut explicaţii. Într-adevăr, la greci se proceda astfel, între necunoscuţi care se întâlneau: se întrebau mai întâi de nume (*„Cine eşti?"*), apoi de tată (*„Al cui eşti?"*) şi apoi, esenţial, de locul de proveniență (*„De unde eşti?"*). Aşa, de pildă, *Eschil al lui Euforion din Eleusis* (eu traduceam atunci pe Eschil în româneşte).

Despre importanţa originii geografice a creatorilor am discutat adesea cu Artur Silvestri şi cu Edgar Papu – căruia îi venea să creadă, la un moment dat, că solul Moldovei conţine anumite substanţe ce se transmit prin hrană oamenilor şi asta explică marea concentrare de oameni superdotaţi pe anumite zone, de pildă în jurul Botoşanilor (Eminescu, Enescu, Iorga etc.). Paul Anghel urmăreşte chestiunea în ciclul romanesc *Zăpezile de-acum un veac*.

În aceeaşi ordine de idei, îmi aduc aminte că prin 1987 (cred!) i-am spus că aş vrea să-l duc pe Ion Lăncrănjan pe la mine pe acasă, prin Muscel (eram foarte apropiaţi, o potrivire oarecum incredibilă…). Mi-a sugerat să-l determin să scrie ceva despre oameni şi locuri, explicându-mi: *„Ar fi extrem de interesant modul cum vede un ardelean autentic Valahia profundă"*. Am stat cu Bădia aproape o săptămână în Jupâneştii mei, l-am plimbat pe dealuri, pe câmp, am intrat prin casele oamenilor, l-am îmbibat de realitate valahă. Au rezultat două nuvele scrise de el: *Cioampa*

şi *Omul de sub munte.* Şi Liviu Rebreanu s-a stabilit şi a scris la Piteşti, dar a ţintit acel limbaj obiectiv, un fel de grad zero al scriiturii, disimulând cu totul ardelenismul său.

Artur Silvestri era pasionat, pe atunci, de ideea noiciană de *„rost"* – şi, discutând cu el şi cu Ion Lăncrănjan despre aceasta, după recitirea *Cioampei* (care a stat câteva luni la cenzură până să apară în *Luceafărul*), am desprins împreună, toţi trei (nu ştiu care este paternitatea ideilor, lucrurile s-au construit din replici continue), ideea „*răstirii* valahe". Artur Silvestri a fost unul dintre bărbaţii care s-au „răstit" pentru un rost.

***Noua geografie literară*, campania culturală cea mai importantă a sa din perioada luceferistă, îşi arată abia astăzi roadele, când zeci şi sute de scriitori şi-au înţeles misiunea locului şi au renunţat să mai asedieze centrul simbolic, şi-au făcut centrii lor de interes, de creaţie.** Astăzi, în acest centru simbolic, se face istorie literară fără cel mai mic interes pentru geografie. Dar, din păcate, se face istorie literară şi fără Paul Anghel, şi fără Ion Lăncrănjan… şi fără Artur Silvestri.

Noua geografie literară, tema lui Artur Silvestri de la *Luceafărul* (dar şi din alte publicaţii) reprezintă, în mare, chiar Liga Scriitorilor Români pe care el a susţinut-o şi a promovat-o, după 1989. Trebuie spus că omul acesta era un foarte bun organizator. Eu rămâneam uimit de marea lui putere de muncă şi de concentrare, cum reuşea să citească atât de mult, să studieze atât de intens, să călătorească în atât de multe locuri (sau să ţină legătura între atâţia intelectuali prin

scrisori) – dar să şi clădească, să organizeze o întreagă reţea de colaboratori la început, apoi de prieteni, de „comilitoni" cum ne ziceam noi, pe care, apoi, să-i ţină tot timpul cu atenţia trează, în lecturi, discuţii, comentarii – într-un cuvânt, în creaţie.

TM: *Artur Silvestri şi-a apărat cu înverşunare străvechimea neamului, credinţa ortodoxă, limba şi cultura, valorile patrimoniului naţional, ceea ce i-a adus şi prieteni, discipoli, admiratori, dar şi contestatari. Dumneavoastră credeţi că zbaterea, lupta, faptele lui, au avut, au, un efect în sensul pe care l-a urmărit, pentru idealul său naţional?*

Nicolae Georgescu: Opera lui Artur Silvestri vorbeşte de la sine în această privinţă. Până în 1989 era greu să tipăreşti cărţi, dar ziarele şi revistele ofereau spaţiu tipografic relativ mai uşor.

Timp de 15-20 de ani, ultimii ani ai comunismului la noi, el a dat seamă de tot ce s-a întâmplat în scrisul românesc, a fost *„secretarul literar al epocii sale"* (cum i s-a spus lui Pompiliu Constantinescu, critic literar pe care l-a iubit, de altfel). Opera sa teoretică este de asemenea publicată *„negru pe alb"* în revistele literare. Rămân în presă interviurile şi, mai ales, mesele rotunde pe teme teoretice, mai ales cele care au dezvoltat teoria protocronismului.

Oricum ar fi, protocronismul este ultimul curent teoretic apărut şi dezvoltat în comunism – şi, pe măsură ce trecutul nostru devine istorie, se va studia ca atare. Or, nu poate fi imaginat protocronismul fără Artur Silvestri. El a fost tot timpul între Edgar Papu şi Paul Anghel, aşa l-am cunoscut, aşa s-a păstrat.

TM: *Cum vă explicați faptul că* Raportul de condamnare a comunismului *a pus la zid protocronismul și pe susținătorii săi, acuzându-i de „ceaușism”? N-o să vă vină să credeți, dar Artur Silvestri a fost foarte afectat de aceasta pentru că, spunea el, „protocronism egal ceaușism” – această prostie va intra în manualele școlare și acelor elevi, acelor generații, nimeni nu le va explica ce este protocronismul și ce a însemnat antiteza sincronism-protocronism.*

Nicolae Georgescu: Am scris împotriva aberaţiilor din acest raport, au fost sesiuni ştiinţifice la care am participat – una dintre ele, excelent organizată de dl. Radu Ciuceanu la *Institutul pentru investigarea crimelor totalitarismului*, alta la *Institutul de Sociologie al Academiei Române*, organizată la fel de bine de către dl. profesor universitar Ilie Bădescu – s-a discutat, s-a publicat în periodice de prestigiu. Ce să vă spun?! Să sperăm că minciuna are picioare scurte, ca de obicei. Altfel, noi nu putem controla manualele şcolare – dar ne mângâiem cu gândul că nici ele nu ne pot controla pe noi. **Trăim pe lumea aceasta ca să fim martori la adevăr. De altfel, Artur Silvestri însuşi o demonstrează cu opera sa: protocronismul este o scotocire a istoriei, o punere în valoare a latenţelor, o reconsiderare a valorilor clasate. El are de-a face cu ceea ce Artur Silvestri numea *România Tainică*.** Ceauşismul nu are nici o legătură cu aceasta.

TM: *Multe personalități publice politice sau culturale, scriitori, poeți, critici literari, jurnaliști etc., și-au părăsit cu totul, după decembrie 1989, convin-*

gerile afișate și susținute în perioada anterioară. Cum caracterizați în această privință evoluția post-decembristă a lui Artur Silvestri?

Nicolae Georgescu: Nu cunosc toată activitatea postdecembristă a lui Artur Silvestri. De o schimbare a convingerilor, însă, nu poate fi vorba la el. Acumulase enorm de multă informaţie în zona istoriei literare, începuse să aştearnă pe hârtie sintezele sale. Știm că s-a retras pentru un timp din viaţa publică pentru a fi independent material şi a putea să-şi publice cărţile şi să-şi pună in practică proiectele culturale, asta este ceea ce ne spunea el însuşi.

Însă, imediat după Revoluţie a întemeiat revista *Naţiunea* – care va deveni prima regrupare a forţelor intelectuale luceferiste. Pot să vă spun că gândea să scoată *Naţiunea* încă din decembrie 1989-ianuarie 1990, când a înţeles că *Luceafărul* se desfiinţează. *Naţiunea* există şi astăzi, a devenit o revistă foarte respectată. Artur Silvestri a avut în vedere, când a întemeiat-o, ziarul lui G. Călinescu din 1944, pe care l-am studiat împreună la Biblioteca Academiei Române. Nici nu putea altfel, el, călinescianul.

Apariţia calculatorului, apoi dezvoltarea internetului, apropierea între ei a românilor din lumea întreagă – toate acestea au impus regândirea strategiilor de regrupare, de acţiune în sensul ideii naţionale. Nu mai eram în „ligheanul intern", unde ne temeam de înăbușirea iubirii de patrie, unde orice umbră de naţionalism era taxată – ci ne aflam în lumea largă, imensă, nesfârşită, unde legăturile între oameni se făceau tocmai pe baza ideii naţionale, unde aceeaşi iubire de patrie era o virtute.

Artur Silvestri a câştigat repede adepţi, admiratori, colaboratori. S-a adeverit vorba după care un scriitor valorează câţi cititori are: Artur Silvestri a devenit foarte valoros, ideile sale au devenit brusc catarg în furtună, punct de orientare – iar capacitatea sa de organizator s-a dovedit de-a dreptul fantastică: în câţiva ani, numai, a coagulat un imperiu de suflete care s-au legat iniţial între ele pentru a comunica, apoi s-au simţit din ce în ce mai atrase de idealuri comune, de dorinţa însăşi de a sta în bună organizare – şi, desigur, din vocaţia de lider.

TM: *Artur Silvestri însuși se autodefinea esențial, ca scriitor:* „Pentru mine, scrisul este viața" *spunea el. Cum ați caracteriza Dvs., concis, opera literară a lui Artur Silvestri? Privind către diversitatea tematicii și genurilor abordate, care parte vi se pare mai valoroasă? Proza, critica literară, eseurile sau analizele social-istorice*?

Nicolae Georgescu: La intelectuali ca Artur Silvestri, care au ars atât de intens în timpul lor, valoros este întregul. În proză se regăseşte analiza şi stilul din critica literară – unde se regăseşte sentimentul construcţiei, specific prozei.

TM: *Ce era specific, deosebit, valoros, în ceea ce scria Artur Silvestri, cronicarul literar de la revista* Luceafărul*? Dar în studiile critice mai extinse, respectiv* Revolta fondului neconsumat. Cazul Zaharia Stancu *și* Radiografia spiritului creol. Cazul Miron Radu Paraschivescu *(cărți reeditate de curând de Mariana Brăescu)?*

Nicolae Georgescu: Cronicile lui Artur Silvestri au acea putere de convingere care te îndreaptă şi asupra cărţii şi autorului comentat, dar te readuc şi la cronicar. Vreau să spun că este un dialog continuu cu textul şi cu cititorul textului. Au, apoi, o vioiciune a expunerii faptelor, o „poftă de a scrie" în fond – hrănită din belşug cu metafore, întorsături de frază ce aduc parfumul limbii vechi şi curate – şi o ţesătură specială a ideilor care-l fac inconfundabil. Studiile sale critice fac parte din acea campanie pe care a iniţiat-o la un moment dat (pe urmele lui Mircea Eliade) pentru monografii. Literatura română, observa Eliade în perioada interbelică, are nevoie de tratări monografice, avem prea mulţi scriitori importanţi care merită un „pavilion" separat pe lângă sintezele în care sunt montaţi.

Artur Silvestri avea în vedere, pentru vremea noastră, o serie întreagă de monografii, începând cu Edgar Papu, Paul Anghel, Ioan Lăncrănjan, Nicolae Velea – şi mergând până la scriitori români din lumea largă, ca Ştefan Baciu sau Paul Lahovary. Se gândea atât la prozatori, cât şi la poeţi sau oameni de ştiinţă, intelectuali deosebiţi etc. Pentru românii din afara graniţelor politice monografia era şi un mod de prezentare, de apropiere de ţară.

Dintre cele două studii pe care le-aţi citat, amândouă foarte valoroase, cel despre Miron Radu Paraschivescu a reprezentat, pentru mine, o surpriză. Ştiam de lupta autorului împreună cu redactorul de carte, neuitatul Mihai Dascăl, pentru a o face să apară, dar abia acum, citind-o, înţeleg mai bine miza. Este, în limbajul nostru, al criticilor literari, *o execuţie exem-*

plară a temei. Miron Radu Paraschivescu a fost un „factotum" în cultura anilor dogmatici, un stâlp al proletcultismului, un far luminos al comunismului – şi se demonstrează, în această carte, că nimic nu e original în opera lui, că şi ce poate fi acceptat este de împrumut – nu este, aşadar, un argument al autorităţii.

Miron Radu Paraschivescu a fost un poliglot, un rafinat meloman, om de cultură aleasă, dar chiar în această calitate a *stalinizat*, a pactizat cu ideologia roşie, şi-a exersat pana în metaforă comunist-sovietizantă. Este, ne atrage atenţia Artur Silvestri, o *„maladie a spiritului"* – şi cred că este asemănătoare întrucâtva cu cele identificate de Constantin Noica. În orice caz, în anii elaborării acestei cărţi s-a vorbit, în grupul nostru, de *„fanariotismul intern"* de pildă – adică: nu trebuie neapărat ca fanarioţii să fie de undeva, din afară, din Fanar de pildă, este foarte posibil ca ei să fie de aici, de la noi, dintre noi. La fel cu spiritul creol: metisajul poate fi dirijat, comandat de figuri neimplicate, monocolore întrutotul.

Miron Radu Paraschivescu nu poate fi iertat pentru că, imediat după moartea lui Liviu Rebreanu (24 august 1944) a scris acel pamflet cu titlul *Nu te-ar răbda pământul patriei, Rebrene*; sunt gesturi care devin egale cu omul ce le-a făcut. Or, în anii noştri, latura purpurie a culturii a vrut să-l propună şi pe Miron Radu Paraschivescu drept model, bazându-se pe frumuseţea operei.

Artur Silvestri a radiografiat în profunzime scriind această carte. Cum s-o fi publicat panglicarii de panglici purpurii de care vorbeam mai sus? Acum trebuie spus că este o carte frumoasă stilistic, o tratare

enciclopedică, detaliată, indispensabilă de aici înainte oricărei reveniri asupra autorului – pe care-l fixează în literatura română cum nu se poate mai corect. Se încadrează în tema mare, aceea a *Holocaustului literaturii române*, deschisă de Mihai Ungheanu cu studiul său purtând acest nume – dar pe care Artur Silvestri o duce la fel de departe.

TM: *După plecarea prea grăbită a lui Artur Silvestri s-a văzut foarte clar că a adunat foarte mulţi oameni din România şi din lume în jurul lui, i-a apropiat, i-a capacitat într-un fel deosebit şi, ca urmare, sunt cel puţin sute de oameni numai cei care ne-au scris, dintre care mulţi nu l-au cunoscut direct niciodată pe Artur Silvestri, dar care îi simt lipsa în viaţa lor, îl regretă foarte mult şi acum. Cum s-a ajuns la acest răspuns intens?*

Nicolae Georgescu: Artur Silvestri s-a instalat la un pupitru nou pe care nu l-a mai părăsit: în faţa calculatorului, internetul a devenit un centru perpetuu de regăsire.

A avut, apoi, acea răbdare a cititului pe care o avea în marile biblioteci pe vremuri. A aplicat metoda din tinereţe, urmărind un nume, un posibil autor, în mai multe ipostaze, căutându-l, incitându-l.

Şi apoi, observaţiile critice ale lui Artur Silvestri erau nepreţuite. Aş fi curios să-i văd poşta electronică, cu aceste comentarii imediate, pentru că eu cred că aici se află cheia, ele au construit grupul acesta imens de prieteni ai lui Artur Silvestri.

TM: *Dacă ar trebui să-l caracterizați pe Artur Silvestri concis, să zicem pentru un posibil dicționar al literaturii române de la sfârșitul sec. XX – începutul sec. XXI, cum l-ați caracteriza? În ce „vecinătate" culturală (contemporană lui sau nu) l-ați plasa?*

Nicolae Georgescu: Pot spune despre Artur Silvestri că viaţa lui este un scris continuu, dar nu pentru că avea talent – şi avea un talent deosebit, i se spunea, doar, *Micul Călinescu*! – ci pentru că trebuia să-şi scrie gândurile, ideile, teoriile. Scrisul lui a fost un program articulat bine de tot. El a fost o idee.

Teodora Mîndru: *Vă mulțumesc!*

Notă: Nicolae Georgescu, profesor universitar, doctor în litere, decan al Facultății de Jurnalism, comunicare și relații publice din cadrul Universității Spiru Haret București, s-a câștigat faima de autentic eminescolog printr-o asiduă muncă de cercetare a operei și biografiei marelui poet, prin numeroase studii asupra operei și biografiei marelui poet.

Este autor al unei opere unice, *Poesie de Mihai Eminescu – Ediția critică sinoptică*, realizată după o muncă de 10 ani și al numeroase a numeroase studii si exegeze critice.

Artur Silvestri – un destin tragic. O victimă a istoriei, cu siguranță

Interviu cu criticul literar Theodor Codreanu

Teodora Mîndru: *Stimate Domnule prof. dr. Theodor Codreanu, Dvs. ați declarat într-un text: „Pariul meu existenţial şi cultural a fost că poţi face cultură mare oriunde te-ai afla, că provincia nu este, prin natura ei, strivitoare, ci poate fi colţul prin care un geniu ca Eminescu poate privi teatrul lumii, cunoscându-l prin detaşare şi perspectivă integratoare." Ați și pus în practică această profesiune de credință, optând să trăiți, să vă efectuați cercetările și să vă scrieți cărțile „într-un colț de țară", la Huși. Iar, după cât de cunoscut și respectat istoric și critic literar ați devenit, pare ca ați și câștigat acest pariu.*

Această opțiune de viață a Dvs. s-a întâlnit undeva cu noua geografie literară *promovată de Artur Silvestri în anii de cronicar la* Luceafărul*, cu deviza inițiativelor sale culturale „Cultura nu se face numai pe Calea Victoriei?"Ați simțit o apreciere, un impuls, în mediul literar? Apropierea Dvs. de revista* Luceafărul *s-a petrecut în acest context?*

Theodor Codreanu: Pariul despre care vorbiţi s-a ivit în anii comunismului, când s-a născut şi cartea insolită ajunsă, acum la vreo opt volume, sub titlul *Numere în labirint*, din care au apărut, până acum, trei. Dacă după 1989 nu l-am abandonat, e fiindcă nu am observat o schimbare esenţială în bine în istoria României, dimpotrivă, într-un anume sens, o involuţie. Pariul a fost un act al libertăţii mele individuale împotriva nelibertăţii colective.

Încă de pe vremea „tinereţii" noastre de la *Luceafărul*, Artur Silvestri s-a dovedit un militant cultural cu fler în iniţiative benefice, cum a fost şi ideea *noii geografii literare*, idee care, altminteri, a mai fost promovată de criterioniştii interbelici, în frunte cu Mircea Eliade. A fost şi un mod de a reînvia direcţia naţională în cultură, direcţie sugrumată întâi de proletcultism, apoi de „estetismul" compensatoriu promovat în anii '60-'70 de aceiaşi cominternişti care ne pricopsiseră cu ideile lui Lunacearski, Jdanov şi Stalin despre cultură.

Nu e de mirare că Artur şi-a creat atâţia duşmani, mai ales după serialul împotriva *Europei Libere*, postură datorită căreia a fost asimilat cu maşinaţiunile Securităţii ceauşiste. Acel serial s-a întors împotrivă-i ca un bumerang chiar pe linie oficială. S-a profitat de verva polemică a tinereţii sale, pentru a fi sacrificat, în mod strategic, de aceeaşi Securitate care-l va elimina şi pe Ceauşescu. Artur Silvestri şi-a dat seama destul de târziu că asemenea experimente ale ideologilor comunişti aveau drept scop tocmai compromiterea renaşterii naţionale în cultură, fiindcă fondul cercetărilor sale era cu totul altul, ţinând de spiritualita-

tea creştin-ortodoxă, de ceea ce se va numi *originismul* gândirii sale. Or, tocmai aceste preocupări nu s-au putut materializa în acei ani, *păcălitul în faţa vicleniilor istoriei fiind chiar Artur Silvestr*i.

Apropierea mea de revista *Luceafărul* s-a produs cam în aceeaşi vreme cu venirea lui Artur în redacţie. Era în 1975 când Marin Preda a reuşit să publice primul volum din romanul său *Delirul*. Atunci s-a produs şi scandalul internaţional, cu atacul din *Literaturnaia gazeta*. *Luceafărul*, prin Mihai Ungheanu, a iniţiat o amplă dezbatere publică. În acea împrejurare, am trimis şi eu un eseu la redacţia revistei. Cum ideile de acolo nu puteau trece de cenzură, Mihai Ungheanu a recurs la un artificiu. A publicat un comentariu pe marginea câtorva articole primite la redacţie, în centrul atenţiei sale stând intervenţia mea, din care a citat ceea ce putea să meargă, conchizând că se află în faţa unui „veritabil spirit critic".

Până atunci, legăturile mele cu marile reviste bucureştene se reduseseră la colaborarea cu *România literară*, unde am şi debutat în critică, în primăvara lui 1969, în perioada cea mai luminoasă şi mai deschisă, sub conducerea lui Geo Dumitrescu. Colaborarea mea a continuat până la înlăturarea lui Nicolae Breban din conducere, care a coincis cu schimbarea de direcţie a lui Ceauşescu de după călătoria în ţările comuniste din Orientul Îndepărtat. Cotitura minirevoluţiei culturale ceauşiste m-a îndepărtat o vreme de reviste, mai ales de cele din capitală. Am mai colaborat sporadic la revistele din Iaşi, Bacău, Braşov şi din Cluj-Napoca. Apropierea propriu-zisă de *Luceafărul* a început în 1986, în urma unei scrisori primite de la

Artur Silvestri, care-mi citise articolele din *Ateneu, Astra, Convorbiri literare* şi din *Cronica.* El era în căutare de argumente pentru *noua geografie literară* şi-mi solicita colaborarea. Nu ştiu dacă acea scrisoare se mai păstrează prin arhivă. În orice caz, cu prima descindere în Bucureşti, am trecut pe la redacţia *Luceafărului*, aflată în Casa Scânteii. Atunci l-am cunoscut. Mi-a făcut cunoştinţă cu Cezar Ivănescu, cu Mihai Ungheanu şi cu Nicolae Georgescu. De toţi aceştia aveam să mă ataşez printr-o prietenie care a durat în timp. În acest mod am devenit şi eu parte componentă a *noii geografii literare* alături de Adrian Dinu Rachieru, Zenovie Cârlugea, Constantin M. Popa, Sultana Craia, Radu Comănescu şi de alţii. Numai că era o geografie rămasă marginalizată, izbutind cu mare greutate să treacă de cenzură la nivel gazetăresc şi, mai ales, editorial.

TM: *În perioada în care publicaţi la* Luceafărul*, veneaţi în Bucureşti, vă întâlneaţi şi discutaţi cu Artur Silvestri strict în redacţie, sau discuţiile se prelungeau, cum se întâmplă adesea între pasionaţii de literatură şi în afara redacţiei?*

Theodor Codreanu: Tema centrală a discuţiilor noastre era destinul culturii româneşti, de la restituiri patrimoniale până la mizele majore ale culturii la zi.

Ediţiile critice apăreau amputate, mari personalităţi ca Nicolae Iorga, Mircea Eliade ş.a. erau acceptate selectiv, publicistica lui Eminescu era întâmpinată cu proteste indignate, nemaivorbind de interdicţia asupra lui Nichifor Crainic, Radu Gyr, Vasile Posteucă, Aron Cotruş ş.a.m.d.

Am şi acum în faţa ochilor camera largă, aproape lipsită de mobilier, din str. Ciprian Porumbescu nr. 8, unde Artur avea înşirate pe lângă pereţi cărţi vechi şi dosare întregi în stadiu de lucru. Îmi arăta cu mare pasiune cărţile de spiritualitate ortodoxă şi străromână la care lucra. Niciuna n-a avut şansa să vadă lumina tiparului. **Să nu mi se spună că era un răsfăţat al regimului. O victimă a istoriei, cu siguranţă.**

Alteori, se indigna şi în faţa strădaniilor mele, lipsite de succes, de a-mi publica romanul *Varvarienii,* la *Editura Cartea Românească* sau *Fragmentele lui Lamparia*, la *Editura Eminescu*. Valeriu Râpeanu avusese proasta inspiraţie să repartizeze manuscrisul unei poetese care nu-l avea la suflet pe Edgar Papu, prefaţatorul cărţii mele. Pur şi simplu, a făcut manuscrisul pierdut.

TM: *În acea perioadă ateistă, Artur Silvestri era foarte preocupat de studiile şi scrierile istorice şi literare din lumea Bisericii, de promovarea acestora şi întreţinea legături cu mari ierarhi şi alţi clerici ortodocşi. Erau şi acestea, subiecte de discuţie?*

Theodor Codreanu: În orice caz, prin el am redescoperit o serie de personalităţi ale culturii ortodoxe. Îmi arăta scrisorile pe care le primea de la Antonie Plămădeală şi de la alţi ierarhi ai vremii. Nu e de mirare că, pentru dânsul, Mitropolitul Antonie Plămădeală a devenit *Modelul omului mare*. Odată, mi-a atras atenţia că Antonie Plămădeală mă apreciază şi că îmi laudă articolele în *revista presei* din *Telegraful român*, publicaţia care apăruse încă din 1853, la iniţiativa lui Andrei Şaguna, la Sibiu. Sub oblăduirea Mi-

tropolitului Antonie Plămădeală, publicaţia continua să se intereseze şi de cultura laică. Atunci am şi făcut abonament la *Telegraful român*, intrând, în acest mod, în circuitul de valori urmat şi de Artur Silvestri.

TM: *Cum vă amintiţi, din punctul de vedere al istoricului literar, de grupul de redactori, scriitori, de la* Luceafărul*, atmosfera, ideile, tot ceea ce însemna revista* Luceafărul*?*

Theodor Codreanu: În ce mă priveşte, am fost atras şi preocupat de interesul pe care-l acordau luceferiştii direcţiei culturii naţionale. Nu am avut afinităţi cu toţi cei din redacţie. De Nicolae Georgescu m-am ataşat prin preocupările comune eminesciene. El era şi este un documentarist de forţă, iar eu veneam cu o viziune de ansamblu, organică şi dinamică asupra vizionarismului eminescian. Iar primul meu articol din *Luceafărul* a fost despre Eminescu.

După apariţia cărţii mele *Eminescu – Dialectica stilului* (1984), m-am apropiat mult de Edgar Papu, pe care l-am cunoscut de timpuriu graţie altui mare prieten bucureştean, poetul Sandu Tzigara-Samurcaş, fiul istoricului de artă şi întemeietor al Muzeului Satului din Bucureşti, Al. Tzigara-Samurcaş, descinzând dintr-o veche familie aristocratică. Unul dintre Samurcaşi a fost bun prieten cu Mihai Eminescu. Asemenea, George Munteanu mă considera discipol al său în materie de eminescologie, ca şi doamna Zoe Dumitrescu-Buşulenga. Mihai Ungheanu semnalase pozitiv cartea mea într-un articol despre starea eminescologiei. Artur Silvestri a scris şi el despre mine în *Luceafărul*. El mă vedea un continuator al spiritului

lui G. Ibrăileanu, de la *Viaţa românească*. În bună măsură, nu se înşela. Ibrăileanu, alături de Mihai Ralea, a fost, pentru mine, în studenţie, un model al criticului de idei. Tot graţie grupului luceferist i-am cunoscut şi m-am împrietenit cu Paul Anghel (de la care am o bogată corespondenţă) şi cu Ilie Bădescu. Cezar Ivănescu era fascinant prin felul lui rebel de a fi. Altminteri, eram amândoi bârlădeni prin formaţie liceală, avusesem ca profesor de limbă şi literatură română, şi eu, şi el, pe vestitul Harry Zuppermann, un profesionist care vorbea o limbă română impecabilă.

TM: *După 20 de ani de la evenimentele din decembrie, teoria lui Edgar Papu – protocronismul cultural – a fost acuzată politic de susținere a ideologiei comuniste. La fel promotorii protocronismului autentic, printre care Mihai Ungheanu și Artur Silvestri. Dvs., însă, în studiul* Edgar Papu şi minoratul culturii româneşti *– un studiu documentat, argumentat, dar poate insuficient promovat – aduceți la lumină fapte necunoscute marii majorități a cititorilor, care arată o cu totul altă realitate a relațiilor savantului Edgar Papu cu puterea comunistă și a raporturilor dintre teoria protocronismului cultural formulată de Edgar Papu și ideologia comunistă. Pentru corecta informare a cititorilor, vă rog să explicați, chiar succint, și să exemplificați aceste idei. E foarte important pentru noi toți.*

Theodor Codreanu: Studiul de care pomeniţi şi care a fost publicat, mai întâi, în revista *Argeş* de la Piteşti, a circulat o vreme şi pe internet. El a devenit însă unul dintre cele mai importante capitole din car-

tea mea *A doua schimbare la faţă*, apărută la Princeps Edit din Iaşi, în 2008, capitolul având titlul *Protocronismul*, mult dezvoltat comparativ cu varianta anterioară. A fost apreciat ca o contribuţie dintre cele mai însemnate la elucidarea conceptului. Cred că am spulberat toate aberaţiile şi mistificările ideologice care s-au vehiculat pe marginea protocronismului, polemizând inclusiv cu mincinosul *Raport Tismăneanu*, pe care Paul Goma îl aprecia ca noua imagine a *rollerismului* impus cu forţa poporului român prin ideologia azi la modă a *corectitudinii politice*.

Şi, ca supremă ironie kynică, am demonstrat că protocroniştii cei mai radicali au fost, adesea, chiar… antiprotocroniştii, care alungau conceptul pe uşă şi-l reintroduceau pe fereastră, din pură cauză că acest concept, insuficient dezvoltat de Edgar Papu, are drept de existenţă ca şi *sincronismul* lui E. Lovinescu, *pancronismul* lui Adrian Marino, *postsincronismul* lui Mihai Cimpoi, iar, mai nou, *autocronismul* lui Paul Goma, aplicabil la falşii disidenţi care au profitat enorm pe seama credulităţii poporului român.

Altminteri, aberaţia că protocronismul a fost o ideologie comunistă este scorneala actuală a celor care se erijează în anticomunişti, fiindcă atunci când îl atacau, după 1977, acuzaţia era tocmai că este o abatere de la ideologia culturală a partidului! Aici e mizeria lor morală. Protocronismul nici nu este o ideologie subsumată partinic, ci o doctrină culturală universală. Revenind, Edgar Papu n-a avut niciodată pretenţia că el este părintele conceptului. I-a dat numai denumirea. Protocronismul este foarte vechi în toate culturile europene. Sincronismul însuşi nu are

sens fără perechea lui antitetică şi complementară, ambele antiteze fiind motorul dinamizării fenomenelor de cultură şi de civilizaţie. Numai nişte spirite mărginite şi puternic îndoctrinate au putut să declare protocronismul ideologie oficială a comunismului ceauşist, când, în realitate, Edgar Papu însuşi a avut de suferit de pe urma cutezanţelor sale. Atacurile au venit din sferele înalte ale vechilor cominternişti, în frunte cu ideologul-şef Gogu Rădulescu.

TM: *În aceste condiţii, ce credeţi că se poate face întru apărarea memoriei celor care, părăsind această lume înainte de vreme, nu se mai pot apăra de insinuările nedrepte, etichetările etc.? Mă refer la Edgar Papu, Mihai Ungheanu, Artur Silvestri.*

Theodor Codreanu: Existenţa cărţii mele *A doua schimbare la faţă* este deja o dovadă că se poate face ceva pentru a impune adevărul în faţa mistificărilor istoriei. Am să mai fac o mărturisire: nucleul studiului meu despre protocronism s-a născut prin 1987-1988, când lui Edgar Papu nu i se permisese publicarea replicii date atacurilor lui Gogu Rădulescu din *România literară*. Am propus acel articol revistei *Luceafărul*. Mihai Ungheanu a fost încântat de el şi a vrut să-l publice imediat, dar nu a putut trece de cenzură. M-a sfătuit să mai îndulcesc lucrurile, dar nici în noua formă nu a putut trece de cenzură. Aşa încât articolul meu a trebuit să aştepte răsturnarea din 1989 pentru ca să poată fi publicat. A apărut sub titlul *Gânduri despre sincronism şi protocronism* în numărul din 29 ianuarie 1993 al revistei *Totuşi iubirea*. Nicolae Manolescu a sărit ca ars, copleşindu-mă cu

epitete grele, într-un editorial din *România literară*. E şi acesta un efect benefic!

După două decenii de agresiune economică, politică şi culturală împotriva poporului român, nu cred că românii vor mai fi la fel de creduli în mistificările grupului Tismăneanu-Patapievici, aşa încât adevărul se va impune şi pentru memoria lui Artur Silvestri, a lui Mihai Ungheanu, a lui Edgar Papu, a lui Paul Anghel, a lui Cezar Ivănescu şi a altora. Tismănenii sunt astăzi în vârful puterii, profitând de marile orgolii ale preşedintelui Traian Băsescu, păcălit el însuşi de cântecul de sirenă al urmaşilor Cominternului.

TM: *Într-o mărturisire despre Artur Silvestri scriaţi că serialul lui polemic pe tema spinoasă a* terorismului cultural *(despre care tot mai mulţi gânditori occidentali vorbesc astăzi cu noi argumente), i-a adus adversităţi insurmontabile, care l-au şi împiedecat să debuteze editorial tocmai când avea nevoie să iasă din provizoratul unui redactor de revistă. Vă rog să explicaţi puţin, pentru cititorii mai tineri şi mai puţin tineri, dar care nu cunosc detaliile, ce înseamnă acest* terorism cultural*?*

Theodor Codreanu: Despre *terorismul cultural* contemporan am vorbit detaliat în ultimele mele cărţi, una dintre ele apărând chiar în anul în curs, sub titlul *Polemici „incorecte politic”*. Numele acestui nou terorism este ceea ce am menţionat deja: *political correctness*. Este o ideologie descinsă din marxismul cultural al lui Georg Lukács, din troţkism şi din freudo-marxism, care a cuprins mai întâi unele universităţi americane, de unde proliferează şi-n Europa,

ţintind să devină ideologia oficială a Uniunii Europene. Ţinta acestei ideologii este să compromită şi să nimicească geniul naţional al popoarelor, încât direcţia principală devine anihilarea culturii naţionale. Aşa se explică valul demitizărilor de după 1989. Demitizarea istoriei, demitizarea valorilor culturale în frunte cu Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Mircea Eliade, Nichifor Crainic şi *Gândirea*, în frunte cu Marin Preda, cu protocronismul lui Edgar Papu ş.a.m.d.

TM: *Continuând ideea Dvs. precedentă, cum se împacă realitatea că Artur Silvestri, cronicar literar la* Luceafărul *până în decembrie 1989, scriitor despre care unii spun că a fost omul regimului comunist şi a susţinut ideologia comunistă (prin promovarea protocronismului şi prin serialul polemic), nu a reuşit să-şi publice nici o carte din manuscrisele gata de tipar înainte de 1989 (proza scurtă, eseuri, studii critice, roman), în timp ce alţi scriitori, disidenţi ai regimului comunist ceauşist, reuşeau, în aceeaşi perioadă, să-şi publice volumele?*

Theodor Codreanu: Tocmai aici e şmecheria diavolului, cum spunea Baudelaire. Să ne facă să credem că nu există. Autocroniştii, ca mari profitori ai regimului comunist şi ai celui anticomunist de după 1989, au fost şi atunci, şi acum, răsfăţaţii, neavând niciodată, în lăzile lor de manuscrise, ceea ce se numeşte literatură de sertar. În schimb, cel acuzat că a fost „răsfăţat al regimului comunist", un Artur Silvestri, a rămas cu toate cărţile nepublicate. Este unul dintre paradoxurile istoriei. Adevărul este că aceste cărţi nu conveneau ideologiei oficiale ateiste. Or, căr-

ţile lui Artur Silvestri recuperau spiritualitatea creştin-ortodoxă, valorile vechi. Ele ţineau de *arheitatea* neamului românesc. De aceea, nici când au putut fi tipărite n-au convenit *corectitudinii politice*.

Situaţia aceasta dramatică a fost trăită profund de Artur Silvestri. Şi atunci a recurs la experimentul său singular, împreună cu doamna Mariana Brăescu. Mai întâi, s-a retras strategic în tăcere, lucrând cu armele economiei de piaţă, reuşind să facă performanţă în spaţiul afacerilor imobiliare. Putea foarte bine să se limiteze doar la această opţiune, care i-ar fi adus confort material şi prestigiu social.

A urmat partea a doua a acestui experiment, ofensiva culturală sub egida ARP, pe care a vrut-o o instituţie privată, paralelă cu instituţiile oficiale contaminate de *corectitudine politică*. Şi, tocmai când reuşise să se impună prin vasta reţea a publicaţiilor de pe internet, prin edituri şi prin întâlnirile prilejuite de Premiile ARP, a venit boala care l-a secerat prematur. Iată de ce destinul său a fost unul tragic.

TM: *Este adevărat că înverşunarea cu care Artur Silvestri şi-a apărat străvechimea neamului, credinţa ortodoxă, limba şi cultura, i-a adus mulţi prieteni, discipoli, admiratori, dar şi duşmani?*

Theodor Codreanu: Aşa este. A lucrat alături de Antonie Plămădeală, de Nestor Vornicescu şi de alţii, a descoperit opera scriitorului protoromân Martin de Bracara (sec. VI d.Hr.), a investigat opera literară a voievodului dobrogean Ioancu (sec. XIV), s-a aplecat asupra *Arhetipului Călugărilor sciţi* (2005), a sprijinit cercetările şi traducerea *Codexului Rohonczi*

de către Viorica Enăchiuc, a înfiinţat edituri şi publicaţii etc. Toate acestea i-au adus multe prietenii, a format în jurul său o adevărată mişcare naţională în cultură. Evident că vechii lui duşmani n-au putut trece cu vederea asemenea realizări „primejdioase".

TM: *Dumneavoastră ce credeţi despre naţionalismul lui Artur Silvestri? S-a întâlnit undeva, măcar în idei, cu preocuparea Dvs. pentru Basarabia? Credeţi că iniţiativele lui Artur Silvestri pentru renaşterea conştiinţei naţionale şi recucerirea memoriei culturale, evenimentele, acţiunile, publicaţiile, programele, asociaţiile create, au avut şi au un ecou, o importanţă, o urmare pentru idealul urmărit?*

Theodor Codreanu: Cred că Artur Silvestri şi-a împlinit misionarismul naţional. Exemplul său a fost luat de alte publicaţii care se difuzează în formă electronică şi nu numai. Altfel spus, cultura oficială, îndoctrinată *political correctness*, nu mai este dominantă. Şi asta e cel mai important.

TM: *Care dintre proiectele culturale ale lui Artur Silvestri vi se pare cel mai important pentru românii din ţară şi „de peste tot", cum spunea el?*

Theodor Codreanu: *Asociaţia Română pentru Patrimoniu*, cu toate proiectele aferente. Din fericire, doamna Mariana Brăescu nu a abandonat cele începute împreună cu Artur. Un merit care trebuie subliniat. În următorii ani vom vedea noile rezultate.

TM: *Artur Silvestri a scris mult mai mult decât a reuşit să publice, în cele câteva zeci de cărţi publicate*

în timpul vieții (la care se adaugă volumele postum editate sub îngrijirea d-nei Mariana Brăescu) cuprinzând proză, critică literară, eseuri de antropologie culturală, istorie, analiza imobiliarului. Dumneavoastră, în calitate de critic literar, ce apreciați cel mai mult, ce credeți că este mai valoros din opera lui scrisă și tipărită până acum?

Theodor Codreanu: Am salutat îndeobşte seria de cărţi dedicate *Modelului omului mare*, m-au interesat amănuntele privitoare la momentul internării lui Eminescu la Mânăstirea Neamţ, valorificarea moştenirii lui Martin de Bracara şi a călugărilor sciţi, sprijinirea traducerii Viorică Enăchiuc, revalorificarea unor personalităţi marginalizate azi, precum Miron Radu Paraschivescu sau Zaharia Stancu. Apreciez talentul de povestitor şi de evocator al lui Artur Silvestri. Din păcate, nu mă pot lăuda că i-am citit integral opera.

TM: *Dacă dumneavoastră, domnule prof. dr. Theodor Codreanu, critic și istoric literar, ați scrie o istorie a literaturii române, perioada contemporană, unde și cum l-ați prezenta pe Artur Silvestri?*

Theodor Codreanu: Desigur**,** într-o secţiune privind *direcţia naţională* în cultură şi l-aş trata ca pe *un caz* al culturii româneşti.

TM: *În finalul discuției noastre, doriți să mai faceți o completare, despre Artur Silvestri?*

Theodor Codreanu: Îmi amintesc cu strângere de inimă că, la un moment dat, după apariţia articolului meu despre sincronism şi protocronism în *Totuşi*

iubirea, revista săptămânală a lui Adrian Păunescu, am primit de la Artur o scrisoare îndurerată în care-mi reproşa că l-am uitat, în sensul că nu-l menţionasem ca susţinător al protocronismului, în acel articol. De fapt, nu-i menţionasem pe mai mulţi susţinători ai curentului din pură pricină că acolo mă interesam de coordonatele doctrinale. Reacţia lui îmi arată, încă o dată, dimensiunile dramei pe care o trăia.

Notă: Theodor Codreanu, profesor, doctor în filologie, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iaşi; membru de onoare al Uniunii Scriitorilor din Moldova. **Domenii abordate:** critică literară, proză, publicistică, istorie, filosofia culturii. Colaborări în zeci de reviste literare. Numeroase ediţii îngrijite şi comentate; zeci de prefeţe şi postfeţe. Premii literare însemnate.

Cărţi reprezentative: *Marele zid* (roman, 1981); *Eminescu – Dialectica stilului* (1984); *Modelul ontologic eminescian* (1992); *Provocarea valorilor* (1997); *Dubla sacrificare a lui Eminescu* (1997); *Varvarienii* (1998); *Eseu despre Cezar Ivănescu* (1998); *Controverse eminesciene* (2000); *Fragmentele lui Lamparia* (2002); *Complexul Bacovia* (2002); *Basarabia sau drama sfâşierii* (2003); *Caragiale – abisal* (2003); *Duminica Mare a lui Grigore Vieru* (2004); *Transmodernismul* (2005); *Numere în labirint* I, II, III (2007-2009); *A doua schimbare la faţă (2008) Istoria „canonică" a literaturii române* (2009); *Polemici „incorecte politic"* (2010).

Ce este Artur Silvestri în cultura română? Un ctitor!

Interviu cu pr. dr. Theodor Damian

Teodora Mîndru: *Cum l-aţi cunoscut pe Artur Silvestri? Vă amintiţi chiar momentul sau în ce împrejurări? L-aţi cunoscut întâi ca persoană, apoi ca scriitor şi critic literar, sau întâi l-aţi citit?*

Pr. dr. Theodor Damian: Marele cărturar Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului era un împătimit al literaturii. Era prieten cu o întreagă pleiadă de scriitori, ziarişti şi oameni de cultură de valoare. Îl cunoştea şi-l admira pe Artur Silvestri.

Eu îl ştiam numai din nume şi din ceea ce publica. Lucrând ca secretar de redacţie la revistele Mitropoliei Ardealului şi având de-a face mai mult cu *Telegraful român*, care apărea mai des decât revista teologică numită *Mitropolia Ardealului*, lucram în strânsă legătură cu Mitropolitul Antonie, care scria mult, supraveghea totul, era interesat de toate.

Comentând articolele de publicat, el îi comenta şi pe autori, în sensul că-mi spunea multe despre ei, mai ales că eu citeam aproape toată presa literară care

venea la Mitropolie, fiind şi publicat de M. N. Rusu în *Almanahul Coresi* de la Braşov, de Daniel Drăgan în *Astra* tot de la Braşov şi în alte reviste.

Cunoşteam şi eu mai mulţi scriitori, mai ales în urma frecventării cu regularitate a unor cenacluri literare din Bucureşti în vremea studenţiei, dar şi din unele colaborări pe care le primeam pentru revista *Adusu-mi-am aminte* pe care am editat-o la Lausanne când fusesem la studii şi avusesem şi parohie acolo şi astfel aveam multe subiecte comune de discutat cu ÎPS Antonie.

Acesta este contextul general în care nu de puţine ori vorbeam cu Mitropolitul despre Artur Silvestri şi care mi-a permis să observ căldura cu care amintea despre el. Ei şi corespondau. Pe Artur l-am văzut prima dată cred în 1986, când Mitropolitul Antonie m-a trimis la el cu o scrisoare, eu venind la Bucureşti la Patriarhie şi la Departamentul Cultelor cu *Telegraful român*, cu regularitate. După prima mea întâlnire cu Artur şi cu distinsa lui soţie Mariana Brăescu, la ei acasă, au urmat şi altele.

Deci, pentru a reveni la o parte din întrebarea iniţială, pe Artur l-am cunoscut întâi din scrisul său şi apoi ca persoană. În privinţa scrisului, mai adaug, îl aveam ca pe un fel de punct de reper, în sensul că scria cu un fel de autoritate ce se degaja nu din poziţia pe care o deţinea la revista *Luceafărul*, ci din felul, tonul şi nivelul scrisului său. De aceea când deschideam o revistă sau un ziar şi vedeam ceva scris de el, aceea citeam întâi. Acest lucru spune foarte mult pentru că în calitate de cititor, în mod voluntar te pui sub umbrela unui mentor.

TM: *Ce vă amintiți despre relațiile dintre Mitropolitul Antonie Plămădeală și Artur Silvestri? Dar despre vizitele lui Artur Silvestri la Mânăstirea Sâmbăta? Ce credeți că i-a apropiat pe aceşti oameni de cultură – un înalt ierarh al BOR și un scriitor și critic literar?*

Pr. dr. Theodor Damian: Pe cei doi mari oameni de cultură, Artur Silvestri şi Antonie Plămădeală, i-a unit cultura, pasiunea pentru valoare şi pentru autentic, iubirea lor sinceră faţă de istoria şi cultura neamului nostru.

Cred că era şi un anumit tip de subversiune politică în prietenia celor doi. Mitropolitul, ca om al Bisericii care *nu avea voie* să intre în literatură, deşi în ciuda ideologiei comuniste faţă de Biserică, intrase adânc, voia să demonstreze că se poate ca un cleric să fie şi om de litere, să fie publicat. Artur, din cealaltă direcţie, *nu avea voie,* ca scriitor, să se înduhovnicească, să se îmbisericească. Şi voia să demonstreze că un scriitor poate îndrăgi şi Biserica, poate fi prieten cu un cleric, şi acest lucru nu-i scade valoarea de scriitor, dimpotrivă, i-o sporeşte. Nu cred că acestea au fost atitudini mărturisite reciproc, dar cred că exista în conştiinţa lor ceva în sensul acesta.

TM: *Artur Silvestri avea o mare admirație pentru, Arhiepiscopul (apoi Mitropolitul) Antonie Plămădeală, dezvăluită mai ales prin celebrul volum* **Modelul Omului Mare**. Zece Convorbiri de amurg cu Antonie Plămădeală urmate de Douăzeci și opt de scrisori de altădată. *Dar înaltul ierarh, ce părere, ce atitudine avea față de Artur Silvestri?*

Pr. dr. Theodor Damian: Admiraţia, preţuirea, simpatia dintre cei doi erau în mod evident reciproce. Spun evident, atât pentru faptul că eu personal l-am auzit pe Mitropolit vorbind elogios despre Artur, dar şi pentru că această preţuire a ierarhului faţă de Artur era concretizată în intensitatea şi calitatea comunicării. Schimburile dintre ei, şi mă refer aici la cele dinspre Mitropolit spre Artur, nu erau superficiale, nici acte de pură complezenţă. Artur a simţit aceasta, nici nu se putea altfel, de aici şi dragostea şi preţuirea lui pentru înaltul cleric. Totuşi, nu se poate spune cine a oferit primul căldura sufletească şi cine a oferit-o apoi ca răspuns. Eu cred că ei se potriveau şi expresia preţuirii a fost concomitentă.

TM: *Ce importanţă credeţi că are, pentru societatea contemporană românească cel puţin, formularea acestui concept,* Modelul Omului Mare*, ca model comportamental? De fapt, ce trăsături de personalitate caracterizează acest model?*

Pr. dr. Theodor Damian: Am apreciat mult conceptul de *Model al Omului Mare* lansat de Artur, întâi ca idee în sine şi apoi pentru că el nu ascundea că unul dintre aceste modele era Mitropolitul Antonie, omul de care eu eram legat.

În lumea în care trăim, unde valorile autentice se pierd pe zi ce trece, unde meschinăria, vulgaritatea, învârteala şi alte atitudini asemenea acestora sunt în plină ascensiune, ideea de *model* în primul rând şi apoi cea de *om mare*, îmi apar ca fiind imperative morale absolut necesare azi, când societatea în care trăim este în derivă. Conceptul de *model al omului*

mare sună a fi menit să salveze o civilizaţie, fie că Artur a intenţionat asta sau nu, fie că a spus-o şi deci a conştientizat-o, fie că doar a intuit-o. *Omul Mare* este cel ce lasă ceva în urmă, cam în sensul în care se exprimă proverbul japonez: *Înaintea mea n-a fost nici un drum; în urma mea rămâne unul*.

Artur a fost, el însuşi, un astfel de model.

TM: *Artur Silvestri a fost un admirator, prieten şi susţinător al unor mari ierarhi ai BOR, dacă e să pomenim numai câteva nume: Preafericitul Patriarh Teoctist, Mitropolitul Nestor Vornicescu, Mitropolitul Antonie Plămădeală; a cultivat bune relaţii cu însemnaţi preoţi duhovnici şi stareţi. Corespondenţa cu aceştia este cuprinsă într-un volum publicat în anul 2005*[1]*. Ce credeţi că l-a atras spre această lume?*

Pr. dr. Theodor Damian: Am fost deosebit de onorat când m-am văzut inclus de Artur în cartea sa, *Vremea seniorilor*, cu referire la unele schimburi de scrisori dintre noi.

Artur a fost un descoperitor al civilizaţiei româneşti, un istoric al acesteia, un interpret, un promotor. Ori, ca cel ce şi-a iubit neamul şi semenii în cel mai autentic şi creştinesc sens al cuvântului, el nu putea să nu fi *văzut şi apreciat* rolul esenţial pe care Biserica Ortodoxă l-a avut în crearea, menţinerea şi dezvoltarea acestei civilizaţii.

Relaţia lui cu reprezentanţii cei mai de seamă ai

[1] Artur Silvestri, *VREMEA SENIORILOR. Scrisori de altădată de la ierarhi şi cărturari bisericeşti*, vol. I, Editura CARPATHIA Press, Bucureşti, 2005.

Bisericii exprimă convingerea că, deşi în regim de opresiune comunistă, Biserica, în continuare, îşi aducea contribuţia sa însemnată la dezvoltarea culturii române, că oameni ai Bisericii, deşi în principiu blocaţi de cortina de fier a interdicţiei de a fi publicaţi în presa literară, spărgeau totuşi bariera şi se impuneau în literatură şi cultură şi nu doar atât, pe moment, dar lăsau şi urme adânci, aşa cum a fost cazul Mitropolitului Antonie.

TM: *După părerea Dvs., Artur Silvestri a contribuit (prin activitatea sa de scriitor, cronicar literar, istoric, iniţiator de programe culturale, donaţii de cărţi), la susţinerea Bisericii Ortodoxe Române şi a credinţei ortodoxe în lumea contemporană, sau aceasta a fost doar o intenţie?*

Pr. dr. Theodor Damian: Prin toată activitatea sa multidimensională, Artur Silvestri nu numai că a susţinut Biserica Ortodoxă Română ci, mai mult, cred că a fost un fel de apostol laic al ei, un misionar.

Prietenia lui cu reprezentanţii de seamă ai Bisericii, în multe din aspectele ei, nu era un secret. Şi aici el era un model pentru cei din jurul său care poate nu îndrăzneau să facă pasul ăsta.

TM: *Ce preocupări comune, afinităţi spirituale v-au apropiat de Artur Silvestri în afara obligaţiilor de serviciu şi au dus la o lungă legătură ce a durat peste timp şi peste distanţe?*

Pr. dr. Theodor Damian: Ceea ce m-a legat pe mine de Artur a fost literatura. El m-a publicat prima dată în *Luceafărul,* revistă la care aspirau mulţi; dar în

afară de literatură m-a atras căldura care se degaja din el în momentele conversaţiilor noastre. Această legătură de prietenie dintre noi a durat tot timpul, chiar şi după ce am plecat în America şi ca atare ne scriam mai rar şi ne vedeam mai rar.

TM: *Vă rog, prezentaţi puţin, pentru cititori, un fragment din biografia Dvs.: plecarea de la Sibiu şi din ţară, stabilirea la New York. Cum aţi continuat legătura cu Artur Silvestri după această plecare?*

Pr. dr. Theodor Damian: Am plecat de la Sibiu în America în 1988, cu viză de turist. Mitropolitul Antonie mi-a spus că dacă găsesc o bursă de studii, pot să rămân. Aşa se face că, după ce am găsit-o (acordată de Biserica Presbiteriană din SUA), am rămas pentru un masterat la Princeton University în statul New Jersey, şi apoi la un doctorat la Fordham University în New York.

Legătura mea cu Artur a continuat prin scrisori (deşi nu foarte multe), dar şi prin vizite personale pe care i le făceam când veneam vara în vacanţă în ţară.

Îi trimiteam revista *Lumina lină / Gracious Light* pe care din 1996 o editez la New York şi aceasta era pentru el o sursă de informare cu privire la activitatea mea (mi-a şi acordat o diplomă pentru revistă la prima ceremonie a *Premiilor Patrimoniului Naţional*); i-am trimis şi i-am dus de asemenea din cărţile mele publicate în ţară. Am întreţinut cu el şi corespondenţă electronică.

TM: *Sunteţi o marcantă personalitate culturală şi religioasă între românii din diaspora: preot, doctor*

în teologie, profesor universitar, poet, scriitor, editor al cunoscutei reviste Lumina lină*, de care aminteați.*

Cum ați perceput, din această perspectivă și de la distanță, departe de țară, programul lui Artur Silvestri Pune românii în legătură*, prin rețeaua culturală ARP, și îndeosebi prin grupul de presă on-line INTERMUNDUS Media?*

Ce rol credeți că a avut această rețea pentru personalități culturale și religioase de prestigiu, de succes acolo unde au plecat, cum sunteți dumneavoastră, dar și pentru români obișnuiți, din țară sau risipiți în lume? Dar pentru cultura și limba română?

Pr. dr. Theodor Damian: Revistele şi programele on-line concepute şi dezvoltate de Artur reprezintă o adevărată ctitorie culturală. Ele de fapt l-au consacrat pe Artur Silvestri ca mentor şi îndrumător pe linie literară al multor scriitori care nu aveau acces la presa „oficială" din ţară; pe mulţi i-a stimulat să scrie, a descoperit talente, a promovat valori, a oferit o şansă multora care abia învăţau să scrie literatură.

Un alt mare merit al acestor programe on-line este că, datorită largii lor circulaţii, au ajutat oameni din diverse colţuri ale lumii să se cunoască între ei, să lucreze împreună sau să „revină acasă".

Aşa cum revista *Lumina lină* se doreşte a fi o punte de legătură peste ocean între cei plecaţi şi cei din ţară, la fel, prin reţeaua culturală ARP (am sugerat cândva ca aceasta să se numească *Artur Silvestri*), el a creat punţi de legătură între oameni, sisteme, mentalităţi, la nivel de „minte, inimă şi literatură", o noutate, dar şi o necesitate în cultura română azi, fie de acasă, fie din diaspora.

TM: *Comunicând de-a lungul timpului, prin diverse mijloace, cu Artur Silvestri, aţi fost la curent, în mare măsură, cu proiectele, concepţiile, activităţile sale, deşi de la distanţă. Dar ce puteţi spune despre evoluţia personalităţii lui culturale şi religioase pe parcursul anilor, de la tinereţe, până în ultimii ani?*

Pr. dr. Theodor Damian: Evoluţia lui Artur în cultura română şi înspre Biserică are adânci rădăcini în conştiinţa şi în inima lui, şi a fost pe cât de neaşteptată poate pentru unii, pe atât de impresionantă pentru alţii. Pentru cine l-a cunoscut bine era însă previzibilă. Nu există domenii mai importante ca acestea două în care să te investeşti fără pierdere. El a avut această intuiţie sau convingere şi Dumnezeu i-a ajutat să avanseze în mod spectaculos şi cu real folos pentru el şi pentru cei din jurul lui.

TM: *După plecarea prea grăbită din această lume a lui Artur Silvestri, s-a văzut mai clar că a adunat foarte mulţi oameni din România şi din lume în jurul lui, i-a apropiat, i-a capacitat într-un fel deosebit şi, ca urmare, sunt sute de oameni numai cei care ne-au scris, dintre care mulţi nu l-au cunoscut direct niciodată pe Artur Silvestri, dar care îi simt lipsa în viaţa lor, îl regretă foarte mult şi acum, nu se desprind de prezenţa lui spirituală, scriu, îl pomenesc, se roagă pentru el ca pentru o rudă apropiată, un membru al familiei lor.*

Prin ce calităţi, gesturi sau acţiuni credeţi că a reuşit Artur Silvestri să fie apropiat, iubit, apreciat de atât de multe persoane diferite ca univers, caracter, preferinţe etc.?

Pr. dr. Theodor Damian: Artur Silvestri a fost un om de o rară generozitate. El era un om îmbrăţişător. Dragostea de semeni la el nu era un act ocazional, nu era o doctrină religioasă frumoasă, era o realitate a vieţii de zi cu zi, era un mod de a fi.

Menţionam mai sus căldura sufletească ce se degaja din întreaga sa personalitate atunci când vorbeai cu el. Nu era arogant. *Lângă el exista aer de respirat, spaţiu în care să creşti, sufletul lui era ca apele unui râu sacru deschise spre primire şi purificare*.

De aceea oamenii l-au iubit, de aceea îl poartă pe mai departe în inima lor şi îl vor transmite pe mai departe generaţiilor următoare ca pe un model demn de urmat.

Iată ce înseamnă cu adevărat „veşnica pomenire": o rugăciune spusă din inimă pentru un om care le-a fost celorlalţi ca un frate. Ceea ce am spus aici se referă la firea lui.

Dar el a rămas în sufletul celorlalţi şi prin meritele deosebite legate de ceea ce a săvârşit concret în viaţă, iar aceste lucruri sunt nenumărate.

TM: *Care credeţi că este locul lui Artur Silvestri printre personalităţile culturale ale secolelor XX-XXI? Cu cine l-aţi compara, asemăna?*

Cum ar trebui Artur Silvestri să rămână în memoria noastră colectivă sau într-un dicţionar al culturii contemporane?

Pr. dr. Theodor Damian: Locul lui Artur Silvestri în cultura română e cel al unui ctitor. Creator. Nu numai prin ceea ce a scris el, dar şi prin faptele lui de cultură şi spiritualitate.

Numele lui ar putea sta alături de multe personalităţi semnificative ale culturii române, dar în această conversaţie atât de mult patronată şi de spiritul marelui mitropolit Antonie Plămădeală, daţi-mi voie să-l pun alături de acesta. Pentru că au fost prieteni. Pentru că amândoi reprezintă *„modele ale omului mare”*.

Notă: Preotul prof. univ. dr. Theodor Damian este una din cele mai însemnate personalităţi culturale şi religioase ale diasporei româneşti din SUA. Este scriitor de factură creştin-ortodoxă, poet de excepţie şi hermeneut al sacrului, editor şi important promotor al culturii româneşti, membru al Uniunii Scriitorilor din România. Stabilit în 1988 în New York, a fondat *Institutul Român de Teologie şi Spiritualitate Ortodoxă*, a înfiinţat biserica *Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel* (la care este preot paroh) şi revista *Gracious Light / Lumină lină*, al cărei editor este. Este autorul a numeroase lucrări de teologie, critică literară, eseuri, poeme, unind calităţile de teolog de profunzime – cu două doctorate în teologie (la Bucureşti şi New York) – cu o elevată expresivitate lingvistică.

Opere importante: *Liturghia cuvântului* (ed. bilingvă); *Implicaţiile spirituale ale teologiei icoanei*, *Lumina cuvântului*, *Roua cărţilor – O hermeneutică teologică în context literar*, *Dimineaţa Învierii*, *Stihiri cu stânjenei.*

Artur Silvestri rămâne un enciclopedist fantast, împiedicat nedrept să-şi împlinească opera

Interviu cu Adrian Dinu Rachieru, critic literar

Teodora Mîndru: *Stimate Domnule prof. univ. dr. Adrian Dinu Rachieru, studiile de sociologia culturii româneşti contemporane sunt extrem de rare la noi. Cu atât mai interesant este pentru noi, cititorii, punctul Dvs. de vedere, ca sociolog, asupra evoluţiei literaturii, criticii literare, presei, activităţii editoriale etc. în perioada postdecembristă comparativ cu perioada anilor '60-'89 ai secolului trecut. Unii spun că libertatea a adus mari beneficii culturii şi literaturii, alţii spun că devalorizarea a câştigat teren, alţii, în sfârşit, că nu s-a schimbat mai nimic. Dumneavoastră ce părere aveţi?*

Adrian Dinu Rachieru: Vorba rabinului, toţi au dreptate. Invocată drept alibi, tranziţia, după mine, este un concept gol; nu există, ştim prea bine, imobilism în Istorie, tranzităm mereu spre ceva. Haideţi să chestionăm întâi epoca (fluidă, confuză, crizistă, sigilată de refluxul euforiei). Penetranţa media, interde-

pendenţele în creştere înlătură izolarea economică, conservatorismul cultural, dogmatismul religios şi zdruncină sentimentul apartenenţei, loialitatea faţă de grup, tradiţii şi aspiraţii. O lume globalizată, interconectată, încurajând nomadismul pare a vesteji etnocentrismul. Totuşi, în pofida magiei tehnologice a epocii (instaurând *societatea mondială*) reacţia identitară se manifestă la cote de alarmă. Trebuie să recunoaştem, pe de altă parte, că mass-media a modelat comunicarea într-un mod *esenţial*. *Era mediatică* obligă la redefinirea realităţii sociale. Apoi, nu împărtăşesc opinia că literatura noastră ar fi o literatură majoră. De altminteri nici nu cred că ar exista literaturi majore şi minore, ci doar culturi puternice şi *slabe* (evident, pe suportul forţei mediatice, penetrând McLumea). Ori noi, fiind un popor „moale", fără apetit imperialist şi având o literatură poetocentrică (fără prea mari şanse la export) ne iluzionăm că ne-ar mângâia raza interesului celorlalţi.

Dar mă întreb: o literatură *puternică* îşi ajunge sieşi, se poate restrânge la grija de a-şi contempla propriul buric? Cum specialiştii ne avertizează că singura cultură universală este *cultura media* (care, între noi fie vorba, e şi o cultură medie), culturile zise *mici*, suportând tăvălugul globalizării acuză şi handicapul limbii. Fiindcă, să nu uităm, există valori de rang universal (slavă Domnului!, avem şi noi) şi valori de circulaţie internaţională. La acest capitol, se ştie, stăm prost. În plus, *dezghinul naţional* face ravagii, alături de reformismul interminabil şi revizionismul zgomotos. Nu vrem a spune că procesul revizuirilor ar fi inutil. Dimpotrivă, el răspunde – ca necesi-

tate vitală – cerinţelor unui metabolism cultural normal, zdruncinând ierarhiile osificate, lepădându-se de mentalitatea moaştelor. Fiindcă, reamintim, *nu există scriitori intangibili*. Iar prefacerea hărţii literare e firească. Modul în care se desfăşoară *la noi* astfel de tentative este însă blamabil, cu rezultate insignifiante. Ca să nu zic hilare.

Pendulând între retorica extatică şi voluptatea maculării, noii justiţiari manevrează – observa undeva C. Stănescu – *„criterii frauduloase de evaluare”*, eclipsând esteticul. Contează presiunea biografiei, dosariada, rocadele politice. Şi se înstăpâneşte, vai, ceaţa axiologică. În concluzie, o societate amnezică, frivolă, locvace, confirmând păgubos, prin seismele Istoriei, eliadesca „eternă reîntoarcere”.

TM: *După absolvirea facultății ați fost, timp de mai mulți ani, colaborator al revistei* Luceafărul *și chiar ați obținut, în anul 1983, premiul pentru critică al acestei reviste. Cum apreciați, prin prisma formației Dvs. profesionale, grupul literar-jurnalistic de la* Luceafărul*, concepțiile și atitudinile promovate de acesta?*

Adrian Dinu Rachieru: Vă propun o scurtă recapitulare. După ce s-a reluat (în 1966) învăţământul sociologic, România traversa o stare euforică provocată de relaxarea ideologică şi deschiderea pe care o anunţa noul lider al partidului, Nicolae Ceauşescu. Iar la Timişoara am fost repartizat. Şi – cel puţin până azi – aici am rămas... Oricum, nu regret că m-am îndreptat spre sociologie. Aş putea spune şi eu, pe urmele lui A. Comte (cel care a botezat-o!) că e, realmente,

„regina ştiinţelor”. Probabil subscrieţi. Chiar dacă regimul opresiv, carcasa totalitarismului nu i-au îngăduit să-şi exercite funcţia critică. Cunoaşteţi butada: *Sociologia sau e critică sau nu e!* Or, câtă vreme a făcut apologia sistemului, n-a prea fost... Inhibarea funcţiei critice a sociologiei m-a obligat să frecventez alte zone. Critica literară m-a ispitit fiindcă iubeam literatura. Încercările mele au fost încununate cu un premiu (pentru critică) al revistei *Luceafărul*. Iar în 1983 publicam la *Editura Facla* prima carte, *Orizontul lecturii*, reunind eseuri de sociologia literaturii, volum recomandat de M. Ungheanu. Aş mai adăuga că, necunoscut fiind de grupul *luceferist*, îmi trimiteam articolele prin poştă, fără susţinerea cuiva. Şi ele, curios, apăreau ritmic. Probă de fair-play şi motiv de a mă ataşa (ideo-critic) de revistă.

TM: *În volumul de eseuri* Vocaţia sintezei *(1985) aţi abordat teme precum relaţia dintre literatură şi cultură, cultură şi istorie, occidental şi oriental, protocronism şi sincronism etc. Aţi ajuns, prin această abordare filosofico-sociologico-literară, la unele puncte, idei, concluzii comune cu cele formulate şi promovate la* Luceafărul*?*

Adrian Dinu Rachieru: Evident. De-ar fi să amintesc doar gâlceava întreţinută în jurul conceptului de protocronism, lansat de Edgar Papu. Manevrat propagandistic de unii, în plin marasm dictatorial, anexat misticismului naţionalist sau fiind taxat – retroactiv – de către alţii drept un „monstru ceauşist”, deturnându-se astfel şi falsificând grosolan sensul iniţial şi intenţiile comparatiste ale celor care au îm-

brăţişat ideea de pe baricadele revistei *Luceafărul.*

Dar chestiunea nu poate fi rezolvată aici şi o *discuţie onestă* despre sincronism şi protocronism va avea loc cândva, sper.

În fond, teza dezideravă pentru cultura noastră privea trecerea de la sincretismul cultural de factură orientală la contactul stenic cu „Europa luminată", redescoperind Occidentul. Amploarea influenţelor şi conştiinţa handicapului *au pus decisiv problema opţiunii, întreţinând mania disjuncţiilor.*

O europenizare „aproximativă", observa Adrian Marino, a însoţit devenirea societăţii noastre, fără a transforma preceptele europene în *realităţi locale*. Mai mult, România continuă a rămâne „ţara lui pseudo". Astfel de opinii, deloc singulare sau surdinizate, invocă rolul părinţilor fondatori, experienţa postpaşoptistă şi analizează necruţător „jocul" elitelor. Fiindcă, negreşit, în dezlegarea ecuaţiei româneşti realităţile geopolitice şi presiunile contextului internaţional au cântărit (decisiv, uneori) dar comportamentul elitelor noastre, fie ele politice ori culturale, nu trebuie scutit de o lucidă şi nepărtinitoare analiză. Râvnita „consensualizare" e mereu în suferinţă iar *măcinarea elitelor* reprezintă trista realitate, întreţinând o necurmată dezbinare.

De regulă, însă, proiectul românesc pendulează între *fantasmele occidentalizante* şi *himerele autohtoniste* încât polemicile nu se vor stinge curând. Între impulsul de a ne oferi statut de nişă etnografică, bântuit de complexul rural al identităţii şi clamata ieşire din izolare (considerată, îndreptăţit, prioritate absolută) războaiele culturale continuă cu voioşie. Or, naţi-

unea este un construct, o comunitate inventată, obligată să se auto-definească. Aşa fiind, provocările modernităţii (de la blamatul import al formelor la critica fondului) au cules, de regulă, mărturii negative; forţele conservatoare, modelând opinia publică dobândiseră supremaţia în cultură (cazul *Junimii*), ceea ce a iscat *o ruptură între politică şi cultură*, prin – se ştie bine – ridiculizarea modernităţii.

Voinţa de schimbare (*„revoluţia mistică”* la Eliade, *„schimbarea la faţă”* cioraniană ş.a.) a trezit, la rându-i, polemici viguroase, mizând pe factorul cultural (spiritual). În fapt modernizările s-au dovedit superficiale, lacunare, simulate chiar, fără a încuraja cultura civică. Probabil că Sorin Alexandrescu avea dreptate: binomul tradiţionalism / modernitate nu evidenţiază existenţa unor blocuri omogene (impunând o viziune geometrizată), ci o mulţime de conflicte între diferite tipuri de modernişti. Încât autonomizarea literaturii a venit târziu, iar interferenţele sunt obligatorii.

TM: *Când şi în ce împrejurări l-aţi cunoscut pe Artur Silvestri? Vă amintiţi impresiile de atunci?*

Adrian Dinu Rachieru: Bineînţeles. Întâi a fost un telefon şi o invitaţie-surpriză. Eram poftit la Bucureşti, la sediul revistei *Luceafărul*, pentru o festivitate de premiere. Cu un popas (scurt) acasă chiar la dl. Silvestri (astfel ne-am cunoscut) şi un drum împreună înspre Casa Scânteii, beneficiind de grijulia tutelă a amfitrionului. Şi apoi un dialog sincopat, cu întreruperi şi reveniri, fracturat, pare-se, de diverşi binevoitori. Cum îndeobşte se întâmplă…

TM: *Ce idei, proiecte lansate în dezbaterea publică şi promovate în revista* Luceafărul *poartă, după părerea Dvs., amprenta gândirii şi energia mobilizatoare ale lui Artur Silvestri*?

Adrian Dinu Rachieru: Intenţionez să dezvolt subiectul într-o carte. Deocamdată semnalez interesanta dezbatere despre *Noua geografie a literaturii române*. Artur era un „detectiv", doritor să afle şi să impună nume noi. Evident, pe suportul marii sale generozităţi. Şi îmi amintesc că prin 1983 (dacă nu mă înşel) revista braşoveană *Astra* lansa invitaţia unei dezbateri asupra *demetropolizării culturii*. Nu pot rezuma aici (din motive de spaţiu, se înţelege) argumentele de atunci. Ele, din păcate, au rămas valabile; şi aş observa cum ofensiva provincialismului s-a înteţit. Am în vedere nu *localismul creator*, în fericita sintagmă a lui Al. Dima, ci tristul fenomen al *„rejudeţenizării culturale"*, conducând la nivelare şi confuzie axiologică, promovând (fireşte, zgomotos!) ierarhii locale, de cafenea. Mărturisesc că nu mă simt provincial.

Valoarea nu se judecă în funcţie de zona de apartenenţă (sau, mă rog, aşa ar trebui). Important ar fi să privim fenomenul literar în ansamblu şi să operăm trebuincioasele „reduceri la scară" pentru a nu glorifica (păgubos şi, până la urmă, inutil) pigmeii locului... Fiindcă, observa undeva Al. Paleologu, este *„o inflaţie enormă de mediocrităţi importante"*. Asaltul numelor proaspete ascunde şi acest pericol. Să nu uităm apoi de serialul *Pseudocultura pe unde scurte*; şi aici ar fi multe de spus…

TM: *Care dintre concepţiile şi proiectele luceferiste ale lui Artur Silvestri credeţi că au fost urmărite cu asiduitate pentru a fi puse în practică şi după desfiinţarea revistei* Luceafărul*, îndeosebi după anul 2000 şi vor dăinui?*

Adrian Dinu Rachieru: Hotărându-se târzior să se îngrijească, gospodăreşte, de manuscrisele care aşteptau de atâta vreme lumina tiparului, Artur Silvestri era promis unei înalte cariere. Verdictul a venit brusc, curmând firul unei vieţi muncite, vestea neagră ne-a cutremurat. *Dar nu putem crede nicidecum că cei ce se dedică binelui colectiv sunt destinaţi uitării*, cum nota undeva chiar Artur Silvestri. Aşa că numele lui va dăinui. Strănepotul fostului mitropolit al Bucovinei Tit Simedrea, atât de grijuliu cu *pomenirea părinţilor*, creionând afectuos atâtea profiluri de ierarhi şi cărturari aşezaţi în Panteonul naţional, gândind la o *Românie Tainică*, lansând proiecte fixate în concreteţea realităţilor autohtone, în cultura vie (de-ar fi să amintim doar ideea unei noi *geografii literare*), grăbit să plece definitiv în dimineaţa Sf. Andrei, *era un dăruit*. Orice revoltă este inutilă, noi – vorba lui Cioran – omorâm timpul şi timpul ne omoară pe noi. Dar *rămân urmele…*

TM*: Dvs. personal cum aţi perceput revenirea lui Artur Silvestri în viaţa culturală publică, după momentul decembrist? Cum era Artur Silvestri când v-aţi revăzut, după o lungă perioadă?*

Adrian Dinu Rachieru: Când l-am revăzut (la festivitatea de premiere a ARP) părea un ascet. Bătăios în perioada luceferistă, angajat în felurite campa-

nii de presă şi războaie ideologice, oferindu-şi apoi o voluntară retragere (*dispariţia publică* fiind o întremătoare adâncire în sine), Silvestri împăca – aş zice miraculos – succesul în afaceri (fiind, se ştie, un expert în piaţa imobiliară) cu largile desfăşurări eseistice, încercând a descifra pentru noi *„revolta fondului neconsumat”*, procesele modelatoare enigmatice, ciclicitatea cu irizări fantastice.

Era uşor de bănuit că instinctul epic lucra în fiinţa cărturarului. Artur Silvestri avea, neîndoios, *„magia ficţiunii”* (cum se pronunţase, folosind invocata sintagmă pentru *Mesure d'une ombre*, romanul lui Paul Lahovary).

Aşa fiind, nu e de mirare că *literatura enigmatică* i-a confiscat interesul în anii juneţii; iar compoziţiile de atunci erau, în fine, dezvăluite în *APOCALYPSIS cum figuris* (Ed. CARPATHIA Press, 2005), fiindcă opul în discuţie recuperează şapte nuvele fantastice, izvodite între 1983-1984 la Snagov şi Izvorul Mureşului. E drept, una dintre ele (e vorba de *Geneza, după Balzac*) e din 1977. Aceste şapte compoziţii se alătură unui roman (*Pinnacle*, tot din 1977) şi fac dovada că aveam în Artur Silvestri un prozator secretos şi parcimonios.

Bineînţeles, efortul de a cerceta această recoltă de proză în ramă contextuală ne invită să chestionăm epoca. Erau anii explozivi ai realismului magic sudamerican. Dar, observăm iute, prozatorul – atent la proximităţi – nu se îndatorase vreunui model.

Dominanta scrisului său, tutelat de o memorie care, luxuriantă, se desfăşoară îndărăt, penetrează, inevitabil, şi epica. Silvestri ne-a propus, deseori, un

imaginar acvatic, reverberând liturgic; întotdeauna însă folosea *„pastă geneziacă”*, într-o regresie îmbibată de stranietate, dezvăluind – pe un fabulos scenariu mitic – noi straturi ale arhaicității. Încât, vorba autorului, *„totul pare să fi fost scris”*.

Sunt descrieri fastidioase, de o lentoare a acumulărilor care amintesc, cred, de o epicureică plăcere barbiană savurând textul; şi, desigur, de un ecou eliadesc, rodind, în această formulă, o scriitură, până deunăzi, încă tăinuită.

TM: *Cu ocazia lansării la Timişoara a două cărți de critică literară ale lui Artur Silvestri (reeditate de soția sa, scriitoarea Mariana Brăescu), ați afirmat că* „Artur Silvestri a fost în cultura română un constructor”. *Vă refereați la activitatea editorială, de înființare și coordonare de publicații și edituri, la organizațiile culturale create sau la sistemul de valori promovate?*

Adrian Dinu Rachieru: Toate se regăsesc sub acolada *constructivismului*, angajând şi promovând *o viziune*. V-aş ruga să încercăm a descifra epoca. Gălăgia postdecembristă, folosind cu aplomb *etichetologia* a indus „sindromul tăcerii” (Paul Miclău) şi o ciudată intoleranţă, clasând şi satanizând pe cei care nu s-au aliniat. Ura s-a instalat în comunitatea intelectuală, blamând zgomotos apolitismul unora.

Neangajarea a fost considerată o dezerţiune de la „desăvârşirea Revoluţiei”, în numele unui principiu primitiv, izbitor nedemocratic, *polarizând* comunitatea scriitoricească. Maniheismul a izbucnit cu ferocitate şi, potrivit analiştilor, el indică fără tăgadă infan-

tilismul politic. „Iacobinii epocii noastre" împart verdicte şi deplâng absenţa „rezistenţei albe" (a grevei scriitoriceşti, altfel spus), propunând *revalorizarea* tot pe criterii politice, afişând (câteodată!) un proletcultism întors pe dos, de o bolnăvicioasă inclemenţă. Cred că recomandarea lui L. Kolakowski („precauţia") rămâne valabilă. Dar magnetismul politic face victime pe bandă rulantă. Să invocăm aici şirul lung al celor care, înrolaţi fiind, cultivând militantismul au eşuat? Ori goana „satelitarilor", vânând oportunităţi? „Smântânimea" României (cf. Paul Goma) a îmbrăţişat, prin viraj băsescian, holocaustologia. Şi în „noua eră a demagogiei" (cf. Liviu Antonesei) iubeşte „violul politicianist", sedusă de vizibilitate (aura mediatică).

Provocat de Eugen Simion, într-un mai vechi interviu găzduit de revista *Caiete critice*, Şt. Augustin Doinaş ajungea la o concluzie şocantă: „un creator – afirma răspicat cunoscutul poet – nu cedează politicii decât timpul liber". Să înţelegem de aici că politica e un hobby? Că este doar o îndeletnicire de timp liber şi nu o preocupare absorbantă? Că putem ignora specializarea pe care, inevitabil, o presupune exercitarea ei în chip profesional? Sau că, în fine, scriitorul nu trebuie să intre în politică?

Experienţa tranziţiei româneşti, convulsionată şi dureroasă, oferă nenumărate exemple de cariere incredibile, exploatând cu abilitate oportunităţile ivite. E drept, mai puţin recrutate din spaţiul elitei culturale, rămasă în expectativă, unde înregistrăm însă suficiente eşecuri şi abandonuri. Şi dacă bătălia pentru putere a mobilizat spectaculos energiile, abia exercitarea ei

demonstrează diletantismul clasei politice şi „naivitatea civică” (a scriitorilor, îndeosebi, judecând evenimentele din unghiul unei intratabile rigidităţi morale). Aşa că Artur şi-a văzut de treabă, „confiscat” şi devorat de proiectele sale…

TM: *În acest sens, al creativității culturale instituționale, ce importanță credeți că are inițierea și acordarea* Premiilor Patrimoniului Național *unor personalități culturale mai mult sau mai puțin cunoscute, dar care au contribuit la creșterea patrimoniului cultural-istoric național?*

Adrian Dinu Rachieru: Ideea nu trebuie abandonată. Sunt, într-adevăr, multe personalităţi care nefiind în graţiile media (deci invizibile) merită o astfel de recunoaştere. Fie şi la modul simbolic. *Galele ARP* prilejuiesc astfel de întâlniri sărbătoreşti.

TM: *Artur Silvestri a formulat două concepte care trec, după părerea mea, granițele literaturii, într-o înțelegere și abordare psiho-sociologică a realității, și anume:* România Tainică *și* Modelul Omului Mare*. Ce valoare teoretică și utilitate practică au aceste concepte în contextul crizei de valori morale contemporane și a adâncirii hiatusului dintre clasa politică și popor?*

Adrian Dinu Rachieru: Artur ne-a părăsit lăsând în urmă *exemplul faptei*, mânat de un simţământ al datoriei dar şi atâtea alte gânduri rodnice pe care nimeni, vai, nu le va continua. Avea, probabil, în chip de poruncă divină, în regim de urgenţă, *sentimentul misiunii*. Credea în acea lucrare tainică, biruitoare,

întâmpinându-i pe cei de după noi, vestind *înrădăcinarea* într-o vreme tulbure, de vâscozitate axiologică, ameninţând cu destrămarea chiar Ţara Părinţilor. Cartografiase, prin ARP, o *geografie de valori*, visa la o *Românie Tainică* urmând a izvodi cărţi fundamentale, o *Predanie* culegând „modele" şi „exemple" pentru Omul Român. Aduna *Cuvinte pentru urmaşi*, un şir de poveţe (îndrumări orale, laconice, apoftegmatice) rostite / şoptite de „povăţuitori secreţi", atât de trebuitoare însă în ceasuri de cumpănă şi nevolnicie. Un şir de bărbaţi iluştri, binefăcătorii naţiei, lucrând tainic aproape, testamentar, – departe de circul mediatic şi jalnicul spectacol politicianist – spre binele unei Românii ipotetice, pentru acel mâine care va exista, desigur.

TM: „Pentru mine, scrisul este viaţa" *spunea Artur Silvestri. După 1990, el s-a afirmat şi ca un consultant imobiliar recunoscut. Imobiliarul a fost pentru el mijlocul prin care şi-a câştigat independenta financiară (ceea ce i-a permis apoi să-şi dedice ultimii ani scrisului şi activităţilor editoriale şi culturale) dar şi o bogată sursă de informaţii şi inspiraţie pentru „literatura imobiliarului". Este aceasta o specie literară nouă, sau mai degrabă o analiză economică şi sociologică a societăţii, având ca referinţă imobiliarul,* „hârtia de turnesol a societăţii"*?*

Adrian Dinu Rachieru: N-aş zice că e vorba de o specie literară nouă. Realmente, analizele şi prognozele în sfera imobiliarului, dincolo de independenţa financiară câştigată, l-au impus ca un expert în consultanţă. Diagnozele sale s-au adeverit.

Rămâne însă uriaşul regret că timpul „n-a mai avut răbdare”, răpindu-ni-l.

TM: *Studiile Dvs. asupra unor mari prozatori români, Marin Preda (1996) şi Liviu Rebreanu (1997), au adus o nouă perspectivă, prin raportarea acestora la utopiile lor private. Dacă aţi face un astfel de „exerciţiu” asupra operei şi activităţii lui Artur Silvestri în plan cultural, care ar fi „utopia personală” la care l-aţi raporta? Şi în ce „vecinătate culturală” l-aţi plasa pe Artur Silvestri?*

Adrian Dinu Rachieru: Este impresionantă, la o primă ochire, suprafaţa preocupărilor sale. Cu gust semi-profetic, Artur Silvestri palpa originismul cultural, umplea goluri, evidenţia „orele astrale” şi răspunsul autohton. Închipuia, aşadar, largi panouri privind geografia literaturii protoromâne, cobora în substratul getic, developa spiritualitatea patristică. Propunea, se vede bine acum, o sinteză istoriografică, acribios documentată, fructificând cercetări alcătuite cu ani în urmă.

Altfel zis, descoperea *realitatea strămoşilor*, aducând la lumină *urmele*, ale familiei sau ale neamului. Negreşit, când e vorba de studii mai vechi, unele chiar netipărite (încă) în limba română, pecetea unei vârste (intelectuale, îndeosebi, dar şi sufleteşti) se simte. Avem, în totul, în această stăruinţă risipită de-a lungul câtorva decenii de trudă tenace, **un critic artist, în descendenţă călinesciană**, de cert rafinament stilistic şi, să nu uităm, cu apetit doctrinar. Ocnaş al scrisului nocturn, asediat – şantieristic – de un munte de fişe şi dosare, Artur Silvestri părea că scrie dintot-

deauna. *„Scrisul este viaţa”*, zicea, cum aţi menţionat deja. Ideea cumplită, de nesuportat, că i-ar putea fi furate orele de scris l-a vizitat, totuşi. Dar s-a lepădat, nu tocmai lesnicios, de această temere spăimoasă. Şi în foiala proiectelor urieşeşti, de absorbţie enciclopedică, mânat de impulsuri secrete deturnându-i energiile, scriitorul ivea ritmic, recuperator, titluri de altădată, îngropate ori rătăcite în stiva manuscriselor

Artur Silvestri rămâne un enciclopedist fantast, împiedicat – nedrept – să-şi împlinească opera.

Teodora Mîndru: *Vă mulţumesc şi vă doresc mult succes în toate proiectele Dvs. literare.*

Notă: **Adrian Dinu Rachieru**, profesor universitar, doctor în sociologie, decan al Facultății de Jurnalism, Universitatea *Tibiscus* din Timișoara, sociolog, cercetător științific, redactor, consilier editorial, scriitor și, mai ales, reputat critic literar, care a adus în cercetarea literară o perspectivă nouă, sociologică. A colaborat la numeroase reviste, printre care *Luceafărul*, *Literatorul*, *Astra*, *Ateneu*, *Tribuna.*

Cărți reprezentative: *Orizontul lecturii* (1983); *Vocația sintezei. Eseuri asupra spiritualității românești* (1985); *Pe urmele lui Liviu Rebreanu* (1986); *Cele două Românii?* (1993); *Marin Preda. Omul utopic*, (1996); *Liviu Rebreanu. Utopia erotică* (1997); *Elitism şi postmodernism* (1999), *Globalizare şi cultură media* (2003); *Nichita Stănescu – un idol fals?* (2006).

Vasile Parizescu

Un Om între oameni

A strâns bucurie cu bucurie, fericire cu fericire, lacrimă cu lacrimă şi le-a prins în sufletul său dogoritor, însetat şi luminat ca izvoarele unui fluviu şi ca strălucirea unui răsărit, într-un ocean de ceruri, într-un imposibil finit al infinitului şi, toate, nu mărgăritare, nu diamante, nu stele, ci pământeşti împliniri, de la începuturi şi până departe, încoace, spre zilele şi timpurile noastre de oameni modeşti în aparenţă, dar cu suflete şi minţi luminate, oameni care au reuşit să strângă şirurile gândurilor scăpate, ca prin minune, din subconştientul lor, în istorii şi creaţii ale semenilor din moşi-strămoşi aflaţi pe meleagurile *Grădinii Maicii Domnului*.

A strâns cu migală, ardoare şi răbdare toate gândurile bune legate de creaţia poporului nostru, de patrimoniul lui, de esenţa rădăcinilor lui şi de inima istoriei lui zbuciumate, pline de biruinţe nemaiîntâlnite în alte istorii, dar, din păcate, nescrise şi neştiute decât din rarele impresii cuprinse în marile cronici şi documente aşternute de puţinele personalităţi străine, care, cu multă dreptate în suflet, nu se temeau să scrie

despre acel neam ce ocupa teritoriul de la Nistru până la Tisa şi spre nord ceva, şi spre sud mai mult, şi care întindea simbolica horă a sacrificiului propriu, pentru a stăvili năvala hoardelor sângeroase, cu suflete crude de diavol.

A strâns cu pasiune, cu grijă de părinte, cu grijă de apostol, toate rândurile scrise de alţii – marii oameni dotaţi şi patrioţi – publicându-le unde reuşea, cu sacrificiul său material, numai şi numai să nu se piardă acele pietre preţioase ale românismului, ale noastre, ale tuturora şi care compuneau patrimoniul sfânt al oamenilor născuţi pe aceste meleaguri de peste douăzeci de secole – cunoscând matematic ce va fi în viitor, că naţiunea noastră nu va dispărea şi că acesteia trebuie să-i rămână simbolica avere, clădită, împreună cu ceilalţi, şi de el – de acel om care, cu eforturile minţii sale şi-a transcris pe foaia albă, neştiutoare, valoarea scriiturii ce se va aşterne, înnegrind-o cu semnele venite de undeva, de un „undeva" neştiut, transmis de Unica voinţă Dumnezeiască celui ales pentru a întregi patrimoniul cu peste 200 de cercetări şi studii de istorie literară română, cu peste 50 de cărţi şi mai mult de 2.500 articole de promovare a culturii.

A strâns bucurie cu bucurie, fericire cu fericire, lacrimă cu lacrimă şi le-a prins în sufletul lui dogoritor Omul - Gabriel Artur Silvestri, pentru că despre el scriu aceste rânduri, cu respectul şi admiraţia cuvenită trăitorului şi scriiturii sale. Marile suflete ne părăsesc, de cele mai multe ori, într-un timp egal cu o clipă, deoarece vectorul energetic biologic este atât de intens la acestea, încât se consumă profund, aproape instantaneu, pe scara timpului universal, pierind –

pentru muritorii de rând – într-un timp asemănător venirii şi stingerii orbitoarei lumini a trăsnetului.

Gabriel Artur Silvestri nu s-a pierdut în ceaţă, el nu s-a pierdut! El a schimbat întunericul relativ cu lumina permanentă din care era făcut şi în cadrul căreia fiinţa. Gabriel Artur Silvestri există. Există prin bogata sa operă, prin faptele sale, prin soţia sa, prin el însuşi.

Într-adevăr, el a plecat, conştient fiind şi-a spus gândurile ultimelor lui zile vibrante, transmiţându-nile într-un carneţel modest, dar grandios prin conţinut. A strâns în el bucurie cu bucurie, fericire cu fericire, lacrimă cu lacrimă şi le-a aşezat molcom în sufletul lui dogoritor, dragostea de viaţă, de lumină, de pace şi de linişte[2].

Gabriel Artur Silvestri, acolo unde eşti, te bucuri şi ne zâmbeşti, aşa cum vesel şi plin de zâmbetul tău sincer ne întâmpinai. Aici, unde suntem noi, în micimea noastră, regretăm profund plecarea ta atât de discretă dar şi intempestivă, însă admiraţia faţă de tine rămâne aceeaşi şi veşnică, dacă amintirea noastră va rămâne veşnică şi după plecarea mea şi a celuilalt şi a celorlalţi.

[2] Referire la Artur Silvestri, *Frumuseţea lumii cunoscute. Zile de neuitat*, jurnalul publicat de soţia scriitorului, Mariana Brăescu, la Editura CARPATHIA Press, Bucureşti, 2009.

Aş putea să-l încadrez pe Artur Silvestri lângă oamenii mari: Take Ionescu, Titu Maiorescu, Mihail Kogălniceanu

Interviu cu Vasile Parizescu, pictor, scriitor şi colecționar de artă

***Teodora Mîndru**: Stimate Domnule Vasile Parizescu, dumneavoastră sunteţi cunoscut în domeniul artelor: colecţionar, critic de artă, pictor. Unde s-au întâlnit preocupările dumneavoastră cu ale lui Artur Silvestri, ce anume v-a apropiat?*

Vasile Parizescu: M-am întâlnit cu Artur Silvestri prin intermediul soţiei sale, doamna Mariana Brăescu; ea a fost esenţa nu numai a întâlnirii noastre, dar a oferit şi conceptul inspiraţiilor mele pentru a scrie *istoria colecţionarilor necunoscuţi* (publicată în serial în revista *CASA Lux*, ani la rând) şi a-mi răsfoi jurnalele pe care le scrisesem zi de zi începând din 1957. Prin 1998, d-na Elena Coman (o femeie excepţională, plecată acum în lumea sfinţilor, care lucra atunci ca reporter la diverse reviste, pentru care îmi lua interviuri), mi-a solicitat un interviu pentru revista

CASA Lux. Am acordat interviul, deşi nu prea vedeam ce legătură ar avea arta cu *CASA Lux*. Sigur, arta face parte din interior, totuşi… Am vorbit în interviu despre colecţia mea de artă, despre pasiunea pentru artă etc. Interviul a plăcut d-nei Mariana Brăescu, care a dorit să mă cunoască. Astfel am ajuns în sediul de pe b-dul. N. Titulescu, am cunoscut-o pe d-na. Mariana Brăescu, am discutat şi am început să scriu istoria colecţiilor de artă şi a întâmplărilor mele de colecţionar, materiale care se publicau în serial în revista *CASA Lux.*

Între timp, doamna Brăescu mi-a făcut cunoştinţă cu soţul, Artur Silvestri. Era un om nu prea înalt, dar vânjos, cu o barbă mai scurtă (nu aşa lungă cum o avea în ultimul timp) şi cu ochelari. La un moment dat m-am trezit cu un telefon de la dânsul: spunea că îmi citeşte materialele publicate în revista *CASA Lux* şi îi produc o mare plăcere. Şi, la un moment dat, mi-a spus că o să înceapă să scrie şi el asemenea lucruri. Şi au apărut în câteva numere *CASA Lux* articole despre antichităţi scrise de dânsul. Foarte frumos scrise, ilustrate cu obiecte de artă decorativă şi tehnice. Şi, în felul acesta, ne-am cunoscut şi ulterior am şi discutat şi despre artă, pictură, pictori, dar şi alte chestiuni. Domnul Artur Silvestri m-a ajutat să rezolv problema drepturilor mele de autor, după ce d-na Mariana Brăescu a vândut firma *CASA Lux*.

TM: *Care era atitudinea generală a lui Artur Silvestri faţă de creatorii de valori patrimoniale?*

Vasile Parizescu: Artur Silvestri a acumulat un evantai de probleme legate de istorie, patriotism, cre-

dinţă, literatură, artă etc. Mă refer la informaţii şi atitudini, adică nu neapărat la rezultatul uneia dintre aceste direcţii, ci la fondul acestora! De exemplu, al dragostei de ţară sau al credinţei în ortodoxie sau chiar în acceptarea altor religii, pe care le respecta.

El era foarte preocupat de problemele de patrimoniu, de descoperire şi păstrare a acestuia, pentru că nu descoperea numai ceea ce era în Bucureşti, ci dânsul descoperea și ceea ce era în ţară.

TM: *Exact, Artur Silvestri a lansat chiar din tinereţe (la revista* Luceafărul*) conceptul „noua geografie literară", care însemna promovarea creatorilor din toate zonele ţării, concepţie pe care a exprimat-o plastic mai târziu într-un adevărat dicton:* „Cultura nu se face numai pe Calea Victoriei". *Cum se traducea în practică această concepţie?*

Vasile Parizescu: Efectele acestei gândiri se resimţeau prin acţiunile sale şi mai ales prin scoaterea la suprafaţă a unor persoane de mare virtuozitate culturală sau patriotică şi religioasă, prin care voia să arate ce valoros izvor de creație în acele domenii se găseşte în toată ţara. Se ocupa nu numai de români consacraţi, ci mai ales de opere de valoare ale unor români care deveneau recunoscuți prin operă şi prin activitatea lui de promovare.

TM: *Vă amintiţi de* Premiile Patrimoniului Naţional*, înmânate de Artur Silvestri, din partea ARP, creatorilor şi celor care contribuiau la cunoaşterea, recunoaşterea şi păstrarea valorilor patrimoniale?*

Vasile Parizescu: Sigur! Erau o plăcere acele întâlniri. Am primit şi eu *Diploma de Excelenţă* pentru contribuţia la reevaluarea picturii româneşti, pentru că eu mă ocupam cu patrimoniul cultural-artistic, adică de pictură.

TM: *Preocuparea Dvs. şi a lui Artur Silvestri pentru valorile patrimoniale din domeniul artei a însemnat o apropiere, o afinitate?*

Vasile Parizescu: Da, am avut numeroase schimburi de idei, de la care au pornit chiar acţiuni pentru a ajuta patrimoniul naţional. Întâmplarea făcea ca eu să fiu membru al comisiei naţionale a muzeelor. Din ceea ce povesteam, uneori s-a ajuns la acţiuni. Astfel, am vorbit mult despre aurul dacic, despre brăţările de aur care s-au descoperit (şi la un moment dat dispăruseră, apoi au fost recuperate o parte), despre necesitatea de a păstra cu cea mai mare grijă aceste valori. Ştiu că Artur Silvestri a promovat aceste idei, a scris articole în presă şi chiar la o festivitate a *Premiilor Patrimoniului* a invitat şi premiat un reprezentant al organizaţiei *Dacia Revival*[3] şi alte persoane care s-au implicat în menţinerea patrimoniului de la Sarmisegetuza. Şi aceste lucruri au avut efect.

TM*: Artur Silvestri susţinea că România de astăzi există şi funcţionează ca o disjuncţie între* România de suprafaţă*, oficială şi* România Tainică*, cea care produce adevăratele valori. Dvs. ce părere aveţi despre această concepţie?*

[3] Vladimir Brilinski, redactor şef al revistei *Dacia Magazin*, editată de Societatea *Dacia Revival International*.

Vasile Parizescu: Artur Silvestri a vorbit de multe ori despre această chestiune la întâlnirile pe care le-a organizat, spunând că există o România profundă, pe care nu o vedem, *România Tainică*, şi vedem o *România de suprafaţă***,** care de fapt nu există. Şi nu există! Acesta a fost elementul pe care domnia sa a încercat o viaţă să-l descopere: *România Tainică*, pe care s-o scoată la lumină. Pentru că de fapt aceea este România adevărată.

TM: *Dacă ar fi să-l comparaţi pe Artur Silvestri cu alţi oameni de cultură români, indiferent din ce domeniu, cu cine l-aţi compara? În vecinătatea căror personalităţi culturale l-aţi vedea?*

Vasile Parizescu: Este foarte greu să iei un om al secolului XXI şi să-l aşezi într-un ring al scaunelor aureolate ale trecutului.

Totuşi, aş putea să-l încadrez cu uşurinţă pe Artur Silvestri lângă oameni mari, generoşi, cu idealuri în patriotism, credinţă, artă, cum au fost Take Ionescu, Titu Maiorescu, Mihail Kogălniceanu, într-o epocă istorică în care orientul şi occidentul se întâlneau şi renăşteau într-o nouă simbioză specifică acestui popor.

TM: *Artur Silvestri a trăit tot într-o perioadă de cotitură istorică, în care se pune acut problema afirmării specificului naţional în cultură. Aceasta este însă o cerinţă conjuncturală, sau permanentă?*

Vasile Parizescu: Este o eroare să spui că odată s-a afirmat naţionalitatea şi odată nu. Afirmarea naţionalităţii trebuie să fie permanentă.

Artur Silvestri înţelegea existenţa mai multor naţionalităţi; el nu a făcut un naţionalism şovin, el a făcut un naţionalism absolut uman. El a ţinut tot timpul la acest naţionalism.

TM: *Ce ne rămâne de la Artur Silvestri?*

Vasile Parizescu: În afară de amintirea lui ca om adevărat, patriot, un „sufletist" cu amprentă perfect spirituală şi aş putea să spun cu o scânteie venită de Sus, Artur Silvestri a fost un om deschis nu numai la aceste probleme dar şi ca om, caracterul era deschis şi era un prieten sincer şi deosebit. Şi, iată, chiar în memoriile mele, pe care le scriu acum, Artur Silvestri şi *CASA Lux* au un loc deosebit.

Notă: **Vasile Parizescu,** pictor, om de ştiinţă, scriitor, colecţionar de artă, general în Armata Română, preşedintele *Societăţii Colecţionarilor de Artă din România*, Senator Efectiv al *Academiei Internaţionale de Artă Modernă* din Roma, Cetăţean de Onoare al Municipiului Brăila.

A primit Diploma *500 de Mari Lideri ai secolului XXI* de la comitetele institutelor Cambridge, Anglia şi Brooklyn, SUA.

Este singurul căruia i-am spus vreodată Maestru

Interviu cu scriitoarea Melania Cuc

Noi suntem veriga de legătură, nouă ne revine datoria să mărturisim cinstit cum a fost Omul, Cărturarul, Patriotul care purta numele de Artur Silvestri.

Teodora Mîndru: *Stimată doamnă Melania Cuc, ați răspuns foarte prompt invitației la acest interviu despre Artur Silvestri: „O, da!!! Mi-ar face mare plăcere. L-am cunoscut pe când era la* Luceafărul *și publicam și eu aproape în fiecare săptămână… Vremuri de aur!” Cu aceste cuvinte ați intrat deja în substanța interviului, așa încât vă invit să detaliați. La ce ani, fapte, amintiri, se referă această sintagmă „vremuri de aur”?*

Melania Cuc: Vremuri de aur, literar vorbind. Era prin 1987, perioadă grea pentru România din punct de vedere economico-politic, dar care pentru scriitori, cred eu, a constituit piatra de încercare. Făceam *Literatură* ca și cum am fi trimis mesaje în eter, pentru un timp în care vor ajunge unde trebuie.

În aceste condiții, era greu să te afirmi revuistic și, mai greu încă, editorial. Autocenzura, cenzura, de care vorbim acum, în harababura libertății de opinie, cu accent de zeflemea destul de ieftină, pe atunci ajunsese a fi un joc extrem de serios, uneori de-a dreptul periculos, joc pe care autorul și redactorul îl jucau printr-un acord tacit. Important era ca ideea să transpară! Să nu se piardă un talent și acel *ceva* care trebuia să rămână. Scriam ca și cu cerneală simpatică. Citeam printre rânduri.

O astfel de situație m-a apropiat de cei din redacția revistei *Luceafărul*, printre ei fiind acel critic coborând parcă de pe o altă planetă și care semna *Artur Silvestri*.

Au fost *„anii de aur”* pentru experiența mea literară. Ajunsesem la o dexteritate a metaforei care reușea să îmbrace cămașa albă peste petele negre evidente (ce țineau de un loc, un eveniment, o idee pe care regimul respectiv căuta s-o impună). Eu fac parte din generația care a fost crescută cu margarina de soia și marmelada de 6 lei kilul și cu literatură rusă. Nu am știut, nu am văzut nici măcar în filme, ța „strălucitoare” a capitalismului. Mi-am trăit viața pentru care am fost trimisă pe Pământ, am citit și am scris fără să mă întreb dacă merită. În momentul în care am cunoscut oameni ca Artur Silvestri, am realizat că merită, dar să fiu cinstită cu mine însămi.

În redacția *Luceafărul* lucrurile erau tranșante, se știa pe dinafară lista cu cei care din convingere proprie scriau editorialul și „poemul cu dedicație” de pe prima pagină. Restul era Literatură de prima mână.

Nu mi s-a impus să scriu ceea ce nu doream.

La *Luceafărul* se intra ca într-o confrerie și – dacă reușeai să treci de furcile caudine, să demonstrezi că ai har și ceva a spune – deveneai „de-al casei”.

Dacă luați colecția de reviste din perioada anilor imediat premergători Revoluției din Decembrie 1989, nu veți găsi nici un material semnat de mine unde să fie aduse laude Conducătorului. Am avut norocul să dau peste oameni ca Artur Silvestri, care au intuit din capul locului că nu scriam doar pentru a-mi vedea numele în celebra revistă. Se crease un soi de complicitate uneori amuzantă, și doar talentul mai era cel care conta în ceea ce apărea în pagină.

Apoi… de AUR era și prietenia dintre scriitori. Pe atunci, cel puțin eu, nu am simțit niciodată ranchiuna confraților. În tot acest joc de puzzle, Artur Silvestri, aparent detașat, era o prezență care te motiva să scrii, să te redefinești ca scriitor, dacă ar fi fost cazul. Am o amintire care m-a urmărit o vreme și în care Artur Silvestri mi-a arătat că este nu doar un critic de elită, ci și un scriitor.

În acea perioadă eram mama a doi copiii, lucram în evidența populației – un loc de muncă ce mă stresa prin modul rigid în care se desfășura activitatea la birou. Soțul meu, antrenor emerit, era mereu în cantonamente, la competiții… așa că, la un moment dat, am clacat. Pur și simplu mă descărcam energetic ca o baterie de ceas, iar concediile medicale aproape că nu existau. Mi-am dat demisia, un lucru rarisim pentru un cetățean crescut în stil comunist.

Eu mă simțeam liberă ca pasărea scăpată din colivie. Scriam mult și scrisul reușea să mă reîncarce cu energia pe care o pierdusem în ultimii ani. După o

vreme, m-am prezentat la prietenii mei de la revista *Luceafărul* cu un dosar doldora de poeme, mult prea multe pentru a putea fi luată în serios.

Era într-o după amiază de toamnă frumoasă. Pe culoarele Casei Scânteii era liniște. Se auzea doar uneori țăcănitul unor mașini de scris.

În Redacția *Luceafărul* se pregăteau șpalturile pentru numărul care urma. Nu aveau timp de mine, care abia așteptam să mă laud cu „producția" de poeme proaspete.

Parcă văd zâmbetul acela ușor ironic cu care m-a primit Artur Silvestri. A lăsat la o parte fila pe care o avea în mână și a citit „în diagonală" câteva pagini. La ora aia nu avea nici un chef de poemele mele. Era clar. Atunci am plusat: *„Le-am scris în ultima săptămână!"* am zis. *„Ești nebună!!!"* mi-a replicat. Avea în ton o dojană amestecată cu bucurie și uimire… Nu se purta brutal, nici cu afecțiune. Știa unde este acel *limes* care face ca lucrurile să nu intre, ca și culorile, unele în altele. Nu trebuia să-i demonstrez că am talent cu carul. O știa, deși nu mi-o spusese.

Mi s-a făcut frică pentru prima dată că aș putea fi superficială în ceea ce cred eu că este Literatură. Am vorbit pe îndelete, în timp ce el mai trăgea din țigară și fumul îi aburea ochii, ochi care aveau darul să comunice, să transmită emoție.

Printre sintagme și bârfe insignifiante, i-am spus și că… mi-am dat demisia de la birou.

„Un ochi îi plângea, altul îi râdea", ca să zic așa, fiindcă se bucura ca un frate pentru libertatea pe care mi-o câștigasem, dar se îngrijora pentru ceea ce ar fi putut să mi se întâmple într-un viitor incert și într-un

sistem în care toată lumea era înregimentată. Nu a trebuit să-și exprime gândurile în cuvinte, am înțeles totul fără ca el să-mi vorbească.

Ne mai întâlneam ocazional, așa cum a fost la decernarea unor premii literare, când spre crepuscul ne-am împrăștiat cu toții spre casele noastre. Am constatat că aveam același traseu până la Piața Universității, unde eu trebuia să iau troleibuzul. Am lăsat primul troleibuz să treacă, și pe al doilea… Am trecut pe lângă Spitalul Colțea, pe străduțele cu amprenta arhitecturii frumoase din perioada interbelică. Locuiam de aproape 30 de ani în București și nu observasem până atunci stucaturile, linia arhitectonică a centrului vechi.

Artur Silvestri cunoștea pe dinafară fiecare detaliu, era pur și simplu îndrăgostit de stradelele cu scuaruri prăfuite și cu asfaltul trotuarelor ridicat de rădăcinile arborilor seculari. Exista un fluid care îl făcea să fie una cu orașul dâmbovițean, cu solul de sub temeliile caselor mari, țărână ce făcea corp comun cu codrii fostei Vlăsii. Atunci am înțeles, cred, că deținea acel destin și har al faimoșilor solomonari: vedea și pe întuneric ceea ce noi, ceilalţi, nu vedeam nici la lumina zilei.

Nu știu de ce, brutal, poate și îngrijorată, ca pentru un frate de idealuri, l-am întrebat la un moment dat despre „serialul controversat” pe care îl ținea într-o revistă. Nu eram eu în măsură să pun întrebări, dar odată ce-mi scăpaseră vorbele din gură… mă așteptam la un: „Ce-ți pasă!” Artur Silvestri a zâmbit cu un soi de amărăciune: *„Cineva trebuie s-o facă”* a zis. Și a tras adânc fumul țigării, ca pe un cuțit bine ascuțit,

în piept. Omul era o enigmă. Știa că își aprindea singur rugul pe care, mai apoi, a și fost și „ars” de o parte din colegii de generație și nu doar.

TM: *Sunt tentată să citez, în continuare, tot dintr-un text al dumneavoastră despre Artur Silvestri: „Era Boier, deși nu spunea asta în cuvinte; îl citeam și mă bucuram de magia scrisului său.” Vreți să ne explicați ce înseamnă că era „boier” și să dezvoltați această idee, „magia scrisului” lui Artur Silvestri?*

Melania Cuc: Păi, era BOIER; noi, ceilalți, eram plebea, deși nu recunoșteam. Un Boier nu trebuie să umble cu blazonul brodat pe chipiu, nici să-și numere banii în piața publică pentru a se vedea că face parte din spiță nobilă. Artur Silvestri avea caracter, avea cuvânt de onoare și se bucura cu adevărat să dăruiască, nu să primească. L-am văzut în situații diverse, când, erudit și „cu un cap deasupra celorlalți”, nu lăsa să se vadă că el este magistrul, nu lăsa spațiu pentru umilința celui din fața sa. *Un astfel de Om se naşte o dată la o sută de ani, cred, dar când e printre noi nu știm să îl prețuim cum ar trebui***.**

Eu nu sunt critic literar, nu fac teorie literară când vorbesc despre scrisul lui Artur Silvestri. Spun ceea ce a fost relevant pentru mine din momentul în care am citit prima sa proză, cu accente de realism magic, publicată în revista *Luceafărul*. Nu era un lucru obișnuit, deși ne atrăgea pe toți, aproape hipnotic, literatura sud-americană. La Artur Silvestri am găsit

altceva, o *Veneție în purpură*[4] sta gata să se scufunde, măreția și decăderea umanității intrau în corespondent cu romantismul rafinat, scuturat de praful obișnuinței. Lumea sa era și nu era de pe Pământ.

A fost un romantic realist, un observator fin al fenomenului, plurivalent și armonios în tot ce făcea încât, la un moment dat aveam impresia că este vizionar. Poate că și era.

Mai târziu, după ani, când întemeiase *Asociația Română pentru Patrimoniu*, am văzut că magia scrisului său venea și din detaliile care scapă omului obișnuit, pe care le filtra prin sita sa de intelectual adevărat și le așeza într-o gamă care îi da valoare cuvântului scris. Scria la ceas de noapte, când stele îl luminau din Cer și, mai târziu, sub lacrima care-i picura pentru „Îngerul tăcut" – aducea lumea de lângă noi la scara unei galaxii pe care trebuie neapărat să o numim Artur Silvestri.

Nu se putea să nu te îndrăgostești de Artur Silvestri, dragoste frumoasă, castă. Nu rezistai să nu-i fii în preajmă (chiar dacă fizic erai la mii de km) și să nu „ciugulești", precum graurii toamna din strugurii viei, din înțelepciunea pe care el a dobândit-o. Să nu i te alături în ceea ce făcea și gândea. Te ispitea cu mere de aur și nu te mințea.

Veșnicirea lui este răspândită în monadele pe care le-a împărțit ca un nabab prin toată *România Tainică* – o Țară care îi aparține.

---

[4] Referire la *Veneția fără Isadora*, proza scurtă scrisă de Artur Silvestri în 1984, publicată întâi în *Luceafărul*, apoi în vol. *APOCALYPSIS cum figuris. Șapte nuvele fantastice și un epilog*, Editura CARPATHIA Press, București, 2005, p. 48.

Era blând dar și ferm, furios uneori ca Iisus când a intrat în templul unde negustorii se înstăpâniseră.

Am spus mereu, de când a plecat, că *noi toți, prietenii și dușmanii lui, laolaltă, am ciugulit fărâme din trupul lui spiritual* și nu doar.

Când a apărut romanul meu, *Fructul oprit,* – o carte bine primită de critică și de public –, mi-a scris franc, cinstit: *„Melania, ai scris o carte mare dar tu poți mai mult!”* Am citat din memorie, pentru că am prostul obicei să nu păstrez scrisorile, mesajele… Am știut că avea dreptate. Era o carte ca un proces verbal. Nu mă reprezenta în ceea ce eram în esență.

TM: *Artur Silvestri a scris mult, dar a publicat mult mai puțin decât a scris: critică literară, proză, eseuri de istoria culturii și civilizației, a Bisericii, literatură imobiliară etc. Care dintre scrierile lui (publicate în timpul vieții, sau postum, de soția sa) v-au părut cele mai interesante, mai valoroase?*

Melania Cuc: Cum spuneam, eu nu pot comenta Opera unui Maestru. Deși, cronologic, era „fratele meu mai mic” întotdeauna l-am considerat a fi mai cunoscător, mai inteligent, plasat la câteva ceruri în sus, de mine. Constatarea asta nu mă umilește nici azi, nu mă pune în poziția de furnică în fața Everestului, doar îmi oferă șansa de „a studia” un Intelectual cum puțini mai sunt în ziua de azi.

Îmi vine acum în minte volumul *Memoria ca un concert baroc*[5]. La timpul respectiv l-am citit cu cre-

[5] Artur Silvestri, *Memoria ca un concert baroc*, Editura CARPATHIA Press, București, vol. I-II, 2004, vol. III, 2005.

ionul în mână, dar… uitând să subliniez esențialul. De ce? Pentru că totul mi se părea, și era, *Esențial.* Stilul particular, cu jocuri de oglinzi și șoapte de file îngălbenite în codexuri neștiute, oameni fascinanți prin ceea ce ei reprezintă… erau tușele unui *Portret imaginar de familie* – o familie din care simțeam că făceam parte. Nu chiar la prima linie.

Apoi, *Arhetipul călugărilor sciți*[6]!!! Acele fragmente de istorie rescrisă cu evlavie și har, eseuri despre *Bizanțul paralel*... A fost o altă carte care m-a pus pe gânduri, m-a lăsat să cred că am devenit mai bogată în spirit odată ce am citit-o și recitit-o.

Toate cărțile lui sunt cărămizi de aur la templul Literaturii universale, nu doar românești. Fiecare are un rol pe palierul pe care le-a plasat autorul însuși. Poate o expoziție retrospectivă, cu *Opera Omnia Artur Silvestri*, simpozioane binemeritate cu comunicările unor specialiști în domeniu, ar putea releva complexitatea misiunii pe care a îndeplinit-o cu penița pe hârtie Artur Silvestri. Dar… nu pot să nu amintesc „jurnalul" *Frumusețea lumii cunoscute*[7], cu coperte ca foia tutunului. Însemnările de dinaintea trecerii în Lumină a autorului. Acolo am regăsit chintesența a ceea ce scriem cu majuscule: OMUL. Simplitatea vieții. Bucuria nuanțelor până la „ceața aurie" și tot acel veșmânt superb de miniaturi cotidiene, scrise ca o scrisoare de dragoste pentru femeia pe care știm cu toții cât a iubit-o: Doamna Mariana Brăescu.

---

[6] Artur Silvestri**,** *Arhetipul călugărilor sciți. Eseuri despre „Bizanțul paralel"*, Editura CARPATHIA Press, București, 2005.

[7] Artur Silvestri, *Frumusețea lumii cunoscute. Zile de neuitat*, apărută postum la Editura CARPATHIA Press, București, 2009.

TM: *Ca scriitor, cum apreciați preocuparea permanentă a lui Artur Silvestri, de a descoperi „pepita de aur”, scânteia de talent, acolo unde există și de a o scoate la lumină, preocuparea de a îndruma și promova noi talente literare? Cunoașteți cazuri concrete?*

Melania Cuc: Deși nu el m-a descoperit, ca scriitor, lui Artur Silvestri eu îi datorez în mare parte stilul literar pe care exersez și azi, și care, spun criticii, este inconfundabil, mă reprezintă.

După ’89 am pierdut legătura. Abia la întemeierea *ARP* am aflat de proiectul pe care îl inițiase și căruia i se dedicase dintr-o chemare superioară, poate divină, și cu toată convingerea că România adevărată există. Eu plecasem deja din București la Bistrița, lucram ca redactor la ziarul local, colaboram și cu posturile Tv și Radio de acolo. Simțeam nevoia să țin legătura cu lumea literară. Era greu s-o fac dintr-un orășel de provincie, unde se știe că orgoliile sunt exacerbate. Ca mine erau și ceilalți, care mai apoi s-au coagulat în nucleul Galaxiei Artur Silvestri. Fiecare înotam în „bazinul” nostru pe cont propriu. Nu era cineva care să renunțe la liniștea sa, la timpul potrivit pentru a-și completa propria-i operă. Atunci a apărut Artur Silvestri.

De ce m-am alăturat acestui ideal? La noi, în Ardeal, dacă se aude clopotul sunând o dată, oamenii se adună. E semn că vine furtuna și trebuie să-și rostuiască avutul. Așa a făcut și Artur Silvestri. A simțit dezastrul „în aer”. A sunat clopotul. A adunat cărturari din toate provinciile României. Rezultatul a întrecut așteptările unora. Dar cu ce sacrificii de sine!

TM: *Dar, în această perioadă, când Artur Silvestri înființa și conducea organizații culturale, edituri și publicații electronice, mai discutați cu el despre scrierile Dvs.? Aveți vreo carte a cărei istorie, a cărei apariție, să fie legată cumva de numele lui?*

Melania Cuc: Încă mă întreb cum reușea Maestrul să țină legătura cu fiecare din noi… Trimitea mesaje la miezul nopții. Îmi amintesc de un material pe care i l-am scris într-o seară în jur de ora 23. La ora 24 era deja publicat într-o revistă electronică din străinătate. Am fost mirată și l-am întrebat, *„cum reușea să facă atâtea lucruri în timp ce alții moțăiau în fața televizoarelor?"* Mi-a răspuns instant: *„Habar nu ai tu câte alte probleme importante rezolv în timp ce voi dormiți"*. M-am simțit vinovată.

Mai târziu m-a recomandat ca redactor la revista respectivă, *Agero*. Una din publicațiile pe care le considera serioase, ca și pe editorii lor. Dar magia lucrurilor neexprimate este mai vie în memoria mea azi decât lucrurile strict palpabile.

Nimic nu e întâmplător. Primesc mereu *pps-uri* care circulă pe Internet. De obicei nu le deschid sau, dacă o fac, nu le trimit mai departe decât în cazuri deosebite, umanitare.

De data aceea primisem un soi de „scrisoare" care ar fi fost scrisă de un personaj celebru și care se considera a fi bolnav incurabil. Era un fel de rugăciune literară. M-a impresionat, desigur. Am trimis-o mai departe. A ajuns și la Artur Silvestri, căruia voi continua să îi spun *Maestru* nu doar din obișnuință, ci pentru că în ceea ce sunt eu ca scriitor, el are un loc aparte. Mi-a răspuns după câteva ore. Scria: *„Melania,*

moartea este rece... Nu ți-aș dori să o cunoști vreodată”.

De fapt, era un eseu ca o premoniție, pentru că… celebrul scriitor care se pregătea să plece pe lumea cealaltă nu a murit, i-a supraviețuit lui Artur Silvestri.

Citind mesajul am fost intrigată – eu văzusem moartea! Tatăl meu murise în brațele mele. Pe atunci aveam doar 16 ani. Am mai văzut moartea nu o dată! Am prins să-i scriu ce aveam în suflet, loveam tastele și cuvintele ieșeau de sub degetele mele, se aliniau într-o mărturisire. Până acolo niciodată nu vorbisem, cu nimeni pe lume, despre moartea tatei! Nu îndrăznisem. M-am culcat plină de amintiri pe care le crezusem uitate pe tărâmul copilăriei…

Dimineața am găsit răspunsul de la Maestru. Nu mai păstrez mesajul, dar dacă aveți arhiva electronică, îl veți găsi acolo sigur. Îmi scria că nu este vorba despre o scrisoare obișnuită, ceea ce îi trimisesem, dar nici literatură. Să merg mai departe cu… destăinuirile.

Am scris și în seara următoare. Continuarea era tristă, prea dureroasă pentru un bărbat care recunoștea că nu a putut-o citit până la capăt, din pricina lacrimilor. Așa am scris, în numai 11 seri, *Iisus din podul Bisericii*. O carte.[8]

Obosisem fizic. În ultimul mesaj, ca o scuză pentru deranjul pe care i-l pricinuiam, expediindu-i textele stranii seară de seară, i-am promis că... voi încheia de îndată.

---

[8] Melania Cuc, *Iisus din podul bisericii***,** proză, Cluj Napoca, Editura Limes, 2006.

„Lasă focul să ardă cât are de ars”, cred că așa mi-a răspuns, așa scria în mesajul din dimineața următoare. Focul creației devorase o etapă din viața mea, copilăria din care oamenii care fuseseră adulți pe atunci, acum erau numai umbre.

Nu mă gândeam ca va fi o carte adevărată dar a fost să fie. I-o datorez ca pe un trandafir alb, pe care nu am ajuns încă să i-l așez pe mormânt.

TM: *În corespondența electronică a lui Artur Silvestri numele Dvs. apare în multe mesaje primite sau expediate. Într-unul din aceste mesaje, spuneați: „Vă mulțumesc pentru felul minunat in care mi-ați scris. Mă încarcă de o energie specială.” Prin ce anume credeți Dvs. acum, de la distanță, că mesajele, scrisorile lui Artur Silvestri aveau acest efect, pe care îl numiți „o energie specială”, pe care mulți alți corespondenți l-au sesizat, numindu-l „curajul de a merge mai departe”, „speranța” etc.?*

Melania Cuc: Eu, ca scriitor, nu am avut niciodată nevoie ca cineva să îmi spună să merg mai departe! Am conștientizat rolul meu, încă din grădiniță. Nu pot trăi fără să scriu! Ceea ce am dobândit de la Maestru a fost verticalitatea, inocența în raport cu mizeria cotidiană. Am aflat că există Lumină în Întuneric și că trebuie să merg înainte pe drumul meu, chiar dacă se va da în mine cu pietre. Imediat după apariția volumului *Iisus în podul bisericii,* unul din criticii literari pe val – dar care nu a scris o carte de ficțiune în viața sa – a criticat cartea (nu și autorul!).

Poate că avea dreptate în legătură cu sintagma pe care o cita, dar călca în picioare o carte întreagă, care

fusese deja primită bine de alți critici și mai ales de un public, care mă lăuda.

Eram derutată. Cine avea dreptate? Nu am rezistat și i-am scris lui Artur Silvestri în termeni, cred, plângăcioși. Nu m-a mângâiat pe creștet să-mi spună cât sunt de talentată, mi-a spus clar că eu am un destin al meu, iar… criticul acela, „cine era?!!" „era și el un om", adică subiectiv.

Știa că sunt un scriitor incorigibil și scriu cum doresc eu. Credea că *tabletele-șotron*, pe care începusem să le scriu, sunt un gen nou în literatură, și mă îndemna să le definesc și să le înscriu la OSIM. Nu am făcut nici una, nici alta.

Așa cum „mă citise" pe mine, sunt sigură că îi descifrase și pe ceilalți, mulți și din multe colțuri de lume, care se adunau sub „umbrela" sa. Sunt convinsă că a dat sfaturi, dar nu cred ca a trecut peste voința individului, încercând să-i schimbe destinul. Credea că fiecare suntem un unicat.

TM: *După o lungă perioadă, v-ați reîntâlnit cu Artur Silvestri la una din Ediţiile* Premiilor Patrimoniului Național. *Cum vi s-a părut inițiativa aceasta a lui Artur Silvestri, seara festivă, participanții, în general evenimentul?*

Melania Cuc: Nu am fost pe lista laureaților, dar m-am simțit egală lor. Dar la această întrebare aș vrea să încep cu începutul acelei zile…

Nici iarnă, nici toamnă. Moină. Bucureștiul parcă mai mohorât decât altădată. Ajunsesem în Gara de Nord cu un tren de noapte. Am tras acasă, la apartamentul pe care încă îl mai păstrăm, undeva în Colen-

tina. După un duș fierbinte și o cafea amară, am format numărul telefonului de la ARP. Mi-a răspuns o funcționară. Mă așteptau să le trec pragul imobilului de pe strada Cântăreț Macarie. Festivitatea urma să fie în seara aceleiași zile, la Clubul Florească.

De cum am ajuns acolo m-am simțit ca acasă. Nu părea a fi o instituție, ci o familie care se reunește cu prilejul unei ocazii speciale.

Recunosc, aveam emoții, nu-l mai văzusem pe Artur Silvestri de mai bine de un deceniu. Ultima dată îl zărisem în stația de metrou de la Piața Victoriei. Pe atunci lucram într-o redacție din Casa Presei, în București, și eram grăbită să prind legătura cu autobuzul.

Artur Silvestri, în pardesiu negru, lung și cu doamna Mariana Brăescu alături, forma un număr la telefonul public. Încă nu apăruseră pe piața comunicațiilor celularele. Am vrut să mă opresc să îi salut. Nu am făcut-o. Eram grăbită sau… nu se făcea să le stric intimitatea. Nu știu nici acum.

Mi-a rămas în imagine profilul unei perechi care nu putea trece neobservată: elegantă, distinsă prin ținută. Doamna – o siluetă feminină perfectă. Domnul – prototipul unui haiduc cu cosița lăsată pe spatele lat, un bărbat robust și în puterea vârstei. Așa îmi rămăsese în amintire și de fiecare dată când îmi scria că este „un om bătrân și bolnav” eram sigură că doar cocheta.

Acolo, la birourile ARP, a deschis ușa un bărbat care aducea mai mult a schivnic decât a voinic. Era un om care ardea! Trăia ca o flacără, se diviza în probleme care nu îi aduceau nici un folos material. Ochii ca de andaluz îi rămăseseră tineri, umeziți de bucuria revederii unor prieteni veniți din Basarabia, Germa-

nia… din multe alte colțuri ale lumii.

Am vorbit între patru ochi mult mai puțin decât mi-aș fi dorit, pentru că musafirii se adunau din ce în ce mai mulți și Artur Silvestri avea grijă să fie gazda perfectă cu fiecare dintre dânșii. M-a întrebat dacă… am mâncat. Întrebare de frate pentru o soră care vine să te vadă de departe. Nu, nu mâncasem, și împreună cu regretatul Andrei Vartic de la Chișinău, ne-a dat în primire Georgetei Dencu, de la ARP, care ne-a dus la restaurantul cel mai apropiat…

În seara care a urmat începuse să ningă peste lacul Floreasca. Saloanele Clubului adunau crema intelectualilor de excepție dintre care, pe mulți, sistemul îi ignorase.

Au fost premii pentru idealuri puse în aplicație. Îmi spuneam că sunt ignorantă, era pentru prima dată când auzeam despre *Tăblițele* de la Sinaia.

Vedeam cum plâng de dor de țară frații de peste Prut – prin poemele lui Grigore Vieru, prezent și el la reuniune – apoi, de la Sud de Dunăre, rumânii din Timoc care nu cer pâine, cer cărți în limba română… A fost un eveniment care nu se poate uita odată ce a dispărut ediția ziarului de dimineață.

Doamna Mariana Brăescu, deși nu s-a implicat, la vedere, în acțiune, am simțit-o mereu atentă la detalii și, mai ales, mândră de Omul care, alături de ea, făcea Istorie.

TM: *Prin toate mijloacele și toate resursele, Artur Silvestri a apărat cu înverșunare străvechimea neamului, credința ortodoxă, limba și cultura, valorile patrimoniului național, ceea ce i-a adus și prieteni,*

discipoli, admiratori, dar şi duşmani.

Dvs. credeţi că zbaterea, lupta, faptele lui, au avut ori au un efect în sensul pe care l-a urmărit?

Melania Cuc: Din nefericire pentru acest popor, valorile sunt recunoscute doar după ce mor, de multe ori nici atunci. Invidia este racila care ar putea să ne distrugă dacă nu se vor mai ridica oameni luminaţi ca Artur Silvestri.

Degeaba ai doctorate la Sorbona şi bani în bancă, maşini scumpe şi vile luxuriante dacă nu laşi o dâră de lumină după tine. Ceea ce a făcut Artur Silvestri nu a fost doar mecenat de duzină, a fost o *Şcoală* în sensul adevărat al cuvântului. Şcoală de patriotism fără lozinci, marşuri, imnuri belicoase. El a pornit de la rădăcina neamului, a creat valoare culturală prin recunoaşterea Bisericii Ortodoxe ca leagăn al neamului şi culturii protoromâne. Un curent care îi aparţine.

Cum să nu aibă efect sacrificiul pe care l-a făcut – urcuşul pe Golgota Ţării în care a trăit şi murit?! După el vor veni alţii, chiar dacă nu din generaţia imediat următoare.

Noi suntem veriga de legătură, nouă ne revine datoria doar să mărturisim cinstit cum a fost Omul, Cărturarul, Patriotul care purta numele de Artur Silvestri.

Aici, mă înclin în faţa osârdiei cu care doamna Mariana Brăescu a preluat misiunea soţului şi o duce ca o româncă adevărată, mai departe.

TM: *Ştiu că sunteţi membră a* Uniunii Scriitorilor de limbă română *din Quebec, Canada şi redactor la revista* Agero *din Stuttgart, Germania, precum şi*

colaboratoare a mai multor publicații. Din această perspectivă, cum apreciați programul lui Artur Silvestri Pune românii în legătură *prin rețeaua culturală ARP și în primul rând prin cele 22 de publicații electronice periodice și prin celelalte pagini web ale grupului INTERMUNDUS Media?*

Melania Cuc: Cred că *cine are urechi de auzit, a auzit*, *cine are ochi de văzut, a văzut*, a aflat deja rezultatele acestei rețele culturale. Scriitorii în special și creatorii în general sunt o specie care nu poate supraviețui în turnul de fildeș. Trebuie să comunicăm. Se cade să facem tot ce putem pentru ca ideile noastre să circule, să fie dezbătute.

Prin publicațiile ARP, o mulțime de anonimi cu aptitudini literare dar fără posibilitatea să publice în alte reviste, care sunt un fel de citadelă în parte, fiecare, cu reguli interne și bisericuțe, la ARP – *INTERMUNDUS Media* și-au găsit un loc în care să se exprime. Fără cenzură, fără să plătească, fără să facă temenele.

Să nu uităm nici de volumele colective pe care CARPATHIA Press le-a editat. Au fost tot atâtea rampe de lansare a unor scriitori onorabili.

Un lucru pe care nu aș vrea să îl trec cu vederea este *starea de frățietate* care s-a creat între noi toți. Ne simțim apropiați unii de alții, chiar dacă schimbăm mesaje doar virtual.

Vrem sau nu vrem, trebuie să recunoaștem că toți și fiecare dintre noi purtăm o scânteie din focul care l-a mistuit pe Maestru. Îi suntem datori să-i ducem nemurirea mai departe. Cred în ceea ce spun, așa cum cred în programe generoase, cum a fost cel de dotarea

bibliotecilor rurale, prin *Asociația Biblioteci pentru sate*, spre exemplu.

Sunt membru al *Uniunii Scriitorilor* din România dar nu mă simt incompatibilă cu *Liga Scriitorilor*, inițiativă susținută și promovată de Artur Silvestri. Cred că toți avem libertatea de a merge pe drumuri aparent diferite, dar care ne conduc la concretizarea unei opere scrise.

Artur Silvestri a fost un semn de la Dumnezeu pentru a ne demonstra că totul ține de noi, de verticalitatea cu care privim lucrurile esențiale.

A fost generos, pentru că avea de unde să ofere, și nu mă refer aici la finanțe. A dat speranțe și clipe din timpul său liber.

A acționat pentru cinstirea memoriei unor colegi de breaslă trecuți în neființă, așa cum a fost și în cazul înființării *Bibliotecii Francisc Păcurariu* în satul unde s-a născut scriitorul. Mi-a scris atunci un mesaj scurt, la obiect. Dorea să-l susțin pe Tudor Păcurariu, fiul scriitorului Francisc Păcurariu, în acțiunea mai sus pomenită. Am urnit împreună bolovanul inerției locale și de atunci, în fiecare an, au loc la Teaca momente culturale dedicate scriitorului Francisc Păcurariu.

Vorbesc la trecut despre Artur Silvestri și ceea ce a lăsat după sine, dar fapta Omului Mare este la prezent. Sunt multe de spus, de scris, de lăsat mărturie pe fila de hârtie.

Noi, oamenii suntem ca apa, ne curgem, dispărem în nisipuri.

Să scriem cât suntem stăpâni pe un creion și o hârtie, ceea ce simțim, ce știm despre un Omul care și-a făcut aici datoria, apoi a plecat înspre îngeri.

TM: *În încheiere, mai aveți poate ceva de spus, un cuvânt pentru Artur Silvestri?*

Melania Cuc: Să aveți pace, Maestre!

Teodora Mîndru: *Vă mulțumesc și vă doresc să vă duceți la bun sfârșit misiunea, datoria ce v-ați asumat-o.*

Notă: Melania Cuc, membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Tg. Mureș, și a Uniunii Scriitorilor de Limba Română din Quebec, Canada. Se afirmă printr-o creativitate culturală diversificată: poetă, prozatoare, jurnalistă, artist plastic. Este autoarea unui tip singular de „tablete" literare, la limita suprarealismului şi a poemului în proză.

Cărţi reprezentative: *Peisaj lăuntric* şi *Dincolo de jertfă şi iubire* – poeme, *Impozit pe dragoste* – roman, *Galaxii paralele* şi *Tablete contra disperării* – eseuri, *Iisus din podul bisericii* – proză, *Şotron* – tablete, *Fructul oprit* – roman, *Femeie în fața lui Dumnezeu* – roman, *Miercurea din cenuşă* – roman, *Autoportret* – poeme, *Lebăda pe asfalt* – poeme, *Vânătoare cu șoim* – tablete șotron.

.

Artur Silvestri
era o personalitate complexă şi totuşi un om admirabil de cultivat, direct şi sincer

Interviu cu prof. dr. Viorel Roman

Prof. dr. Viorel Roman, reputat istoric, analist, consilier academic la Universitatea din Bremen, Germania, a fost şi este şi în prezent unul dintre cei mai însemnaţi şi competenţi colaboratori ai publicaţiilor înfiinţate de Artur Silvestri, de la revista Naţiunea *(în anul 1990), până la revistele electronice aparţinând grupului* INTERMUNDUS Media*. Această îndelungă colaborare între doi mari cărturari nu poate fi întâmplătoare. Ce afinităţi i-au apropiat, cum s-au acceptat reciproc două puternice personalităţi culturale? Sunt câteva întrebări la care am primit răspunsuri chiar de la dl. Viorel Roman.*

Teodora Mîndru: *Domnule prof. dr. Viorel Roman, în 1990 semnaţi diverse articole în revistele* Editurii Europa Nova: Naţiunea*,* Dacia literară *şi* Mileniul III, *înfiinţate şi conduse de Artur Silvestri. Cum*

a început această colaborare? Îl cunoşteaţi pe Artur Silvestri, vă cunoştea ideile, scrierile sau chiar revistele v-au prilejuit cunoştinţa?

Viorel Roman: În volumul *România în sfera de interese a marilor puteri (1774-1990)* am încercat să definesc *dictatura de dezvoltare*, ceea ce a stârnit interes şi la Bucureşti. Ilie Ceauşescu mi-a scris o scrisoare. Mircea Musat, Virgil Cândea s-au arătat la fel de binevoitori. Bogdan Murgescu şi Artur Silvestri au făcut recenzii la cartea apărută în RFG. Aşa că am revenit bucuros în ţară, la Academia Română, să-mi susţin tezele. Cu acest prilej l-am cunoscut personal pe Artur şi familia sa.

TM: *Vă amintiţi ce impresie v-a lăsat Artur Silvestri la întâlnirea faţă în faţă? Cum vi s-a părut ca persoană, dar şi ca istoric şi critic literar, jurnalist şi editor?*

Viorel Roman: Într-o lume în care majoritatea vor să fie, să pară altceva decât sunt, **Artur era o excepţie şi înainte de 1989: o personalitate complexă şi totuşi un om admirabil de cultivat, direct şi sincer**. Cu ochi negri, pătrunzători, ne invita parcă să trecem peste inevitabilele convenţii ca să vedem ce putem face împreună pentru neamul românesc. Era un patriot de şcoală veche. Pentru a fi cunoscut şi apreciat în lume, trebuie să te cunoşti bine şi să lupţi pentru cauza ta. Aşa se face că discuţiile noastre amicale au continuat ca de la sine în revistele *Naţiunea*, *Dacia literară* şi *Mileniul III*. Cu acest prilej m-am împrietenit şi cu Mihai Ungheanu, cu care Artur lucra de. decenii.

TM: *Și cum s-a închegat, din discuții, o colaborare de drum lung? Cum v-a convins Artur Silvestri?*

Viorel Roman: Dante a formulat cam aşa: „cine nu arde, nu-l înflăcărează (pe celălalt)". Artur m-a înflăcărat nu numai pe mine, ci o întreagă redacţie, o generaţie. Cred că şi înţelepciunea şi generozitatea lui faţă de un navetist ca mine, mereu pe drum, au netezit calea a ceea ce ne lega în mod trainic. Eram fascinaţi de cultura şi civilizaţia românilor şi ne socoteam obligaţi şi responsabili să facem ceea ce putem pentru promovarea valorilor noastre. Mie mi se pare colaborarea noastră mult prea scurtă.

TM: *După părerea Dvs., în ce curent literar, cultural se integra Artur Silvestri?*

Viorel Roman: Artur era informat cu toate curentele literare culturale moderne, era angajat pe mai multe planuri în societate, dar era profund ancorat în civilizaţia creştină. Nu era ca o frunză în bătaia vânturilor culturale la modă, ci ca un stejar secular cu rădăcini în scrierile patristice. Vezi colaborarea sa cu mitropoliţii Nestor Vornicescu şi Antonie Plămădeală.

TM: *Cum interpretaţi Dvs., care sunteţi un rafinat analist politic, social şi economic, conceptul lui Artur Silvestri* România Tainică, *România reală, profundă, perenă, cea care a asigurat în fapt continuitatea neamului în vremuri istorice cruciale, opusă* României de suprafaţă, *„oficială, superficială, fovistă şi indecisă", România desprinsă de popor şi adeseori cu interese contrare?*

Viorel Roman: *România Tainică* a lui Artur Silvestri refuză în mod categoric formele fără fond, care domină şi astăzi piaţa ideologică de la Porţile Orientului. Convins că nu trebuie să ne ploconim pentru a avea dreptate, el căuta rădăcinile culturii şi civilizaţiei românilor şi lupta pentru depăşirea superficialităţii şi a occidentalizării fără noimă a ţării. Nu credea, ca şi mine de altfel, că legătura dintre metropolele occidentale şi „sclavii de pe plantaţiile de la periferia Imperiului" trebuie să o facă „creolii".

TM: *Dincolo de preţuire reciprocă şi de afinităţi între Artur Silvestri şi Dvs. au existat, desigur, şi diferenţe între punctele de vedere asupra unor probleme, interpretări diferite ale unor fenomene sociale, politice, religioase etc. Cum aţi rezolvat aceste diferenţe sau contrarietăţi ?*

Viorel Roman: Cu toate că greu pot fi găsiţi doi oameni mai diferiţi ca Artur Silvestri şi cu mine, interesul nostru comun era atât de puternic, încât diferenţele sau contrarietăţile n-au putut exista. El muncea enorm, era modest, discret, mereu preocupat de nevoile celorlalţi. Nu ştiu ce înţelegea el prin *„haiducia"* mea intelectuală în occident, cum s-a exprimat zâmbind de mai multe ori, dar eu admiram sincer tot ceea ce făcea Artur Silvestri, care *era un creştin autentic*; nu mi-a spus-o niciodată, dar *era clar, fiindcă noi, creştinii, suntem obligaţi să ne iubim uni pe alţii. Şi să iertăm*.

TM: *La Ediţia a II-a Premiilor Patrimoniului Naţional, (Bucureşti, 27 septembrie 2005), aţi fost*

distins cu Premiul de Excelenţă pentru întreaga activitate *şi pentru volumul* România în sfera de influenţă a marilor puteri. *Ce semnificaţie a avut pentru dumneavoastră acest premiu?*

Viorel Roman: Eu nu sunt împotriva oamenilor săraci, ci împotriva celor de bani gata, care vor să fie model în societatea de azi. *Dictatura de dezvoltare* este înlocuită acum de *democraţia subdezvoltării*. Statul român postdecembrist se străduieşte să joace cum îi cântă Europa şi NATO, în loc sa fie autentic, demn, cum pleda Artur Silvestri mereu. În acest context m-a bucurat succesul *Asociaţiei Române pentru Patrimoniu* şi, mai ales, *Premiul de Excelenţă* pentru întreaga mea activitate şi pentru trilogia *România în sfera de influenţă a marilor puteri (1774-1900)*. Cartea n-a apărut în limba română pentru că nu-i momentul sau nu-i *politic corect*. Eu nu fac parte din aşa-zisa societate civilă.

TM: *Ce impresie v-a făcut festivitatea de premiere şi, în general, manifestarea culturală organizată de Artur Silvestri la Clubul Floreasca din Bucureşti?*

Viorel Roman: A depăşit toate aşteptările, nu numai ale mele. M-am bucurat mai ales să văd că *România Tainică* a lui Artur Silvestri este mult mai puternică şi mai prezentă decât se crede în general. România oficială este cam derutată, falsă, ţiganizată.

TM: *În aceeaşi seară de septembrie, a decernării* Premiilor Patrimoniului Naţional*, a fost lansată şi cartea* Cuvinte pentru urmaşi*, vol. I,* Carte de în-

văţături, *cum o numea Artur Silvestri, cel care a iniţiat-o şi alcătuit-o din scrisorile şi sfaturile unor personalităţi culturale marcante, printre care şi dumneavoastră. În cuvântul Dvs., aţi propus drept motto potrivit acestei cărţi, întrebarea mirată a unui împărat roman: „Creştinii sunt nişte oameni care se iubesc înainte de a se cunoaşte?”, ceea ce poate să apară ca paradoxal unor pragmatici, dar ceva de la sine înţeles pentru cei care au participat la alcătuirea cărţii. Vă rog să detaliaţi, pentru cititori, la ce v-aţi referit în acest fel?*

Viorel Roman: Am amintit că Artur Silvestri era mereu preocupat de nevoile altora. Niciodată nu l-am auzit cerând ceva pentru el. În acest sens, m-a impresionat cu câtă dăruire mi-a vorbit de donaţiile de carte pe care le face pentru copiii uitaţi ai satelor.

Atunci mi-am reamintit de acel împărat roman care voia să ştie ce fel de oameni sunt creştinii şi a fost stupefiat când a aflat că *ei se iubesc înainte de a se cunoaşte*. Un paradox şi pentru mulţi contemporani, nu însă pentru Artur Silvestri, care s-a înflăcărat când l-a auzit. Ca şi donaţiile de carte, cele două volume *Cuvinte pentru urmaşi*, sunt tot iniţiative generoase şi în fond profund creştine, cuprind scrisori sincere şi dezinteresate pe care le-am adresat urmaşilor, pe care era puţin probabil că-i vom întâlni vreodată.

TM: *La acea întrunire de la Clubul Floreasca aţi cunoscut sau aţi revăzut persoane interesante, personalităţi marcante în domeniul lor?*

Viorel Roman: În primul rând m-am bucurat să-i revăd pe Mariana Brăescu şi pe Artur Silvestri, pe

entuziaştii lor colaboratori, într-o ambianţă fără precedent, dar şi pe Mihai Ungheanu, Dan Zamfirescu, Ilie Traian, Tudor Munteanu şi mulţi alţi prieteni.

TM: *După plecarea prea grăbită a lui Artur Silvestri s-a văzut mai clar că a adunat foarte mulţi oameni din România şi din lume în jurul lui, i-a apropiat, i-a capacitat într-un fel deosebit, şi, ca urmare, sunt cel puţin sute de persoane – numai cei care ne-au scris, dintre care mulţi nu l-au cunoscut direct niciodată pe Artur Silvestri – care îi simt lipsa în viaţa lor, îl regretă foarte mult şi acum. Prin ce calităţi sau gesturi, acţiuni credeţi că a reuşit Artur Silvestri să fie astfel apropiat, iubit, apreciat de atât de multe persoane diferite ca univers, caracter, preferinţe etc.?*

Viorel Roman: Artur Silvestri a fost un bun român şi un bun creştin, care nu scotea ochii celor din jur care bâjbâie în întuneric. Oamenii de cultură la modă azi, desigur nu numai în România, sunt materialişti, dezorientaţi, nihilişti, egocentrişti, necruţători. De aceea nu mă miră că este atât de regretat şi că vocaţia lui trăieşte. Recent l-am întâlnit pe filozoful Al. Nemoianu din S.U.A. Când am pomenit numele lui Artur Silvestri s-a întristat brusc şi-a murmurat: *„Ce om mare ne-a părăsit înainte de vreme!”*

TM: *Cred că sunt foarte multe de întrebat, iar dumneavoastră aveţi foarte multe lucruri interesante de spus. Din toate, există o imagine, o întâmplare cu Artur Silvestri care vi se pare mai deosebită, mai semnificativă şi pe care vreţi să o amintiţi aici?*

Viorel Roman: Artur Silvestri era un român au-

tentic, sensibil, răbdător, sesiza nuanţe şi mă obliga şi pe mine, un cosmopolit grăbit, într-un fel, să-l urmez. Aşa s-a întâmplat mereu când ne revedeam, dar mai ales la ultima noastră întâlnire, cu o lună înainte de a ne părăsi. Am discutat o întreagă după amiază, fără nici o grabă, am făcut parcă un bilanţ al ultimelor decenii. Mai mult cu întrebări decât cu răspunsuri. Cu planuri de viitor. Şi pentru prima dată de când ne cunoşteam am scos aparatul de fotografiat şi i-am făcut trei poze.

Era clar o întâlnire memorabilă. Astăzi ştiu de ce.

Teodora Mîndru: *Vă mulţumesc şi vă doresc mult succes în continuare.*

Notă: Viorel Roman, profesor doctor, istoric reputat, consilier academic la Universitatea din Bremen, Germania.

Volume reprezentative: *România în sfera de interese a marilor puteri, 1774-1991,* 3 vol.; *Politica economică a românească: Strategia unei politici de dezvoltare*; *România spre Piaţa Comună*; *Imperiul, evreii şi românii. Timişoara 1994*; *Imperium & Limes*; *De la Rîm la Roma*; *Tranziţia. De la revoluţia din România, 1989, la războiul din Jugoslavia, 1999*.

Dl. Viorel Roman locuieşte în Germania, la Bremen, dar călătoreşte foarte mult, continuându-şi peste tot, neobosit, studiile şi editarea materialelor pentru numeroasele publicaţii cu care colaborează.

Traducându-i operele în spaniolă, am înțeles povestea lor de dragoste: a lui Artur şi a Marianei

Interviu cu Doina Maria Păcurariu, scriitoare, profesor universitar, hispanist

Pe doamna Doina Maria Păcurariu, Doamna Ambasador *din paginile revistei* CASA Lux*, am găsit-o în apartamentul luminos, liniştit şi cochet aranjat din cartierul Aviației, cartier tânăr, de blocuri, curat şi inundat de verdeață cum rar poți vedea în București. Tocmai venise de la o scurtă plimbare. „Am fost pe la Artur, la nr. 62", ne-a spus. „Eu tot acolo, la fereastra unde era o dată biroul lui am impresia că este şi mă tot uit la fereastra aceea cu multe flori. Şi întotdeauna când ies la plimbare trec pe acolo, iar când mă întorc, dacă mă întreabă cineva unde am fost, aşa apun: am trecut pe la Artur." Şi ochii i se umezesc.*

Teodora Mîndru: *Stimată doamnă Doina Maria Păcurariu, ştiu că i-ați cunoscut pe amândoi, şi pe Artur Silvestri şi pe soția sa, Mariana Brăescu şi că*

într-o perioadă ați fost apropiați, dar de ce se leagă atât de mult pentru Dvs. amintirea lui Artur Silvestri de acest loc, de cartier? Cum l-ați cunoscut?

Doina Păcurariu: Prima dată am cunoscut-o pe Mariana. Venea la soţul meu, Francisc Păcurariu, pentru interviuri. A venit de câteva ori şi aşa ne-am împrietenit. Pe urmă ne-am mai văzut la Uniunea Scriitorilor.

După Revoluție s-a întâmplat că am locuit foarte aproape, dânşii pe Aviatorilor colț cu Arminden – din păcate casa aceea s-a dărâmat; vai, e dureros! – şi noi pe Herăstrău. Şi ne-am văzut mai mult şi aşa ne-am legat, iar dânşii ne-au ajutat foarte mult cu casa.

Într-o toamnă au trecut pe strada noastră cu domnul Viorel Roman, din Germania. Era o toamnă aşa de frumoasă dar nu ştiu ce aveam în suflet aşa… ceva greu. Am început o discuţie pe teme literare şi, deodată, uitându-mă la acoperişul casei noastre eu am zis: *„Vai mă aşteaptă o iarnă aşa de grea, și uitaţi-vă la acoperiş, cum stau ţiglele să cadă.”*

Asta așa, o remarcă în trecere, de la problemele literare la altele, diverse. *„Eh, vom vedea ce facem”*, am zis. Și atât am vorbit atunci, fără să mă gândesc la vreo urmare concretă.

Şi m-a frapat atunci o discuţie. Domnul Roman a spus: *„Începem o nouă viaţă, unde banul va hotărî.”* Eu am zis: *„Nu se poate. Cultura!” „Nu, doamnă. Vă înşelaţi.”* Și m-am mirat.

Pe urmă a venit într-o zi la mine doamna Mariana şi printre altele a spus: *„Doamnă, chiar vreţi să staţi aici?”* Şi-am zis: *„Dar unde?” „Nu vreţi să vindeţi?”* I-am zis: *„Eu 30 de ani am stat în casa asta.*

*Nu vând!" „Doamnă, sobele sunt dărăpănate, acoperişul cade, apă caldă nu e…"*Şi într-adevăr, aşa era. Erau multe reparații de făcut, de la acoperiș până la pivniță, iar noi nu aveam posibilităţi să renovăm. Eram amândoi pensionari deja. M-am întors către soţul meu, care a zis: *„Cum crezi tu"*. El niciodată nu s-a implicat în problemele casei.

TM: *Ce ați făcut până la urmă? Ați urmat sfatul de a vinde casa ?*

Doina Păcurariu: I-am spus Marianei: *„Gata. Cum facem asta? Unde să ne mutăm?"* şi Mariana a spus imediat: *„Să-l întrebăm pe Artur."*

Mi-a plăcut că dânsul era foarte practic, vedea toate problemele, găsea soluții și argumente. Era greu de clintit. Judeca toate aspectele și pentru viitor. E foarte interesant că el părea un om, să nu zic bătrân, dar matur, aşezat. Pe urmă am aflat că era cu vreo 20 de ani mai tânăr decât mine.

Spunea: *„Doamnă, dar uitaţi, cartierul acela, Aviației, se dezvoltă."* Şi, când am venit în cartierul acesta şi am văzut că nu era aproape nimic, numai gunoaie… *„Doamnă va fi frumos, se va aranja, tot spunea el"*… Și așa am vândut casa. Domnul Artur ne-a asistat, ne-a aranjat totul.

Păcat că nu trăieşte să vină să vadă cât de frumos e acum, câtă dreptate a avut. Atunci era un singur bloc… Și cu Mariana am aranjat tot şi am cărat-o peste tot pe-aici, pe străzile astea, pe celelalte şi erau aşa nişte zile ploioase…

TM: *Şi aţi fost mulţumiţi de vânzare, de locuinţă?*

Doina Păcurariu: Da! Da! Foarte mulțumiți! Ne-au ajutat să ne aranjăm foarte bine. Întâi ne-au găsit casa de lângă biserică, unde locuiește acum Tudor cu familia, apoi apartamentul acesta, în care locuiesc eu. Și totul în banii pe care i-am luat pe casă, ba chiar ne-au mai şi rămas.

TM: *V-au ajutat şi la mutarea în noua locuinţă?*

Doina Păcurariu: Da. Și n-am să uit niciodată. Tot dânşii ne-au dat şi echipa cu care am lucrat pentru mutat şi veneau şi cu lăzile în care trebuiau să împachetăm lucrurile. Adică s-au ocupat de toate… Şi îmi plăcea de doamna Mariana care spunea: *„Aici aranjăm aşa, aici schimbăm aşa.”*

TM: *Deci v-au fost alături*.

Doina Păcurariu: Până la capăt. Ca prieteni, ne-au ajutat, cu imobiliarele – cum să zic? – ne-au desfundat la cap… şi ca literaţi la fel. Mi-a părut rău când am înţeles că nu se mai ocupă de imobiliare. Îmi spuneam: *„Omul ştie ce face.”*

TM: *Dumneavoastră, care aţi cunoscut atât de mulţi oameni din diverse sfere – cum vi se părea Artur Silvestri, cunoscut ca scriitor şi critic literar, în postura de consultant imobiliar?*

Doina Păcurariu: Eu am fost surprinsă că el, un om de litere, un prozator profund şi delicat, a intrat în domeniul imobiliar şi ne întrebam: *„Va reuşi?”*

Era un domeniu la care noi nu ne pricepeam şi nu înţelegeam nimic.

TM: *Dar din experienţa dumneavoastră imobiliară ce spuneţi? A reuşit?*

Doina Păcurariu: Extraordinar. Vom rămâne veşnic recunoscători. Şi de cealaltă parte care a durat puţin dar temeinic – vă spun, ne-a salvat! De ce să nu spun? – a fost partea asta de care nu ne-am aşteptat să fie capabil ca literat, să gândească matematic, foarte ordonat. Era omul acesta sever, practic dar şi liniştitor…, nu puteai crede aproape că e un literat. Dar, când l-am cunoscut ca scriitor, m-a surprins din nou.

TM: *Când şi cum? ştiţi cum se întreabă.*

Doina Păcurariu: Ştiţi când l-am cunoscut mai bine pe Artur? Când i-am tradus operele în limba spaniolă. Migală cu migală…

TM: *Ce scrieri i-aţi tradus dumneavoastră?*

Doina Păcurariu Cele două cărţi de proză: *APOCALYPSIS cum figuris. Şapte nuvele fantastice şi un epilog* şi *Perpetuum mobile*.

Şi atunci am cunoscut cât e de delicat. Trebuia să mă învârtesc pe lângă un cuvânt sau dacă nu… *„Dă-i un telefon şi-ntreabă-l cum e mai bine”* îmi spuneam apoi şi aşa făceam. Deci mă consultam foarte mult cu dânsul. Şi vă spun că atunci mi-am dat seama cât este de capabil ca bărbat să ofere o dragoste frumoasă şi profundă. Foarte, foarte frumos.

Impresii şi impresii aşa, cum să vă spun eu, mici, doar punctate şi pe urmă trebuiau înlănţuite ca să le dezvolţi. Foarte frumos. Eu am trăit cu cărţile astea, vă spun sincer. Adică, ştiţi, lucram câte o oră pe zi şi mă simţeam foarte mulţumită că am şi lucrat dar am

şi intrat în profunzimea stilului şi am câştigat ceva sufleteşte. ***Şi, pe urmă, aşa le-am şi cunoscut toată istoria lor de dragoste, a lui şi a Marianei***. Am ştiut unde bate cu mare discreţie proza lui.

TM: *În literatură, dar în viaţă? Ca pereche, ca familie, ca parteneri de muncă?*

Doina Păcurariu: Ei erau una. Doamna era cu „zborul", aşa bănuiesc eu, cu ideile, cu zborul, „facem" şi dânsul era cu profunzimea, cu gândirea cu toate detaliile şi le aranja. Nu ştiu cum să vă spun, dar ei s-au potrivit foarte bine. Am nimerit odată, în primăvară, dar nu ştiu în ce zi, la ei, fără să dau telefon, am trecut pe la casa din Aviatorilor. Am aşteptat-o pe doamna şi apoi în trecere am văzut un buchet de flori superb, nu vă pot spune, şi mi-a spus: *„Ieri a fost ziua mea. Este de la Artur!"* Era superb! Fără îndoială, ei se înţelegeau foarte bine şi erau pe acelaşi pas.

TM: *Dar dintre cărţile editate postum, sub îngrijirea Marianei Brăescu, care vă place cel mai mult?*

Doina Păcurariu: Cartea aceea în sepia, *Frumuseţea lumii cunoscute. Zile de neuitat.* Nu este o carte obişnuită… este o bijuterie!

Faţă de proza dinainte, de nuvele, asta e de-o fineţe mai mare, sunt filigrane în pagini. Le-am citit cu atâta plăcere. Şi grafica, gustul de a reda în sepia…

TM: *Mariana Brăescu are meritul cel mare aici, ea a avut ideile şi s-a îngrijit de editarea cărţii, ea a coordonat şi îndrumat şi ilustrarea grafică realizată de un talentat artist, Vasile Cercel.*

Doina Păcurariu: Sunt lucruri atât de fin prinse… – în genul lui Artur! Dar n-am crezut că se poate apropia, astfel, de cele mai mici lucruri pe care le trăia. Să te apropii să privești astfel un trandafir, roua de pe-un trandafir… Dar parcă simţeam aşa şi regretul lui că nu s-a aplecat întotdeauna asupra lucrurilor mărunte. Simţeam în el o tristeţe…

Parcă a simţit dorința sau obligaţia de a reda şi acest lucru, acest regret. Le-a simţit frumuseţea lucrurilor şi nu le-a redat la timp.

TM: *Întotdeauna a avut de făcut nişte lucruri, importante sau presante şi parcă nu a avut timp sau liniște să contemple această „frumuseţe a lumii obişnuite", până în acele moment, când, poate „al şaselea simț" îi spunea că în curând o va pierde definitiv. Ştiți deja din prefață, cartea a fost scrisă în 50 de zile… din ultimele lui luni de viață, august, septembrie, cu ultima plecare în Franţa, până la 30 octombrie, ultima notație,* Cețuri argintii*, scrisă chiar din spital, după prima operație la București, care a fost începutul dezastrului final, incredibil, în doar o lună de zile.*

Doina Păcurariu: Noi am luat-o din librărie, Tudor mi-a găsit-o în librăria de pe Dorobanţi şi mi-a adus-o. Și pe urmă am primit-o de la dumneavoastră. Cea pe care am cumpărat-o am făcut-o cadou unei doamne care este mare iubitoare de literatură dar și de animale. Și i-am spus: *„N-ai mai citit aşa ceva."*

TM: *În altă ordine de idei****,*** *cum aţi ajuns* Doamna ambasador *din revista* CASA Lux*?*

Doina Păcurariu: Ştiţi cum am ajuns? Foarte curios! Doamna Mariana, știind ce experiență aveam, mi-a zis într-o zi:

„Nu vreţi să scrieţi?”.„Nu, îl las pe bărbatul meu – am zis – *eu nu sunt scriitoare. Eu sunt profesoară.” „Doamnă, dar scrieţi din experiența dumneavoastră.” „Nu. Dimpotrivă! Mi-e frică să scriu!”* am spus eu. *„Dar de ce vă e frică?! Nu trebuie să vă fie frică!”*

Şi am încercat să schiţez. Dânsa mi-a dat curaj.

TM: *Eu, care citeam întotdeauna articolele dumneavoastră, vă spun că erau foarte interesante. Era cu totul altceva decât ce se scria. Erau noutăţi despre culisele lumii diplomatice, necunoscute nouă.*

Doina Păcurariu: Erau fapte adevărate. În fond, cum au fost exact şi erau toate stângăciile. Adică, pornisem cu o anumită linie. Cum să mă port şi cum să dau dovadă că sunt alături de soţul meu, că reprezint România… şi toate îmi ieşeau la început anapoda.

TM: *Erau nişte lucruri spuse direct. Eu nu am mai citi aşa ceva. Cu nişte situaţii neaşteptate, cu personaje oficiale, diplomați, dar oameni și ei.*

Doina Păcurariu: Da, astfel erau și am încercat să creionez situațiile**.** Artur m-a încadrat în genul schiţelor oarecum.

TM: *Dar, ajungând iarăşi la Artur Silvestri, cum a ajuns să vă editeze cartea* Doamna Ambasador*?*

Doina Păcurariu: A fost un cadou neașteptat. În 2005, n-am să uit niciodată, pe 13 aprilie, când s-au

împlinit 7 ani de la moartea soţului meu, am mers la sediul lor pe strada Ciprian Porumbescu. L-am găsit acolo pe Artur şi atunci l-am văzut ultima dată. În biroul lui, care era într-un clar-obscur, avea o perdea oarecum bordeaux, nu ştiu să vă spun, şi era jumătate pe balcon. Era un apus de soare greoi dar era tare frumos. Şi Artur avea o faţă superbă. Slăbise puţin dar în clar-obscurul acela mi-a plăcut foarte mult cum arăta. Şi era calm, foarte calm şi liniştit. Şi atunci mi-a oferit această carte, care pentru mine a fost o surpriză, nu ştiam nimic de editarea ei.

TM: *Deci, un cadou*.

Doina Păcurariu: Da, a fost un dar, care îmi aminteşte mereu de Artur şi de acel apus… Pe dânsul l-am văzut, nu ştiu… parcă aşa a fost făcut, în două apusuri de soare pe care foarte rar le-am mai văzut în viaţa mea.

TM: *Între soţul dumneavoastră, scriitorul Francisc Păcurariu şi Artur a fost, după câte ştiu, o mare apropiere de viziuni şi idei patriotice.*

Doina Păcurariu: Da, într-adevăr, foarte profundă. Când veneau la noi în vizită, Artur se închidea în birou cu soţul meu la discuţii foarte lungi pe aceste teme, iar soţul meu îl aprecia şi îl respecta foarte mult.

TM: *Şi reciproc erau valabile aprecierea şi respectul, dacă ne amintim cel puţin* Premiul de Excelenţă *decernat in memoriam lui Francisc Păcurariu la Ediţia a II-a a* Premiilor Patrimoniului Naţional*, la 23 septembrie 2005, pentru acea monumentală* Istorie

a relațiilor româno-maghiare. *Premiul a fost înmânat domnului Tudor Păcurariu, fiul dumneavoastră şi al scriitorului Francisc Păcurariu.*

Artur a ţinut să ofere acest premiu, pentru că aprecia foarte mult intenţia şi fapta celor care apărau patrimoniul naţional şi domnul Francisc Păcurariu a fost un apărător al moştenirii româneşti. Şi când s-a făcut prima manifestare la Teaca, în 2007, Artur a aflat, a vorbit cu domnul Tudor şi pe urmă a vorbit cu doamna Melania Cuc, scriitoarea care locuieşte în zonă, rugând-o să ajute la organizare.

Doina Păcurariu: Da. Tudor a fost în prealabil la dânsul şi l-a întrebat şi au schimbat păreri. S-a pus numele bibliotecii, Biblioteca *Francisc Păcurariu*, şi noi am făcut cadou un calculator. Şi într-adevăr Melania Cuc a pus umărul la organizarea evenimentului și a bibliotecii.

Artur ţinea foarte mult să dea zor soţul meu, să scrie volumul II de la *Românii şi maghiarii*, însă el n-a mai putut să-l termine şi eu am doar câteva fragmente în manuscris. Ţin minte că odată a venit Artur în casa nouă, să vadă cum e şi au discutat împreună. Soţul meu se simţea rău. Era în Postul Paştelui şi am vrut să-l servesc pe Artur cu ceva şi mi-a spus: *„Nu. Eu postesc”*. La scurt timp, o lună, o lună şi jumătate, soţul meu s-a prăpădit.

Şi Artur s-a prăpădit repede. Plănuise cu Tudor ca atunci când se întoarce de la Viena, în 2008, să se întâlnească pentru a vorbi. Noi eram la ţară când s-a întâmplat… în noiembrie. Ne-a luat prin surprindere. A fost brusc. Parcă şi acum îi văd profilul frumos.

Şi îmi amintesc de *Premiile Patrimoniului Ro-*

mânesc, unde a adunat foarte multă lume care nu mai este aici…

TM: *Într-adevăr, a adunat multă lume care a plecat după Artur Silvestri: Andrei Vartic, Mihai Ungheanu…*

Doina Păcurariu: Alexandru Husar, Mircea Micu…

TM: *Într-un fel de concluzie, ce credeți dumneavoastră că rămâne important de la Artur Silvestri în cultura românească?*

Doina Păcurariu: Pentru cultura românească rămâne ceea ce a făcut deja pentru patrimonial național, dar n-a putut termina…

Rămâne ceea ce a făcut deja, trei ani, trei serii de *Premii ale Patrimoniului Românesc* şi cărţile scoase şi toate au creat un curent, au diversificat, au făcut ca oamenii să vină, să se întâlnească, să se cunoască… Acolo, la acele seri ne-am întâlnit cu toţii şi ne-am dat seama de oamenii care cât de cât mai ţinem la cultură. Şi pe urmă… Ce-a făcut dânsul şi pentru familia Bucur Chiriac, pentru colecția de pictură și pentru alții…

Dar a avut planuri mult mai mari şi intenţiile lui nu ştiu dacă le mai poate duce cineva.

Şi pe urmă, cum să vă spun eu? Scoaterea la iveală a multor feţe bisericeşti. Patriarhia – să spunem sincer – nu s-a gândit. Primul el a scris despre Antonie Plămădeală, tot primul și despre Nestor Vornicescu. Partea asta, latura religioasă în literatură, Artur nu a neglijat-o.

Dar nu ştiu dacă mai continuă cineva de la Patriarhie, că drumul e făcut. A avut o legătură specială cu Patriarhul Teoctist.

Artur a scris despre mulți ierarhi, nu i-a neglijat pe cei care erau în funcție, în ierarhie în acel moment, dar nici pe cei care s-au dus. Întotdeauna a gândit şi a simţit că este o obligaţie pentru noi a-i cinsti pe cei care au fost. Şi este o lecţie pentru noi!

Era foarte apreciat era și cred că trebuie să fie întotdeauna ca scriitor, pentru operele literare.

Notă: Doina Maria Păcurariu (n. 1933), hispanist, profesor universitar, prozator, traducător.

Cărţi reprezentative: *Miguel de Unamuno*, monografie, *Doamna Ambasador*, proză memorialistică, traduceri după Jose Lopez Portillo, Ernesto Sabato, Miguel Angel Asturias, *Istoria literaturii hispano-americane*.

Artur era un vizionar generos

Interviu cu Dimitrie Grama, poet şi medic

Teodora Mîndru: *Stimate Domnule Dimitrie Grama, ştiu că sunteţi plecat de mai mult timp din România. Cum l-aţi cunoscut pe Artur Silvestri?*

Dimitrie Grama: Fiind plecat din România din 1968, am avut foarte puține relații, de orișice natură, cu România. Doar după 1989 am început să public poezii în țară, având contact cu grupul literar din Piatra Neamț. De asemenea, mai publicam, din când în când, tot felul de eseuri năstrușnice în revista *Agero* din Stuttgart.

Într-o bună zi, prin 2004, m-am trezit cu o scrisoare, de fapt un fel de *manifest cultural*, de la un domn din România, prin care eram invitat să-mi expun părerea si eventual să particip la re-etablarea unei activități culturale românești, bazată pe redescoperirea valorilor autentice, pe încurajarea tuturor românilor de pretutindeni să participe la emanciparea unei noi societăți culturale românești, postcomunistă.

Acest domn era Artur Silvestri.

Intrigat fiind de acest *manifest* și cu suspiciunea că nu-mi fusese adresat mie personal, i-am telefonat

lui Artur și se pare că dialogul acela ne-a *legat* pe amândoi într-o prietenie care, fizic, s-a terminat doar cu moartea lui prematură.

TM: *Ce afinități v-au apropiat? Ce apreciați la Artur Silvestri ca intelectual și ca prieten?*

Cred că, la fel ca mulți alți intelectuali, am avut destul de multe afinități cu Artur, deoarece el era un om deosebit de cult, patriot, dar nu șovinist, un spirit intelectual liber și deschis oricărei idei.

Mulți oameni de cultură, artiști și creatori, sunt limitați de un egoism feroce și de invidie și tocmai aceste manifestări nefaste Artur a încercat să le combată prin atitudinea sa altruist-superioară.

Cu Artur am avut întotdeauna un dialog direct și am apreciat la el sensibilitatea spiritului, care acceptă lumea așa cum este ea, dar în același timp poate să vadă dincolo de banalitățile cotidianului, să pătrundă împreună cu mine alte dimensiuni ale cugetului.

Artur era un vizionar generos, împărțind cu alții ideile lui proprii, încurajându-și colaboratorii înspre o statură artistică mai înaltă. Această însușire umană este rară. Nu sunt în stare să înșir toate lucrurile care ne-au apropiat, deoarece cred că a existat o înțelegere reciprocă profundă și concepțiile noastre despre lumea înconjurătoare erau foarte similare.

TM: *Ați avut, ani la rând, o corespondență susținută cu Artur Silvestri. A fost singura modalitate de a vă întreține prietenia, colaborarea, schimbul de idei, sau v-ați și întâlnit?*

Dimitrie Grama: Artur mi-a fost prietenul apro-

piat de la distanță, dar mă bucur și acum că am avut ocazia să petrecem câteva zile împreună, la București, în anul 2005. Cum am mai spus, cu Artur am avut un dialog direct, o înțelegere instantanee.

Vorbeam aceeași limbă.

Prietenia noastră nu avea nevoie de introducere, noi ne cunoșteam din moși-strămoși și discuțiile noastre erau exact la fel: vechi de când lumea și de aceea mereu noi. Cred că la un moment dat l-am sfătuit, așa, să-si scurteze puțin barba, dar nu m-a ascultat!

În rest, cred că am vorbit mai mult despre câini și alte animale, decât despre alți oameni.

TM: *Din toată lupta și activitatea lui Artur Silvestri pentru apărarea patrimoniului național, ce credeți că a avut mai mare impact?*

Dimitrie Grama: Am participat o dată, la București, și la înmânarea *Diplomelor de Excelență* ale *Asociației Române pentru Patrimoniu*, și cu această ocazie am întâlnit și alte personalități ale culturii române. Mi-am dat seama atunci că inițiativa și efortul depus de Artur înspre stimularea culturii a dat rod și, mai ales, a ușurat legătura între diverși intelectuali români din țară și din diaspora.

TM: *Ca român și scriitor trăitor în afara granițelor țării, cum ați primit și apreciat proiectul lui Artur Silvestri* „Pune românii în legătură” *prin rețeaua culturală ARP și, mai ales prin grupul de presă electronică INTERMUNDUS Media? Dvs., personal, ați perceput într-adevăr o comunicare prin intermediul acestora cu românii „de peste tot”?*

Dimitrie Grama: Prin intermediul rețelei culturale ARP, prin INTERMUNDUS Media, dar mai ales prin contribuția personală a lui Artur, mulți români de pretutindeni au avut posibilitatea de comunicare, de schimb de idei și de colaborare artistică.

Din păcate, am impresia că acest spirit de colaborare a slăbit mult în ultimul timp și este clar acum că Artur era acela care ne apropia pe toți unul de celălalt. Eu, personal, simt foarte acut lipsa lui Artur și probabil că acest lucru se poate vedea foarte bine și din absența mea în publicațiile ARP.

TM: *Din păcate. Ca scriitor, poet, trimiteați de multe ori texte pentru publicare în revistele editate de Artur Silvestri. Cum erați primit de criticul literar Artur Silvestri? Dumneavoastră ați propus, la un moment dat, un nou gen literar, „romanul minimalist". Cum a întâmpinat Artur Silvestri, ca editor și critic literar, această idee inovativă?*

Dimitrie Grama: Începusem cu Artur mai multe proiecte interesante, pe care urma să le dezvoltăm și să le publicăm, cum ar fi: *Omul Mașină*, *Cotidianul Mistic* sau *Romanul Minimalist*.

Cu toate că ideile mele nu fac parte din arsenalul tipic românesc de concepție lirică sau spiritual-filozofică, Artur a înțeles imediat ceea ce eu încercam să introduc în lumea gândirii literare. A fost chiar foarte entuziasmat de ideea provocatoare a romanului minimalist și a inițiat un dialog cu alte personalități ale literaturii române pe această temă.

Da, cum am mai amintit, *eu și Artur priveam lumea prin aceleași lentile.*

TM: *Ce apreciați Dvs. că a adus Artur Silvestri nou, important, creator, în lumea literară și jurnalistică a acestei perioade? Dar prietenilor?*

Dimitrie Grama: Din multele discuții pe care le-am avut cu Artur si din ceea ce am citit, scris de el, referitor la alți creatori, Artur a dat întotdeauna dovadă de înțelegere, de încurajare și de ajutor altruist, neașteptând nimic în schimb decât o creație mai bună și mai bună.

Critica lui literară este pătrunsă de un umanism rar de întâlnit la alți critici și acest fenomen se poate explica doar prin faptul că el însuși era un creator, un suflet de poet. Doar când ai tu îndeajuns, poți împărți cu alții. Și Artur a avut destul!

TM: *Am înțeles că ați comunicat foarte bine, aveați multe idei comune sau similare, vedeați lumea „cu aceleași lentile". Totuși, ce v-a impresionat cel mai mult la Artur Silvestri?*

Dimitrie Grama: M-a impresionat mult la Artur dragostea lui față de originea și istoria românilor și, ca o continuitate normală a acesteia, angajamentul lui în toate problemele de păstrare și afirmare a tot ceea ce este frumos și bun la români.

Știu câtă amărăciune i-a provocat distrugerea urbanistică a Bucureștiului, unde corupția și șpaga au hotărât dezvoltarea orașului.

Știu că a suferit atunci când satul românesc a fost șters de pe lista social-politică a României, pierzând instituțiile și identitatea. Știu că a încercat, pe banii lui, să mențină o viață culturală la sat donând mii, poate zeci de mii de cărți bibliotecilor rurale.

TM: *Acum, când vă gândiți la Artur Silvestri, cum vi-l amintiți?*

Dimitrie Grama: Acum eu știu că Artur, fizic, nu mai este printre noi, dar sper că spiritul lui vizionar și altruist va rămâne viu în sufletele noastre, ale celor care l-am cunoscut direct sau doar prin intermediul activităților lui culturale și sociale.

Sper, de asemenea, că se vor găsi acum alții care să ducă mai departe ceea ce Artur Silvestri a început.

Teodora Mîndru: *Și noi sperăm și ne străduim în acest sens. Vă mulțumim.*

1 septembrie 2010

Notă: Dimitrie Grama (n. 1947, Reșița) chirurg reputat, poet, eseist, stabilit în Europa de Vest, profesează în Suedia, Danemarca, Marea Britanie, acum în Gibraltar.

Scrie *„Poezie singulară, de o factură neobișnuită, denumită de autor ‹‹cotidianul mistic››”* (Artur Silvestri).

Cărți reprezentative: *Pasărea Melancoliei* (2000), *Elegiile depărtării* (2001), *Suflete atârnate de catarge* (2002), *Dă-mi mâna ta, străine – 100 de poezii de iubire și alte 100* (2004), *Bastian și alte confidențe* (2005).

L-aş compara cu Dimitrie Cantemir pentru spiritul enciclopedic, cu Eminescu pentru forța sentimentelor, cu Palade pentru asiduitatea studiului

Interviu cu Virgiliu Eustațiu Radulian

Interviul cu dl prof. dr. Virgiliu Radulian a fost programat și reprogramat, din motive obiective, până s-a potrivit să fie atunci când trebuia: pe 19 martie, ziua de naștere a lui Artur Silvestri. Atunci, în biroul lui de la Asociația Română pentru Patrimoniu*, în fața portretului așezat sub icoane, încadrat de flori și de candela aprinsă, l-am pomenit, am „slujit" cum a spus dl. Virgiliu Radulian, pentru neuitarea lui Artur. O pomenire din suflet, pe care v-o redau în rezumat.*

Teodora Mîndru

Teodora Mîndru: *Stimate Domnule prof. dr. Virgiliu Eustațiu Radulian, numele dvs. îmi este cunoscut încă din perioada studenției mele la sociologie, când Dvs., director al Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice, ați fost una din marile victime ale furiei conducerii PCR împotriva acestor științe.*

Ştiam că aţi revenit, după 1989, la conducerea Institutului (devenit de Institut Naţional de Ştiinţe ale Educaţiei) şi al unor importante organizaţii de interes internaţional, dar nu ştim când şi cum aţi ajuns un apropiat colaborator al lui Artur Silvestri la Asociaţia Română pentru Patrimoniu*?*

Virgiliu Radulian: În 2003, înainte de înfiinţarea *Asociaţiei Române pentru Patrimoniu*, cu aproape un an înainte. Atunci Artur Silvestri m-a sunat, *„m-a pescuit"* pe undeva… aşa cum zicea Iisus despre apostoli… El m-a chemat şi ne-am întâlnit, am stat de vorbă şi la un moment dat a venit cu propunerea de a deveni şi eu membru al *Asociaţiei Române pentru Patrimoniu* şi desigur că am fost de acord.

Şi apoi, de fiecare dată când ne întâlneam, nu ne mai puteam despărţi, dacă asta poate caracteriza natura relaţiei noastre. Era fermecător, adică dincolo de luciditate, de competenţă şi de idei majore pe care le promova, avea un farmec. Artur Silvestri era tandru, dacă pot să spun aşa, avea o apropiere sufletească, aşa că nu m-am simţit străin de el niciodată, chiar de la început. Era cald, avea o căldură sufletească, ceea ce nu au toţi mentorii culturali.

TM: *Artur Silvestri avea această deschidere despre alte persoane, capacitatea de a le percepe imediat, de a le sesiza categoria, „lungimea de undă" compatibilă cu el, sau nu.*

Virgiliu Radulian: Da, empatie spunem noi, el te percepea din prima clipă, ştia imediat dacă e o relaţie care va putea dura în timp sau nu.

TM: *Dar, dincolo de această deschidere şi capacitate de comunicare, ce afinităţi v-au apropiat, ce preocupări comune au dat substanţă şi susţinere în timp acestei legături sufleteşti?*

Virgiliu Radulian: Pe noi ne-au apropiat multe preocupări de interes şi de acţiune comune pentru cultivarea aceloraşi valori morale, culturale şi spirituale, preocupări de intelectuali creştini, cărturari aparţinând trup şi suflet aceluiaşi univers sufletesc.

Erau frecvente şi emoţionante dialogurile în care ne antrenam pe diverse teme laice şi religioase din acele vremuri ce le trăiam cu intensă implicare amândoi, dar şi o intensă şi captivantă corespondenţă ce a funcţionat între noi, devenind aproape o comunicare simbolică.

Am recitit corespondenţa cu Artur Silvestri şi am constatat cu uimire că ajunsesem să-i povestesc şi visurile mele! Adică, apropierea sufletească era totală, îi transmiteam şi îngrijorările mele cu sănătatea, mi-a transmis şi el pe ale lui. Astfel mi-am dat seama de faptul că nivelul comunicării noastre era extraordinar!

Şi eu îi spuneam lui şi evenimentele mele din familie şi altele, tot care nu ţineau de asociaţie… nu le spuneam altora, îl simţeam pe dânsul ca pe un părtaş la viaţa mea, adică nu ca pe un observator rece, străin şi îndepărtat. Artur Silvestri era un om apropiat care împărtăşea cu mine nu numai valori dar şi fapte, şi experienţe, trăiri.

Un asemenea interlocutor care ne-a fost în aceeaşi măsură călăuzitor şi prieten, şi chiar confesor nu e uşor de găsit. Nu-i uşor să fii în aceeaşi măsură şi prieten, şi călăuzitor**.**

A fost o mare personalitate, dar foarte apropiată de oameni. Să știți că noi, cei care l-am cunoscut, am fost privilegiaţi.

TM: *După plecarea bruscă și prea grăbită a lui Artur Silvestri spre eternitate, au venit foarte multe semnale, scrisori, mesaje electronice, telefoane etc., de la oameni foarte diferiți, din medii literare, istorice, Biserică, presă etc., dar nu numai; mari personalități sau tineri debutanți, din România şi din alte ţări, s-au adunat în jurul lui, s-au simțit legați sufletește, iar acum simțeau durerea despărțirii, deși unii nu l-au cunoscut decât indirect, în spațiul virtual. Cum vă explicați, ca psiholog, acest fapt?*

Virgiliu Radulian: *Artur Silvestri a creat în jurul lui o comunitate intelectuală şi sufletească; a fost un vrăjitor, un magician în sensul bun al cuvântului*. Avea capacitatea de a-i simţi pe alţii, dar avea şi capacitatea de a se transmite pe el însuşi… El a excelat, în relaţiile umane a fost Maestru, ce să mai vorbim?

Luaţi de la mitropolit şi patriarh până la ultimul bibliotecar şi o să vedeţi că a avut ecouri peste tot, la fiecare nivel în felul potrivit.

TM: *Și acest ecou care continuă să sosească și acum, după dispariția lui fizică, e o măsură a personalităţii sale?*

Virgiliu Radulian: Este. Fără îndoială.

Avea această capacitate de a ne transmite nouă ceva, un mesaj, un imbold. Corespondenţa şi colaborarea cu Artur Silvestri s-au multiplicat prin colaborările pe care le-am avut noi cu alţii, din alte colţuri ale

lumii; de exemplu, mie mi-au scris chiar şi din Australia unii (George Roca, Ioan Miclău şi alţii), când au aflat că ne cunoşteam.

TM: *Scriitoarea Melania Cuc, care l-a cunoscut pe Artur Silvestri de pe vremea când acesta era cronicar literar la* Luceafărul, *a scris într-un material: „S-a frânt ca o prescură, pentru noi, fiecare."*

Ce spuneţi despre aceasta?

Virgiliu Radulian: Da, este foarte frumos şi sugestiv… Culmea este că ne-am obişnuit cu lucrul acesta, să primim *ceva* prin scrisorile lui şi ne-am obişnuit să le aşteptăm. Scrisorile acestea nu erau formale, erau din suflet, erau o coparticipare alături de noi. Eu le citesc aşa cum vă spun şi le recitesc ca pe un tezaur şi nu-mi vine să cred ca sunt posesorul unor asemenea scrisori, al unui asemenea dar.

TM: *Însă de ce scrisorile şi cărţile lui „atingeau" atât de mult sufletul, conştiinţa „românilor de peste tot", cum îi plăcea lui Artur Silvestri să spună? Cum reuşea? Cu ce argumente?*

Virgiliu Radulian: Reuşea pentru că punea în joc o cauză naţională care era *românitatea*, împreună cu umanismul şi perspectiva de viitor, adică el, deşi a luat filoane din trecutul cel mai străvechi, a ţintit înainte, nu s-a întors cu faţa la trecut ca să rămână în trecut: privea la viitor, la ceea ce trebuie făcut, aducea idei noi, scopuri, crezuri înalte, iar oamenii voiau să se înalţe, să trăiască la nivelul acestora. Când îl urmai, ştiai că faci *„Fapta cea bună"* şi aveai sentimentul puternic al direcţiei bune. Căci, ce a făcut Artur Sil-

vestri – dincolo de faptul că ne-a dat nouă, intelectualilor români, nişte gânduri la care să reflectăm, să ne scoată din letargia cetăţenească, căci eram în primejdia asta – e important şi pentru că el reuşea să vitalizeze intelectualul pentru viaţa pe care o duce aici.

Eu cred că acolo sus unde este el – Dumnezeu să-l ocrotească! – realizează retrospectiv că a unit miraculos trecutul cu prezentul şi cu viitorul. Este nemaipomenit! A pornit de la textele getice, tracice, pe urmă a ţesut o reţea de bază cu intelectuali din orice parte a lumii, *români de pretutindeni* şi a folosit cu mare măiestrie comunicarea prin corespondență și cărțile în această acţiune. Îmi amintesc cum ne trimitea, de exemplu, *O scrisoare şi un dar de Crăciun*... o carte sau o cărticică în format electronic… Lega astfel credinţa cu patriotismul, cu românismul, cu naţionalismul. Eu deseori spun că această corespondență cu Artur Silvestri nu a fost un hobby, a fost o punte sufletească şi o armă spirituală.

Şi a mai fost ceva foarte important la Artur Silvestri: avea *sentimentul responsabilităţii* vremurilor ce le trăim. Cred că *a fost o făclie a contemporaneităţii noastre,* pentru că noi, să recunoaştem, aveam tendinţa să adormim. Ori, el a ştiut foarte bine cum să pună problema guvernanţilor noştri, pentru că aceştia erau nişte sirene care ne adormeau spiritul, ceea se întâmplă şi astăzi.

Asta a fost acut, adică **ne-a dat de înţeles şi ne spunea prin ceea ce făcea: *„Domnilor, nu dormiţi!”***

TM: *Dar ce efect în acțiunea individuală, în „fapta bună de orice mărime”, cum spunea el, avea*

acest semnal de alarmă, acest imbold al lui?

Virgiliu Radulian: În această privinţă merită să aduc în discuţie faptul că ne dădea misiuni. Iată, de pildă: eu am răspuns la apelul pe care mi l-a făcut mie şi multor altora, să ne luptăm şi să facem rugăciuni pentru părinţii Iustin Pârvu şi Arsenie Papacioc, să-i chemăm şi pe alţii să facă rugăciuni. Şi eu am scris, la rândul meu, mai multor ierarhi. Astfel, i-am trimis mesaj lui IPS Bartolomeu Anania şi am spus: „Sfinţia Voastră, vă rog, puneţi-i pe toţi preoţii din eparhia Dvs. să se roage pentru pr. Arsenie Papacioc". Şi mă sună IPS Bartolomeu şi zice: „Domnule Radulian, vă mulţumesc că m-aţi mobilizat, dar Dvs. nu ştiaţi că pr. Arsenie este duhovnicul meu?". Şi i-am spus că am fost îndreptat pe drumul acesta de Artur Silvestri.

Sau nu ştiu la câţi nu am trimis şi eu apelul preotului sârb Bojan Alexandrovič… La fel, am răspuns și am scris în apărarea icoanelor, alăturându-mă lui Artur Silvestri și celorlalți în *„războiul icoanelor"*.

Astfel am preluat de la el o serie de direcţii de acţiune şi am acţionat. Şi cred că mulţi alţii au făcut acelaşi lucru. Și tot inspirat din acțiunea și din îndemnul său și al asociației sale, am donat peste 100 de cărți la biblioteca din comuna unde am casa de la țară.

TM: *Probabil vă referiți la donații de carte prin* Asociația Biblioteci pentru sate, *înființată și coordonată în acțiune de Artur Silvestri.*

Virgiliu Radulian: Da, exact la înfiinţarea acelei faimoase societăţi *Biblioteci pentru sate*. Asta a demonstrat încă o dată că patriotismul lui nu era de paradă, adică nu numai ca să găsească nişte oameni care

să vorbească frumos despre dânsul, despre asociaţie… Nu! Sunt 45.000 de cărţi împrăştiate în toată ţara şi nimeni altul în ţara asta nu a făcut aşa ceva…

Şi acest lucru mai arată ceva, ceea ce era important pentru Artur Silvestri: şcoala şi cartea au fost pilonii construcţiei lui. El a văzut poate mai clar decât un ministru care erau problemele bibliotecilor școlare din mediul rural îndeosebi.

TM: *Să ne întoarcem puțin la ARP și la* Premiile Patrimoniului Național. *Dumneavoastră ați fost Președintele juriului chiar la Ediția I (martie 2005).*

Virgiliu Radulian: Într-adevăr, această manifestare era atunci la început. Am lucrat la ARP cot la cot cu Artur Silvestri la analiza informațiilor despre persoanele propuse și la stabilirea premiilor.

TM: *Vă amintiți cum erau acele întâlniri de lucru în care discutați premiile?*

Virgiliu Radulian: Era o atmosferă de respect şi prietenie. Erau nişte conlucrări foarte plăcute… nu eram închistaţi, stresaţi, nici împinşi de la spate, eram sinceri, cu cărţile pe masă, cum se spune, cu dorința de a vedea efectiv dacă poate fi premiată sau nu persoana propusă și de ce.

Conta foarte mult spiritul cooperant al lui Artur Silvestri, foarte cooperant, dar foarte orientat către a repera valoarea. Avea un cult pentru excelenţă, pentru excelenţa intelectuală, morală şi sufletească, nu numai strict profesională…

TM: *La Ediția a II-a a Premiilor, dumneavoastră înșivă ați primit Diploma de Excelență „pentru*

întreaga activitate culturală și pentru literatura memorialistică". Din această perspectivă, ce importanță a avut, pentru dumneavoastră și pentru alți laureați, acordarea Diplomei și Premiului de Excelență?

Virgiliu Radulian: În primul rând, au scos în atenția opiniei publice personalități care riscau să se afunde în neant, să rămână în anonimat, cu toate meritele lor. Eu am avut un sentiment extraordinar că m-a scos la suprafață. Adică, pentru recunoașterea mea publică a fost foarte important premiul. Bine, eram eu cunoscut, dar din alte unghiuri. Am citit multe mărturii ale celor care au primit *premii* și *diplome de excelență ARP*, mulți care vorbesc foarte elogios despre efectul pe care l-au avut premiile acestea asupra lor, asupra imaginii lor publice.

TM: *Vă amintiți cum erau serile festivităților de premiere?*

Virgiliu Radulian: Erau fascinante, era o atmosferă nu numai de emulație, dar și de înțelegere, de cooperare, de fraternitate. Termenul de *fraternitate* cred că exprimă cel mai bine starea aceea, spune cel mai mult, pentru că toți ne simțeam înfrățiți de niște idealuri. Erau foarte plăcute acele întâlniri; deși se petrecea o festivitate de premiere, nu era nici urmă de obligație sau de formalism, totul era trăit așa… firesc, din suflet, dar și cu un fel de sacralitate.

Sub acest aspect, repet poate, dar atmosfera creată era esențială. Artur Silvestri știa să o creeze, avea această calitate, avea charismă, iar noi ne integram foarte firesc, de parcă ne cunoșteam de mult, deși mulți ne vedeam acolo pentru prima dată.

TM: *Poate datorită faptului că „toţi priveaţi în aceeaşi direcţie", cum îi plăcea lui Artur Silvestri să exprime comunitatea de idealuri, de obiective a celor prezenți?*

Virgiliu Radulian: Da, asta ne-a transmis Artur Silvestri, ne convingea că cele mai importante lucruri sunt: *„să privim în aceeaşi direcţie, să facem fapta bună şi să nu uităm nimic din ce nu trebuie uitat… Să nu ne fie frică, să avem curaj și să ne bucurăm de ceea ce facem."*Cred că ne trimite şi acum idei bune de acolo de unde este şi probabil că încă trăieşte frământările noastre, speranțele și dezamăgirile.

TM: *Dar în ceea ce priveşte concepția și atitudinea lui față de patrimoniul național?*

Virgiliu Radulian: El a lărgit noţiunea de patrimoniu de la valori materiale culturale, de la documente, mărturisiri, date, istorice… la tot ceea ce suntem noi. Adică, în patrimoniu intrăm şi noi, fiindcă *părinţii patriei*, ai patrimoniului național, aşteaptă de la noi să păstrăm ceea ce ne-au lăsat și să ducem lucrurile mai departe, să ne ridicăm la înălțimea lor, să fim „părinți ai patriei de azi".

TM: *Prin acordarea* Premiilor de excelență *unor mari personalități culturale și religioase, dar și prin scrierile sale despre acestea, mă refer în primul rând la mitropoliții Antonie Plămădeală și Nestor Vornicescu, Artur Silvestri a definit, exemplificat și promovat* Modelul Omului Mare *al neamului românesc: cărturar luminat, creștin ortodox, patriot, creator de valori patrimoniale. Ce importanță credeți că are*

acest model de personalitate pentru societatea noastră contemporană, zguduită de criza de valori şi de modele comportamentale, poate chiar mai acut decât de criza economică?

Virgiliu Radulian: Cred că are mare importanţă atât pentru noi, cât şi pentru cei care vin după. Tineretul astăzi este în cruntă lipsă de modele şi uitaţi ce face! Şi modelele care funcţionează nu au rădăcini în sistemul nostru de valori național autentic și atunci tot ce a făcut el în această privinţă trebuie continuat.

TM: *Trebuie continuat, fiindcă Artur Silvestri a lăsat în urma lui atâtea proiecte, opere neterminate sau nepublicate, deşi avea, mai ales în ultimii ani, o activitate incredibil de intensă, încărcată, parcă era gonit de timp…*

Virgiliu Radulian: Da, a ars puternic şi în multe făclii, nu s-a istovit într-o singură flacără. Am simțit această teamă din corespondenţa cu el, că-l domina gândul că nu va avea timpul să facă atâtea câte voia să facă. Dar avea o mulțumire să vadă că are colaboratori, că oamenii răspund la ideile lui.

Citez iar ideea și îndemnul lui: *„nimic de preţ şi demn de preţuit să nu se piardă, nici să se uite”*. Adică, în ceea ce-l privește pe Artur Silvestri, suntem datori ca şi după ce a plecat el, ideile lui să fie cultivate şi transmise mai departe. De aceea apreciez atât de mult ceea ce faceți dvs., echipa ARP condusă de doamna Mariana Brăescu. Prin ceea ce faceţi dvs., ideile lui trebuie în continuare cu tenacitate împrăştiate şi iarăşi şi iarăşi trebuie reevaluată opera lui. Aveți cărțile, asociațiile create de el, nu numai *Asociația*

Română pentru Patrimoniu, dar şi *Asociaţia Bibliotecilor pentru sate* şi mai ales *Asociaţia scriitorilor creştini*, care cred că ar putea fi reactivate. Sunt mulţi oameni care ar acţiona în direcţia asta, şi din mânăstiri şi cei din afară, din societate.

Ceea ce faceţi dvs. toată echipa, cu Doamna Mariana Brăescu este extraordinar căci lumea ar fi putut crede, fals, că odată cu sfârşitul fizic al lui Artur Silvestri a venit şi sfârşitul lui spiritual. Ori nu este aşa! De exemplu, ultima carte *Artur Silvestri – Fapta culturală*, este excelentă! Îmi plac şi documentele şi faptul că ați reeditat fapta lui vrednică de tot, adică de a reuni oamenii care au fost în jurul său. Am retrăit prin această lectură faptele lui. Ori, asta a fost o chestiune nemaipomenită la Artur, care spunea să facem o faptă bună, oricât de mică ar fi ea. Şi pentru toţi românii de pretutindeni… Cartea readuce dimensiunile enciclopedice, umanitare, cetăţeneşti, patriotice ale personalității lui Artur Silvestri.

TM: *Vă mulțumesc pentru aprecieri. Dar, în afară de ceea ce a făcut Artur Silvestri și de proiectele începute,(pe care* Asociația Română pentru Patrimoniu*, condusă acum de soția sa, Mariana Brăescu, se străduiește să le continue cel puțin parțial), ce, alte personalități contemporane cu inițiative de acest fel și nivel, orientate într-o direcție culturală națională, ar fi astăzi în România?*

Virgiliu Radulian: E clar că nu există altă iniţiativă! Nu văd alte personalităţi care să aibă apetitul de a face aşa ceva. Pentru aceasta îţi trebuie o puternică motivaţie şi în acelaşi timp tenacitate şi capacitate

organizatorică. Toate acestea le-a avut Artur Silvestri şi le-a folosit cu înţelepciune. *A fost un om care a trăit mai multe vieţi într-o viaţă, având atât de multe proiecte în lucru simultan.* Era atât de sugestiv, pătrundea în conştiinţă şi în spirit cu nişte concepte care ţi se înfigeau acolo.

TM: *De exemplu?*

Virgiliu Radulian: Uitaţi, ideea aceasta fantastică: *„Să înflorească o mie de flori”*, sugestia lui că România toată e o grădină în care au năpădit buruieni, dar există şi o mie de flori, adică valori care trebuie să înflorească, să fie scoase la lumină, îngrijite, ocrotite. E vorba, în primul rând, despre tineri sau mai puțini tineri, cu talent literar, care puteau fi ajutați, îndrumați, sprijiniți să-și dezvolte talentul, să scrie, să publice, să „înflorească”…

TM: *„Să înflorească o mie de flori” era o deviză, dar şi un program practic. Astfel, Artur Silvestri, a deschis larg paginile revistelor sale electronice, în primul rând ale revistei special create în acest scop –* Tânărul scriitor *– dar a inițiat și programul editorial* Primul Cuvânt*, prin care le edita cărți. Despre toate acestea însă, pe larg, în volumul următor din colecția* Pro memoria Artur Silvestri*, respectiv* Artur Silvestri, Editorul sau grădinarul dăruit, *aflat în pregătire pentru tipar. Dar alte planuri în care preocupările dvs. şi ale lui Artur Silvestri s-au întâlnit?*

Virgiliu Radulian: Înainte de a încheia această discuție, doresc să mai relev un fapt care a contribuit mult la apropierea noastră sufletească, anume că şi

unul şi celălalt cultivam relaţiile nemijlocite cu înalţii ierarhi şi, în general, cu Biserica Ortodoxă. Şi unul şi altul am dat, de aceea, mare atenţie în scrierile noastre zugrăvirii universului duhovnicesc (volumul lui Silvestri *Vremea seniorilor. Scrisori de altădată de la ierarhi şi cărturari bisericeşti*, cap. *Ocrotire şi Binecuvântare* din cartea mea *Crâmpeie de lumini şi umbre* ş.a.). Dacă adăugăm desele vizite şi poposiri la mânăstiri, apar evidente sursele iluminării noastre spirituale. Dar vreau să scot în evidenţă o altă calitate a lui Artur Silvestri, smerenia. Asta se vede foarte uşor din corespondenţa lui cu ierarhii. Sunt foarte frumoase scrisorile cuprinse în acea carte, *Vremea seniorilor*, o carte superbă!

Întâmplarea a făcut că ierarhii cu care el avea raporturi de colaborare, de conlucrare, de prietenie, erau chiar cei cu care conlucram şi eu: Patriarhul Teoctist, mitropoliţii Nestor Vornicescu şi Antonie Plămădeală, IPS Bartolomeu Anania (acum mitropolit), PS Episcop Vincenţiu, dar şi arhimandriţii Iustin Pârvu, Arsenie Papacioc etc. Că nimic nu e întâmplător. Artur Silvestri, în timp ce avea relaţii la nivelul înalţilor ierarhi, în aceeaşi măsură avea relaţii directe cu mânăstirile şi cu călugării şi cu stareţii. El se simţea tot atât de bine într-o mănăstire ca şi într-o academie.

TM: *Aceasta, cred, nu numai datorită sentimentului religios, ci şi faptului că avea o mare consideraţie pentru ierarhii cărturari, scriitori, istorici şi pentru mânăstiri ca centre de cultură.*

Virgiliu Radulian: Am schimbat în scrisorile noastre idei interesante despre Mânăstirea Sâmbăta de

Sus, despre Teofil Pârâianu, despre Mitropolitul Sibiului, despre pr. Arsenie Boca şi despre alţii. Deci, nu-i era străin nici un domeniu al creştinătăţii noastre.

TM: *Apropiindu-ne de sfârşitul convorbirii noastre, aş vrea să rezumăm cumva cele discutate. Cum v-a rămas dvs. în minte, în amintire omul Artur Silvestri?*

Virgiliu Radulian: De la începutul cunoaşterii şi prieteniei dintre noi, Artur Silvestri s-a înfăţişat la fel, precum a fost întotdeauna: drept şi demn, om luminos, credincios, optimist şi senin sufleteşte, încrezător în puterea binelui şi a credinţei, smerit şi modest, muncitor şi harnic, dăruit total cauzei românismului, a naţiei a noastre. Adică aşa cum l-am cunoscut şi l-am preţuit neîntrerupt cu toţii, aşa cum stăruie şi acum în memoria şi conştiinţa noastră.

TM: *Iar dacă îl apreciaţi ca personalitate culturală, cu cine l-aţi compara, asemăna, din galeria culturii româneşti?*

Virgiliu Radulian: **L-aş compara cu Dimitrie Cantemir pentru spiritul lui enciclopedic, cu Eminescu pentru forţa sentimentului şi cu oameni de ştiinţă ca G. E. Palade[9], pentru asiduitatea studiului, a documentării…**

Adică eu nu l-aş îngrădi în nici un domeniu. Fiindcă el a avut această deschidere foarte generoasă,

[9] George Emil Palade (n. 19 nov. 1912, Iaşi – d. 8 oct. 2008) a fost un medic și om de știință american de origine română, specialist în domeniul biologiei celulare, Laureat al Premiului Nobel pentru Fiziologie și Medicină în anul 1974.

către toate domeniile culturii şi fiinţei românismului, nu era limitat doar la literatură. Pe de altă parte, el avea şi forţa şi aura unui personagiu sacru, ca *un ierarh,* pentru că la el tot timpul ideea creştină a fost prezentă. A fost un creştin profund, nu de suprafaţă… implica ideea de creştinătate în tot ceea ce făcea, în mod firesc, fără să devină un propagandist.

În ceea ce-l priveşte pe Artur Silvestri, ader din inimă zicerii sale de cândva: *„noi ne-am făcut datoria ce aveam de făcut”.*

Cu adevărat, el şi-a dus la bun sfârşit misiunea ce a voit!

TM: *Da, el şi-a îndeplinit misiunea şi datoria. Dumnezeu să-l odihnească în pace. Iată astăzi, de ziua lui, l-am pomenit şi noi. Vă mulţumesc.*

Virgiliu Radulian: Cred că a vrut el să ne întâlnim astăzi, să-l cinstim. Să-i spuneţi şi doamnei Mariana Brăescu că am slujit astăzi în memoria lui. Dar eu nu uit în nici o zi să-l amintesc în rugăciunile mele şi asta spune mai mult decât aş face orice declaraţii. Îl amintesc în fiecare zi!

Notă: Virgiliu Eustaţiu Radulian, profesor doctor, psiholog, pedagog, scriitor, fost Director al Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice, al Institutului Naţional de Ştiinţe ale Educaţiei, Preşedinte al Comitetului Naţional Român al UNICEF, Prim-vicepreşedinte al LPRS (Liga de Prietenie Româno-Sârbă).

Cărţi reprezentative: *Contra insucceselor şcolare*, *Geneza şi dinamica idealului în adolescenţă*, *Crâmpeie de lumini şi umbre.*

Lucian Hetco

Mesajul lui Artur Silvestri pentru posteritate este: curaj, credință, morală şi perseverență!

N-am apucat să-l cunosc mai devreme, sunt puţini ani de atunci şi chiar faptul de a ne fi întretăiat drumurile în anul 2004 părea să fie, cel puţin atunci, doar o coincidenţă de moment.

Îmi scrisese un mesaj de mulţumire pentru un citat din opera sa, într-un articol bine alcătuit al unui profesor de istorie despre o temă rară şi anume despre protoromâni, un subiect ce mă pasiona la rândul meu.

Îl citez aici, fiindcă acest pasaj a fost începutul unei corespondenţe ce a durat neîntrerupt patru ani şi are o relevanţă deosebită, reflectând de la bun început caracterul şi personalitatea gânditorului Silvestri: *„…citind splendidul studiu al domnului Mihai Aldea despre strămâni, ce l-aţi publicat recent, mi-am dat seama că ideile mari – ce se dispreţuiesc de către belferimea intelectuală din România, o ţară ocupată de o ideologie de tip creol ce se va înlătura şi ea vreodată, dar cu greu… – pătrund acolo unde este bună credinţă. Îngăduiți să vă felicit şi să-l felicit şi pe autor…”*

A fost prima mea întâlnire pe calea internetului cu Artur Silvestri, căreia i-au urmat sute de epistole, multe dintre ele scrise la ore târzii din noapte, atunci când ştiam că-l găsesc (în închipuirea mea) undeva într-un nor de fum albăstrui de ţigară, cu părul cărunt legat la spate, sprijinit în barbă, poate într-un scaun de piele în spatele biroului masiv de stejar, unde părea a fi un Nestor, mentor şi intelectual rasat, fin şi atent observator al societăţii şi literaturii româneşti contemporane, precum şi al istoriei noastre străvechi.

A fost, pentru mine, o dovadă suplimentară că intelectualitatea română de excepţie, cea *tainică*, aşa cum îi spunea, îşi strângea deja rândurile în vederea unei confruntări cu Puterea şi cu mentalitatea de învins care o cuprindea. A fost pentru mulţi dintre noi un exemplu de marcă între intelectualii români ai momentului, ce au analizat mentalitatea românească, ori dramatismul exagerat, lipsa de curaj şi de morală a unei societăţi în derivă.

Artur Silvestri n-a apucat să îmbătrânească. Ştiam de o vreme că era suferind, dar era atent cu boala sa, un început de diabet ce reuşise în timp să-l controleze cu o voinţă de fier. S-a dus la Domnul la numai 55 de ani, dintr-un alt motiv ce nu s-a putut nici măcar închipui, în decurs de săptămâni, la o incredibilă vârstă a creaţiei, în plenitudinea forţelor sale intelectuale. Ar mai fi putut trăi trei decenii! Dar **mesajul său pentru posteritate** era deja format şi tot acela ar fi fost: **curaj, credinţă, morală şi perseverenţă!**

Se spune că nicicând nu sunt oamenii mai originali, ori mai creativi ca în preajma acestei vârste. Cred pe undeva că şi singurătatea sa, a scriitorului de

tip mesianic în nopţile reci şi umede ale Bucureştiului pe care l-a iubit şi urât totodată, a produs ceea ce mi-ar plăcea să denumesc aici ca fiind efectul puterii cuvântului scris, fiindcă orice argument ce îl analiza, îl relata cu lux de amănunte, cu o bucurie sinceră de a fi pătruns în miezul mai puţin vizibil, în cauza problemei. Îmi plăcea să stăm nopţile de vorbă, în scris şi câteodată şi telefonic, fiindcă era pentru mine deja prietenul mai mare, omul bun aşa cum l-am cunoscut eu – şi aşa cum am putut eu să-l înţeleg, de la distanţă – căci în spirit eram apropiaţi.

Ştiam de o vreme şi de atacurile la adresa sa în presa scrisă şi nu numai, la care observam că se expune în mod repetat, dar pe care le-a suportat cu tărie şi cu distincţie.

L-am admirat şi eu ca mulţi alţii, pe Artur Silvestri, nu doar pentru faptul că era un mare erudit, dar în special pentru metoda şi înţelepciunea cu care îşi argumenta acţiunea.

Dat fiind faptul că un om de calibrul său polarizează până în cele mai înalte sfere, îşi asigură în acelaşi timp cu tenacitate notorietatea necesară, alături de discipoli şi o gardă loială de gânditori ori cărturari ce îi asociase.

Acest fapt reflectă încă o dată valoarea socială şi morală a acţiunii sale, prin cadrul creat pentru scriitori, mesajul social ori filozofic, precum şi prin credinţa în capacitatea poporului său de a se ridica prin cinste, corectitudine şi muncă.

Orice s-ar spune despre cărturarul Silvestri, şi multe bune se spun, apariţia sa pe scena literară şi istorică românească de la finele secolului trecut nu a

fost nicidecum meteorică, dimpotrivă. Prezenţa sa a avut cu siguranţă şi un marcant caracter politic, prin patriotismul ce l-a promovat, ce s-a observat, perceput şi analizat ca mişcare social-literară şi ce s-a încercat a se combate prin repetate atacuri la persoană, sub centură.

Ca **personalitate puternică şi complexă, n-a fost cu siguranţă înţeles în detaliu ori profunzime** de o seamă de contemporani, pentru că metoda sa de a pune problemele era de tip saxon, directă, argumentată şi orientată spre succes, într-o alcătuire deosebită, într-o mantie superbă de demonstraţie în morală şi credinţă (accesibilă până şi creolilor), nicidecum paradoxală şi de bună eficienţă.

Metoda sa de a pune problemele, de a le discuta cu acuitate, rezistenţa aceasta nouă a gărzii intelectualităţii româneşti din umbră ce se sfiise a se arăta până la venirea sa în peisajul liber al comunicării, iată că producea deja, chiar şi cu paşi mici, schimbarea ce şi-o dorea pentru neamul său.

Vorbesc aici despre o schimbare ce nu avea voie a fi doar teoretică, şi ce a speriat pe mulţi prin eficienţa şi directitudinea sa, nu numai la nivel de mentalitate în general, ci mai ales prin efectul său prin intermediul argumentelor credinţei strămoşeşti în care vedea forţă, dar şi generozitate iertătoare.

Baza atributelor creştineşti cu care îşi începea orice scrisoare a fost respectul faţă de partenerul său de discuţie. Cred că acesta a fost numitorul comun ce ne-a legat ani la rând, liantul ce trebuia să impună prin metodă, dar mai ales prin morală, alături de lipsa sa de a face compromisuri, acolo unde comportamen-

tul oponenţilor săi era de tip delicvent.

Fiind un vizionar incomod, n-a avut cum să placă Puterii şi cred că şi de aceea şi-a trăit cu intensitate fiecare clipă a existenţei, pe care a perceput-o ca pe o luptă asumată cu morile de vânt ale oligarhiei post-decembriste.

Unii poate că i-ar reproşa în acest caz o anume doză de „dramatism", dar vă asigur că n-a fost aşa. Şi sigur că în lupta sa cu mentalitatea balcanică, cu sechelele comunismului ori cu cele ale fatalismului mioritic, decepţionat de instituţiile româneşti ale vremii, n-a avut cum să convingă de la bun început şi nici nu cred că i-ar fi fost, în timp, cu adevărat necesar.

Căci dacă ceva a avut importanţă în demersul său, aceasta a fost acţiunea – anume ieşirea din pasivitate a unui număr crescând de intelectuali. Orice schimbare în bine agită spiritele, fiindcă schimbarea distruge tipare şi este în sine incomodă.

Filozoful Silvestri a înţeles de timpuriu acest mecanism al trecerii, a înţeles provocarea istorică ce determina mesajul său social, pe care îl descifrase şi analizase şi pe care l-a perfecţionat prin atitudine, maniera nouă de a gândi liber, ce nu poate fi doar atributul intelectualului eliberat de sechelele trecutului, chiar şi de cele proprii.

Artur Silvestri n-a căutat să arate contemporanilor săi decât că metoda valahă se poate perfecţiona, fără a pedepsi cu adevărat. *Să nu-i fie nimănui frică!*

Şi ce bine i se potrivea dictonul latin: *Aquila non capit muscas!*[10] Căci pe cei ce nu i-a iubit, ştiu sigur

[10] *Vulturul nu prinde muşte!*

că i-a iertat – dar n-a mai pierdut o secundă cu ei… Şi iată, timpul i-a fost scurt şi a avut dreptate! Dar pe cei ce i-a iubit (şi nu puţini au fost), i-a promovat şi susţinut cu forţa şi spatele intelectualului rasat şi de excepţie – cu îngăduinţă şi credinţă în puterile lor. În umbra sa s-a alcătuit de câţiva ani încoace o gardă nouă de intelectuali, aleasă nu doar din aşa-zisa „elită" purtătoare de lobby, ci în special dintre cei tineri, o grupare alcătuită din cei *„nevăzuţi"* ori *„tainici"* aşa cum îi plăcea să o spună, atenţi la nevoile naţiunii, dar lipsiţi de mijloace materiale, de lobby sau de propagandă. Aceştia au avut curaj, urmându-i modelul, să îşi exprime părerea în mod consecvent în cadrul creat de revistele *Asociaţiei Române pentru Patrimoniu*, al cărui fondator a fost.

S-a făcut astfel ieşirea din capitolul fricii pentru o mare parte a intelectualităţii româneşti deprinsă cu pasivitatea.

Meritul cărturarului este faptul că piatra de hotar ce a pus-o de o vreme, este deopotrivă vizibilă şi incomodă în continuare pentru cei ce n-au reuşit să îl înţeleagă, personalitatea sa fiind o provocare de proporţii ce trebuie acceptată alături de metoda ce a impus-o şi care sunt sigur că va convinge în timp, fiind singura cale către succes!

Căci lucrurile adevărate, cinstite dar incomode trebuie să se spună întotdeauna, precum şi argumentul cuvintelor trebuie să fie întotdeauna mai puternic decât cel al pumnilor.

Având conştiinţa nemărginirii, a eternităţii, a tragismului intelectualului român, opera lui Artur Silvestri – şi nu mă refer aici doar la cartea scrisă,

ci în special la fapta Omului Mare ce a fost – nu mai este astăzi nici tainică şi nicidecum ascunsă, ori de factură dizidentă, ci este de acum înainte un punct de reper pentru orice intelectual ce se respectă, chiar şi pentru cei ce i-au purtat sâmbetele.

Şi, fiindcă lucrurile sunt întotdeauna aşa cum sunt şi nu cum multora le-ar place să fie – călduţe – prin nepăsare ori dezinteres, sunt sigur că mesajul social al scriitorului şi istoricului Silvestri va pune pe gânduri generaţii întregi de români.

Notă: Lucian Hetco, Poet, eseist, jurnalist, important promotor al culturii române în Europa occidentală, editor-redactor şef al prestigioasei reviste ***Agero***, Stuttgart, Germania.

Cărţi reprezentative: *Oglinda cu suflet*, *Blestemul lui Brâncuşi – Poeţi români în diasporă*, *Dreptul la culpă*, *Sufletul românesc sau Zidul din capete*, *Românul planetar*.

Al. Florin Țene

Artur Silvestri – pentru totdeauna Preşedinte de onoare

În prefaţa cărţii *Mărturisiri de credinţă literară,* volumul I*,* în care sunt cuprinse *mărturisiri* ale multor scriitori din toate generaţiile, Artur Silvestri scria: *De aceea poate că am iniţiat, între multe altele, şi acest gen de depoziţii colective ce vor rămâne atât ca «document de epocă» dar şi ca îndreptar spre a se înţelege personalitate şi operă şi, încă mai mult, adică starea «Neamurilor sub vremuri»*.[11]

Când a apărut această carte eram la a doua participare la întâlnirile spirituale şi de suflet organizate de Artur Silvestri în cadrul *Asociaţiei Române pentru Patrimoniu* şi *Asociaţiei Scriitorilor Creştini din România*, unde se acordau *Premiile Patrimoniului Naţional*, *Diplome de Excelenţă* marilor personalităţi din domeniul culturii şi ştiinţelor româneşti, acelor oa-

[11] Artur Silvestri, *Noi ne aflăm în taina timpului nemărginit*, în *Mărturisirea de credință literară*, vol. I, *Scrisul ca religie la români în preajma anului 2000*, Editura CARPATHIA Press, București, 2006, p. 5.

meni care veneau, cum îi plăcea să spună, din România Tainică.

Ne cunoscusem personal la prima întâlnire de acest gen. Tot atunci am cunoscut-o pe distinsa sa soţie, scriitoarea Mariana Brăescu. Eu îi citisem cărţile de mult. Şi el îmi cunoştea ceea ce publicasem, altfel nu avea de unde să ştie de mine pentru a mă invita la aceste întâlniri de suflet şi spirit, împreună cu fiul meu, doctor în istorie şi scriitor, Ionuţ Ţene. Întâlnirea a fost de parcă ne cunoșteam deja de multă vreme.

De atunci am primit cu regularitate cărţile pe care le edita, ba, mai mult, cunoscând faptul că sunt în dificultate economică cu editarea unei cărţi, s-a oferit cu generozitate să contribuie cu o sponsorizare. Cu mare plăcere am scris şi publicat cronici, eseuri şi articole despre cărţile şi ideile de mare adâncime filozofică ale lui Artur Silvestri.

Ele mă încărcau spiritual şi îmi deschideau noi căi de a înţelege acea *„...putere mai mare ce ne face să ne aşezăm împreună şi să ne străduim să reclădim totul prin revoluţia tăcută, căci într-o ţară ocupată de saltimbanci şi de irozi – cum încă suntem dar nu pentru prea multă vreme – pe scenă evoluează numai Stăpânii Clipei. Noi ne aflăm în taina Timpului Nemărginit”*[12].

Stimulat de aceste cuvinte şi de multele altele emanate din scrierile lui Artur Silvestri, am luat iniţiativa în 8 septembrie 2006 să înfiinţez, împreună cu câţiva scriitori, prieteni din Cluj-Napoca, *Liga Scrii-*

[12] *Ibidem*, p. 6.

torilor Români – din România şi de expresie română de pretutindeni – cu scopul, aşa cum spunea de-acum prietenul spiritual Artur, să reunesc în această organizaţie scriitoricească pe toţi acei ce ne aflam *în taina Timpului Nemărginit*, venind din *România Tainică* şi neluaţi în seamă de oficioşii scriitori îngrămădiţi pe ciolanul bugetului de stat.

Vestea înfiinţării *Ligii Scriitorilor din România* l-a bucurat pe prietenul Artur Silvestri care, cu generozitate, a postat în paginile revistelor sale de pe internet tot ce venea din partea organizaţiei noastre.

Datorită operei si a personalităţii sale, la propunerea mea, Comitetul Director al *Ligii Scriitorilor* a votat în unanimitate ca Artur Silvestri să fie ales Preşedinte de Onoare al acestei organizaţii, nu înainte de a-i cere acceptul domniei sale. Cu modestia ce-l caracteriza ne-a spus la telefon că nu merită această onoare. Însă, la insistenţele mele, până la urmă a acceptat.

Era în primăvara anului 2008. Aşa cum îl ştiam, această funcţie l-a mobilizat, sprijinindu-ne să construim un site al *Ligii Scriitorilor* şi să editǎm primul număr al revistei *Agora Literară.*

Artur Silvestri a sprijinit nemijlocit Filiala Bucureşti a *Ligii Scriitorilor* să înfiinţeze şi să editeze revista electronică *Cetatea lui Bucur*.

Într-adevăr, Artur Silvestri se află acum *în taina Timpului Nemărginit*, rămânând pentru toţi cei care l-am cunoscut un simbol – alături de marile personalităţi ale românilor şi ale spiritualităţii universale – demn de urmat.

Personalitatea şi opera sa par să fie *„o muzică de acord enigmatic ori de încuviinţare de pean, bătând ritm greu, ritualic, ca de oaste a Ţării pornită la Reconquista”*[13].

Spiritual şi ca un ***simbol peste veşnicie***, **Artur Silvestri rămâne PREŞEDINTELE DE ONOARE al LIGII SCRIITORILOR şi lumină pentru discipolii săi.**

Notă: Al. Florin Ţene. Poet, critic literar, eseist de factură filosofică, Președintele Ligii Scriitorilor România, a înființat și conduce cenaclul literar *Vasile Sav* din Cluj Napoca, este o prezență foarte activă în presa literară.

Cărţi reprezentative: *Ochi deschis*, *Fuga statuilor*, *Nucul dintre două veacuri* – versuri, *Insula viscolului* – roman, *Vă somez, Domnule Doctor!*, *Ziua a şaptea după Artur.*

[13] *Ibidem*, p. 6.

Dan Brudaşcu

Îmi este, totuşi, greu să accept că Artur Silvestri priveşte de sus cum cade zăpada, dar şi nenorocul peste ţara sa

Cât de repede trece timpul! Ca un şmecher ce preferă să treacă neobservat, spre a nu da socoteală nimănui. Acest an scurs fără Artur Silvestri a fost mai sărac, cel puţin din punct de vedere spiritual. A fost, în acelaşi timp, un an al marilor convulsiuni sociale.

Din acest punct de vedere, e mai bine că Artur nu e printre noi. El, cu spiritul său justiţiar, nu ar fi putut tolera astfel de fapte, care aruncă cu cel puţin 20 de ani înapoi acest popor nefericit şi urmărit de ghinioane.

Pentru că, în loc să ne pregătim pentru o viaţă a normalităţii, de tip european, inclusiv sub aspectul standardelor şi condiţiilor de trai, pentru toţi locuitorii acestei ţări, nu doar pentru baronii şi micimanii unor triburi politice, noi revenim la sărăcie (lucie, pentru majoritatea locuitorilor acestei ţări), frig şi teroare (la

fel ca înainte de 1989), dar şi la dictatură, domnia bunului plac şi a abuzurilor nesfârşite.

Artur Silvestri a făcut parte din casta acelor puţini care au acţionat pentru slujirea fără condiţii a neamului său. Cu orice preţ. Inclusiv cu preţul propriei sale vieţi. De aceea, este mai mult decât firesc să deplângem grăbita şi neaşteptata lui plecare, acum, când mai erau atât de multe lucruri fundamentale de făcut, iar el era atât de util şi necesar poporului din care s-a născut.

Eu l-am întâlnit o singură dată, în redacţia revistei *Luceafărul*. Era în compania unui alt om extrem de drag inimii mele, cu care am ajuns mai târziu coleg de idealuri, patriotul, senatorul şi omul de cultură Mihai Ungheanu.

La ora la care scriu aceste rânduri şi maestrul Ungheanu s-a transferat în Senatul cerului, pentru că şi acolo e nevoie de bunătatea şi inteligenţa lui excepţionale. Sunt convins că s-a întâlnit acolo cu Artur Silvestri şi au reluat colaborarea lor de odinioară. Pentru că, atunci când i-am întâlnit, păreau extrem de apropiaţi şi cu calde sentimente de preţuire reciprocă.

Ulterior, am colaborat cu maestrul Silvestri, dând curs tuturor invitaţiilor ce mi-a adresat. Am schimbat sute de mesaje pe diferite teme, pe care, dacă aş fi avut o minimă inteligenţă şi le-aş fi salvat, astăzi le-aş fi putut include într-o carte consacrată iubirii de patrie şi de cuvânt.

Artur Silvestri a fost un mare risipitor. Cu o ştiinţă rară, el îşi atrăgea şi cunoscuţii sau prietenii în această aventură a dăruirii dezinteresate.

Comparativ cu alte vremuri, demersurile lui capătă o semnificaţie şi importanţă cu totul aparte.

Mi-este totuşi greu să accept că Artur Silvestri priveşte de sus cum cade zăpada, dar şi nenorocul peste ţara lui. El, un justiţiar autentic, cred că se frământă şi acolo, în Cer, şi plânge, cu lacrimi de foc, nenorocul şi nefericirea de care noi, românii, nu pare c-am avea şanse să scăpăm curând.

Dragă şi iubite maestre, ne e mult dor de tine, de cuvântul tău înţelept şi de faptele tale dezinteresate, dăruite ţării şi neamului tău. Fie-ţi amintirea veşnică şi somnul lin!

Cu pioasă aducere – aminte,
17 decembrie 2009

Notă: **Dan Brudaşcu**, profesor universitar doctor, jurnalist, scriitor, poet, traducător, istoric, editor, Director al Casei municipale de cultură Cluj Napoca; a publicat peste 90 de cărţi: dicţionare, biografii, traduceri, articole, proză, poezie etc.

Cărţi reprezentative: *Goga şi criticii săi*, *Degetele timpului* (poezie), *Paradoxurile francmasoneriei*.

Vasile Andru

Revelația **Artur Silvestri**

A gestiona o legendă

Mariana Brăescu Silvestri este o scriitoare retrasă în umbra urnei misiuni: să gestioneze o legendă, s-o statueze, s-o învăpăieze. Şi face acest lucru cu dăruire, dar şi cu har.

Artur Silvestri a plantat doar germenul legendei sale, a ridicat doar eşafodajul, atât i-a îngăduit viaţa curmată timpuriu. Aşadar, cristalizarea legendei, acreditarea ei, este o lucrare preluată de Mariana Brăescu Silvestri. E al doilea an de când face acest lucru. În acest interval de timp, scurs de la moartea lui Artur Silvestri, nu ştiu dacă dânsa a lucrat şi la propriile ei scrieri, nu ştiu dacă a scris şi pagini personale. Vedem doar că este absorbită să continue proiectele culturale ale soţului, să dezvolte altele noi, legându-le toate de **legenda Artur Silvestri**.

Structural, Mariana Brăescu Silvestri este orientată spre o existenţă idealistă. De aceea, demersul ei „misionar" îi reuşeşte. Are, cred, şi resurse materiale.

Este cazul deosebit când resursele materiale nu au produs înrobire sufletească, ci elanuri spirituale. Ea dă cea mai bună întrebuinţare unei agonisiri importante, transformând-o în cultură, în prilejuri duhovniceşti. Acţiunea are şi o motivaţie subiectivă, orientată spre cultivarea posterităţii soţului; dar este şi mecenat artistic. Mariana Brăescu Silvestri publică lucrările soţului, în ediţii frumoase; reeditează, dar mai ales îngrijeşte ineditele. În acelaşi timp, ea finanţează proiecte literare culturale, subvenţionează carte didactică, face donaţii mari de carte la biblioteci.

Este cazul excepţional când cineva ştie să „gestioneze“ un mit, să poleiască un blazon. Lucrul trebuie evidenţiat, mai ales în contextul în care românii sunt în genere indiferenţi şi neeficienţi la gestionarea miturilor noastre vechi şi la acreditarea altora noi. Capacitatea de a propulsa un mit (mitul fiind o variantă mai durabilă a brand-ului) ţine şi de strategie, de inteligenţă afectivă şi, ziceam, de har.

Remember **Artur Silvestri**

Sunt coleg de generaţie cu Artur Silvestri.

Ne-am cunoscut în perioada când dânsul era cronicar literar la revista *Luceafărul*. Ne întâlneam frecvent (în perioada 1975-1988) la redacţia revistei la care eu colaboram cu proză şi eseu. M-am apropiat de el când a publicat două recenzii la cărţile mele. Era un critic bun, îmi aprecia mai ales romanul istoric *Noap-*

tea împăratului şi filonul religios din unele proze ale mele. Nu agrea prozele mele „textualiste” şi a scris cu severitate despre „inovaţiile” mele; eram foarte juni amândoi pe atunci, îmi plăcea să fiu contestat, eram convins că a contesta înseamnă a aprofunda şi, de ce nu, a atrage atenţia asupra unui autor.

În acel interval, la *Luceafărul* m-am apropiat de trei confraţi, toţi trei oameni „cu destin”: Aurel Dragoş Munteanu, Cezar Ivănescu şi Artur Silvestri. Toţi trei sunt acum mutaţi la Domnul. La Rai! Părintele Teofil Pârâianu mi-a destăinuit „criteriul” de a întrezări dacă cineva nu a ratat Raiul, aşa că ştiu ce spun.

Pentru mulţi din noi, după 1989 Artur Silvestri a fost o revelaţie. El şi-a exprimat total, cu patos şi vrednicie, opţiunile religioase ortodoxe, pe care le tăinuia sau şi le cenzura în condiţiile prohibiţiei spirituale comuniste. Pentru mulţi, a fost o surpriză. Şi prin scris, şi prin acţiune, el a devenit „misionar”. Fondează *Asociaţia Română pentru Patrimoniu*, premiază mai întâi personalităţi ecleziaste, ierarhi, teologi, scriitori de spiritualitate românească. Este fondator al *Asociaţiei Scriitorilor Creştini din România*, aşadar un ASCOR al scriitorilor, simetric celui al studenţilor.

Păstrând diferenţele de timp şi de prigoană, putem spune că s-a petrecut cu Artur Silvestri ceva asemănător cu răscrucea trăită de Sandu Tudor. În floarea tinereţii, Sandu Tudor (Al. Teodorescu) era un poet frondeur, om cu alură sportivă, teribilist; era şi bogat, avea un aeroplan propriu! Şi apoi, după o răscruce de viaţă, în Sandu Tudor se revelează ascetul, monahul, isihastul. O putem numi convertire, o putem

numi revelaţie. Critica literară a vremii a privit cu neîncredere şi cu ironie această turnură la Sandu Tudor. G. Călinescu s-a exprimat mefient şi ironic despre ortodoxismul lui Sandu Tudor.

Interesant de urmărit paralelismul între Artur Silvestri şi „paradigma" Sandu Tudor. Şi-n cazul lui Silvestri, critica snoabă din Bucureşti a fost mefientă şi ironică referitor la dominanta ortodoxă a scrierilor şi a acţiunilor sale după '90.

Ultimele cărţi primite de la Artur Silvestri au fost *Modelul Omului Mare* şi *Secretul Rugului Aprins*. Mi le-a trimis printr-un curier sau mesager, pentru că după '90 nu ne-am întâlnit, eu aveam propriul meu „canon" scriitoricesc şi isihast, care mă absorbea total, iar uneori lungi perioade lipseam din ţară, eu trăind în două patrii alternative. De aceea, zic, îmi trimitea cărţile.

Modelul Omului Mare este o cercetare vie despre mitropolitul Antonie Plămădeală, cărturar şi luminat al vremii noastre. Am fost şi eu legat sufleteşte de Antonie Plămădeală, ierarhul şi autorul romanului *Trei ceasuri în iad*, pentru care i-am şi făcut intrarea în Uniunea Scriitorilor, când eram şeful secţiei de proză la Bucureşti. Artur Silvestri pune în lumină această mare personalitate a culturii, nu doar a cultului. Reeditarea acestei cărţi, acum, la 5 ani de la mutarea lui Antonie la Domnul, este, cred, o urgenţă.

Secretul Rugului Aprins, altă scriere a lui Artur Silvestri, este o suită de mărturii şi documente de o valoare excepţională. Care e „secretul" Rugului Aprins? Unul istoric, întâi: acest grup contemplativ nu s-a născut la Mânăstirea Antim, cum se ştia, ci s-a

născut la Cernăuţi, în august 1943, când Mitropolitul Bucovinei, Tit Simedrea (după cum se știe, unchi al lui Artur Silvestri), a organizat acolo prima tabără isihastă (şase zile de priveghere, de reculegere), întrunindu-se acolo Sandu Tudor, Benedict Ghiuş, Constantin Noica, Anton Dumitriu ş.a. Acolo s-a născut ideea constituirii cercului *Rugul Aprins*, artizanul său tainic fiind Tit Simedrea. Cartea lui Artur Silvestri, suită de mărturii polifonice, revelează personalitatea harismatică a lui Tit Simedrea.

În final, semnalez o monografie despre Artur Silvestri scrisă magistral de Cleopatra Lorinţiu. Are ca subtitlu *Vocaţia Căii singuratice*. Epitetul „singuratic" s-ar traduce aici prin „singular, insolit", dar şi prin „monahicesc, ascetic". Trăsături pe care Artur Silvestri le exprimă remarcabil prin scrisul său şi prin opţiunile sale spirituale.

Notă: Vasile Andru, scriitor de factură predominant religioasă, membru al Uniunii Scriitorilor din România, profesor la Facultatea de jurnalism, prozator, eseist, cercetător și istoric al religiilor lumii, practicant și inițiator de grupuri de practică religioasă, autor a peste 25 de cărți, dintre care amintim: *Noaptea împăratului, În căutarea raiului promis. Mistici din Carpați, Viață și semne, Terapia destinului, Yaatra, jurnal în India, Istorie și taină la Sf. Munte Athos, Psihoterapie isihastă.*

Elvira Irşai

Un om profund, ataşat valorilor familiale, tradiției

Recitesc cuvintele scrise de Artur Silvestri *despre pomenire*, prefaţa la cartea sa *Memoria ca un concert baroc*, şi mă întreb în ce măsură pot fi considerate ca un presentiment: *„în viaţa noastră prea firavă ce se desparte cu doar o clipă de nevăzut, rămân, la drept vorbind, doar urma ce lăsăm şi pomenirea ce o facem, cui ne simţim datori”*[14]. Sunt scrise în septembrie 2004, de ziua Înălţării Sfintei Cruci.

Au trecut puţini ani de la prima noastră întâlnire şi iată-mă vorbind despre el la timpul trecut. 2004 este anul în care l-am cunoscut, la început de vară. Să fi fost întâmplarea? Lucram ca redactor la emisiunea *Identităţi* a Televiziunii Române. Eram preocupată de mai mulţi ani de comunităţile etnice şi de personalităţile care s-au născut în mijlocul acestora. La drept

[14] Artur Silvestri, *Memoria ca un concert baroc*, vol. I, *Povestiri reale şi imaginare din Lumea de Nicăieri*, Editura CARPATHIA Press, Bucureşti, 2004, p. 4.

vorbind, migraţia popoarelor de aici, din Balcani, de-a lungul istoriei, m-a fascinat. Mă tot întrebam cine suntem, care ne sunt adevăratele rădăcini.

Despre Artur Silvestri, în calitatea Domniei Sale de critic literar şi istoric al civilizaţiilor, auzisem, dar fără să fi avut ocazia de a-l fi cunoscut. I-am întâlnit apoi numele în revista *CASA Lux*, ca semnatar al unor articole despre imobiliare şi m-a frapat rezonanţa, puţin străină, a numelui său. Am telefonat, m-am prezentat şi am explicat motivul pentru care îl deranjez. Crezusem că se trăgea din neam de italieni, după nume. Mi-a explicat că mă înşel şi este urmaşul unei familii mixte de macedoneni şi români. A acceptat propunerea mea de participare la emisiune. Aşa ne-am întâlnit. Mi-a părut a fi uşor circumspect, interiorizat, modest şi foarte primitor. După primele tatonări reciproce ne-am descoperit multe puncte comune şi discuţia noastră s-a extins mult, trecând uşor de la un subiect la altul. Aşa s-au născut cele două episoade ale filmului intitulat *În căutarea rădăcinilor*, din care a avut amabilitatea să publice fragmente în cartea *Nu suntem singuri*.[15]

Am descoperit, prin conversaţiile noastre, un om profund, ataşat de valorile familiale, de strămoşii veniţi de undeva dinspre munţii Pindului şi de urmaşii lui Iancu Jianu, pe linie paternă. Se pare că bunica lui, Maria, a constituit pentru el un model. Mi-a povestit cu dragoste despre caracterul ei desăvârşit şi hotărât, despre bunătatea şi înţelepciunea de care a dat dovadă

[15] *«Nu suntem singuri!» Şapte convorbiri de azi şi două de altădată*, Ed. CARPATHIA Press, Bucureşti, 2006.

în momente hotărâtoare dar şi despre credinţa în cele sfinte. În timp, Artur Silvestri a devenit şi el religios, odată cu sedimentarea convingerilor intelectuale. Era mândru de înrudirea sa, pe linie paternă, cu Tit Simedrea, Mitropolit al Bucovinei, despre care mi-a vorbit mult. Mi-a vorbit, de asemenea, de întâlnirea de prin 1968 cu „domnul Dinu" şi cu minunata sa bibliotecă, de undeva prin sudul Italiei. Arheologul Dinu Adameşteanu a fost unul dintre *oamenii învăţaţi*, dintre *oamenii mari* care l-au ajutat să-şi găsească drumul în viaţă, să-şi îndeplinească destinul de intelectual. Au urmat alţi *oameni mari* pe care i-a cunoscut în diferite momente ale vieţii: Mircea Eliade – mi-a arătat corespondenţa pe care au purtat-o –, minunatul său ghid prin Paris, pictorul Ioan C. Mirea, pe care l-a întâlnit în 1971, Cioran, Traian Filip, doamna Zoe Buşulenga şi atâţia alţii despre care a povestit cu nostalgie în cărţile sale de mai târziu.

Artur Silvestri spunea că a fost mereu atras de societatea celor vârstnici şi mai puţin de cei de o vârstă cu el. Probabil că uimirea din copilărie faţă de *oamenii învăţaţi*, admiraţia faţă de cei cu prestanţă şi stil, relicve ale altor vremuri, ale moşilor şi strămoşilor noştri, l-au făcut să preţuiască adevăratele calităţi umane, adevăratele valori, pe care mai târziu le-a luat drept model. Avea sentimentul că numai în societatea lor învaţă cu adevărat ceva valoros. Şi din acest punct de vedere a fost un om norocos pentru că a prins vremea multor *oameni mari şi învăţaţi*.

Putem spune oare acest lucru şi astăzi? Artur Silvestri îmi vorbea cu mare durere despre această uitare deliberată căreia îi căzuseră victime şi Ioan C. Mirea

şi Dinu Adameşteanu, Traian Filip şi mai toţi oamenii mari, de cultură. Din păcate suntem doar biete făpturi efemere prin spaţiu şi timp. Important este ce mai rămâne după noi. Artur Silvestri a încercat să oprească, prin opera sa, *clipa*, şi să o fixeze, undeva, pentru urmaşi, având convingerea că toate cărţile sale, dar şi altele, vor fi citite şi *„vor face bine cuiva, cândva, într-un loc oarecare de pe pământ”*.

Îmi scria într-una din scrisori: *„Şi eu, ca şi Domnia Voastră, mă străduiesc să fac – în tăcere şi la adăpost de zgomotele lumii dezlănţuite – partea mea de bine, fără să spun decât puţin – şi uneori chiar deloc – din ceea ce fac şi nici dacă îmi este uşor sau greu, căci ştiu, aşa cum bine ştiţi, că unicul nostru criteriu este Fapta Bună; iar pe aceasta o ştie Dumnezeu, căci nu există un alt Judecător. El ne va ajuta să ducem înainte, şi cu folos, dorinţa noastră de a înfăptui şi a lăsa o urmă, o povaţă sau o îndrumare ce poate că va fi un reazem cândva, cui va avea nevoie: însetatului, flămândului, deznădăjduitului sau celor umiliţi şi obidiţi.”*

Artur Silvestri credea în misterele vieţii pe care încerca – de altfel ca şi noi, ceilalţi – să le descifreze.

Ce este viaţa, destinul sau moartea? Am discutat mult cu el despre diferitele întâmplări misterioase din vieţile noastre, despre o eventuală lume paralelă, ideatică. Credeam amândoi că nimic nu este întâmplător şi că în toate există un tâlc ascuns pe care încercăm să-l desluşim. Când a ajuns la vârsta înţelepciunii, a continuat să caute în miezul lucrurilor şi a dorit să împărtăşească şi altora din ceea ce aflase. A făcut-o frumos, cu discreţie şi dăruire.

Artur Silvestri mi-a vorbit despre ceea ce iubea şi preţuia: familia, sănătatea mamei, de care era îngrijorat, mi-a povestit și despre casa de la poalele Ceahlăului, loc încărcat de energii ascunse, despre pierderea câinelui său credincios, despre colecţiile vechi şi valoroase de ziare şi reviste, despre cărţile şi tablourile pe care mi le-a arătat. Era foarte ataşat de corespondenţa vastă cu mari oameni de cultură şi de atâtea alte „comori" care formau universul său.

Ne-am mai întâlnit apoi la Clubul Floreasca din Capitală, cu ocazia acordării *Premiilor Patrimoniului Naţional* din partea ARP, unde gazda primitoare făcea onorurile unei selecte recepţii având câte o vorbă pentru fiecare din cele câteva sute de invitaţi, dar și pachete voluminoase cu diferite cărţi și reviste. Îmi lipsesc astăzi frumoasele scrisori pe care le primeam cu ocazia sărbătorilor, însoţite de ultimele apariţii de carte, cărora atunci nu prea aveam timp să le răspund.

Ne-am întâlnit întâmplător, vara trecută, la un magazin de pe strada Beller şi am schimbat câteva vorbe, printre rafturi, mărturisindu-i că mi-au lipsit conversaţiile noastre. A promis că va încerca să repare, dar nu a mai apucat. Dispariţia sa a fost fulgerătoare; am rămas cu imaginea ultimei întâlniri şi cu neîncrederea că nu îl voi mai revedea. Este fără îndoială undeva, împreună cu cei mulţi pe care i-am cunoscut, preţuit sau iubit.

Să fie oare în acel univers paralel, de aburi, lumină şi vise?

26 mai 2009

Notă: Elvira Irșai, reporter, realizator emisiuni TVR.

Monica Atanasiu

Artur, prietenul de care ne va fi întotdeauna dor...

Ne-am cunoscut cu Artur Silvestri în anul 1994, la Restaurant - Cazino Bucur, unde Mariana Brăescu (mama lui Ingrid, prietena fiului nostru Radu) lansa primul număr al revistei *Bucharest by Night.* În scurt timp, am legat cu Artur și Mariana o prietenie adevărată, atât de strânsă încât, în anul 2000, la căsătoria copiilor Radu și Ingrid, se putea crede că noi i-am adus împreuna și nu că întâlnirea noastră s-a datorat lor. E ceea ce a remarcat Mariana și o credem și noi.

Pentru că prin această căsătorie ne-am și înrudit, ne-am simțit și mai aproape unii de alții; am avut certitudinea că bunul Dumnezeu ne-a adus împreună și ne-am bucurat din plin de această șansă.

Întâlnirile noastre cu Artur erau o relaxare, o tihnă și o voluptoasă dorință de a-l provoca să ne împărtășească din multele informații pe care le avea despre toți și despre toate. Nu conteneam să-l întreb sau să-i cer sfatul, după care îl ascultam cuminte și simțeam satisfacția că am mai lămurit ceva. Ne încânta cu po-

vestiri despre mânăstiri și ctitori, despre un București de altădată, cu case boierești, cu arhitectură frumoasă, ridicate de arhitecți renumiți, oameni de gust rafinat, care nu au dorit să epateze, ci să mărească valoarea patrimoniului național. Artur era, de fapt, dincolo de erudiție, un adevărat patriot, din care cauză se inflama ori de câte ori venea vorba despre oamenii care nu au apreciat și nu au respectat aceste valori, care stricau cu bună știință sau din ignoranță înfățișarea unor imobile de patrimoniu, a unor străzi cu istorie, a Bucureștiului, în general.

Într-o duminică petrecută ca de obicei împreună cu copiii și nepoatele, Artur ne-a cerut îngăduința să decalăm puțin programul deja stabilit și ne-a dus la Mânăstirea Darvari, o minunăție pe care nu am știut-o și nu aș fi ghicit-o în mijlocul Capitalei.

De câte ori ne pregătea câte o surpriză plăcută, ne privea șugubăț și, când îl copleșeam cu mulțumirile noastre pentru ceea ce ne-a mai arătat sau ne-a dezvăluit, spunea simplu: *„Nu-i așa că merita?”*

Am avut bucuria (eu și soțul meu) să plecăm împreună cu Artur și Mariana și să petrecem zile minunate în stațiunea Albena din Bulgaria. Pe litoralul bulgar am vizitat Balcic și Varna, am fost pe plajă la Nisipurile de Aur și ne-am propus să revenim, ceea ce am și făcut.

Pentru că, mergând în Bulgaria, spre Albena, treceam mereu Dunărea cu bacul la Călărași, Artur și-a făcut prieteni toți câinii de la îmbarcarea pe bac și nu uita să-și ia provizii și să-i hrănească; pe malul mării, seara, hrănea cu pâine și cu boabe porumbeii și albatroșii. El iubea foarte mult animalele, păsările și era

foarte iritat de cei ce răneau cu răutate ființele acestea fără ajutor.

Era emoționant să vezi cum se bucura Artur copilărește de confortul simplu, de atmosfera liniștită în care nu ne agresau „fițe" sau muzică de prost gust dată la tonalitate insuportabilă, cum aprecia abilitatea vecinilor bulgari de a-și atrage turiștii. Ceea ce m-a impresionat cel mai mult fost că am realizat că nu locul era important, ci modul cum Artur știa să prețuiască lucrurile. Eram uimită cum se impunea fără efort, cum știa să-și atragă oamenii, chiar personalul de serviciu din micile restaurante, oameni care deja îl recunoșteau și îl serveau cu respect.

Au fost clipe minunate și nu încetez să regret că nu se vor mai repeta. A fost timpul când, dincolo de tema scriitorului, impresionat de locuri și ființe – oameni, păsări, animale – Artur a scris o carte încântătoare[16], pe care o citesc și recitesc cu multă emoție.

În vara anului 2008 am avut plăcerea să-i întâlnesc pe Mariana și pe Artur în sudul Franței, ocazie de a admira împreuna multe obiecte de artă create cu trudă și dragoste de artiști necunoscuți, pe care urmașii au știut să le păstreze și să le prețuiască cum se cuvine. Era o temă pe care Artur o aducea mereu în discuție din cauza mâhnirii că noi, românii, nu ne comportăm la fel. Avea o sensibilitate deosebită la tot ceea ce era frumos și avea multe reproșuri spuse sau nespuse la tot ceea ce-l rănea prin indiferența față de

[16] Artur Silvestri, *Perpetuum mobile. Piese improvizate pentru violoncel și oboi*, Editura CARPATHIA Press, București, ediția I, 2005, ediția a II-a, 2009.

frumos sau prin urâțirea voită a unor opere.

De altfel, când se întorceau ei sau noi din călătoriile în țări străine, ne întâlneam, povesteam și comentam cu regret faptul că nu se respectă și la noi tradițiile, valorile istorice și culturale, că înțelesul libertății dorite de noi a rămas atât de diferit de realitate.

Nu pot să nu amintesc despre gentilețea lui Artur, care îi venea de undeva din interior, din sine, despre mulțumirea care i se citea pe chip când îți făcea o bucurie, despre răbdarea îngerească cu care îți asculta păsurile și căuta să-ți dea cele mai bune sfaturi.

Artur a fost omul cu care era minunat să-ți creezi tabieturi și acesta este un motiv în plus ca să-i simțim lipsa atât de mult! De multe ori, duminica sau în zile cu semnificație deosebită în familie, sărbători, prânzeam cu întreaga familie în oraș, după care Mariana spunea: *„Cafeaua se bea la noi”*. Ne adunam la ei acasă și Artur pregătea meticulos cafeaua – cu sau fără lapte, după preferința fiecăruia –, apoi ne retrăgeam în biroul lui și acolo, prin fum de țigarete dezbăteam tot felul de probleme. Pentru soțul meu, Dan Atanasiu, avea întotdeauna la păstrare o țigaretă de foi, marca lui preferată. Întâlnirile noastre se transformau în adevărate cenacluri, în care plutea parfumul cafelei pe care Artur o pregătea cu atât dichis și din care se trata cu plăcere de mai multe ori pe zi.Eram, de cele mai multe ori, pe aceeași lungime de undă, mai ales când vorbeam despre obiceiuri de demult și de azi, despre oameni și fapte de ieri și de azi, despre ceea ce trebuie făcut pentru recivilizarea noastră. Vreau să spun că, atât eu cât și soțul meu, nu pregetam să ne întâlnim cu Artur și că ne lipsesc teribil

aceste discuții cu un om ce a dovedit profunde cunoștințe, un fler deosebit în modul de desfășurare a unor evenimente ce aveau să vină și care era de o delicatețe fără margini.

Îmi amintesc un revelion petrecut cu Mariana și Artur, la ei acasă când, după venirea Noului An, am stat la discuții până dimineața, în timp ce afară, prin fereastră se vedea o imagine încântătoare, cu fulgi de zăpadă ce cădeau pe un copac luminat! Am făcut mai multe fotografii și, astăzi, le privesc cu plăcere dar și cu regretul că astfel de clipe nu se vor mai repeta.

În lunile septembrie și octombrie 2008 ne-am tot văzut cu ocazia venirii în țară a unor rude din Franța, pe care le-am plimbat prin centrul istoric al Capitalei și pe Calea Victoriei, comentând împreună cele văzute și primind informații valoroase de la Artur, care era un expert în probleme imobiliare. Avem fotografii de la acea întâlnire, dar, în scris, ea a rămas în albumul lui Artur *Frumusețea lumii cunoscute. Zile de neuitat*, jurnalul acelor ultime zile fericite ale lui, publicat postum de Mariana[17].

Eram impresionați mereu cât de profund privea Artur toate aspectele din domeniul imobiliar, cât de mult studiase și cât de informat era și, mai ales, câtă dreptate s-a dovedit a avea în multe prognoze pe care le făcea. Astăzi, dacă ar mai fi cu noi, ar avea trista satisfacție să constate câtă dreptate a avut în multele sfaturi prin care avertiza asupra urmărilor inevitabile ale excesului de creditare și de creștere a prețurilor în imobiliare, fie ca invitat la diferite televiziuni, fie în

[17] Editura CARPATHIA Press, București, 2009.

articole din diverse publicații sau în cărțile sale pe teme imobiliare.

Artur iubea cărțile și dorea ca oamenii să citească, de aceea ne vorbea cu bucurie despre donațiile de carte pe care le-a făcut și le-a încurajat, personal sau prin Asociația *Biblioteci pentru sate*.

Am citit și citesc din cărțile scrise de el, citesc articole apărute în revistele electronice din *Rețeaua culturală ARP* și-mi dau seama că tot ceea ce a creat cu dragoste, cu generozitate și cu talent este apreciat de cei care l-au cunoscut cu adevărat, fie personal, fie numai prin scris. Mă bucur că este așa și mă minunez de cât de modest a știut să fie!

Ne lipsește și o să ne fie mereu dor de el, însă avem satisfacția că am petrecut un timp împreună și că memoria îl va păstra alături de noi așa cum l-am cunoscut și îndrăgit.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

3 ianuarie 2009

Notă: Monica Atanasiu, avocat și soțul,
Dan Atanasiu, om de afaceri, Pitești.

Mariana Gurza

Nu cred că mai există altcineva ca **Artur Silvestri**

„În zilele ce ni s-au dat, când majoritatea zdrobitoare şi sufocantă este atât de puţin aşezată, fiind mai mult imagine decât conţinut, a crede că aproape totul – sau chiar totul! – se alcătuieşte în acest fel e o reacţie obişnuită. De fapt, a nu fi aşa nu-i nicidecum un excepţionalism, ci o normalitate în norma dată de tipar, o expresie a Naturii. Uitaţi-vă la vietăţile din natură care, întotdeauna, fac ceea ce li s-a spus să facă, mişcându-se după un tipar neclătinat: ele nu mint, nu înşeală, nu au gânduri oculte şi nu «închipuie bezmetic» fiindcă nu pot: ar fi contrar însăşi formulei lor de a exista. Omul doar le face pe toate acestea şi le face cu încredinţarea că aşa trebuie să fie: şi greşeşte. Dar poate că acesta este şi scopul lui final" – Artur Silvestri.

Am simţit nevoia să-l citez pe mentorul meu, omul care mi-a adus lumina, cel care mi-a arătat plin de bunătate taina lumii cu frumuseţile ei. Un OM darnic, mărinimos, bun cu cei care meritau, indiferent faţă de cei meschini, iubitor de natură, prieten al ne-

cuvântătoarelor.

Am fost martoră în noapte, de la distanța internetului, cum *trudea* pentru binele Neamului Românesc, pentru trezirea conştiinţelor adormite. Oare câţi ştiu că doar dânsul, singur, se ocupa la început de *florile* sale? O muncă titanică care a dat rod!

Îmi amintesc cum mi-a dăruit *Patericul românesc*, o carte care m-a schimbat mult simţind-o aşa cum mi-a fost prezentată:

„Este o lectură interesantă, stranie şi categoric folositoare fie şi numai prin aceea că se văd mai bine oameni din altă dimensiune, despre care au ştiut puţini şi au vorbit şi mai puţini la vremea când erau pe Pământ. Despre aceştia se vorbeşte astăzi şi mai puţin dar cred că important ar fi să nu fie uitaţi. Iar dacă vor fi uitaţi, nu ei pierd ceva esenţial ci mulţimile care îşi imaginează că nu mai este nevoie de ei. Din acest punct de vedere, conservarea lecţiei sapienţiale a Pr. Adrian Făgeţeanu o veţi înţelege şi mai bine în aspectul ei de act eroic şi de ripostă la contemporanitatea depravată."

Artur Silvestri va rămâne în conştiinţa colectivă ca un mare iniţiator cultural, fondator al multor reviste, sufletul viu ce a animat o mare de oameni. A creat cel mai mare grup de presa online românesc.

Era preocupat de a-mi găsi un loc în colectivele construite cu mari scriitori. Nu mă simţeam sigură pe mine şi în final am acceptat cooptarea mea ca editor delegat la *Abecedar de cuget românesc*.

„Mă gândeam că să mă apuc de mâine să definitivez şi programul Abecedar de cuget românesc *şi dacă aveţi vreme să încercăm să îi dăm un contur,*

făcând un sfat pe aceste teme. Nu este presant, bine-înţeles, dar cred că ar merita să existe şi acest tip de documentar, mai ales pentru românii din lume, care nu au la îndemână hrana spiritului şi sunt departe de «Locul» ce îi ţine în fiinţă…

Mă impresionează, şi sunt recunoscător, pentru că vreţi să aduceţi ceva la vederea celorlalţi, gând bun, de jertfelnicie. Acum v-aş spune că puteţi.

Destul de mult din ce am primit mai recent s-ar putea include în documentarul Abecedar de cuget românesc *pe care, dacă l-am putea face public într-un interval rezonabil, ar fi foarte de folos mai ales pentru «românii din părţile de Afară», unde există voinţă şi năzuinţă către Tradiţie, însă puţin material. Dar şi pentru cei «Dinlăuntru», unde legăturile cu rădăcina sunt firave şi adeseori întrerupte. Iar dacă veţi încuviinţa această idee, aş ruga să îngăduiţi să se pomenească efortul ce aţi făcut."* – Artur Silvestri.

Avem nevoie de o „hrană a spiritului" şi Artur Silvestri a înţeles acest lucru. Într-o lume în care criza morală se adânceşte, dânsul a vrut să ne pregătească pentru suflet.

Amintirea şi cuvintele de folos ale marilor oameni s-au dorit a fi regăsite într-un *Abecedar sufletesc* al fiecăruia dintre noi. Destinul unei naţii depinde de tenacitatea noastră, de a crede în valorile străbune.

„Neamurile au un destin ascuns în Dumnezeu. Când îşi urmează destinul, au apărarea lui Dumnezeu. Când şi-l trădează, să se gătească de pedeapsă!" (Pr. Arsenie Boca)

Nu cred să mai existe altcineva ca Artur Silvestri! Ceea ce a creat va dăinui!

Ne-a învăţat să rezistăm indiferent ce va veni peste noi. A întărit şi mai mult credinţa ortodoxă prin cărţile şi publicaţiile sale.

Ne-a învăţat să fim demni. Să avem doar frică de Dumnezeu! Ne-a învăţat să-L strigăm şi să biruim aşa cum şi el „a biruit“ prin tot ceea ce a făcut şi ne-a lăsat moştenire.

Notă: Mariana Gurza, jurnalistă, prozatoare, poetă dominată de un puternic simțământ religios, închină scrierile sale, atât lirice cât şi eseistice, puterii divine, patriei şi întregii lumi.

Volume de versuri: *Gânduri nocturne, Nevoia de a sfida tăcerea, Lumini şi umbre, Ultimul strigăt.*

Proză: *Destine umbrite*, 2008.

Teofil Răchiţeanu

Artur Silvestri – un critic onest, un generos şi un entuziast

Mi se pare dureros de nedrept că Artur Silvestri nu mai e, fizic, printre noi. Zic fizic, pentru că în sufletul meu el va continua să fie atâta timp cât Dumnezeu va îngădui ca eu să fiu. L-am cunoscut fără să-l fi cunoscut, adică niciodată faţă către faţă nu ne-am văzut, nu că nu am fi vrut, ci datorită unor *bariere geografice* care, iată, s-au dovedit a fi insurmontabile…

Era prin anii ’80 ai secolului trecut, eram dascăl, într-un sat uitat de Dumnezeu, în Munţii Apusului, unde mă retrăsesem, dezamăgit de atmosfera sufocantă a vieţii literare de atunci, când îmi era aproape cu neputinţă să-mi tipăresc cărţile. Când reuşeam să-mi tipăresc totuşi câte o carte, aproape că nimeni dintre cei care gestionau atunci treburile literaturii nu mă băga în seamă. În jurul revistelor literare existau, ca şi în vremurile de acum, de altfel, diverse bisericuţe, grupuri de sus-puşi care doar între ei se sprijineau, se publicau şi se autoremunerau. Rar câte cineva din afara lor îşi găsea loc în publicaţiile pe care le condu-

ceau. În izolarea în care trăiam, rareori cineva lua cunoştinţă că eu şi cărţile mele existam. În anul 1986, printr-o împrejurare norocoasă, publicam cea de a treia mea carte de poeme, *Planete de Melancolie*, la, pe atunci, titrata editură Dacia din Cluj-Napoca. Am trimis exemplare din ea la diverse reviste, dar nimeni nu mă băga în seamă. Pe atunci Artur Silvestri făcea cronică literară la *Luceafărul*, o revistă de prestigiu, în care era o onoare să publici. Îi citeam cu mare interes tot ce publica şi-l admiram pentru ideile sale care pe unii atât de mult îi deranjau. Mi-am făcut curaj şi i-am trimis un exemplar din *Planete de Melancolie*, convins, nu ştiu de ce, că o să-i placă poeziile mele. Şi aşa a şi fost. Mi-a citit cartea şi i-a închinat în *Luceafărul* o elogioasă cronică. Nu mă cunoştea, cred că nici nu auzise până atunci de mine şi, de aceea, mare a fost mirarea mea văzând că sunt băgat în seamă.

Artur Silvestri a fost un critic onest, un generos şi un entuziast. Artur Silvestri nu s-a dovedit a fi un critic infatuat, din aceia care îţi dau de înţeles că îţi fac o mare favoare acceptând să te citească (înaintea sa doar Geo Bogza mai scrisese despre mine la modul entuziast în care dânsul o făcuse), ci un om de suflet şi de o exemplară cinste. Spun asta nu pentru că a scris elogios despre mine, ci pentru că a avut generozitatea să se aplece asupra unui anonim ca mine (mă consideram cel mai anonim dintre poeţi), să aibă răbdarea de a mă citi şi de a se exprima onest asupra cărţii mele. Mulţi dintre criticii literari de dinainte de ’89 scriau mai ales despre autorii privilegiaţi ai momentului, deţinători ai unor posturi-cheie în diversele organisme ale culturii şi ale Puterii, de pe urma cărora s-ar

fi putut alege cu un oarecare profit. Nu prea exista, pe vremea aceea, autor care să fi condus o revistă, o editură, o instituţie culturală importantă, ale cărui cărţi chiar proaste fiind să nu fi fost lăudate. Astfel de critici nu se aplecau decât rareori asupra autorilor slab situaţi în ierarhia social-politică a ţării. Ei bine, Artur Silvestri n-a fost dintre aceştia. A fost un critic onest, un generos şi un entuziast şi, oricâte i-ar reproşa unii-alţii, rămân la părerea mea. Nu e de ici-colo ca având putere de decizie în cadrul unei reviste importante, cum era, atunci, *Luceafărul*, să ai în tine largheţea, generozitatea de a întinde şi celui nebăgat în seamă o mână prietenească. Nu numai că a scris elogios despre mine – dânsul credea că şi meritam – dar mi-a şi scris personal, neoficial, încurajându-mă, convingându-mă că nu sunt mai prejos decât atâţia alţii care se lăfăiau în paginile revistelor ca şi când acestea ar fi fost nişte feude proprii. I-am răspuns la scrisoare, dânsul mi-a scris din nou, totdeauna cu multă înţelegere şi cu încredere că pe cerul Poesiei pot avea şi eu o stea. S-a întâmplat apoi, că am schimbat între noi câteva zeci de scrisori. Tot ce-mi scria îmi pica bine la suflet. Doar cu Geo Bogza mai avusesem un aşa lung dialog epistolar. (Sper ca, în viitor, să pot da publicităţii scrisorile primite de la Artur Silvestri, aşa cum cu cele primite de la Geo Bogza deja am făcut-o.)

După evenimentele din Decembrie 1989 legăturile noastre s-au întrerupt o vreme, dar în ultimii ani le-am reluat. Dl. Artur Silvestri s-a arătat interesat de soarta mea şi a cărţilor ce, ulterior, le-am mai scris, bucurându-mă cu atenţia şi aprecierea sa deosebită.

M-a şi făcut premiant al *Asociaţiei Române pentru Patrimoniu*, lucru pentru care îi voi rămâne, cât voi trăi, îndatorat. Ştia că sunt un scriitor materialiceşte sărac şi, de aceea, mi-a trimis deseori, după putinţă, oarecari sume de bani, care au îndulcit de-a binelea mult precara mea existenţă.

Artur Silvestri a fost un om cu idei mari, o personalitate complexă, din stirpea marilor noştri enciclopedişti, de tipul lui Haşdeu, Pârvan sau Eliade. Avea planuri cu bătaie lungă privind cultura şi destinul viitor al atât de nedreptăţitului neam românesc. A fost şi va rămâne, sunt convins, o aleasă conştiinţă a românismului adevărat, pe care l-a promovat atât cât i-au permis împrejurările vremurilor în care i-a fost dat să trăiască. Asta în ciuda tuturor acelora, nu puţini, care, cu vinovată rea credinţă, încercau şi încearcă încă să-l bagatelizeze. Critic literar, poet, prozator (ce capodoperă *Apocalypsis cum figuris*!), istoric, folclorist şi etnolog, ctitor de prestigioase instituţii de cultură, Artur Silvestri merită nu doar recunoştinţa mea, ci şi a tuturor celor care gândim, simţim şi scriem româneşte. În Panteonul românilor iluştri locul său, sunt convins, e unul de primă mărime.

Răchiţele,decembrie 2008.

Notă: Teofil Răchiţeanu, Poet imnic, de substanţă arhaică şi muzicală, eseist, eminescolog; „rapsodul Munţilor Apusului" (Arturi Silvestri).

Cărţi reprezentative: *Somn de voevod*, *Planete de melancolie*, *Elegii sub stele*.

Elena Buică

Era un spirit larg, cu o deosebită forță, tenacitate şi mobilitate intelectuală

S-a împlinit un an, se împlinesc curând doi ani fără mecena culturii româneşti, Artur Silvestri. Parcă ar fi plecat numai un timp, să se întremeze şi să se întoarcă, să-şi vadă de rosturile sale întotdeauna peste *asupra de măsură* adunată pe biroul său.

Şocul cu care am primit vestea fulgerătore în ziua de 30 noiembrie 2008 mi se pare că aparţine domeniului viselor la care nu vreau să revin după ce m-am trezit. Cum să dau crezare unui fapt care mi se pare fără noimă?! Am fost la Ceahlău la comemorarea celor şase luni de la uluitoarea dispariţie, am fost la Mănăstirea Pasărea şi i-am văzut mormântul, cu toate acestea, uit că a dispărut dintre noi, şi parcă tot îl mai aştept. Când deschid computerul, din adâncuri, izvorăşte vag un sentiment că s-ar putea să îmi trimită iarăşi un e-mail. Spiritul lui este atât de viu, încât îi simt prezenţa alături când mă aşez la masa de scris.

Bunul Dumnezeu mi l-a scos în cale într-un moment de cumpănă, pe acest MARE OM de care sufletul meu nu vrea să se despartă. Când am vreo îndoială

în mine, îmi sprijin gândul pe darul primit de la domnia sa, încrederea ce mi-a acordat-o cu mărinimie. Întotdeauna l-am simţit ca pe un prieten, ca pe un frate mai mare, deşi eu număram mai mulţi ani, chiar peste douăzeci.

L-am luat model de urmat în momentele de cumpănă şi mă sprijin pe valorile morale pe care ni le-a lăsat moştenire. Îi simt şi acum arta de a îmbina sobrietatea cu căldura sufletească şi rămâne mereu un puternic exemplu prin sentimentul datoriei, prin uriaşul efort de a crea noi cărţi fundamentale pentru urmaşi, umplând goluri în cultura noastră, prin înţelepciunea cu care lumina urmele strămoşilor, departe de circul saltimbancilor de azi.

Prima stare de spirit numită Artur Silvestri am trăi-o la Ceahlău, locul său mult îndrăgit, unde avea o casă de vacanţă. Acolo am participat la pomenirea sa, când se împlineau şase luni de la plecarea dintre noi.. Ne-a adunat acolo distinsa sa soţie, scriitoarea Mariana Brăescu-Silvestri, care şi-a luat pe umerii săi sarcina de a duce mai departe, în memoria lui, uriaşul său plan de lucru.Acolo a fost evocată monumentala sa personalitate. Avea vocaţia dăruirii fără să aştepte niciun fel de răsplată. De la prima vedere îi simţeai bunătatea. Din tot ce făcea se desprindea gândul bun şi dorinţa de mai bine, de fortificare a spiritualităţii româneşti.

Pentru noi, era foarte importantă dragostea lui pentru cei ce scriu. Înnobila pe toţi cei cu care venea în contact, le dădea curajul de a merge înainte şi insufla dorinţa de autodepăşire, de încredere în forţele proprii. Avea un mod ingenios de a-i ţine aproape pe

cei aflaţi la distanţă.

Datorită puterii de atracţie, nu mai conta distanţa, eu însămi aflându-mă într-o atare situaţie. Veghea cu discreţie uriaşa activitate a scriitorilor români din toate colţurile lumii. Era un spirit deschis, cu un larg orizont, cu o deosebită forţă, tenacitate şi mobilitate intelectuală. Printr-o trudă tenace, a pus pecetea intelectualităţii pe orice a întreprins, a gândit sau a scris.

Scrierile sale, adevărate străfulgerări de idei cu înţelesuri adânci în care binele este înfrăţit cu frumosul, impresionează şi prin densitatea mesajului

A fost un om profund religios. Religia a fost axa scrierilor şi a vieţii sale. Puternica sa credinţă în Cel de Sus ar putea fi interpretarea unui moment deosebit din ziua dedicată ceremonialului religios în localitatea Ceahlău. După două zile de ploaie neîntreruptă, timp de două ore cât a durat slujba de pomenire şi de sfinţire a unei minunate troiţe maramureşene ridicată în memoria sa, cerul a pus stavilă ploii. Poţi zice, adevărat miracol!

Aproape un miracol mi s-a părut şi întâlnirea pe cale tainică de la mormântul său, la Mânăstirea Pasărea. Când am ajuns în apropiere, pe partea dreaptă se întindea un orizont parcă fără sfârşit, dominat de un soare roşu, care făcuse purpurie întreaga zare. Soarele părea că stă în loc să mă aştepte. Lumina aceea de un roşu aprins, ridicându-se de la pământ până la îndepărtate înălţimi, îţi sugera gândul că era inima lui vie, arzând în largul necuprins al zării, făcând legătura între pământ şi slava cerului.

Am avut senzaţia că aceasta era lumina şi căldura calmă a sufletului său şi a învăţăturilor sale lăsate

nouă. Atunci am trăit un sentiment tulburător. Ca o boare în preajma mea, i-am simţit prezenţa vie – aşa cum mi l-am închipuit, fascinant, mare, blând, generos, vorbindu-mi, deşi în realitate nu i-am auzit niciodată glasul – şi văzându-i privirea – deşi nu i-o văzusem niciodată.

Ocrotitor şi protector, parcă mă lua de braţ ca un ghid spiritual, să îmi arate cărări noi şi orizontul învolburat, aşa cum discutasem pe internet despre frumuseţile câmpiei cu imponderabilele ei valori, despre o geografie spirituală a sudului, a Teleormanului, de care eram împreună legaţi prin locul în care am venit pe lume. I-am simţit bunătatea aşa cum am simţit-o de la prima comunicare prin internet. Era o comunicare ce se făcea pe un canal tainic, parcă despicând luminile de umbre. Momentele acelea au înscris o pagină specială în inima mea.

Lângă crucea mormântului său nu starea de plâns m-a stăpânit, aşa cum îmi închipuiam, ca o adevărată descărcare, şi nici cea de revoltă şi neputinţă în faţa nedreptei frângeri a vieţii sale. Am trăit o stare de sfinţenie cu îngeri în preajmă, de supunere în faţa marilor şi tulburătoarelor taine şi a voinţei Domnului.

I-am aşezat florile pe mormânt ca să-i vorbească ele despre recunoştinţa pentru încrederea ce mi-a acordat-o, pentru că mi-a creat sentimentul de apartenenţă la ceva ce va dura în timp şi pentru sprijinul acordat fără să mă cunoască, numai după cum a desluşit din scrierile mele ca aş putea fi *ceva,* să-i spună cât îl preţuiesc şi cât de mult îmi lipseşte, deşi eram sigură că toate acestea le citise demult în sufletul meu.

La plecare, când mi-am luat rămas bun

mângâindu-i crucea şi şoptindu-i din adâncul inimii: *„nu aşa mi-am închipuit întâlnirea noastră”*, m-au învins lacrimile. Şi ele au curs în voia lor tot drumul până acasă, drum parcurs într-o tăcere deplină, semn al profundului respect. Întoarse în interiorul meu, lacrimile continuă să curgă şi acum.

Se împlinesc acum doi ani fără mecena culturii româneşti, Artur Silvestri, şi eu parcă tot mai aştept să dea un semn de viaţă.

Notă: Elena Buică, scriitoare de origine română stabilită în Canada. A început să scrie la 70 de ani, cu o rubrică permanentă în ziarul canadian Observatorul.

Volume publicate: *Crâmpeie de* viaţă (2005), *Gând purtat de dor* (2006), *Prin sita vremii* (2007), *Oglindiri* (2009).:Pe 30 iunie 2009, la comemorarea lui Artur Silvestri de 6 luni, Elena Buică, ţinând în mână ultimul volum publicat, a spus în faţa tuturor scriitorilor adunaţi la pomenire: *„Eu sunt o dovadă vie a faptului că Artur Silvestri reuşea să facă scriitori din oameni care poate nu au scris şi n-ar fi scris niciodată fără el. Niciodată nu am crezut că voi scrie la această vârstă, dar dl. Artur Silvestri m-a îndrumat, m-a încurajat să scriu, să public, în revistele ARP, întâi, apoi în volume şi, iată, astăzi ţin în mână al patrulea volum al meu…”*

Doamna Elena Buică nu uită, când vine din îndepărtata Canadă în România, să meargă la mormântul mentorului ei, să-i ducă o floare şi să aprindă o lumânare, chiar dacă timpul nu îi permite să-şi vadă prietenii sau rudele ori să ajungă la sediul ARP. Aşa am primit, în această vară, un mesaj de la dumneaei şi fotografia recentă la mormântul lui Artur Silvestri la Pasărea, fără ca noi să ştim că a trecut prin Bucureşti…(n.r.).

Cristina Bunea

Omul care mi-a schimbat viața

Ne întâlnim cu oameni care ne schimbă viaţa şi desigur, pe moment, nu ne dăm seama. Mă gândeam de mult să scriu pe acest subiect dar… să încep cu domnul Silvestri… nu aş fi crezut.

Din acest motiv, m-am adunat greu. Mi-a fost jenă să scriu eu despre un scriitor. De acolo de unde este, domnul Silvestri va citi. Dacă mă fac de râs? Posibil, dar va zâmbi, iertându-mă şi apreciindu-mi sinceritatea.

Era 2 iunie 1999, ziua mea de naştere, împlineam 33 de ani. Nu aveam serviciu, nici un ban în buzunar de câteva zile, nu fumasem de câteva zile şi nici o şansă a unei slujbe. Totuşi, am zis să încerc să fiu secretară la o firmă de imobiliare.

Citisem anunţul de angajare, eram convinsă că e o cacealma, dar mi-am zis să încerc. M-am dus pe b-dul. Nicolae Titulescu, unde avea sediul firma, la etajul şapte. Interviurile începeau la 10 dimineaţa şi când am coborât din lift, erau 6-7 persoane care aşteptau.

Am stat pe scări, între etajele şapte şi şase. Pe la orele 15 nu intrasem. *„E o cacealma, sunt sigură”* îmi ziceam. Eram lihnită de foame, de sete, de nefumat. Nici relaţia pe care o aveam atunci nu era pe roze şi pensia mamei era singurul suport. Nimeni nu ştia ce mi se întâmpla. Pe la orele 16 am început s-o iau pe scări în jos căci, nu-i aşa?, nu aveam nici o şansă. Pe la etajul trei au început remuşcările. *„De ce plec şi, dacă plec, unde mă duc? Ce viaţă am de ziua mea? Mai bine mă întorc.”* Am intrat la interviu ultima, pe la orele 17.

O cameră plină de fum de ţigară, în mijlocul camerei, un birou la care stătea un domn impozant cu alură de preot. Să leşin! Fumam prin pori, îi dau CV-ul. Lucrasem numai în presă şi domnul Silvestri, pentru că despre el este vorba, a început a mă întreba despre fiecare loc de muncă. Ce-am făcut, cu cine am lucrat, de ce am plecat, ce salariu. Totul, cu calm şi… pe măsura ce mă întreba, mă linişteam căci era blând şi mă nelinişteam căci prea dura! Aveam emoţii, era un interviu, eram disperată, trebuia să fac faţă. Şi domnul Silvestri suda ţigările şi eu fumam pasiv. Aş fi dat orice pentru o ţigară!

După vreo oră şi jumătate, am clacat. Am început să plâng şi printre sughiţuri i-am spus domnului Silvestri că nu mai pot, era ziua mea, nu aveam nici un orizont, nu fumasem, ce mă tot întreba atâta? Mă angajează sau mă lasă să plec?

Nu cred că s-a speriat dar s-a lăsat pe spate şi trăgând din ţigară mi-a spus că da, mă angajează. Apoi, mi-a întins pachetul cu Kent. M-a lăsat să trag un fum din ţigara mea şi apoi mi-a zis să mă prezint a

doua zi dimineaţă, la orele 10, la acelaşi etaj şapte. M-am ridicat să plec, dar domnul Silvestri a spus: *„Aşteaptă!”* şi mi-a întins 30000 de lei. *„Ia ăştia până îţi revii.”* Foarte greu, după ce a insistat, i-am luat şi am ieşit tot plângând, dar și râzând! Mai târziu am înțeles că așa se petreceau toate interviurile de angajare. Ca să găsească *„pepita aurită”* parcurgea sute de CV-uri, de interviuri atente, migăloase, cu respect și interes pentru calitățile celui care se afla în fața lui.

A doua zi m-am dus, dar secretara mi-a spus să cobor la etajul șase, s-o aştept pe doamna Mariana Brăescu şi să vorbesc cu dânsa. Stupoare! La etajul șase era o redacţie. Mă aşez, două fete de la publicitate îmi explică rapid că e redacţia revistei *CASA Lux* şi că Doamna nu a venit încă. Nu mai înțelegeam nimic. Trebuia să fiu secretară, nu? Aveau secretară la redacţie, care era treaba? Şi m-am lămurit când doamna Mariana Brăescu a venit şi mi-a explicat râzând că… *„m-a furat”*. Domnul Silvestri se dusese seara acasă, îi arătase CV-ul şi, cum Doamna avea nevoie de oameni pentru revista *Practic. Idei pentru casă, grădină și apartament*, părea că pot fi omul potrivit. Apăruseră două numere şi vechea echipă fusese concediată. Aşa a început una dintre cele mai deosebite, una dintre cele mai provocatoare, una dintre cele mai speciale perioade din viaţa mea.

Cât despre cei 30000 de lei? Câteva luni m-am dus la domnul Silvestri cu banii în mână. Nu a vrut cu nici un chip să-i ia. *„Iar vii? Du-te, nu mai veni.”* Şi, la următorul salariu, iar mă duceam.

Acesta a fost primul gest frumos pe care l-am învăţat de la domnul Silvestri. Apoi, discuţiile despre

Biserică, despre Doamna, pe care o adora, şi am pregătit cu dânsul una dintre cărţile-surpriză pe care le-a tipărit pentru a-i arăta preţuirea, apoi a urmat marele succes cu revistele. Atunci am fost numită redactor şef al revistelor *Practic(e)*.

Apoi… firma a fost vândută şi nimic nu a mai fost la fel. Apoi… domnul Silvestri s-a mutat. Definitiv.

Nu am înţeles niciodată de ce, prima carte pe care mi-a dăruit-o, am aşezat-o separat în biblioteca mea, altfel vraişte. Toate cărţile domnului Silvestri sunt, însă, separate, deoparte. Am trăit mereu cu convingerea că trebuie să le găsesc repede, să recitesc repede un pasaj care-mi elucida vreun sens. Erau altfel, domnul Silvestri era altfel şi totul e din noiembrie 2008… altfel.

Notă: Cristina Bunea, jurnalist, fost redactor şef la revistele *Practic în bucătărie*, *Practic. Idei pentru casă şi grădină*, *Draga mea*, editate de trustul de presă *CASA Lux*.

Maia Cristea Vieru

Există vieți a căror intensă ardere îşi trimite dogoarea până departe...

Există vieţi a căror intensă ardere îşi trimite dogoarea până departe, declanşând în sufletele sensibile cele mai adânci sentimente patriotice. Un asemenea om de cultură era Artur Silvestri. El a fost unul dintre acele spirite rare, capabile să-i înflăcăreze pe oameni, să-i apropie pe românii aflaţi pe continente îndepărtate, să-i scoată din starea de deznădejde, să-i facă solidari pentru binele ţării şi al culturii româneşti, să-i atragă alături de acea *Românie Tainică* unde încă dăinuie credinţa şi omenia. Plenar implicat în mari proiecte culturale, realizate în beneficiul tuturor, **Artur Silvestri a fost şi va rămâne un far, unul dintre cele mai minunate modele umane ale acestei epoci**, în care tocmai modelele şi caracterele deosebite lipsesc.

Un e-mail, un telefon, mesaje primite din partea sa aduceau întotdeauna o încurajare, stârneau un interes, un îndemn menit să curme dezbinările. Ceea ce mă uimea era grija şi înţelegerea pe care o avea pentru problemele fiecărui om, cât de modest ar fi fost. Pentru fiecare găsea timp să-i trimită o vorbă, să facă

o apreciere asupra volumelor care-i fuseseră trimise. Naturaleţea, firescul cu care se adresa în scris sau în convorbirile cu semenii săi te puneau pe gânduri, readuceau la credinţă şi meditaţie pe mulţi care uitaseră să mai dedice, fie şi câteva clipe, dialogului cu sine. Răscolitoarele lui cuvinte încărcate de înţelepciune, rar întâlnite astăzi, se bucurau de mult respect.

Am avut corespondenţă şi convorbiri telefonice cu profesorul. Regret că nu am păstrat e-mail-urile care aveau întotdeauna şi menţionarea sfântului zilei din calendarul ortodox. Pentru mine, aflată pe alt continent, avea şi aceasta o importanţă şi o notă care-l singulariza. Cei care au avut şansa de a-l cunoaşte mai de aproape au simţit datoria de a scrie despre omul Silvestri, despre cărţile lui. Atunci când între caracterul celui care scrie şi cărţile lui există o echivalenţă valorică, atunci admiraţia şi preţuirea noastră sunt supreme.

Artur Silvestri a întruchipat întrutotul acest ideal, cărţile sale având sinceritate, adâncime şi credibilitate, iar stilul său avea o notă personală inconfundabilă reverberând *„cerul său sufletesc”*, cum atât de frumos spunea Mariana Brăescu-Silvestri. Pe acest cer apare oglindit **Un om cu o viaţă, un destin de excepţie**, care va dăinui în mintea noastră cu toată aureola pe care i-o conferă propriile lui cărţi şi fapte.

Notă: Maia Cristea-Vieru, scriitoare, eseistă, poetă, născută, stabilită în Canada. **Cărţi reprezentative:** *Sculptura feminină interbelică, Reverberaţii, Euritmii, Endorfine, Vocile Niagarei, Doar baobabul.*

Elisabeta Iosif

Cel ce a fost pentru mine Înțeleptul Cetății

Pe frontispiciul Bibliotecii din Teba, în urmă cu 5000 de ani, au fost înscrise următoarele cuvinte: *Cartea – leac pentru suflete*.

Dacă ne ridicăm la alt nivel de înţelegere, cartea e simbolul Universului, iar Universul este o imensă carte ce reprezintă Revelaţia şi, prin extensie, manifestarea sa la nivelul omului, inteligenţa sa individuală.

O carte de *Convorbiri*, care să cuprindă şi o astfel de înţelepciune, se gândea Artur Silvestri să construim împreună, încă din 2004. O carte deschisă, care să includă inteligenţa şi geniul neamului. Scrisă din inimă, o carte deschisă îi dă posibilitatea celui care o citeşte să-i descopere înţelesul. Pentru că ea îi dă la iveală scriitorului gândurile şi sentimentele.

Acest gând venea de la faptul că la 50 de ani îmi dăruise o *oră de convorbiri* în ciclul *Înţelepţii Cetăţii*, un program iniţiat de mine, ca realizator, la Radio România Cultural. Profesorul, specialistul în istoria civilizaţiilor, managerul cultural al unor trusturi edito-

riale (atunci numai *CARPATHIA Press*), scriitorul care cunoscuse atâtea personalităţi româneşti şi universale avea însă mult mai multe de spus.

„Ce-ar fi să lucrăm la o carte de Convorbiri*?”* mi-a propus într-o zi, iar eu i-am mulţumit pentru faptul că mi-a acordat onoarea de-ai pune întrebări într-o astfel de convorbire (nu numai pentru că era un drept şi prin profesie, dar îl simţeam aproape, ca pe un prieten adevărat al celor care creează). Şi câte lucruri mai trebuie povestite şi orânduite de o personalitate înconjurată de cărţi, scriind până la 4 dimineaţa!

După ce am pregătit totul (era o grea sarcină) şi a cugetat câtva timp, în septembrie 2004 m-a chemat şi mi-a spus: *„Cred că e prea devreme. O carte de convorbiri se face mult mai târziu, la altă vârstă.”*

Mi-am amintit un aforism *Asupra înţelepciunii în viaţă* a lui Artur Schopenhauer: *„superioritatea intelectuală îşi arată preponderenţa în conversaţie de la 40 de ani înainte”*. A fost de neclintit în hotărârea luată. Mai avea multe proiecte de realizat, printre care şi cele 18 (atunci) reviste de cultură on-line.

În scurt timp, dorinţa de a uni scriitorii români, oriunde s-ar afla ei (conversând şi prin reviste cu toată lumea literară) a fost îmbrăţişată de noi toţi, colaborând, lăsându-i fiecăruia posibilitatea de a crea. Este un privilegiu rar întâlnit.

Pentru mine a fost mai mult decât atât. A fost un alt început.

A fost şi un impuls de a continua să scriu literatură. A fost o încurajare de a învăţa să comunic prin idei cu ceilalţi, pe internet, un iniţiator de şcoală nouă, de dezbateri literare şi mă gândesc acum la câte idei

valoroase s-au strâns, de exemplu comentând *Romanul minimalist*.

Un autor grec spunea că *trei sunt puterile lumii: mintea, tăria şi norocul*. Aş putea spune că am avut norocul de a înfrunta unele greutăţi în momente cheie, având alături de mine o personalitate de necontestat. Aşa cum a fost scriitorul Artur Silvestri, când mi s-a propus (întărind solicitarea preşedintelui *Ligii*, Florin Ţene – şi în cele din urmă am acceptat) să organizez Filiala Bucureşti a *Ligii Scriitorilor din România*, al cărei Preşedinte de Onoare fusese numit scriitorul Artur Silvestri.

Pentru mine a fost întotdeauna un înţelept. Revista *Cetatea lui Bucur*, iniţiată de cel pe care îl consider înţeleptul acestei cetăţi, trebuie să învie candela recunoştinţei din *România Tainică* sub lumina cuvântului, izbucnind asemenea izvorului, ca o carte. Ea mai aşteaptă încă *lovitura de ciomag a lui Moise*.

Iar pe frontispiciul *Bibliotecii ARP*, alcătuită din mii de volume editate, ar trebui scris: *Cartea, leac pentru suflet*.

Notă: Elisabeta Iosif, poetă, prozatoare, jurnalistă, Preşedinta *Ligii Scriitorilor din România*, Filiala Bucureşti, membră a Uniunii Ziariştilor profesionişti din România şi a Uniunii Internaţionale a Ziariştilor, redactor şef al revistei electronice *Cetatea lui Bucur*.

Cărţi reprezentative: *Case cu ferestre luminate*, eseuri, 1985; articole în volume colective: *Mărturisirea de credinţă literară* – documentar conceput şi orânduit de Artur Silvestri, *Nu suntem singuri*- volum de convorbiri consemnate şi înregistrate - autor Artur Silvestri;

Rodica Lăzărescu

Ani de liceu

„Era pe când nu se zărea,
azi îl vedem şi nu e.”
(Mihai Eminescu – *Luceafărul*)

La începutul anului şcolar, în septembrie 1971, în anul IV-A (clasa a XII-a, cum ar veni), la Liceul *Mihai Viteazul* din Bucureşti, în colectivul de fete, profil uman *(„aici deştepţii şi dincolo realiştii!”* – cum ne cataloga *nea Costică*, domnul profesor de română Constantin Marinescu), şi-au făcut apariţia doi băieţi! Vâlvă mare la vederea celor doi, revoltă mai mocnită sau mai făţişă, şi faţă de subţirelul, aproape seraficul Iris, şi faţă de brunetul şi mai legatul Gabi. Respingeam nu persoanele, ci intruziunea celor doi! Ce să caute doi băieţi într-o clasă de fete? Şi asta, după doi ani în care cât de cât se închegase un *colectiv* (acum mă gândesc că, de fapt, niciodată nu am fost un colectiv în adevăratul sens al cuvântului).

Veniseră, ni s-a explicat pe îndelete, atraşi de faima profului nostru de română, Iris nu ştiu de pe unde, dar Gabi de la Liceul *Matei Basarab*. Cred că a fost

argumentul care ne-a domolit indignarea, astfel încât mândria că suntem elevele unui profesor a cărui faimă era atât de mare, pentru care alţii, mai puţin norocoşi, îşi iau cărţile într-o valiză şi purced la drum, a luat locul furiei iniţiale.

Acum, după atâţia ani, întorcându-mă printre amintiri, dar privind şi fotografia de sfârşit de liceu, am convingerea că, în cele din urmă, cei doi au reprezentat picătura coagulantă, „sarea" unui colectiv altfel neterminat.

Păstrez această fotografie cu clasa – la absolvirea liceului – în care Iris, mereu zâmbitorul Iris, aşezat turceşte în faţă, iar Gabi, pe care întotdeauna l-am simţit învăluit într-un abia perceptibil fum de timiditate, e ascuns parcă după ultimul rând, de unde nu i se zăreşte decât partea de sus a capului.

Mai mult decât imaginea, îmi răsună în minte glasul uşor ezitant, atunci când emoţia era prea mare, ori când vorbele nu reuşeau să exprime atât de exact sau atât de repede precum cerea gândul. Îl revăd pe

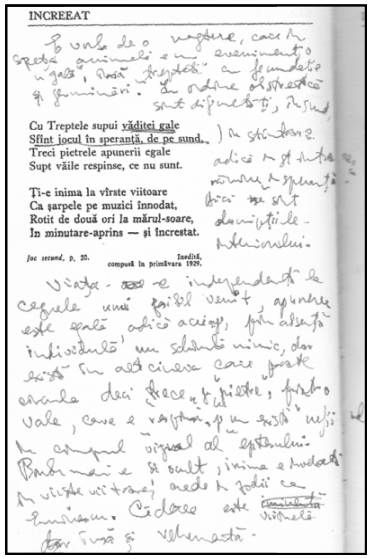

INCREEAT

Cu Treptele supui văditei gale
Sfînt jocul în sperantă, de pe sund,
Treci pietrele apunerii egale
Supt văile respinse, ce nu sunt.

Ti-e inima la vîrste viitoare
Ca şarpele pe muzici înnodat,
Rotit de două ori la mărul-soare,
In minutare-aprins — şi încrestat.

foc secund, p. 20. Inedită, compusă la primăvara 1929.

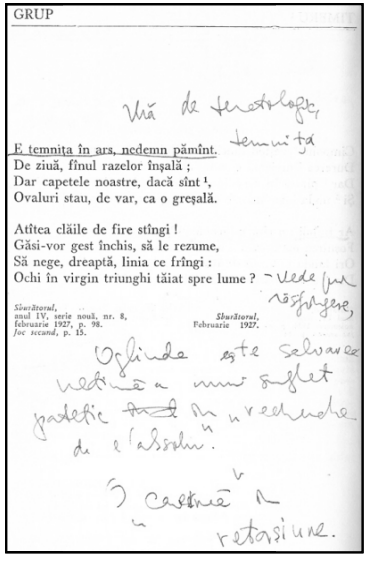

GRUP

E temnița în ars, nedemn pămînt.
De ziuă, fînul razelor înşală ;
Dar capetele noastre, dacă sînt [1],
Ovaluri stau, de var, ca o greşală.

Atîtea cläile de fire stîngi !
Găsi-vor gest închis, să le rezume,
Să nege, dreaptă, linia ce frîngi :
Ochi în virgin triunghi tăiat spre lume ?

Sburătorul, anul IV, serie nouă, nr. 8, februarie 1927, p. 98. *foc secund*, p. 15.

Sburătorul, Februarie 1927.

Gabi şi la orele de sport, când, în costumul „regulamentar”, îşi exteriorizа energia, fie în sală, fie în curtea liceului, precum cel mai fidel practicant al mişcării fizice!

S-a născut repede între noi un spirit de camaraderie, dincolo de barierele de sex, într-un liceu şi într-o perioadă destul de conservatoare.

Am în faţă un volum de poezii de Ion Barbu, care circula în grupul nostru de amici şi pe care fiecare îşi nota observaţiile. Cele mai multe, cu scrisul uşor lăţit, uşor dezordonat, dar cu expresii şi turnuri ale frazei iradiind miresme călinesciene, erau notaţiile lui Gabi. Îl fascinau literatura, dar şi istoria, avea o deschidere extraordinară spre tot ceea ce cândva se numeau *„umanioare”*. Asta nu însemna însă că îşi uita vârsta – adolescenţa

care îşi cerea şi ea drepturile, şi nu rare erau farsele colegiale a căror *mise en scène* avea aceeaşi altitudine călinesciană.

Ceea ce îmi amintesc acum despre colegul meu Gabi, când el era doar unul dintre noi, un elev înregistrat în catalogul clasei noastre, sunt spiritul ludic, fantezia debordantă, dar şi preocupările *multilaterale* (cum era termenul la modă atunci!), ce se vor concretiza în cele *enciclopedice* ale scriitorului Artur Silvestri de mai târziu.

Şi, pentru a-mi susţine afirmaţia, aş vrea să amintesc un episod care le ilustrează pe toate cele numite mai sus.

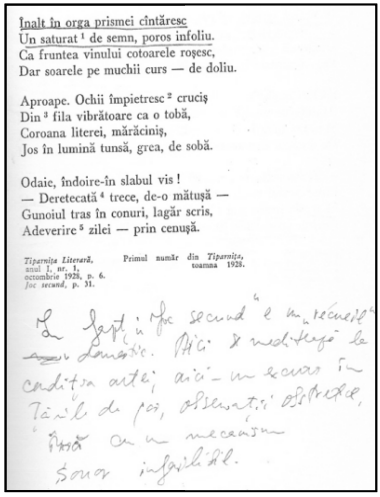

Înalt în orga prismei cîntăresc
Un saturat [1] de semn, poros infoliu.
Ca fruntea vinului cotoarele roşesc,
Dar soarele pe muchii curs — de doliu.

Aproape. Ochii împietresc [2] cruciş
Din [3] fila vibrătoare ca o tobă,
Coroana literei, mărăciniş,
Jos în lumină tunsă, grea, de sobă.

Odaie, îndoire-în slabul vis!
— Deretecată [4] trece, de-o măturşă —
Gunoiul tras în conuri, lagăr scris,
Adeverire [5] zilei — prin cenuşă.

Tiparniţa Literară, anul I, nr. 1, octombrie 1928, p. 6. *Joc secund*, p. 31.

Primul număr din *Tiparniţa*, toamna 1928.

Concurent la olimpiada de istorie, unde, dacă îmi amintesc bine, a luat unul dintre premii, Gabi ne povestea cum a reuşit să-i impresioneze pe evaluatori: scrisese, zicea el, numele multor participanţi, mai puţin cunoscuţi, la Revoluţia franceză. *„Bine, dar de unde le ştiai numele?”* – ne-am exprimat noi uimirea şi încântarea totodată. Ei, şi aici intervine fantezia! Fie că episodul chiar era real, fie că atunci, pentru a nu ne pune pe noi în inferioritatea necunoaşterii subiectului, îl inventa (variantă în care cred acum mai mult decât atunci), îl auzim pe Gabi zicând: *„Pe naiba, erau*

numele jucătorilor din echipa de baschet a Franţei!"

S-a dus ca fumul anul acela de sfârşit de liceu, şapte dintre elevii clasei noastre au devenit în vara lui 1972 studenţi ai Facultăţii de limba şi literatura română din Universitatea Bucureşti, spre mândria dascălului nostru, domnul profesor Marinescu. Bineînţeles, Gabi era între primii admişi.

Încet-încet, în anii studenţiei, prin presa de profil un nume cu rezonanţe inedite începea să se impună: Artur Silvestri.

Dar eu doar despre Gabi mi-am propus să vă scriu!

Notă: Rodica Lăzărescu (în vremea evocată – Costache), profesoară, doctor în filologie, coautor a cinci manuale de limba şi literatura română pentru liceu, autor a peste zece lucrări de specialitate, dicţionare, auxiliare didactice, numeroase articole de specialitate şi de opinie în diverse periodice, membru în colegiul redacţional al revistei *Prosaeculum*. Activează la Colegiul Naţional *Ion Creangă* din Bucureşti.

Această adolescentă frumoasă, mama

Tatăl, un pasionat vânător

Fiul nostru, **Gabriel Artur Silvestri…**

Așa cum îl știu pe fiul nostru, Gabriel Artur, din primele clipe conștiente ale vieții sale și din toți anii în care a scris și a publicat, își dorea o Românie cunoscută în lume, o Românie în care scriitorii să ocupe locul ce-l merită. O Românie liberă – nu la picioarele altora; o Românie a românilor – așa cum istoria străveche o atestă.

O nuntă în familie

Tatăl, Alexandru
și mama, Georgeta

Scrisoare despre fiul nostru, **Gabriel Artur**

Despre fiul nostru, Gabriel Artur Silvestri, trecut mult prea devreme în lumea de dincolo, s-a scris mult și avem credința că încă se va scrie și de acum înainte spre neuitare.

A fost un copil mult dorit de familia mea și a venit pe lume în martie 1953. O mare bucurie a fost

și pentru părinții mei, învățători în comuna Asan-Aga, județul Vlașca, unde Gabriel a petrecut primii 7 ani din viață, până la școală.

A avut o copilărie plină de bucurii, ce i-au fost aduse atât de soția mea, profesoară de limba română, cât și de mama mea, bunica lui Gabriel, o învățătoare strălucită.

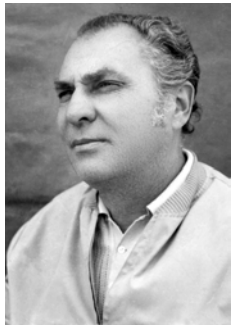

Ajuns școlar, Gabriel a avut fericirea ca în clasele primare I-IV să o aibă ca o icoană a științelor și a cărții chiar pe bunica lui. Îi plăceau poveștile spuse de bunica și de mama lui, iar când a prins darul cititului, nu s-a mai desprins de lectura cărților.

Recunosc faptul că atât soția mea cât și bunica (mama mea) au fost atente în călăuzirea fiului nostru, selectând cărțile ce contribuiau la formarea personalității lui.

Clasele gimnaziale le-a făcut în Școala Generală din comuna Drăgănești Vlașca, școală cu profesori cu studii superioare la toate disciplinele din planul de școlarizare.

A fost premiant în toate clasele, cu media generală 10. I-a plăcut și muzica, a îndrăgit chitara și a făcut parte din orchestra școlii, orchestră ce a primit mari premii la concursurile pe țară.

Liceul l-a făcut în București: clasele IX-XI la Liceul Matei Basarab, iar ultima clasă la Liceul Mihai Viteazul. În această ultimă clasă de liceu a fost adus de Costică Marinescu, profesorul său de limba română – profesor care fusese în comisiile de olimpiadă la limba română și care îl remarcase de la

O formație de mandoline și Gabriel cu chitara

corectarea lucrărilor la olimpiadă - faza pe țară. În clasa a XII-a, prof. Costică Marinescu s-a ocupat cu multă pasiune de pregătirea lui. De altfel, la examenul de admitere la Facultatea de limba și literatura română din Universitatea București, fiul nostru a intrat printre primii admiși. Apoi a urmat această facultate și a avut tot timpul legătură cu diverse publicații literare, în paginile cărora s-a afirmat.

Un licean studios, un student care intra în literatură

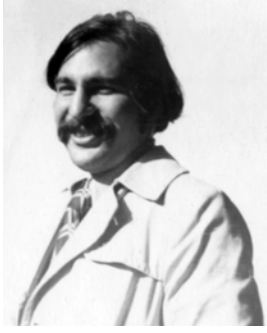

În anii de liceu, vara, în vacanțe, a avut privilegiul să meargă în străinătate, mai întâi în Italia, unde eu am avut o lucrare pentru gradul I în învățământ – lucrare susținută în sudul Italiei, pe lângă Universitatea din Lecce. Aici lucra marele savant român în domeniul arheologiei Dinu Adamești eanu, personalitate de înaltă ținută științifică, pe care fiul nostru a cunoscut-o.

Profesorul Dinu Adamești eanu l-a sprijinit și l-a influențat foarte mult în privința studiilor și a formării sale intelectuale, ca om al cărții.

În formarea lui culturală un mare rol l-a avut și marele pictor Ion I. Mirea de la Paris, pe care l-a cunoscut și de care s-a legat foarte mult. Sunt mulți, foarte mulți oameni de cultură cu care fiul nostru a fost în legături strânse și despre care el a scris mult.

Despre anii petrecuți la *Luceafărul* s-a scris și încă se va scrie. Aici a avut prilejul să se afirme și a apărat cu multă insistență valorile culturii naționale românești și păstrarea tradițiilor poporului român. După ’89 au fost editate multe din scrierile lui, care arată vasta lui pregătire intelectuală și talentul de scriitor, și din care se desprinde iubirea lui față de poporul român.

În ceea ce privește relațiile sufletești cu mine și cu soția mea, au fost extrem de apropiate. A fost un copil ce nu ne-a dat probleme niciodată, un copil care, așa cum spune românul, nu ne-a întors niciodată vorba, ne-a iubit și ne-a respectat. Mai târziu ne-a adus mare bucurie când și-a întemeiat căsnicia cu Mariana Brăescu, formând un cuplu care s-a impus în lumea literară și culturală.

Pentru noi, el a fost strălucirea vieții noastre, bucuria că am adus pe lume un copil – Gabriel Artur – care a fost, este și va rămâne în inimile noastre așa cum l-am crescut, educat și orientat spre binele lui – iar el rămâne pentru noi și pentru cei ce l-au iubit și apreciat, un nume de român mare, de suflet mare.

Ultima fotografie împreună cu părinții

În această vară, la numai 3 luni diferență unul de altul, s-au stins amândoi părinții, doborâți de marea durere a pierderii fiului.

N-a fost nevoie niciodată să-l trimitem să citească, era pornirea lui încă de mic

Interviu cu scriitorul Al.T. Drăgănescu, tatăl lui Gabriel Artur Silvestri

realizat de prof. Maria Vaida

Fragmente

Părintele îndurerat al scriitorului Gabriel Artur Silvestri a apărut în drumul meu la Ceahlău, unde plecasem la invitația ARP, pentru comemorarea de 6 luni de la trecerea acestuia în eternitate. Era ziua de 30 mai 2009. Soția scriitorului, Mariana Brăescu-Silvestri, înălțase la Ceahlău o troiță care a fost sfințită tot atunci, inaugura ***casa memorială Artur Silvestri****, prezenta un film despre idealurile sale, lansa trei cărți de și despre scriitorul plecat atât de devreme „pe spatele tăcut al Lunii, cu aripi albastre de înger" și organiza masa de parastas pentru mai mult de o sută de persoane. Am fost prezentată tatălui lui Artur Silvestri, scriitor și el, sub pseudonimul literar Al. T. Drăgănescu. Ca să nu provoc și mai multă durere, am convenit să facem un interviu, cândva, mai târziu. Ajunsă la Cluj, m-am pomenit că primeam în pachet, cărțile promise de Domnul Al. T. Drăgănescu dar și acceptarea inter-*

viului... Așa s-a născut lucrarea noastră.

Maria Vaida: *Știu că urmează întrebări dureroase, dar ați acceptat... Aș dori să evocați imaginea fiului Dvs., scriitorul Gabriel Artur Silvestri: cum era el în fragedă copilărie?*

Alexandru Drăgănescu: În copilărie, Gabi a fost întotdeauna printre copiii din sat, cu mulți prieteni fii de țărani. În familie s-a bucurat de sprijinul mamei mele, învățătoare, numită și Domnița, dar și al soției mele, Georgeta-Elisabeta, amândouă bine pregătite în psihologia copilului. La 7 ani, când a mers la școală, fiul meu știa să scrie și să citească. A fost mereu premiant, cu medii numai de zece, atât în ciclul primar, cât și în gimnaziu. De la vârsta aceea citea foarte mult, noi aveam o bibliotecă de peste 400 de volume, dar aveam și abonamente la unele publicații literare, pe care le studia. N-a fost nevoie niciodată să-l trimitem să citească; era pornirea lui încă de mic.

MV: *Am citit în cartea Dvs. "Mama mea, care avea toate gradele didactice obținute cu notă maximă, un om de mare cultură și foarte ambițioasă, obținuse rezultate deosebite în pregătirea elevilor săi. Se bucura de un mare respect din partea colegilor din satele din jur, iar în comună, unde slujea din prima zi când a fost numită în învățământ, locuitorii, părinți ai copiilor îi spuneau Domnița. Vorba ei plină de înțelepciune și sfaturile pe care le dădea sătenilor o aduseseră așa de sus în ochii satului, încât atunci când trecea pe uliță, toți, indiferent de vârstă, o salutau cu mare respect". Bunica, sau alte persoane din jurul său au constituit modele de urmat pentru fiul dumneavoastră?*

Alexandru Drăgănescu: Gabriel ne iubea pe toți, dar pentru bunica lui, învățătoarea, avea o mare admirație și respect. Mama era un posibil model pentru orice om corect…

MV: *Ca părinți, profesori în același timp, avem tendința de a exagera uneori cu propriii noștri copii. Ați fost sever cu fiul Dvs.?*

Alexandru Drăgănescu: Față de fiul nostru nu a fost nevoie să fim severi, nici eu și nici soția; el avea o comportare ce nu ieșea din tiparul vârstei lui. Nu a fost necesar să-l pedepsim niciodată, pentru că era un copil cuminte și inteligent.

MV: *Care credeți că a fost cel mai de preț sfat, pe care l-ați oferit fiului Dvs.?*

Alexandru Drăgănescu: Din cartea mea ați reținut reținut îndrumările și încurajările cu care l-am susținut tot timpul,. Cred că a înțeles bine fiul meu când eu i-am spus: *„ai grijă, să nu te țină nimeni de mână!“*

MV: *Când ați observat că avea talent literar? Vă rog să evocați o întâmplare edificatoare în acest sens.*

Alexandru Drăgănescu: Încă din clasele gimnaziale soția mea, care era profesoară de limba română, mi-a spus că în compunerile fiului nostru erau aspecte ce dovedeau un real talent la exprimarea scrisă. Noi am considerat că o moștenește pe bunica lui. Mai târziu, în anii de liceu a obținut de fiecare dată premii la olimpiada pe țară la Limba română, ceea ce confirma aptitudinea literară.

MV: *Artur Silvestri a ajuns la revista Luceafărul după absolvirea Facultății de Filologie a Universității din București?*

Alexandru Drăgănescu: A ajuns la *Luceafărul* după absolvirea facultății, dar a lucrat câțiva ani în învățământ, la unele licee, unde a predat Limba română. Dar revista *Luceafărul* a fost locul unde Gabriel s-a simțit cel mai bine și unde și-a dezlănțuit talentul literar latent.

MV: *Capacitatea sa intelectuală înțeleg de unde se trăgea, dar priceperea în afaceri?! Aveți și negustori în familie, pe firul arborelui genealogic. Asta să fie, oare? Cine l-a ajutat să-și dezvolte afacerile imobiliare după 1989?*

Alexandru Drăgănescu: Cred că dezvoltarea afacerilor după 1989 se datorează inteligenței și capacității sale de adaptare la situația dată, dar mai ales cred că sprijinul și talentul iubitoarei sale soții, Mariana Brăescu Silvestri, au avut o mare contribuție.

MV: *Ce ideal urmărea Artur Silvestri prin toată activitatea lui? Dincolo de România Tainică și de programul ARP, care era visul său neîmplinit?*

Alexandru Drăgănescu: Așa cum îl știu pe Gabi din primele clipe conștiente ale vieții sale și din toți anii în care a scris și a publicat, își dorea o Românie cunoscută în lume, o Românie în care scriitorii să ocupe locul ce-l merită. O Românie liberă - nu la picioarele altora; o Românie a românilor - așa cum istoria străveche o atestă.

MV: *În ultima perioadă îl vedeați foarte rar, pe fiul dumneavoastră, datorită vastului program în care era angrenat.*

Alexandru Drăgănescu: Gabriel venea la noi în ultimul timp cam o dată pe lună, deși ne-am fi dorit să vină cât mai des, dar noi mergeam la București săptămânal (până a se îmbolnăvi soția mea), iar eu câteodată chiar mai des, deci ne vedeam. Dar sosirea lui acasă era o sărbătoare pentru familia noastră. În anii 2007-2008, el împreună cu Mariana, ne-au construit o casă nouă, luminoasă, pe vechiul amplasament al celei în care a copilărit. Pe vremea aceea venea foarte des, în fiecare săptămână chiar, mai ales că soția mea se îmbolnăvise grav și căzuse la pat, lucru care îl îngrijora și îl preocupa foarte mult. Ajutorul fiului nostru pentru noi, părinții săi, a fost imens, după cum nemăsurată a fost durerea noastră când am aflat că l-am pierdut pentru totdeauna.

MV: *Unde a dobândit o așa tărie a credinței și atât de vaste cunoștințe teologice?*

Alexandru Drăgănescu: Fiul nostru era prieten de ani buni, înainte de 1989, cu Mitropolitul Olteniei, Nestor Vornicescu, cu Mitropolitul Antonie Plămădeală, dar și cu Patriarhul Teoctist, ierarhi cu care dezbătea și studia problemele religioase. Cu Mitropolitul Nestor Vornicescu a colaborat la definitivarea unor studii despre care Artur a scris foarte mult. Dar copilăria lui s-a așezat între basm și icoană în casa mamei mele, învățătoarea Maria - Domnița, care i-a îndrumat pașii către primele rugăciuni creștine adresate lui Dumnezeu, care i-a condus mâna învățându-l să-și facă prima dată semnul crucii.

Fragmente din volumul autobiografic **Așa a fost**[1]

S-a născut fiul nostru, Gabriel

În cursul anului școlar (1952-1953 n.r) cât am funcționat în comuna Plosca s-a născut și feciorul nostru, Gabriel, cel care a fost îngrijit în timp ce soția mea era la școală, profesoară fiind, de către țața Anica, aceea care mă crescuse și pe mine. Era un fel de doică, dar care n-avea cine știe ce carte, numai patru clase primare și, totuși, având un deosebit simț matern și o inteligență nativă, se pricepea de minune să crească pe cei mici. Am fost și voi fi totdeauna recunoscător acestei ființe care, cu blândețe și răbdare, m-a crescut și pe mine și în primii ani și pe feciorul nostru, Gabriel…

Din nou, cu puținul bagaj cu care plecasem și însoțiți și de bravul nostru cățel Stănică, am revenit în casa părinților noștri. Sigur, căldura sufletească, marea lor dragoste, a părinților, vechi învățători în comuna cu nume turcesc, Asan-Aga, ne-au copleșit. Venise și nepotul lor, prilej de mare bucurie.

[1] Al. T. Drăgănescu, Așa a fost, volum autobiografic, Editura Tehnoprint G. P., Alexandria, 2007, p. 34-35

Admiterea la facultate

Fiul nostru se afla la liceu la București[2]: note bune la clasă, consecvență în pregătirea pentru bacalaureat și examenul de admitere la facultate, examene grele ce urma să le susțină în această vară. Conform opțiunii lui, urma să dea examen la Facultatea de limba și literatura română. De bacalaureat nu ne făceam probleme fiindcă la concursul de primăvară, olimpiada de limba română, obținuse premiul I pe țară, pregătit fiind de un ilustru profesor de limba română de la liceul Mihai Viteazul din București, un fost preot, Costică Marinescu, teleormănean la origine. De altfel, în acest an, vara constituia pentru familia noastră un moment important pentru continuarea pregătirii intelectuale a fiului nostru.Au trecut repede lunile ultimului trimestru al anului școlar, fiul nostru a trecut examenul de bacalaureat cu note foarte bune și iată-ne, acum, în febra emoțiilor de la examenul de admitere în facultate.

Ca în fiecare an, sute de părinți ai candidaților la examenul de admitere în diferite facultăți din București, se aflau pe lângă zidurile acestor importante instituții de învățământ, vorbind în șoaptă și transpirand vârtos, fie de căldura lunii iulie, dar cel mai

[2] Idem, p. 170 și urm.

de crezut datorită emoțiilor pe care le trăiau intens alături de cei ce trudeau pe băncile amfiteatrelor. Printre acești părinți ne aflam și noi, stând în mașina parcată lângă zidurile Facultății de limba și literatura română.

Se intrase în sălile de examen cu o jumătate de oră înainte de ora nouă dimineața, urmând ca lucrarea scrisă să dureze trei ore. Între timp, citisem câteva ziare și mai ascultasem buletine de știri transmise la radio. Timpul trecea foarte greu. Pe la 11:30 au ieșit primii candidați, mai grăbiți.

Am aflat și subiectele date. Soția mea, profesoară de limba română, și-a dat cu părerea că subiectele nu au fost chiar grele pentru cei care se pregăteau cu atenție. Am comunicat imediat, prin telefon, cu profesorul lui și a și dat un pronostic extrem de optimist. Dar ne-a rugat ca după ce iese din examen feciorul nostru să trecem neapărat pe la el.

Se făcuse deja 12:30 și mulți dintre candidați ieșiseră din sălile de examen. Noi, îngrijorați, priveam atenți spre ușa de ieșire din facultate. A venit și ora 13 și starea emoțională creștea. Băteam cu degetele în plafonul mașinii, căutând o descărcare nervoasă și în acest fel. Abia către ora 13:30 a ieșit zâmbind și feciorul nostru. Ne-am dat seama că totul este bine. Primele lui vorbe au fost: „Stați liniștiți că totul a mers bine“. Ne simțeam ușurați și o stare de liniște a venit repede, așa că i-am putut transmite dorința profesorului său să trecem pe la el. Așa am și făcut, ajungând degrabă la profesor, unde eram așteptați. În grădina casei profesorului de limba română pe care îl avusese la Mihai Vitea-

zul, feciorul i-a expus calm ce a scris în lucrarea de examen, la care profesorul lui s-a ridicat în picioare, l-a luat în brațe și l-a sărutat spunându-i: „N-avem voie să nu luăm nota 10!“

La afișarea rezultatelor examenului de admitere, pe lista admișilor se afla și feciorul nostru între primii 15 admiși, toți cu aceeași medie. Era un mare succes al lui și o mare bucurie a noastră. Știam că pretențiile sunt mai mari, acum, că se vor spori cheltuielile și că el dorea să locuiască tot singur, așa cum făcuse și la cursurile liceale. Dorea acest lucru fiindcă putea studia în liniște și mai era și pasionat de lectură, fapt ce-i impunea neapărat un mediu prielnic preocupărilor lui. Ne-am străduit și i-am asigurat condițiile dorite după posibilitățile noastre salariale ca profesori. În condițiile existente în țară, ca să ai o viață asigurată, era necesar fie să înveți carte temeinic, fie să intri în politică, să poți prinde o funcție în partid sau anexe ale acestuia, lucru ce era de cele mai multe ori o chestiune de întâmplare, fie datorită dosarului, fie temperamentului individului ce trebuia să fie neapărat o persoana docilă, lipsită de personalitate ce trebuia să stea sluj în fața marilor din partid.

N-am optat niciodată pentru varianta politică, mai întâi că noi, intelectuali fiind, nu puteam fi priviți ca aceia ce veneau din familii de muncitori. Iar în ce privește personalitatea, știam bine pe cine crescusem, că nu era un tip care s-ar fi încovoiat în fața celor ce ar fi dorit acest lucru. Îl încurajasem să se țină țeapăn pe picioarele lui, să fie cu fruntea sus, să-și susțină punctul de vedere și să nu admită prostia ce i se impune de

personajele ajunse prin politică în posturi de decizie…

Începea o viață nouă de student pentru fiul nostru, iar pentru noi veneau noi preocupări și griji, fiindcă oricum viața de student era mai complexă, presupunea mai multă cheltuială, în special pentru studiu, domeniu ce-1 preocupa mult și depunea interes. Cunoștea destul de bine două limbi străine, engleza și franceza și astfel se ridicau noi cerințe fiindcă materialele de studiu în aceste limbi erau destul de reduse și publicațiile în aceste limbi puteau fi procurate destul de greu și la sume nu tocmai modice[3].

[3] Idem, p. 177.

Artur Silvestri împreună cu Nicolae Georgescu, scriitor, cercetător, reputat eminescolog

Artur Silvestri cu- Vasile Parizescu, colecționar de artă

Artur Silvestri împreună cu prof. univ. Virgiliu Radulian

Doina Păcurariu,
hispanist, prof. univ.,
prozator, traducător

Theodor Damian,
preot, prof. univ. dr.

Teodora Mîndru împreună cu Melania Cuc, scriitoare

Artur Silvestri împreună cu Mariana Brăescu, Dan Atanasiu și Dimitrie Grama

Maria Vaida prof. dr. în filologie, scriitoare

Theodor Codreanu,
critic literar, prof. dr.
în filologie

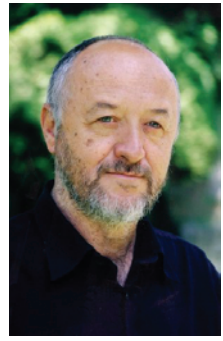

Viorel Roman,
prof. dr., consilier
academic

Artur Silvestri
întorcându-se
de la înmormântarea
Mitropolitului
Nestor Vornicescu

Doamna Mariana Brăescu împreună cu Mariana Gurza, Adrian Dinu Rachieru și Ion Marin Almăjan la lansarea cărților scriitorului Artur Silvestri la Timișoara

Artur Silvestri împreună cu Aurel Sasu și Lucian Hetco

Artur Silvestri, Mariana Brăescu, Mircea Micu, Al. Ruja
la o întâlnire cu cititorii

Artur Silvestri împreună cu N.N. Negulescu (poet), Nicolae
Petre Vrânceanu (poet, reporter), Ion Spânu (eseist),
Ovidiu Ghidirmic (critic literar)

Artur Silvestri și celebrul Anghel Rugină în perioada
când conducea *Națiunea*

Artur Silvestri împreună cu Z. Cârlugea, Constantin M. Popa,
Octavian Lohon, Ion Spânu la Craiova, noiembrie 1986,
genul de dezbateri pe care îl evocă Nicolae Georgescu

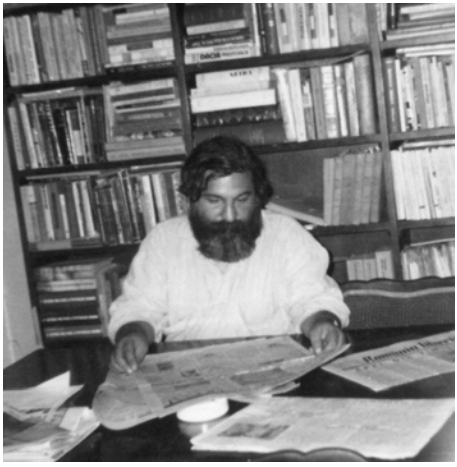

Artur Silvestri
„o figură de preot“,
așa cum îl evocă
Cristina Bunea

Artur Silvestri împreună cu Mihai Ungheanu, Gabriela Hurezean, Constantin Stan, Nicolae Dan Fruntelată la o întâlnire cu cititorii, la Brăila în perioada *Luceafărul*

Artur Silvestri împreună cu Mariana Brăescu și Vasile Levițki în perioada revistei *Națiunea*

Artur Silvestri împreună cu dr. Rareș Nechifor

Artur Silvestri, Nicolae Dan Fruntelată, A. I. Zăinescu
și Al. Ruja la o întâlnire cu cititorii

Simpozionul „Valori ale limbii și literaturii române“,
ediția a IX-a, Chișineu-Criș, 20 mai 1988
Întâlnire evocată de scriitorul Ion Marin Almăjan

Iosif Constantin Drăgan dând autografe pe primul număr al revistei *Națiunea* împreună cu Artur Silvestri, Mariana Brăescu

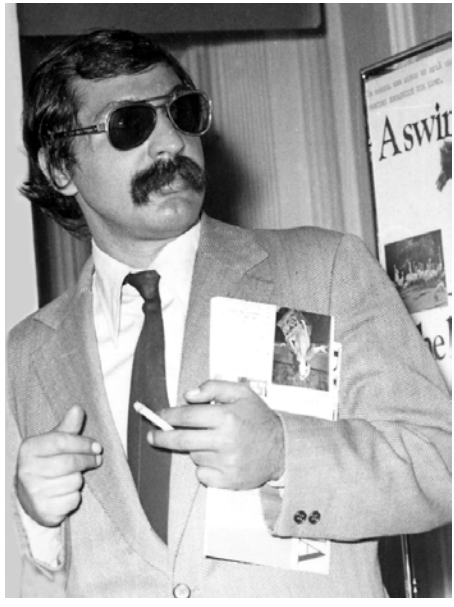

Artur Silvestri în perioada luceferistă. Un critic dur, neiertător, de temut

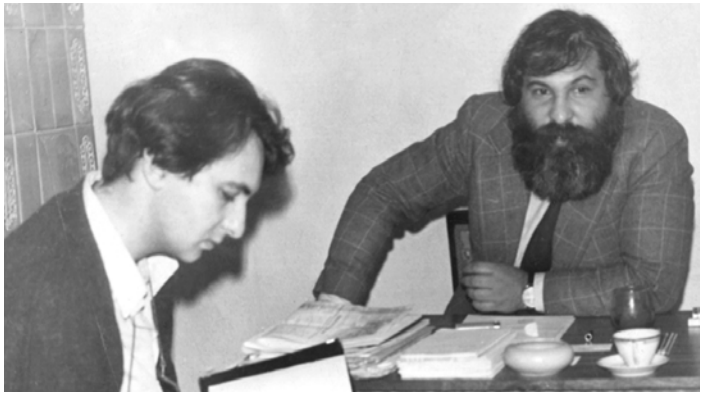

Artur Silvestri dând un interviu jurnalistului Thimothy Judah, de la *The Times*

Alexandru Florin Țene împreună cu Theodor Răpan la lansarea cărților scriitorului Artur Silvestri la Cluj-Napoca

Artur Silvestri împreună cu Mariana Brăescu la Londra

Artur Silvestri, Mariana Brăescu împreună cu
Monica și Dan Atanasiu,
întâlnire evocată în această carte

Artur Silvestri împreună cu prof. Ion Rotaru

Artur Silvestri împreună cu Florin Constantiniu (poet, redactor la *Contemporanul*)

La British Museum,
Londra

Față în față cu imaginea scribului

Ultima iarnă frumoasă împreună

Casa de la Ceahlău, locul atât de iubit de Artur Silvestri

Dragoste la nesfârşit

În memoria lui ***Artur Silvestri***

Dragostea mea pentru voi n-are asemănare.
Ea va rămâne-ntr-o zi numai pasăre-n zbor.
Ieri mă-ngânam cu trecutul ce astăzi mă-nfloare
Şi nu ştiam că mă duc să vă fiu viitor.

Dragostea mea pentru voi n-are timp de-a se plânge.
Ea va rămâne-ntr-o zi tril de taină, sonor.
Ieri mă jucam cu prezentul ce astăzi mă-nfrânge
Şi nu visam că mă duc să vă fiu viitor.

Dragostea mea pentru voi nu cunoaşte hotare.
Ea va rămâne-ntr-o zi astru izbăvitor.
Ieri cochetam cu eternul ce azi mă răsare
Şi nu credeam că mă duc să vă fiu viitor.

Chişinău,
31 mai 2009

Notă: Traianus, poet

Artur Silvestri

(Bucureşti, 19 martie 1953 –
Viena, 30 noiembrie 2008)

**Personalitate enciclopedică:
scriitor, critic literar, istoric, filosof al culturii şi civilizaţiei, editor, important iniţiator şi promotor de asociaţii, publicaţii şi proiecte culturale**

● Studii filologice Universitatea Bucureşti

● Specializări în arheologie în Italia şi istoria culturii la Sorbona, Franța

● Doctor în literatură medievală la *Trinity Bible Research Center - University of Madras, India*

● Doctor h.c., la *Institut d'Estudis medievals de Catalunya – Barcelona*

● Din iulie 2004 *Docteur en sciences appliquées* la Universite Francophone Internationale Bruxelles şi *professeur-visiteur*, în materia *Gestiune imobiliară şi expertiză patrimonială*, pentru U.E. şi Africa

● I s-a atribuit *La Croix de Saint Antoine du Desert*, marea distincție a Bisericii Copto-Ortodoxe din Alexandria (Egipt)

● A fost ales *academico* la Centro Culturale Copto-Ortodosso din Veneția, Italia

● *Doctor of Dinity* la St. Ephrem's Institute din Puerto Rico

● Cronicar literar la revistele Luceafărul (1975-

1989), Actualites Roumaines (1981-1984), Romanian News (1981-1984), are contacte strânse cu mari scriitori şi artişti români din toată lumea, fiind în corespondenţă cu Mircea Eliade, G. Uscătescu, Nicolae Baciu, Paul Lahovary, Luki Galaction, Leon Negruzzi, Ioan. I. Mirea, Ştefan Baciu şi alţii.

● Iniţiază proiectul *noii geografii literare* la revista Luceafărul, în vederea stimulării creaţiei locale şi regionale, respingând centralizarea culturală

● Creator de instituţii şi de organizaţii profesionale, a fost Preşedintele Uniunii Patronale Imobiliare din România

● Preşedinte şi membru fondator al Asociaţiei Române pentru Patrimoniu

● Fondator al Asociaţiei Scriitorilor Creştini din România (2005)

● Preşedinte de onoare al Ligii Scriitorilor din România

● Autorul a sute de cercetări de istorie literară română apărute în engleză, franceză, rusă, spaniolă şi chineză.

● Autor a peste 200 studii pe teme de istorie literară română, peste 50 de cărţi şi 2500 de articole pe teme culturale

● Iniţiator, alături de Mitropolitul Nestor Vornicescu, al dezbaterii privind epoca literară proto-română

● Studii originale şi ediţii legate de *epoca străromână*, cu concluzii însuşite ulterior de numeroşi alţi comentatori

● Descoperitor al operei latine a scriitorului protoromân Martin de Bacara (sec. VI d.h.) şi al autorului bizantin Ioancu (sec XIV), despot al Dobrogei

● Creatorul unui vast program cultural on-line, care

însumează peste 100 pagini web (dintre care 25 de publicații periodice cotidiene, săptămânale şi lunare şi 5 reviste literare în limbi străine)

● Autorul unor volume de proză, eseistică în teme diverse, filosofie socială, critică şi istorie literară

● Serii şi colecții editoriale create şi îngrijite de Artur Silvestri (*Mărturisirea de credință literară* vol I-II, *Cuvinte pentru urmaşi* vol I-II), ilustrează o operă polimorfă şi inspirată

● Specializat, în ultimul deceniu, în analiză economică

● Considerat, după 1990, fondatorul activităților de consultanță imobiliară din România şi un expert în analiza şi prognoza de piață aplicată acestui domeniu

● A coordonat, în 1997, alcătuirea standardelor ocupaționale pentru profesiunile de agent, consultant şi evaluator imobiliar în cadrul programului european CSOE, pentru standardizare

● Susținută şi ingenioasă activitate în presa imobiliară, fiind, de asemenea, unul dintre inițiatorii ei reputați

● A creat *Monitor imobiliar* (febr. 2007), singurul buletin cotidian on-line, în domeniu, din România.

● A elaborat, începând din 1991, un număr impresionant de analize şi sinteze privitoare la domeniul imobiliar, fiind, la începutul acestui secol, cel mai prestigios autor de cărți cu tematică imobiliară:

.● A fondat şi activat editurile: Carpathia Press, Intermundus şi Kogaion.

Artur Silvestri a fost, prin toată activitatea sa, un mare promotor de proiecte culturale şi sociale, puternic impregnate de un caracter patriotic, ortodox şi ataşat tradiţiei.

ARTUR SILVESTRI - OPERA TIPĂRITĂ

I. PROZĂ

1. **Artur Silvestri** – ***APOCALYPSIS CUM FIGURIS – Șapte nuvele fantastice și un epilog*** – Editia I - Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2003

Ediția a II-a – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

2. **Artur Silvestri** – ***„Perpetuum mobile“ – Piese improvizate pentru violoncel și oboi*** – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

II. ISTORIA CULTURII, ESEISTICĂ

1. **Artur Silvestri** – ***Arheologia unei ore*** – 1886, de Sfinții Voievozi • Eminescu la Mânăstirea Neamț – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2003

2. **Artur Silvestri** – ***Modele și exemple*** – Un *cărturar al religionarului*: Nicolae C.

3. **Artur Silvestri** – ***Misterul fructului*** – O fabulă despre *soarta manuscriselor pierdute* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2004 (Însemnări despre literatura basarabeană de George Baldovin-pseudonim)

4. **Artur Silvestri** – ***RADIOGRAFIA „SPIRITULUI CREOL“– Cazul Miron Radu Paraschivescu*** – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2004

5. **Artur Silvestri** – ***Arhetipul călugărilor sciți – Eseuri despre „Bizanțul paralel“***– Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

6. **Artur Silvestri** – ***Regula chiliei luminate*** – Gânduri răzlețe despre Mitropolitul Tit Simedrea – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

7. **Artur Silvestri** – ***Fabula căii singuratice*** – Elemente de *istorie culturală apocrifă* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

8. **Artur Silvestri** – ***Intermundii*** – Vise despre forme și culori – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

9. **Artur Silvestri** – ***MODELUL ” OMULUI MARE”*** – Zece *Convorbiri de amurg* cu Antonie Plămădeală urmate de *Douăzeci și opt de scrisori de altădată* – Ediția I: Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

Ediția a-II-a revizuită și adăugită Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

10. **Artur Silvestri** – ***REVOLTA „FONDULUI NECONSUMAT” – cazul Zaharia Stancu***, Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

11. **Artur Silvestri** – ***Semne și peceți – Șapte lecții despre „originism“*** – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

12. **Artur Silvestri** – ***Vremea seniorilor*** – vol. I. Scrisori de altădată de la ierarhi și cărturari bisericești – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

13. **Artur Silvestri** – ***Memoria ca un concert baroc*** – vol. I. Povestiri reale și imaginare din Lumea-de-Nicăieri – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

14. **Artur Silvestri** – ***Memoria ca un concert baroc*** – vol. II. Ofrandă aproape fără grai – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

15. **Artur Silvestri** – ***Memoria ca un concert baroc*** – vol.

III. Tablou imaginar de familie – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

16. **Artur Silvestri** – ***Modelul și memoria Mitropolitul Antonie Plămădeală în efigie*** **-** Editura INTERMUNDUS, Bucuresti, 2005

17. **Artur Silvestri** – ***Secretul rugului aprins*** **-** Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2007

18. **Artur Silvestri** – ***Nu suntem singuri*** – Șapte convorbiri de azi și două de altădată înregistrate de Ilie Purcaru, Elisabeta Iosif, Radu Căjvăneanu, Veronica Balaj, Elvira Irșai, Anca Bărbulescu, Vasile Tomoioaga, Carmen Marinescu, Cristina Stuparu – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2006

19. **Artur Silvestri** – ***Bizanț înainte de Bizanț*** – Mitropolitul Nestor Vornicescu și ideea de *literatură străromână* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2006

20. **Artur Silvestri** – ***Athanor. Cărți ce puteau să nu fie***, vol. I - Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2007

21. **Artur Silvestri** – ***Athanor. Din «Caietul Bunului Grădinar»***, vol. II- Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

22. **Artur Silvestri** – ***Orfeul perpetuu. Trei eseuri despre «istoria apocrifă a literaturilor»*** - Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

23. **Artur Silvestri** – ***Modelul omului mare,*** ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

III. ANALIZA IMOBILIARĂ, ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ

1. **Artur Silvestri** – ***Deceniul straniu*** – Orașe variabile, sanctuare și mituri imobiliare – Editura CARPATHIA

PRESS, Bucuresti, 2003

2. **Artur Silvestri** – ***Eseu despre lumea dezrădăcinată*** – Proprietatea imobiliară prin sensuri și simboluri în România anului 2000 – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2003

3. **Artur Silvestri** – ***Retrocedarea secolului*** – Scandalul *fondului religionar bucovinean* – 2003

4. **Artur Silvestri** – ***Cum să faci o afacere imobiliară de succes?*** – Raportul S.G.A. România – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2004

5. **Artur Silvestri** – ***România în anul 2010*** – O prognoză de piață imobiliară – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2003

6. **Artur Silvestri** – ***Efectul „Thales din Milet"*** – Eseu despre manipulatorii de bani – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2004

7. **Artur Silvestri** – ***Megapolis valah*** – O sută de principii doctrinare – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2004

8. **Artur Silvestri** – ***Apologia hazardului*** – *Mic îndreptar anual de plasamente* și câteva *Scene cu neo-migratori* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

9. **Artur Silvestri** – ***Șocul pasului decisiv*** – De la o piață imobiliară locală la piața imobiliară globalizată – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

10. **Artur Silvestri** – ***Apogeul derutei*** – Zece eseuri despre Vremea neașezată – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

11. **Artur Silvestri** – ***Exerciții de exorcism social*** – *Hazard dirijat, lichidatorism și vremea Ducăi-Vodă* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2006

12. **Artur Silvestri** – ***Sfârșitul iluziei. O prognoză imobiliară: România în primul an european*** – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2007

13. **Artur Silvestri** – ***«Loc» și «persoană». Eseuri despre geografia tainică*** – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

14. **Artur Silvestri** – ***România imobiliară. Neo-babelism, lux de Dâmbovița, «des-proprietărire»*** – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

15. **Artur Silvestri** – ***«Prostologhikon»***. Vremea clownilor: cum se fabrică suprarealitatea de ziar – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

16. **Artur Silvestri** – ***Opera non grata. Eseuri despre «geografia jafului», ocupație și «neo-migratori»*** – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

IV. OPERE TRADUSE

1. **Artur Silvestri** – ***Apocalypsis cum figuris – Sept nouvelles fantastiques et un epilogue*** – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

2. **Artur Silvestri** – ***Nestor Vornicescu. L'Apôtre de l'Idée Proto-roumaine*** – l.franceză – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2005

3. **Artur Silvestri** – ***Pentagramma*** – l.română, franceză, engleză, germană, rusă – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2005

4. **Artur Silvestri** – ***Syllabus*** – l.franceză – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2005

5. **Artur Silvestri** - ***Pastor Magnus*** – l.română, franceză, engleză, germană, rusă – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2005

6. **Artur Silvestri** – ***L'archetype des moines scythes – Quatre „heures astrales" dans le Byzance parallele*** (franceză) – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

7. **Artur Silvestri** – ***La faible de la voie solitaire*** – Quelques éléments d'histoire culturelle apocryphe – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

8. **Artur Silvestri** – ***Genius Loci*** – lb. română, franceză, engleză, germană, italiană, spaniolă – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2006

9. **Artur Silvestri** – ***Perpetuum mobile*** – (proze, franceză) KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2006

10. **Artur Silvestri** – ***Perpetuum mobile*** – (proze, engleză) – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2006

11. **Artur Silvestri** – ***Der Archetypus der Skytischen Monche*** – 2006 (eseuri de istorie a culturii, germană) – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2006

12. **Artur Silvestri** – ***Dodekagon. Der Archetypus der Skythischen Monche. Essays zum «parallelen Byzanz»*** – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2006

13. **Artur Silvestri** – ***Piano nobile*** Recit d Amertume – EDITURA KOGAION, 2005

DOCUMENTARE INIȚIATE ȘI ÎNGRIJITE DE ARTUR SILVESTRI

1. **Paul Lahovary** – ultimul bizantin – Documentar de Artur Silvestri – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

2. **Opera încoronată** – Zoe Dumitrescu Bușulenga – Florilegiu de Artur Silvestri – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

3. **Cuvinte pentru urmași** vol.I *Modele* și *exemple* pentru Omul Român, Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

4. **Cuvinte pentru urmași** – vol II *Modele* și *exemple* pentru Omul Român – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2007

5. **Mărturisirea de credință literară** – vol. I Scrisul ca religie la români, în preajma Anului 2000 – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2006

6. **Mărturisirea de credință literară**. vol II. Scrisul ca religie la Români în preajma Anului 2000 - Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

7. **«Danie, loc și bună-voire» – Cuvinte de folos și gânduri** la un dar de preț din ziua de azi adunate și rânduite de Artur Silvestri – Editura INTERMUNDUS, Bucuresti, 2006

8. **Întoarcerea scriitorului – Treizeci de eseuri despre literatura Marianei Brăescu** – Editura INTERMUNDUS, Bucuresti, 2006

9. **Al cincilea patriarh. Prea Fericitul Teoctist în câteva gânduri, evocări și documente** – Editura INTERMUNDUS, Bucuresti, 2007

Cuprins

Mariana Brăescu - *Fațetele unui portret* 7
Teodora Mîndru - *O carte onestă*.....9
Ion Marin Almăjan - *Am fost legați de idei și de vise comune* 11
Nicolae Georgescu - ***Artur Silvestri*** *a fost secretarul literar al epocii sale* 30
Theodor Codreanu - ***Artur Silvestri*** *– un destin tragic. O victimă a istoriei cu siguranță*.....57
Preot Theodor Damian - *Ce este* ***Artur Silvestri*** *în cultura română? Un ctitor!* 72
Adrian Dinu Rachieru - ***Artur Silvestri*** *rămâne un enciclopedist fantast, împiedicat nedrept să-și împlinească opera*.....83
Vasile Parizescu -*Un Om între oameni* 98
Idem - *Aș putea să-l încadrez pe* ***Artur Silvestri*** *lângă oameni mari: Take Ionescu, Titu Maiorescu, Mihail Kogălniceanu* 101
Melania Cuc - *Este singurul căruia i-am spus vreodată Maestru* 107
Viorel Roman - ***Artur Silvestri*** *era o personalitate complexă și totuși un om admirabil de cultivat, direct și sincer*....127
Doina Maria Păcurariu - *Traducându-i operele în spaniolă, am înțeles povestea lor de dragoste: a lui* ***Artur*** *și a* ***Marianei*** 135
Dimitrie Grama - ***Artur*** *era un vizionar generos* 147
Virgiliu Radulian - *L-aș compara cu Dimitrie Cantemir pentru spiritul enciclopedic, cu Eminescu pentru forța sentimentelor, cu Palade pentru asiduitatea studiului* ..153
Lucian Hetco - *Mesajul lui* ***Artur Silvestri*** *pentru posteritate este: curaj, credință, morală și perseverență!* ..169
Al. Florin Țene - ***Artur Silvestri*** *– pentru totdeauna Președinte de onoare*.....176
Dan Brudașcu - *Îmi este greu să accept că* ***Artur Silvestri*** *privește de sus cum cad zăpada și nenorocul peste țara sa* 180

Vasile Andru - *Revelația **Artur Silvestri*** 183
Elvira Irșai - *Un om profund, atașat valorilor familiale, tradiției* 188
Monica Atanasiu - ***Artur**, prietenul de care ne va fi întotdeauna dor*.....193
Mariana Gurza - *Nu cred că mai există altcineva ca **Artur Silvestri*** 199
Teofil Răchițeanu - ***Artur Silvestri** – un critic onest, un generos și un entuziast* 203
Elena Buică - *Era un spirit larg, cu o deosebită forță, tenacitate și mobilitate interioară* 207
Cristina Bunea - *Omul care mi-a schimbat viața* 21
Maria Cristea Vieru - *Există vieți a căror ardere îți trimite dogoarea până departe* 216
Elisabeta Iosif - *Cel ce a fost pentru mine Înțeleptul Cetății* 218
Rodica Lăzărescu - *Ani de liceu* 221
Părinții - *Fiul nostru, Gabriel Artur* 226
Fotografii.....241
Traianus - *Dragoste la nesfarșit* 257
Artur Silvestri, Biografie 258
Artur Silvestri, Opera tipărită 261
Cuprins 268
Adrese publicații ARP on-line 270

ARP
Asociația Română pentru Patrimoniu
Publicațiile înființate de
ARTUR SILVESTRI
se pot citi la următoarele adrese:

• **ARTUR SILVESTRI -** site - **www.artur-silvestri.com**
• **ANALIZE ȘI FAPTE – www.analize-si-fapte.com**
revistă de actualități – semnalează principalele articole din celelalte reviste, știri, evenimente
• **LUCEAFĂRUL ROMÂNESC – www.luceafarulromanesc.com**
revistă de literatură: proză, poezie, cronici
• **NEAMUL ROMÂNESC – www.neamul-romanesc.com**
revistă de opinie și dezbateri: dosarele istoriei contemporane
• **ECOUL – www.revista-ecoul.com**
revistă de creație: actualitate, proză, poezie
• **EPOCA – www.revista-epoca.com**
revistă de știri și opinii alternative despre actualitate
• **MONITOR CULTURAL – www.monitor-cultural.com**
revistă de opinii, critici, articole inedite, dezbateri literare
• **TÂNĂRUL SCRIITOR – www.tanarulscriitor.com**
revistă de literatură pentru tinerii scriitori: proză, poezie
• **O CARTE PE ZI – www.o-carte-pe-zi.com**
cronici, recenzii, comentarii la cărți
• **DACOLOGICA: – www.studiidacologice.com**
studii de istorie străveche
• **CĂRTICICA ROMÂNEASCĂ PENTRU COPII:**
www.carticicaromaneascadecopii.com
• **SEMĂNĂTORUL - EDITURA ON LINE - www.editura-online.ro**
• **SEMĂNĂTORUL - www.semanatorul.ro**

BIBLIOTECILE ARP – ON LINE
• **Biblioteca on-line – CĂRȚILE LUI ARTUR SILVESTRI**
www.cartileluiartursilvestri.com
• **Biblioteca on-line** – cărți editate de ARP
www.biblioteca-online.ro
• **Biblioteca gratuită on-line** – cărți primite de la autori –
www.bibliotecagratuitaonline.com

Adrese de corespondență:
• **mariana.braescu.silvestri@gmail.com**, materiale pentru publicare, referitoare la Artur Silvestri
• **publicatiile.arp@gmail.com,** alte materiale pentru publicare, în revistele ARP

La prețul de vânzare se adaugă 2% reprezentând
valoarea timbrului literar ce se virează conform legii

Comenzi și donații
Persoană de contact **Maria ANGHEL**
telefon 021.317.01.10
telefon/fax: 021.317.01.14
mobil: 0744.380.643
e-mail: anghel.maria@gmail.com

Adresă poștală:
Asociația Română pentru Patrimoniu
Strada Cântărețul Macarie nr.6, sector 1
București, cod poștal 010648

Coperta: Corina REZAI
DTP: Alexandru MÎNDRU
Corina REZAI

apărut 2010
BUCUREȘTI-ROMÂNIA

Lucrare executată la C.N.I. „CORESI“ S.A.